

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหาร
ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476

พันตรีธีรชัย ตันอารีย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2561

**Legal Problems Regarding the Appealing an Order on Military
Disciplinary Punishment, Subject to Military
Disciplinary Act, B.E.2476**

Major Theerat Tanaree

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws**

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2018

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษวินัยทางวินัย
ทางทหาร ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476
เสนอโดย พันตรีธีรรัชต์ ต้นอารีย์
สาขาวิชา นิติศาสตร์
หมวดวิชา กฎหมายมหาชน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.อภิญา เลื่อนฉวี

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.อภิญา เลื่อนฉวี)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ประเสริฐ ตันศิริ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาชะ)

คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ รับรองแล้ว

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนช้อยสกุล)

วันที่ เดือน พ.ศ.

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหาร ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476
ชื่อผู้เขียน	พันตรีธีรรัชฎ์ ตันอารีย์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.อภิญา เลื่อนฉวี
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมาย ที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหาร ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 และศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหาร ในต่างประเทศ และประเทศไทย รวมไปถึงการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการอุทธรณ์ คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหาร ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ตลอดจน หาข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัย ทหาร ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ได้อย่างยั่งยืน

จากการศึกษา พบว่า นับตั้งแต่มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 พบว่า ยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารบังคับ ใช้โดยตรง ซึ่งทำให้เกิดปัญหา 4 ประการ คือ (1) ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการไม่กำหนด หลักเกณฑ์ขั้นตอนและวิธีการในการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วย วินัยทหาร พุทธศักราช 2476 (2) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไม่กำหนดโครงสร้างและอำนาจ หน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยภายในหน่วยงานทหาร (3) ปัญหาทาง กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารโดยทนาย ผู้จัดการมรดก หรือ ผู้รับสิทธิของผู้ที่อุทธรณ์เสียชีวิตหรือพิการในระหว่างการอุทธรณ์ เพราะปัจจุบันกฎหมายว่าด้วย วินัยทหารไม่มีการกำหนดให้สิทธิแก่ทนายในการอุทธรณ์แทนผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยที่ไม่สามารถ ดำเนินการเองได้ (4) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาในการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษ ทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ที่ไม่มีการกำหนดระยะเวลา ในการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยของทหารเอาไว้ นั่นเอง

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 โดยมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องของการกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการอุทธรณ์คำสั่งและการพิจารณาคำสั่งการลงโทษทางวินัยทหาร โดยกำหนดให้มีโครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์ รวมไปถึงกำหนดกระบวนการสืบสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงของทนายท ตลอดจนกำหนดกรอบระยะเวลาในการอุทธรณ์และพิจารณาการอุทธรณ์ของข้าราชการทหารที่มีเวลาที่แน่นอน ชัดเจน ทั้งนี้ควรนำแนวคิดและมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ เกาหลีรัฐออสเตรเลีย ราชอาณาจักรเดนมาร์ก รวมถึงสาธารณรัฐฟินแลนด์ มาปรับใช้ในการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการทหาร ตลอดจนนำข้อกฎหมายของต่างประเทศมาปรับใช้กับกฎหมายของประเทศไทย เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน สืบต่อไป

Thesis Title	Legal Problems Regarding the Appealing an Order on Military Disciplinary Punishment, Subject to Military Disciplinary Act, B.E.2476
Author	Major Theerat Tanaree
Advisor	Associate Professor Dr. Apinya Luernshavee
Program	Law
Academic Year	2017

ABSTRACT

The objectives of the thesis were: to study of ways of thinking, principles and theory behind the Act of Appealing an Order on Military Disciplinary Punishment, Subject to Military Disciplinary Act in the constitution in 2476; to study legal measures regarding the Procedure Appeal Disciplinary Action command on Military Discipline Act in overseas and in Thailand; The focal point of this study will be getting into the detail of the existing laws which proceeds onto and relates to the Acts. The Acts will be used to find the solution on the present issues in the Act of Appeal Disciplinary Action command on Military Disciplinary Act sustainably.

On the basis of the results of this research, it can be concluded that since the laws on Procedure Appeal Disciplinary Action command on Military Discipline Act, it found that there are 4 legal problems: (1) The issue relates to no set stone principles and steps for appealing the Military Disciplinary Act in 2476 Acts. (2) Issues in the law that structures have not been set up in the power of the Board of Appeal and what they can or can't for ordering punishment. (3) Issues in the right of appeal from the spouse or related party, because in the present the heir has no right to appeal for the punished. Currently, the Military Discipline Law does not impose the right for a heir to appeal instead of a disciplinary punished person who was inability to do by him/herself. (4) Issues in the timeframes for appealing; there has not been any set up in how long is for the appealing process. There is no time limit for appeals and inquests the appeals for military disciplinary action.

Therefore, in this thesis, the writer's opinion is to edit and add more point the exist Act that is being created in 2476. The addition parts is to include the process and how the appealing set up and ways of consideration in the Military Disciplinary Act for the Board of Appeal. Also, including the power structure of the Board of Appeal, giving the right to the heir for appealing for those punished and also setting up the timeframe for appealing. For these additions to be effective and efficient, lets use the existing laws from the foreign country which include country such as Australia, Denmark, and Finland, and adapt them into our own law. shall be applied in the law of Thailand in order to solve the arising problems sustainably.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้มีความสำเร็จเรียบร้อยลงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.อภิญา เลื่อนฉวี ที่ท่านได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการรับเป็นกรรมการ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้แก่ผู้เขียน ทั้งยังได้ให้คำแนะนำและเสนอแนะ ในเค้าโครง รูปแบบ และเนื้อหาที่เป็นระบบเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ ตลอดจน ช่วยตรวจสอบข้อบกพร่องในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ ลุล่วงลงได้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล ที่ท่านได้ให้เกียรติสละเวลา อันมีค่ารับเป็นประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ และขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ และรองศาสตราจารย์ ประเสริฐ ตัณศิริ ซึ่งต่างกรุณารับเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ โดยท่าน ได้ให้คำชี้แนะรวมทั้งเสนอแนะให้เพิ่มเติม จัดรวมและตัดทอนแก้ไขในเนื้อหาบางส่วน เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนและมีความกระชับตรงตามรูปแบบมาตรฐาน ซึ่งถือว่าเป็นคุณูปการที่มีค่ายิ่ง ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรชัย เลื่อนฉวี ซึ่งได้ให้แรงกระตุ้นและ ได้ให้คำปรึกษา หรือถึงวิธีการ รูปแบบ และเนื้อหาในการจัดทำวิทยานิพนธ์ที่ถูกต้อง ตลอดจนให้ คำปรึกษาจนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงลงได้

ผู้เขียนขอขอบคุณ อาจารย์ปศธร พันธุ์สุวรรณ อาจารย์วรวิมล เหล่าบ้านคือ อาจารย์ ชุติกาญจน์ สายอุตสาห์ ที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมถึงแนะนำ วิธีการทำและเรียบเรียงวิทยานิพนธ์

ผู้เขียนขอกราบขอบคุณบิดามารดาผู้ให้กำเนิดที่คอยมอบกำลังใจ และให้การสนับสนุน ผู้เขียนในทุก ๆ ด้านตลอดมา

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาทางด้านกฎหมาย ผู้เขียนขอแสดงความกตัญญูตเวทิตาแต่บิดา มารดา และอาจารย์ผู้สั่งสอนให้ความรู้และบรรดาผู้จัดทำเอกสารทาง วิชาการและวิทยานิพนธ์ทั้งหลายซึ่งทำให้ผู้เขียน ได้ศึกษาค้นคว้าและอ้างอิงข้อมูลทางวิชาการ ดังกล่าว ผู้เขียนจึงขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

พันตรีธีรชัย ตันอารีย์

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ตารางลำดับยศและเทียบยศชั้นสัญญาบัตร	18
2.2 ตารางลำดับยศและเทียบยศชั้นประทวน	19
3.1 ตารางเกณฑ์เทียบชั้นผู้ลงทัณฑ์และผู้รับทัณฑ์	82

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สถาบันทหารถือเป็นองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญต่อประเทศไทยมาอย่างช้านานนับตั้งแต่มีรัฐถือกำเนิดขึ้นมาในโลก โดยทหารจะเป็นผู้ปกป้องอธิปไตยของประเทศจากอริราชศัตรู อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานของรัฐที่สำคัญหน่วยหนึ่งในการช่วยพัฒนาประเทศ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีการบัญญัติถึงหน้าที่ของทหารไว้โดยกำหนดให้รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิ และผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชนเพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพกำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย¹ จะสังเกตเห็นได้ว่า สถาบันทหารถือเป็นหน่วยงานของรัฐที่สำคัญที่รัฐธรรมนูญต้องระบุนำที่เอาไว้ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ

ปัจจุบันหน่วยงานทหาร ซึ่งเป็นหน่วยงานความมั่นคงของประเทศ และมีกำลังพลในกองทัพเป็นจำนวนมาก จำต้องมีการจัดการปกครองภายในโดยมีระบบการบังคับบัญชาที่เป็นไปตามลำดับชั้น โดยยึดถือลำดับตามชั้นยศตั้งแต่นายทหารชั้นยศพลเอกไปจนถึงพลทหารคนสุดท้าย รวมทั้งมีการควบคุมระเบียบวินัยที่เคร่งครัด เพื่อความสงบเรียบร้อยภายในองค์กร ดังเช่นภาพที่ปรากฏแก่สาธารณชนว่าทหารเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งและมีระเบียบวินัยอย่างยิ่ง การควบคุมวินัยก็จะต้องเป็นไปตามกฎระเบียบภายในที่วางกฎเกณฑ์เอาไว้ โดยได้มีการระบุขั้นตอนในการดำเนินการเอาไว้ และเมื่อพบว่า มีหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานทหารกระทำผิดวินัย จะมีมาตรการหรือกลไกที่ใช้ควบคุมองค์กร กล่าวคือ การลงโทษทางวินัย การลงโทษวินัยทางทหารมีอยู่ 2 ประเภท คือ การลงโทษวินัยไม่ร้ายแรง และการลงโทษวินัยร้ายแรง โดยมีกระบวนการขั้นตอนในการสืบหาข้อเท็จจริงเหมือนดังเช่นระเบียบของข้าราชการพลเรือน ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ การตั้งข้อกล่าวหา การสืบสวนหรือสอบสวน การพิจารณาความผิดและโทษ การดำเนินการต่างๆระหว่างพิจารณาความผิด เช่น ให้พักราชการหรือออกจากราชการไว้ก่อน

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 52

ดังนั้นเมื่อได้ข้อเท็จจริงมาแล้วจึงมาดำเนินการลงทัณฑ์ทางวินัยทางทหารทั้งหมด 5 สถาน² โดยระดับของโทษนั้นก็จะเป็นไปตามดุลยพินิจของผู้บังคับบัญชา โดยพิจารณาจากข้อเสนอของคณะกรรมการสอบสวน และผู้บังคับบัญชาจะตกลงใจในขั้นตอนสุดท้ายว่าจะลงทัณฑ์ตามข้อพิจารณา หรือมีการเพิ่มหรือลดแล้วแต่กรณี ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476

หน่วยงานทหารแม้จะมีสถานะเป็นหน่วยงานของรัฐ และถ้าหากมีข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานทหารกับข้าราชการทหาร หรือ หน่วยงานทหารกับหน่วยงานของรัฐย่อมอยู่ในเขตอำนาจศาลปกครองตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 แต่ก็มีข้อยกเว้นว่าถ้าหากเป็นในเรื่องของวินัยทหาร ศาลปกครองจะไม่มีเขตอำนาจในเรื่องนี้ เรื่องดังกล่าวจึงถือเป็นเรื่องภายในของหน่วยงานทหาร ที่จะต้องดำเนินการในเรื่องวินัยทหารเอง ทั้งนี้ศาลปกครองสูงสุดได้มีคำวินิจฉัยว่า คดีที่การฟ้องคดีที่มีผลมาจากการดำเนินการเกี่ยวกับการกระทำผิดต่อวินัยทหาร ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 การที่ผู้ฟ้องคดีฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งดังกล่าว จึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะมีอำนาจพิจารณาพิพากษา หรือมีคำสั่งได้ตามมาตรา 9 วรรคสอง (1) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542³

ในส่วนของการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยทหารนั้น กฎหมายได้กำหนดเรื่องของการร้องทุกข์ ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ในการร้องทุกข์นั้น ผู้ได้บังคับบัญชาได้มีโอกาสร้องทุกข์ได้ในทางที่เป็นระเบียบโดยเป็นการร้องทุกข์ในเหตุที่ตนไม่พอใจหรือไม่เห็นด้วยกับคำสั่งลงโทษของผู้บังคับบัญชา โดยเป็นการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของผู้ออกคำสั่งลงโทษทางวินัยเป็นลำดับขั้นขึ้นไปเรื่อยๆ จนกว่าจะถึงลำดับชั้นสูงสุด ซึ่งไม่มีการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยแยกออกมาเป็นการเฉพาะ ที่มีคณะกรรมการรับเรื่องอุทธรณ์ไว้พิจารณาอุทธรณ์ เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 เป็นกฎหมายที่บังคับใช้ก่อนปี พ.ศ. 2540 จึงไม่มีการนำระบบพิทักษ์คุณธรรมมาบังคับใช้เหมือนข้าราชการพลเรือนทั่วไป

เมื่อพิจารณากฎหมาย พบว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ให้คำจำกัดความว่า วินัยทหารนั้น คือ การที่ทหารต้องประพฤติตามแบบธรรมเนียมของทหาร ทั้งนี้วินัยเป็นหลักสำคัญที่สุดสำหรับทหาร เพราะฉะนั้นทหารทุกคนจึงต้องรักษาโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืนทำนให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิด โดยตัวอย่างของการกระทำผิดวินัยทหารที่จะต้องรับโทษทางทหารนั้น มีดังเช่น คือ ขัดจีน หลีกเลียง หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน

² (1) ภาคทัณฑ์ (2) ทัณฑกรรม (3) กัก (4) ขัง (5) จำขัง

³ คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 407/2553

ไม่รักษาระเบียบการเคารพระหว่างผู้ใหญ่ผู้น้อย ไม่รักษามรรยาทให้ถูกต้องตามแบบธรรมเนียม ทหาร ก่อให้เกิดความสามัคคีในคณะทหาร เกียรติยศ รักษาน้ำพระทัย หรือเดินเล็ดต่อหน้าที่ราชการ กล่าว คำเท็จ ใช้กิริยาวาจาไม่สมควร หรือ ประพฤติไม่สมควร ไม่ดักเตือนสั่งสอน หรือลงทัณฑ์ ผู้ได้บังคับบัญชาที่กระทำผิดตามโทษานุโทษ เสพเครื่องคองของเมจนถึงเสียกิริยา เหล่านี้ล้วนเป็น การกระทำผิดทางวินัยทหารที่ต้องรับโทษทัณฑ์

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติฉบับเดียวกันนี้ ยังได้กำหนดหน้าที่ให้ผู้บังคับบัญชาต้อง จัดการระวางวินัยทหารที่ตนเป็นผู้บังคับบัญชาโดยกวดขัน⁴ โดยทหารผู้ใดที่กระทำผิดต่อวินัยทหาร จะต้องรับโทษทัณฑ์ตามวิธีที่อยู่ในหมวด 3 แห่งพระราชบัญญัตินี้ และอาจถูกปลดจากประจำการ หรือถูกถอดจากยศทหาร โดยทัณฑ์ที่จะลงโทษผู้กระทำผิดนั้นมีด้วยกัน 5 สถาน ได้แก่ ภาคทัณฑ์ ทัณฑ์กรรม กัก ขัง จำขัง ทั้งนี้ผู้ที่มีอำนาจในการลงทัณฑ์ได้นั้น คือ ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ซึ่งได้รับ มอบอำนาจให้บังคับบัญชาตามที่กระทรวงกลาโหม ส่วนราชการที่ขึ้นตรงต่อกระทรวงกลาโหม กองทัพบก กองทัพเรือ หรือกองทัพอากาศ กำหนดในการที่จะลงทัณฑ์ ให้กระทำได้แต่เฉพาะตาม กำหนดในตารางกำหนดทัณฑ์ท้ายพระราชบัญญัติ⁵

อย่างไรก็ตาม ในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวยังมีเกณฑ์ในการลงทัณฑ์ว่า ก่อนที่ผู้มี อำนาจลงทัณฑ์จะทำการลงทัณฑ์ครั้งคราวใดก็ดี ให้พิจารณาให้ถ้วนถี่ แน่นอนว่าผู้ที่จะต้องรับ ทัณฑ์นั้นมีความผิดจริงแล้ว จึงสั่งลงทัณฑ์ แต่ต้องไม่เป็นไปโดยไม่สุจริต หรือลงทัณฑ์แก่ผู้ที่ไม่มีความผิด โดยชัดเจนนั้นเป็นอันขาด เมื่อพิจารณาความผิดละเอียดแล้วต้องชี้แจงให้ผู้กระทำผิดนั้น ทราบว่ากระทำผิดในข้อใดเพราะเหตุใด แล้วจึงลงทัณฑ์⁶ ในกรณีที่ผู้ได้บังคับบัญชา ถูกลงทัณฑ์ จากผู้บังคับบัญชาบางคนอาจใช้อำนาจในทางที่ผิดยุติธรรม พระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ให้โอกาสแก่ ผู้ได้บังคับบัญชาได้มีโอกาสร้องทุกข์ได้ในทางที่เป็นระเบียบ⁸ ทั้งนี้ทหารจะร้องทุกข์ได้แต่สำหรับ ตนเองเท่านั้น ห้ามมิให้ร้องทุกข์แทนผู้อื่นเป็นอันขาด หรือห้ามมิให้ลงชื่อรวมกัน และเข้ามาร้อง ทุกข์พร้อมกันหลายคน และห้ามมิให้ประชุมกันเพื่อหารือเรื่องจะร้องทุกข์ อีกทั้งห้ามมิให้ร้องทุกข์ ว่า ผู้บังคับบัญชาลงทัณฑ์แรงเกินไป ถ้าหากว่าผู้บังคับบัญชานั้นมิได้ลงทัณฑ์เกินอำนาจที่จะทำได้

⁴ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 6

⁵ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 8

⁶ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 10

⁷ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 13

⁸ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 21

ตามความในหมวด 3 แห่งพระราชบัญญัติ⁹ และในการกล่าวโทษผู้ใดให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้นั้น⁹

ดังนั้นจากกรณีดังกล่าวมาแล้วข้างต้นจะสังเกตได้ว่าเมื่อพิจารณาจากตัวบทกฎหมายที่ได้กล่าวไว้แล้วนั้น ยังคงมีข้อบกพร่องและปัญหาที่สมควรที่จะต้องได้รับการปรับปรุง ผู้เขียนเห็นควรนำปัญหาดังกล่าวมาศึกษาวิเคราะห์ โดยแยกเป็นประเด็นปัญหาต่างๆ ที่ศึกษาดังนี้

1.1.1 ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการไม่กำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476

วินัยทหารนั้นหมายถึงการที่ทหารต้องประพฤติตามแบบธรรมเนียมของทหาร โดยวินัยนั้น เป็นหลักที่สำคัญที่สุดสำหรับทหาร ฉะนั้นทหารทุกคนต้องรักษาวินัยโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ และหากผู้ใดฝ่าฝืน ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิด ผลของผู้ที่กระทำความผิดตามวินัยทหารนั้นคือ การถูกลงโทษทางวินัยทหาร ในการลงโทษวินัยจะเป็นการลงทัณฑ์ที่ถูกกำหนดไว้ด้วยกัน 5 สถาน คือ ภาคทัณฑ์ ทัณฑ์กรรม กัก ขัง หรือ จำขัง โดยผู้บังคับบัญชาต้องทำการลงโทษตามอำนาจของตนที่ได้รับมาในหมวดที่ 3 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ในส่วนของ การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยทหารยังไม่มี การกำหนดหลักเกณฑ์เอาไว้ซึ่งการอุทธรณ์ถือเป็นสิทธิทางกฎหมายประเภทหนึ่ง ที่ทุกคนต้องได้รับการคุ้มครองจากรัฐ แต่พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 กฎหมายกำหนดเพียงให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของผู้ที่สั่งลงโทษทางวินัยได้

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัย เป็นวิธีการอย่างหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมในระบบการบริหารงานบุคคล โดยมีความต้องการที่จะให้ผู้ถูกลงโทษทางวินัยมีทางร้องขอรับความยุติธรรมจากการพิจารณาโดยองค์กรหรือผู้มีอำนาจเหนือผู้สั่งลงโทษ อีกชั้นหนึ่ง การร้องเรียนในการอุทธรณ์ซึ่งเป็นการร้องต่อองค์กรหรือผู้บังคับบัญชาเหนือผู้สั่งลงโทษ จึงไม่มีลักษณะเป็นการ “หันหน้าเข้าหากัน” ระหว่างผู้อุทธรณ์กับผู้เป็นเหตุให้อุทธรณ์ แต่เป็นการคัดค้านหรือโต้แย้ง ในลักษณะ “เผชิญหน้า” กับผู้บังคับบัญชา หรือ “หันหลังให้” ผู้บังคับบัญชา ลักษณะของการอุทธรณ์จะเป็นการร้องเรียนคัดค้านหรือโต้แย้งคำสั่งของผู้บังคับบัญชาต่อองค์กรกลาง ว่าคำสั่งลงโทษทางวินัยของผู้บังคับบัญชาไม่ถูกต้องหรือไม่ยุติธรรมหรือไม่เป็นธรรม หรือไม่เหมาะสม และขอให้แก้ไขเปลี่ยนแปลง ซึ่งการอุทธรณ์นั้นจะมีลักษณะเป็นปฏิกิริยาต่อผู้สั่งการ เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 จะพบว่าไม่มีขั้นตอนในการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยทหาร คงมีแต่การร้องทุกข์ต่อผู้มีอำนาจเหนือผู้สั่งลงโทษอีกชั้นหนึ่งเท่านั้น ซึ่งการร้องทุกข์ในองค์กรทหารนั้นจะไม่มีกระบวนการเฉพาะว่า

⁹ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 25

เรื่องใดสามารถทำการร้องทุกข์ได้บ้าง อีกทั้งการร้องทุกข์นั้น ผู้ได้บังคับบัญชาจะต้องทำการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรง ซึ่งก็คือผู้ส่งลงโทษตน ฉะนั้นเมื่อผู้บังคับบัญชาผู้นั้นรับเรื่องร้องทุกข์และพิจารณาก็จะส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรม

ดังนั้นเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 หากไม่ได้บัญญัติขั้นตอนในเรื่องการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารไว้นั้น จะส่งผลให้ข้าราชการทหารที่ไม่ได้รับความยุติธรรมหรือที่ไม่ได้รับการปฏิบัติโดยถูกต้อง มีความกระทบกระเทือนต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติราชการของข้าราชการทหารทั้งผู้ที่ได้รับผลกระทบต่อการกระทำนั้นโดยตรง และผู้อื่นโดยเกรงว่าจะเกิดเหตุเช่นนั้นกับตน อันจะเป็นผลให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการของข้าราชการทหารหย่อนลง อีกทั้งส่งผลต่อความมั่นคงในอาชีพทหารซึ่งอาจไม่มีใครต้องการรับราชการเพราะไม่มีหลักความมั่นคงในอาชีพเป็นการรับประกัน จนอาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศในฐานะที่ทหารเป็นรั้วของชาติได้

1.1.2 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไม่กำหนด โครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยภายในหน่วยงานทหาร

การอุทธรณ์ เป็นวิธีการอย่างหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมในระบบการบริหารงานบุคคล ซึ่งมีจุดประสงค์ที่จะให้ผู้ถูกลงโทษทางวินัยมีทางร้องขอรับความยุติธรรมจากการพิจารณาโดยองค์กรหรือผู้มีอำนาจเหนือผู้ส่งลงโทษอีกชั้นหนึ่ง การที่ข้าราชการทหาร หรือลูกจ้างประจำ หรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานทหาร ไม่ได้รับความยุติธรรม ไม่ได้ได้รับการปฏิบัติโดยถูกต้องย่อมเป็นเหตุให้มีการกระทบกระเทือนต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ทั้งผู้ที่ถูกลงโทษและผู้อื่นที่เกรงว่าจะเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นกับตน จะมีผลต่อความมั่นคงของหน่วยงานและความเชื่อมั่นต่ออาชีพของตนว่าอยู่บนความไม่แน่นอน ส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานหย่อนลง และจะส่งผลต่อความมั่นคงประเทศชาติในภายภาคหน้า ดังนั้นคณะกรรมการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยจึงเข้ามามีบทบาทที่สำคัญในการทำหน้าที่พิจารณาการอุทธรณ์ของข้าราชการในเรื่องการลงโทษทางวินัย อีกทั้งคณะกรรมการดังกล่าวจะต้องมาจากกระบวนการสรรหาที่เหมาะสม เช่น ต้องมาจากบุคคลที่เป็นกลาง มีความเป็นอิสระในการวินิจฉัย ไม่มีส่วนได้เสียกับคู่กรณีทั้งสองฝ่าย เป็นต้น เพื่อที่จะมาทำหน้าที่ในการเป็นผู้ชี้ขาดข้อพิพาทระหว่างคู่กรณี และต้องถือว่าคำวินิจฉัยชี้ขาดนี้เป็นที่สุด

เมื่อพิจารณาในพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 พบว่า ไม่ได้มีการบัญญัติถึงคณะกรรมการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารเอาไว้ มีแต่เพียงบัญญัติในเรื่องของการร้องทุกข์ต่อผู้มีอำนาจเหนือผู้ส่งลงโทษอีกชั้นหนึ่งเท่านั้นหรือการร้องเรียน ไม่ว่าจะเป็นการร้องทุกข์หรือร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้าราชการทหารก็ดีหรือต่อผู้บังคับบัญชาก็ดี ก็ให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของตนเพื่อเสนอไปตามลำดับชั้นจนถึงที่สุด จะสังเกตเห็นว่าไม่มีบัญญัติใน

เรื่องการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารไว้ทั้งสิ้น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการที่กฎหมายนั้นล้ำสมัย โดยขาดการปรับปรุงให้ทันสมัย ส่งผลให้เกิดการขาดในกระบวนการที่สำคัญ ที่เป็นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมที่หน่วยงานทุกหน่วยงาน หรือ สิทธิของบุคลากรในหน่วยงานพึงมี และพึงจะต้องได้รับ อีกทั้งการที่ข้าราชการทหารต้องร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาเป็นลำดับชั้นจนถึงที่สุด เป็นผู้รับวินิจฉัยในการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหาร ย่อมเป็นการไม่สอดคล้องกับหลักความมีส่วนได้เสียในกรณีของผู้บังคับบัญชา เนื่องจากผู้บังคับบัญชาเป็นผู้ที่มีคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงนั้น

ดังนั้น เมื่อไม่มีการกำหนดโครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารที่จะเป็นองค์กรในการรับวินิจฉัยการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหาร ซึ่งทำให้โครงสร้างของระบบพิทักษ์คุณธรรมนั้นขาดไป จะส่งผลต่อความเชื่อมั่นต่อผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัย และผู้อื่นที่เกรงว่าจะเกิดเหตุการณ์เช่นเดีวนี้กับตนว่าผู้ที่จะมาทำการวินิจฉัยจะทำการตัดสินใจไปในทางที่เป็นกลางหรือมีความเป็นอิสระในการวินิจฉัยคำอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารหรือไม่ การขาดคณะกรรมการดังกล่าวแล้วย่อมส่งผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมในองค์กรทหารอย่างมากและอาจส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศชาติ เพราะไม่มีใครอยากรับราชการทหารเนื่องจากเกรงว่าจะมีความไม่มั่นคงในชีวิตรับราชการทหาร จึงทำให้การกำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยภายในหน่วยงานทหารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

1.1.3 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยโดยทนายท ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิของผู้ที่อุทธรณ์เสียชีวิตหรือพิการในระหว่างการอุทธรณ์

โดยทั่วไป การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยนั้นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากคำสั่งลงโทษทางวินัยสามารถที่จะโต้แย้งดุลพินิจในการลงโทษทางวินัย เพราะการลงโทษทางวินัยถือเป็นการกระทบสิทธิโดยตรงของผู้ถูกลงโทษ จำเป็นจะต้องมีการได้รับความคุ้มครองสิทธิของตนตามหลักการประกันสิทธิขั้นพื้นฐาน กระบวนการอุทธรณ์จึงเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขคำสั่งลงโทษให้เป็นไปตามความเหมาะสม และในกรณีระหว่างผู้ที่ได้รับคำสั่งการลงโทษทางวินัยทำการอุทธรณ์อยู่ได้เสียชีวิตลง การสืบสิทธิในการอุทธรณ์จึงเกิดขึ้น โดยผู้ที่สืบสิทธิในการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยนั้น อาจจะเป็นทนายท ผู้สืบต้นดาน หรือผู้จัดการมรดก เป็นผู้เข้ามาดำเนินกระบวนการอุทธรณ์แทนจึงส่งผลให้กระบวนการดำเนินการได้ไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกระบวนการสืบสิทธิดังกล่าวเป็นกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนพึงได้รับ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ไม่มีการบัญญัติในเรื่องของการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยเอาไว้ มีเพียงแต่บัญญัติในเรื่องการร้องทุกข์ ซึ่งในเรื่องดังกล่าวไม่ได้มีการบัญญัติถึงผู้สืบสิทธิในการร้องทุกข์ต่อเมื่อผู้ทำการร้องทุกข์ได้เสียชีวิตลง ซึ่งเป็นผลมาจากการที่กฎหมายนั้นล้าสมัย ไม่มีการบัญญัติถึงในเรื่องสำคัญดังเช่นสิทธิขั้นพื้นฐานในเรื่องการสืบสิทธิเอาไว้ รวมไปถึงกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ร้ายแรงเอาไว้ด้วย ในขณะที่องค์กรอื่นนั้นมีการระงับหรือวางหลักเอาไว้ทั้งสิ้น เมื่อข้าราชการทหารได้เสียชีวิตลงในระหว่างที่ดำเนินการพิจารณาอยู่นั้นจึงเป็นการส่งผลให้กระบวนการทางยุติธรรมนั้นต้องสิ้นสุดลงไปโดยปริยาย เนื่องจากไม่มีผู้ดำเนินการต่อและกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้มีผู้ดำเนินการแทนทั้งที่เรื่องดังกล่าวไม่ได้กระทบต่อสิทธิเฉพาะตัวเท่านั้น

ดังนั้นเมื่อไม่สามารถที่จะมีผู้ที่สืบสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ร้ายแรงต่อจากข้าราชการทหารผู้ทำการอุทธรณ์ไว้เสียชีวิตลง จะส่งผลให้ผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วนั้นไม่ได้รับความเป็นธรรมก่อให้เกิดมลทินมัวหมองแก่ชื่อเสียงตนเองและวงศ์ตระกูล โดยไม่เฉพาะตัวผู้อุทธรณ์ที่เสียชีวิตลงเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงครอบครัวของผู้ที่เสียชีวิตด้วย อีกทั้งหากเป็นกรณีที่มีการลงโทษทางวินัยทหารพร้อมทั้งการงดพิจารณาบำเหน็จประจำปีแล้ว จะเป็นการส่งผลเป็นการเสียชีวิตประโยชน์ในเรื่องทรัพย์สินที่จะต้องตกทอดเป็นมรดกแก่ครอบครัว หรือทายาท ที่ตัวผู้เสียชีวิตได้รับราชการทหารด้วยความอุตสาหะตลอดมา อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญต่อชีวิตการรับราชการ

1.1.4 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาในการพิจารณาอุทธรณ์คดีวินัยทหาร ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476

ปัจจุบันหลักการหรือปรัชญาในการคุ้มครองระบบคุณธรรมของหน่วยงานราชการ ตั้งอยู่บนพื้นฐานว่าการดำเนินการต้องเป็นไปเพื่อรักษาผลประโยชน์ของทางราชการ และให้ความสำคัญคุ้มครองรักษาความเป็นธรรมแก่ข้าราชการ โดยเฉพาะในเรื่องหลักประกันความเป็นธรรม โดยมีการกำหนดให้คณะกรรมการวินัยอุทธรณ์ ต้องทำการพิจารณาอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่พอสมควร และมีการขยายเวลาได้ แต่การขยายเวลานั้นจะต้องไม่เป็นการทำให้กระบวนการนั้นช้าจนเกินไป อันเป็นการรับรองหลักที่ว่า Justice delayed is justice denied การกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดในการดำเนินการอุทธรณ์ ดังกล่าวว่าจะมีผลทำให้ผู้เข้าสู่กระบวนการอุทธรณ์ได้รับความยุติธรรม ซึ่งการอุทธรณ์นั้นควรมีระยะเวลาที่รวดเร็วเพื่อไม่ให้ผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยเสียชีวิตประโยชน์ต่างๆ ที่พึงได้รับขณะที่การดำเนินการกระบวนการลงโทษทางวินัยนั้นได้ดำเนินการมาตลอดเวลานับแต่มีคำสั่งลงโทษทางวินัย

เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 จะพบว่าไม่ได้มีการบัญญัติในเรื่องของกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารไว้ จึงรวมไปถึงระยะเวลาการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว สืบเนื่องมาจากการที่กฎหมายนั้นล้าสมัย ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องของการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหาร มีเพียงแต่การบัญญัติในเรื่องการร้องทุกข์ อีกทั้งการร้องทุกข์เองนั้นก็ไม่ได้มีการกำหนดระยะเวลาในเรื่องการพิจารณาการร้องทุกข์ไว้เช่นกัน ซึ่งการกำหนดระยะเวลาในเรื่องการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ดี การร้องทุกข์ที่ดี ส่วนเป็นการกำหนดในหลักการที่การอุทธรณ์จะต้องได้รับการพิจารณาวินิจฉัยโดยเร็ว ซึ่งถือเป็นกระบวนการขั้นพื้นฐานในหน่วยงาน ที่ทุกองค์กรนั้นพึงมี เพื่อเป็นการรักษาสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของบุคคลากรหรือข้าราชการทหาร ให้ได้มีการตัดสินวินิจฉัยไปอย่างรวดเร็ว

ดังนั้นเมื่อไม่มีการกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการในกระบวนการอุทธรณ์แล้ว จะส่งผลให้ข้าราชการทหารผู้ที่ได้รับคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงเสียสิทธิต่างๆในระหว่างการดำเนินการอุทธรณ์คำสั่งนั้น ซึ่งการอุทธรณ์ไม่ได้ทำให้กระบวนการลงโทษทางวินัยนั้นต้องสะดุดหยุดลง ข้าราชการทหารผู้ที่อยู่ระหว่างการอุทธรณ์ก็ยังคงรับโทษอยู่ตามคำสั่งที่ได้สั่งการไว้แล้วข้างต้น โดยจะเสียสิทธิต่างๆที่สำคัญ เช่น การโยกย้ายตำแหน่งตามวาระประจำปี การไม่ได้รับพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนในปีที่ถูกสั่งลงโทษ เป็นต้น โดยการขาดขั้นตอนที่สำคัญดังกล่าวนี้ จะส่งผลต่อความเชื่อมั่นของข้าราชการทหารผู้ทำการอุทธรณ์เองหรือข้าราชการทหารผู้อื่นที่เกรงว่าจะเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นกับตน อาจส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศชาติหากไม่มีผู้ใดอยากับราชการทหารเพราะหน่วยงานทหารไม่มีความมั่นคงในกระบวนการยุติธรรม

เมื่อพิจารณาจากปัญหาดังกล่าว จำเป็นที่จะต้องทำการแก้ไขในตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งนี้ นอกจากเพื่อเป็นการปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัยเนื่องจากที่ผ่านมามาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2476 แล้วยังไม่เคยมีการแก้ไขบทบัญญัติของพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 แต่อย่างใด อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของกองทัพที่จะทำให้มีมาตรฐานสามารถที่จะดึงดูดและจูงใจให้ประชาชนหลายๆ คนอยากมาประกอบวิชาชีพนี้ รวมถึงเป็นหลักประกันในการรับราชการของบุคลากรที่ยังรับราชการที่อยู่ในกองทัพเพื่อที่จะทำให้มีขวัญและกำลังใจที่จะปฏิบัติงาน และไม่ต้องกังวลว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรมในการรับราชการ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหารในต่างประเทศและประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ได้อย่างยั่งยืน

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

นับตั้งแต่มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 พบว่า ยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารบังคับใช้โดยตรง ดังนั้น ผู้เขียนเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 โดยให้มีการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษวินัย และกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหาร รวมไปถึงการกำหนดกรอบระยะเวลาในการอุทธรณ์และพิจารณาอุทธรณ์ ตลอดจนสามารถให้สิทธิแก่ทนายในการอุทธรณ์ภายหลังจากที่ทหารผู้อุทธรณ์ได้ถึงแก่กรรมหรือพิการจนทุพลภาพลงจนไม่สามารถที่จะดำเนินกระบวนการต่อไปได้ เพื่อที่จะพัฒนาระบบการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการทหารให้มีประสิทธิภาพ และมีมาตรฐานต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหาร โดยทำการศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช 2454 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ระเบียบ ประกาศและข้อบังคับต่าง ๆ อีกทั้ง ศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวินัยและการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการทหารในต่างประเทศ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการทหาร เพื่อให้เป็นมาตรฐาน และมีประสิทธิภาพ ทัดเทียมข้าราชการพลเรือน ต่อไป

1.5 วิธีการศึกษา

การดำเนินการศึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้ใช้วิธีการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้าพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ประมวลกฎหมายอาญาทหาร อีกทั้งวิเคราะห์ข้อมูลจากบทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวกับการดำเนินวินัยของทหาร บทความงานวิจัย หนังสือ วิทยานิพนธ์ วารสาร ตลอดจนการค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศเพื่อวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษามาข้อเสนอแนะต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476
2. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหารในต่างประเทศและประเทศไทย
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476
4. ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 2

แนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่ง การลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476

ในบทนี้ ผู้เขียนจะทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการทางวินัยทหาร แนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวกับกระบวนการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ร้ายแรงตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ได้แก่ หลักการดำเนินการทางวินัย หลักการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครอง หลักองค์กรทางปกครอง ตลอดจนหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งในการศึกษาข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้เขียนจะได้นำข้อมูลที่ได้อ่านไปใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ปัญหาในบทวิเคราะห์ปัญหา ต่อไป

2.1 ข้อมูลพื้นฐานและแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการทางวินัยทหาร

สำหรับข้อมูลพื้นฐานและแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการทางวินัยทหารนั้น ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงรายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับทหาร ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกองทัพไทย การจัดระเบียบราชการของกระทรวงกลาโหม และแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหารของเหล่าทัพต่างๆ ในประเทศไทย ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.1.1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกองทัพไทย

วิวัฒนาการจนเป็นกองทัพไทยในปัจจุบันเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งทรงเล็งเห็นความจำเป็นและความสำคัญของกองทัพ จึงทรงปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินในด้านต่างๆ เน้นด้านการทหารเป็นสำคัญ ทรงสนับสนุนกิจการทหารด้วยการส่งพระราชโอรสหลายพระองค์ไปทรงศึกษาวิชาทหารในทวีปยุโรป ซึ่งทรงนำวิทยาการทหารสมัยใหม่มาปรับปรุงทางทหารของไทย จนเจริญทัดเทียมชาติตะวันตก นอกจากนี้ยังทรงตราพระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448) ให้ชายอายุครบ 18 ปี รับราชการทหาร 2 ปีแล้วปลดเป็นกองหนุน¹ ทั้งนี้ การยกเลิกระบบ

¹ วิทิพย์ เศรษฐานุกรมเสรี “กองทัพไทย” สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2560 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/กองทัพไทย>

ไพร่ก่อนหน้านั้น ได้ทำให้เกิดระบบทหารอาชีพขึ้นในประเทศไทย ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 การจัดการกองทัพได้ขยายเต็มรูปแบบ เริ่มกิจการการบินและก้าวหน้าจนสามารถสร้างเครื่องบินเองได้ จวบจนถึงสมัยปัจจุบัน กองทัพไทยได้พัฒนาเพิ่มขึ้นอีกมาก ประกอบด้วยกำลังครบทั้งสามเหล่า คือ กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ ได้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนมีศักยภาพสูง และมีบทบาทเป็นที่ยอมรับในประชาคมโลก สามารถส่งกำลังทหารไปช่วยมิตรประเทศในการสงครามต่าง ๆ หลายครั้ง อาทิ เช่น สงครามโลกครั้งที่ 1 ในยุโรป สงครามเกาหลี สงครามเวียดนาม การรักษาสันติภาพในติมอร์ตะวันออก เป็นต้น ปัจจุบันได้มีการกำหนดบทบาทของกองทัพไทยไว้ดังนี้²

1) การป้องกันประเทศ

กองทัพไทย มีหน้าที่สำคัญคือการป้องกันประเทศทั้งในยามสงบและยามที่เกิดภัย โดยจัดให้มีการฝึกกำลังรบอยู่เป็นประจำ ป้องกันภัยทั้งในประเทศและนอกประเทศ รักษาความมั่นคงตามแนวชายแดน ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านให้มีความสงบไม่เกิดปัญหาซึ่งกันและกัน จัดกำลังป้องกันการรุกรานของชาติไทย อบรมราษฎรในพื้นที่เพื่อสามารถป้องกันตนเองได้

2) ส่งเสริมการปกครอง

กองทัพไทยมีความสำคัญในการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนชาวไทยรักชาติ รักษาความมั่นคงความสงบสุขของสังคม โดยช่วยกันสอดส่องดูแล ให้ความรู้เรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย ข่าวสารต่าง ๆ แก่ประชาชน ทั้งนี้กองทัพไทยยังป้องกันตามชายแดนเพื่อแก้ปัญหาการค้าเถียงยาเสพติดที่เป็นภัยต่อประเทศ

3) การปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์

สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันที่สูงที่สุดและสำคัญสำหรับประชาชน ทั้งนี้ยังเป็นสถาบันที่สำคัญยิ่งแก่เหล่าทหารเพราะพระมหากษัตริย์ทรงเป็น มิ่งขวัญแก่เหล่าทหารเทิดทูนไว้เหนือเกล้าฯ กองทัพไทยจึงมีส่วนสำคัญในการปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยในโอกาสวันเฉลิมฉลองพระชนมพรรษาของทุกปี กองบัญชาการทหารสูงสุด ได้จัดพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตน ณ สวนสนามทหารรักษาพระองค์

4) การรักษาผลประโยชน์ของคนในชาติ

กองทัพไทยมีบทบาทสำคัญในการรักษาผลประโยชน์ของชาติ ทั้งทางบกและทางทะเล ป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าแก้ปัญหาความขัดแย้งเรื่องการประมง พื้นที่ท่ามาหากิน บรรเทาสา

² ไพศาล หน่ยมี, “ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์การทหารม้า,” สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2560 จาก <http://www.cavalrycenter.com/learningcenter/index.php/km8/18-2014-02-07-10-43-45>

ธารณภัยเมื่อเกิดภัยพิบัติต่างๆ ช่วยเหลือผู้ประสบภัย แก้ปัญหาภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้น เช่นการเกิดภัยแล้งก็ปฏิบัติการฝนหลวงตามโครงการพระราชดำริ

5) ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

สอดคล้องดูแล รักษา ปกป้อง ทรัพยากรทางธรรมชาติไม่ให้ถูกทำลาย พร้อมทั้งส่งเสริมจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นเพื่อณรงค์ให้ประชาชนมีสำนึกที่ดี ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไว้ ทั้งนี้กองทัพยังมีหน้าที่ในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญโดยพัฒนาทั้งทาง ตรงและทางอ้อมอีกด้วย

2.1.2 การจัดระเบียบราชการของกระทรวงกลาโหม

ปัจจุบันสถานการณ์และระบบการบริหารราชการของประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปสมควรปรับปรุงการจัดองค์กรและการบริหารราชการของกระทรวงกลาโหมให้สอดคล้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 นี้ขึ้นมา ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวถึงรายละเอียด ดังนี้

2.1.2.1 บทนิยามศัพท์

ในพระราชบัญญัตินี้³ กำหนดให้

“ข้าราชการทหาร” หมายความว่า ข้าราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการทหาร

“ข้าราชการพลเรือนกลาโหม” หมายความว่า ข้าราชการที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งให้รับราชการในกระทรวงกลาโหมในตำแหน่งที่มีชื่ออัตราทหารและไม่มีชั้นยศเพื่อปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องใช้ความชำนาญเฉพาะทาง

“ทหารกองประจำการ” หมายความว่า ทหารกองประจำการตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร

“นักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม” หมายความว่า นักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการทหาร

“เจ้าหน้าที่ทางทหาร” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมแต่งตั้งโดยความเห็นชอบของสภากลาโหมเพื่อปฏิบัติภารกิจตามพระราชบัญญัตินี้

“การใช้กำลังทหาร” หมายความว่า การใช้ทหารตามมาตรา 6 วรรคหนึ่ง⁴ ข้าราชการพลเรือนกลาโหม และเจ้าหน้าที่ทางทหาร เพื่อปฏิบัติภารกิจตามพระราชบัญญัตินี้

³ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 4

2.1.2.2 การแบ่งส่วนราชการกระทรวงกลาโหม

สำหรับการแบ่งส่วนราชการกระทรวงกลาโหมนั้น กฎหมายได้กำหนดให้มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้⁴

1) สำนักงานรัฐมนตรี

สำนักงานรัฐมนตรีมีหน้าที่เกี่ยวกับราชการทางการเมือง เพื่อสนับสนุนภารกิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมหรือรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม และการประสานนโยบายระหว่างกระทรวง มีเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ⁵ เว้นแต่สำนักงานจเรทหารทั่วไปในสำนักงานรัฐมนตรีให้อยู่ในบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และให้จเรทหารทั่วไปมีหน้าที่ตรวจสอบการปฏิบัติราชการของกระทรวงกลาโหมหรือตรวจสอบการปฏิบัติราชการอื่นใดตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมอบหมาย และรายงานผลการตรวจสอบต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม โดยให้มีสำนักงานจเรทหารทั่วไปในสำนักงานรัฐมนตรี เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของจเรทหารทั่วไป โดยมีหัวหน้าสำนักงานจเรทหารทั่วไปเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบภายใต้การกำกับดูแลของจเรทหารทั่วไป⁶

2) สำนักงานปลัดกระทรวง

สำนักงานปลัดกระทรวงมีหน้าที่เกี่ยวกับงานนโยบายและยุทธศาสตร์ งานราชการประจำทั่วไปของกระทรวง และราชการส่วนหนึ่งส่วนใดของกระทรวงซึ่งมิได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการอื่นใด มีปลัดกระทรวงกลาโหมเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ⁷

3) กรมราชองครักษ์

กรมราชองครักษ์มีหน้าที่รักษาความปลอดภัย สำหรับองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์ และพระราชอาคันตุกะ รวมทั้งมีหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยราชองครักษ์ กฎหมายว่าด้วยนายตำรวจราชสำนัก กฎหมายว่าด้วยการรักษาความปลอดภัย สำหรับองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท

⁴ ทหาร ประกอบด้วย ข้าราชการกระทรวงกลาโหมที่เป็นข้าราชการทหารทหารกองประจำการ นักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหมที่ขึ้นทะเบียนกองประจำการและบุคคลที่ถูกเรียกเข้ารับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

⁵ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 10

⁶ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 11

⁷ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 12

⁸ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 13

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์ และพระราชอาคันตุกะ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง มีสมุหราชองครักษ์เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ⁹

4) กองทัพอไทย

สำหรับกองทัพอไทยมีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพอไทย การป้องกันราชอาณาจักร และดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังทหารตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม มีผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ¹⁰ โดยกองทัพอไทยอาจตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือบุคคลใดเพื่อพิจารณาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับแผนเพื่อรักษาเอกราชและผลประโยชน์แห่งชาติ รวมทั้งการปฏิบัติการทางทหารของทุกส่วนราชการ¹¹ ซึ่งกองทัพอไทยมีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้¹²

(1) กองบัญชาการกองทัพอไทย

กองบัญชาการกองทัพอไทย มีหน้าที่ควบคุม อำนาจการ สั่งการและกำกับดูแลการดำเนินงานของส่วนราชการในกองทัพอไทยในการเตรียมกำลัง การป้องกันราชอาณาจักร และการดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังทหารตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดมีผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ¹³

(2) กองทัพบก

กองทัพบกมีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพบก การป้องกันราชอาณาจักร และดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังกองทัพบกตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม มีผู้บัญชาการทหารบกเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ¹⁴ ดังนั้น กองทัพบก จึงมีหน้าที่หลักอยู่ 2 ประการ¹⁵ คือ การเตรียมกำลังกองทัพบกตั้งแต่ยามปกติ และการป้องกันราชอาณาจักรเมื่อมีสถานการณ์

(2.1) การเตรียมกำลังกองทัพบก กองทัพบกได้จัดเตรียมกำลังไว้ให้พร้อมตั้งแต่ยามปกติจำนวนหนึ่งเพื่อให้สามารถเผชิญภัยคุกคามแบบดั้งเดิมและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ โดยได้ปรับปรุงและพัฒนากองทัพให้มีขีดความสามารถสูงขึ้น ทั้งในด้านโครงสร้างกำลัง ความพร้อมรบ ความต่อเนื่องในการรบ และความทันสมัย

⁹ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 14

¹⁰ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 15

¹¹ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 16

¹² พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 17

¹³ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 18

¹⁴ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 19

¹⁵ กรมยุทธการทหารบก, เอกสารประกอบการสอนวิชาประวัติศาสตร์ทหาร, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, 2554), น.144.

(2.2) ด้านโครงสร้างกำลัง ปัจจุบันกองทัพบกได้จัดหน่วยงานโดยแบ่งตามภาระหน้าที่ ออกเป็น 7 ส่วน คือ ส่วนบัญชาการ ส่วนกำลังรบ ส่วนสนับสนุนการรบ ส่วนส่งกำลังบำรุง ส่วน ภูมิภาค ส่วนการฝึกศึกษาและหลักนิยม และส่วนพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ กองทัพบกได้กำหนด แผนการพัฒนา และปรับปรุง โครงสร้างให้มีขนาดกะทัดรัด แต่มีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย เทคโนโลยีด้านการทหารที่ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ภัยคุกคามในปัจจุบัน

(3) กองทัพเรือ

กองทัพเรือมีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพเรือ การป้องกันราชอาณาจักร และดำเนินการ เกี่ยวกับการใช้กำลังกองทัพเรือตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม มีผู้บัญชาการทหารเรือเป็น ผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ¹⁶

(4) กองทัพอากาศ

กองทัพอากาศมีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพอากาศ การป้องกันราชอาณาจักรและ ดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังกองทัพอากาศตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม มีผู้ บัญชาการทหารอากาศเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ¹⁷

(5) ส่วนราชการอื่นตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

นอกจากนี้ ให้สำนักงานปลัดกระทรวง กรมราชองครักษ์ กองทัพไทย กองบัญชาการ กองทัพไทย กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ เป็นนิติบุคคล¹⁸

สำหรับอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหมนั้น กฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้¹⁹

(1) พิทักษ์รักษาเอกราชและความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรจากภัยคุกคามทั้งภายนอก และภายในราชอาณาจักร ปราบปรามการกบฏและการจลาจล โดยจัดให้มีและใช้กำลังทหารตามที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือตามที่มีกฎหมายกำหนด

(2) พิทักษ์รักษา ปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ ตลอดจนสนับสนุนภารกิจของ สถาบันพระมหากษัตริย์

(3) ปกป้อง พิทักษ์ รักษาผลประโยชน์แห่งชาติและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคงตลอดจนสนับสนุนภารกิจอื่น ของรัฐในการพัฒนาประเทศ การป้องกันและแก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติ และการช่วยเหลือประชาชน

¹⁶ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 20

¹⁷ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 21

¹⁸ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 22

¹⁹ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 8

(4) ศึกษา วิจัย พัฒนา และดำเนินการด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงาน ทหารด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีป้องกันประเทศ และด้านกิจการอวกาศเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนภารกิจของกระทรวงกลาโหมและความมั่นคงของประเทศ ในการดำเนินการ กระทรวงกลาโหมอาจมอบหมายให้ส่วนราชการในกระทรวงกลาโหม หรือหน่วยงานอื่นในกำกับของกระทรวงกลาโหมเป็นผู้ดำเนินการก็ได้หรืออาจร่วมงาน ร่วมทุน หรือดำเนินการกับภาคเอกชนตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายก็ได้

(5) ปฏิบัติการอื่นที่เป็นการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากสงครามเพื่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือปฏิบัติการอื่นใด ทั้งนี้ตามที่มีกฎหมายกำหนดหรือตามมติคณะรัฐมนตรี

2.1.3 ยศทหาร

สำหรับยศทหาร เป็นระบบความสัมพันธ์การแบ่งลำดับชั้นภายในกองกำลังติดอาวุธ หรือสถาบันพลเรือนซึ่งจัดการตามรูปแบบของทหาร โดยปกติแล้ว เครื่องแบบมักจะบ่งบอกถึงยศทหารของผู้ที่สวมใส่ ระบบการแบ่งยศทหารได้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายที่สุดในประวัติศาสตร์การทหาร เนื่องจากความได้เปรียบสำหรับปฏิบัติการทางทหาร เมื่อเวลาผ่านไป และปฏิบัติการทางทหารเริ่มมีขนาดใหญ่ขึ้นและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ยศทางทหารก็ได้เพิ่มจำนวนขึ้น และระบบยศทหารก็มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นด้วย ดังนั้นพระราชบัญญัติยศทหาร พุทธศักราช 2479 ได้กำหนดให้ยศทหารมีตามลำดับดังนี้²⁰

2.1.3.1 สัญญาบัตร

ผู้ใดจะเป็นทหารสัญญาบัตรยศชั้นใดได้นั้น จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้น เว้นแต่ผู้ที่มิยศเป็นทหารสัญญาบัตรอยู่แล้วรับราชการประจำในสังกัดใหม่กองทัพใด หากยศไม่ตรงกับสังกัดกองทัพนั้น ก็ให้มียศตามกองทัพที่สังกัดใหม่ในชั้นเดียวกับยศเดิมได้ ตั้งแต่วันที่มิคำสั่งให้รับราชการประจำในสังกัดใหม่²¹ ผู้ที่จะเป็นทหารสัญญาบัตรนั้นต้องเป็นผู้ที่มีวิทยฐานะตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนดไว้ เว้นแต่ผู้ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นพิเศษ²² ซึ่งลำดับยศชั้นสัญญาบัตรมีดังนี้

²⁰ พระราชบัญญัติยศทหาร พุทธศักราช 2479 มาตรา 4

²¹ พระราชบัญญัติยศทหาร พุทธศักราช 2479 มาตรา 5

²² พระราชบัญญัติยศทหาร พุทธศักราช 2479 มาตรา 6

ตาราง 2.1 ตารางลำดับยศและเทียบยศชั้นสัญญาบัตร

ลำดับยศและเทียบยศ		
ทหารบก	ทหารเรือ	ทหารอากาศ
จอมพล	จอมพลเรือ	จอมพลอากาศ
พลเอก	พลเรือเอก	พลอากาศเอก
พลโท	พลเรือโท	พลอากาศโท
พลตรี	พลเรือตรี	พลอากาศตรี
พลจัตวา	พลเรือจัตวา	พลอากาศจัตวา
พันเอก	นาวาเอก	นาวาอากาศเอก
พันโท	นาวาโท	นาวาอากาศโท
พันตรี	นาวาตรี	นาวาอากาศตรี
ร้อยเอก	เรือเอก	เรืออากาศเอก
ร้อยโท	เรือโท	เรืออากาศโท
ร้อยตรี	เรือตรี	เรืออากาศตรี

*หมายเหตุ พลจัตวา พลเรือจัตวา และพลอากาศจัตวา ได้ถูกยกเลิกแล้ว

ที่มา : พระราชบัญญัติยศทหาร พุทธศักราช 2479 มาตรา 4

2.1.3.2 ประทวน

ผู้ใดจะเป็นนายทหารประทวนชั้นใดได้นั้น ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ผู้บังคับบัญชาชั้นแม่ทัพซึ่งเป็นหัวหน้าส่วนราชการที่ขึ้นตรงต่อกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ หรือผู้บัญชาการทหารอากาศออกประทวนแต่งตั้งผู้อยู่ได้บังคับบัญชาได้ เว้นแต่การแต่งตั้งนายทหารประทวนของหน่วยบัญชาการถวายความปลอดภัยรักษาพระองค์ ให้อยู่ในพระราชวินิจฉัยของผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการถวายความปลอดภัยรักษาพระองค์²³ ผู้ที่จะเป็นทหารประทวนนั้น ต้องเป็นผู้ที่มีวิถฐานะตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนดไว้ เว้นแต่ผู้ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมแต่งตั้งเป็นพิเศษ²⁴ ซึ่งลำดับยศชั้นประทวนมีดังนี้

²³ พระราชบัญญัติยศทหาร พุทธศักราช 2479 มาตรา 8

²⁴ พระราชบัญญัติยศทหาร พุทธศักราช 2479 มาตรา 9

ตาราง 2.2 ลำดับยศและเทียบยศชั้นประทวน

ลำดับยศและเทียบยศ		
ทหารบก	ทหารเรือ	ทหารอากาศ
นายดาบ		
จ่าสิบเอก	พันจ่าเอก	พันจ่าอากาศเอก
จ่าสิบโท	พันจ่าโท	พันจ่าอากาศโท
จ่าสิบตรี	พันจ่าตรี	พันจ่าอากาศตรี
สิบเอก	จ่าเอก	จ่าอากาศเอก
สิบโท	จ่าโท	จ่าอากาศโท
สิบตรี	จ่าตรี	จ่าอากาศตรี

ที่มา : พระราชบัญญัติยศทหาร พุทธศักราช 2479 มาตรา 4

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหาร

วินัยทหารเป็นหลักสำคัญที่สุดสำหรับทหารในยามสงคราม ถ้าทหารมีวินัยดีการปกครองบังคับบัญชาเป็นระเบียบเรียบร้อย การปฏิบัติในการรบย่อมมีหวังในชัยชนะ แต่หากทหารไม่มีวินัย ควบคุมกันไม่ได้ สมรรถภาพของทหารก็จะเสื่อมโทรม ไม่อาจปฏิบัติภารกิจอย่างหนึ่งอย่างใดให้สำเร็จลุล่วงไป จนอาจเป็นภัยร้ายแรงแก่ประเทศชาติได้แม้ในยามปกติ การมีวินัยของทหารยังเป็นเครื่องเชิดชูเกียรติ แสดงถึงสมรรถภาพของกองทัพเป็นที่ยกย่องแก่ประชาชนทั่วไป

2.1.4.1 ความหมายของวินัยทหาร

ความหมายของคำว่า “วินัยทหาร” คือ การที่ทหารต้องประพฤติตามแบบธรรมเนียมทหาร ซึ่ง “แบบธรรมเนียมทหาร” ได้แก่ บรรดา กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง คำแนะนำ คำชี้แจง และสรรพนหนังสือต่างๆ ที่ผู้บังคับบัญชาได้ออก หรือได้วางไว้เป็นหลักฐานให้ทหารปฏิบัติ ซึ่งรวมทั้งขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีของทหารทั้งที่เป็น และไม่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ส่วนใหญ่แล้วแบบธรรมเนียมของทหารจะออกเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อความเป็นเครื่องเตือนใจ ทั้งอ้างอิงนำสืบการฝ่าฝืนได้ง่าย เช่น ประกาศ แจ้งความ แกลงการณณ์และข่าว เป็นต้น²⁵

²⁵ ภูมิ โขกเหมาะ, กฎหมายทหาร Military Law, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2551), น.50.

2.1.4.2 ที่มาของกฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร

การปกครองของไทยในสมัยโบราณนับตั้งแต่กรุงสุโขทัย ยึดถือนโยบายการป้องกันประเทศเป็นหลัก ชาวยุทธทุกคนต้องเป็นทหาร การปกครองทั่วไปใช้วิธีปกครองอย่างทหาร ดังนั้นวินัยกับทหารจึงเป็นสิ่งที่คู่กันมาตลอดมา แต่ระเบียบกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับต่างๆ ยังมีได้ตราขึ้นเป็นกฎหมาย ยังคงยึดถือประเพณี หรือแบบธรรมเนียมที่ทหารต้องประพฤติปฏิบัติตาม ครั้นในสมัยต่อมา แม้การศึกษาสงครามจะห่างลง ทำให้การปกครองอย่างทหารอ่อนคลายลงไป ดังนั้นการออกกฎหมายที่เกี่ยวกับการศึกษาสงครามก็ได้เริ่มบัญญัติไว้ เช่น พระอัยการอาญาหลวง ที่บัญญัติในแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีคือทอง พ.ศ. 1895 และพระอัยการกบฏศึกพบว่าผูกพันกันเป็นอย่างมาก ซึ่งจะมีกฎหมายหลายฉบับที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการเกณฑ์ทหาร และเรียกผู้อยู่ได้อำนาจปกครองควบคุมดูแล และสิ่งการนั้นว่า “ผู้ได้บังคับบัญชา” เป็นต้น ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงตราพระราชบัญญัติและประกาศต่างๆ เล่ม 3 ออกใช้บังคับ ซึ่งในกฎหมายฉบับนี้มีประกาศพระราชกำหนดกฎหมายทหาร โดยพระยาบุรุษรัตนพลกัจจางวาง ผู้กำกับทหารบกทุกหมู่ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันอังคาร เดือน 7 ขึ้นหนึ่งค่ำ จ.ศ. 1225 (พ.ศ.2406) สำหรับใช้บังคับแก่ทหารที่มียศต่างๆ ตั้งแต่ ครุ นายแฉะ และทหารเลว รวม 13 ชื่อ เพื่อยึดถือปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องการลา การเตรียมตัวเมื่อถึงเวลาฝึกหัด การระวังรักษาดูแลเครื่องแต่งกาย การจัดยามประจำหน้าที่ การลงโทษทหารที่เกียจคร้านการฝึก การลงโทษทหารที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ของผู้บังคับบัญชา การลงโทษทหารที่นิทาค่าผู้บังคับบัญชาทั้งต่อหน้าและลับหลัง แบบธรรมเนียมในการแสดงความเคารพต่อผู้บังคับบัญชาและผู้ใหญ่ ดังนั้นจึงนับได้ว่ากฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายว่าด้วยวินัยทหารและแบบธรรมเนียมต่างๆ สำหรับให้ทหารผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาได้ยึดถือปฏิบัติกันในสมัยนั้น²⁶

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ตรากฎหมายว่าด้วย วินัยทหารขึ้น 2 ฉบับ คือกฎว่าด้วยอำนาจลงอาญาทหารเรือ ลงวันที่ 21 มีนาคม 2454 สำหรับใช้บังคับทหารเรือ และกฎว่าด้วยยุทธวินัยและการลงอาญาทหารบกฐานละเมิดยุทธวินัย ลงวันที่ 7 มิถุนายน 2458 สำหรับใช้บังคับทหารบก จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2464 กฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวไม่เหมาะสมแก่กาลสมัยและยังไม่มี ความชัดเจนพอ กล่าวคือไม่มีบทนิยามศัพท์ให้แน่ชัดว่าวินัยทหารคืออะไร อีกทั้งเมื่อได้ให้อำนาจแก่ผู้บังคับบัญชาแล้ว ก็สมควรมีหนทางให้ ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถร้องทุกข์ได้ ในกรณีที่ถูกผู้บังคับบัญชากดขี่โดยอยุติธรรมนั้น ได้ด้วย ดังนั้นเสนาบดีกระทรวงกลาโหมและเสนาบดีกระทรวงทหารเรือในขณะนั้น จึงได้นำความกราบ

²⁶ ศูนย์ฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 21, “วินัยทหาร” สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2560, จาก www.rtc.orat.org/download/pdf/exam/discipline-tradition.pdf

บังคับมณฑลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตออกกฎใหม่ และได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ตรากฎว่าด้วยยุทธวินัย และการลงอาญาทหารบกฐานละเมิดยุทธวินัย ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2465 ขึ้นใช้บังคับ และให้ยกเลิกกฎหมายเดิมทั้งสองฉบับนั้นเสีย

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินในปี พ.ศ.2475 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ขึ้นโดยคำแนะนำ และความยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากขณะนั้นทั้งทหารบกและทหารเรือ ยังรวมเป็นกระทรวงเดียวกันอยู่ จึงสมควรให้กฎหมายฉบับเดียวกันบังคับแก่ทหารทั้งหมด พร้อมกับให้ยกเลิกกฎว่าด้วยยุทธวินัย และการลงอาญาทหารบกฐานละเมิดยุทธวินัย และยกเลิกกฎหมายว่าด้วยอำนาจลงอาญาทหารเรือ โดยให้พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2476 ตลอดจนถึงปัจจุบันนี้²⁷

2.2 หลักการดำเนินการทางวินัย

ในส่วนของหลักการดำเนินการทางวินัยนั้น ผู้เขียนจะศึกษาถึงรายละเอียดของความหมาย การดำเนินการทางวินัย และหลักการดำเนินการทางวินัยในขั้นตอนต่าง ๆ ของข้าราชการพลเรือนทั่วไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 ความหมายและความสำคัญของวินัย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของคำว่า วินัย ไว้ 2 ลักษณะ²⁸ คือ

- (1) ข้อปฏิบัติ เป็นการมองที่ปทัสถาน (Norm) ที่กำหนดไว้
- (2) การอยู่ในแบบแผน เป็นการมองที่พฤติกรรม (Behavior) ของคน

คำว่า “วินัย” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Discipline” เป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมของคนอย่างหนึ่ง ซึ่งใช้สำหรับคนในแต่ละหมู่เหล่าที่มีภารกิจในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่ต้องยึดถือปฏิบัติ

วินัย คือ การควบคุมความประพฤติให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผน ซึ่งวินัยข้าราชการพลเรือน ได้แก่ บทบัญญัติวินัยที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน เช่น กำหนดให้ข้าราชการต้องซื่อสัตย์ สุจริต ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ราชการ รักษาความลับของทางราชการ ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา และรักษาชื่อเสียงของตน เป็นต้น นอกจากนี้วินัยยังหมายถึง

²⁷ เฟิงฮ้าง.

²⁸ ประวีณ ฦ นคร, คำอธิบายพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2551), น. 109.

ลักษณะเชิงพฤติกรรมที่แสดงออกมาว่าสามารถจะควบคุมตนเองให้อยู่ในกรอบของวินัยตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย²⁹

วินัยมีลักษณะเป็นข้อบัญญัติเพื่อควบคุมและส่งเสริมให้ข้าราชการอยู่ในกรอบแห่งความประพฤติอันดีงาม ระเบียบวินัยโดยทั่วไปมีไว้เพื่อให้บุคคลในสังคมปฏิบัติร่วมกันในทิศทางและแนวทางเดียวกันเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสันติเคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน วินัยยังถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ผู้ประพฤติปฏิบัติ

การที่บุคลากรในองค์กรรักษาวินัยย่อมเกิดผลดีต่อองค์กร³⁰ ดังนี้

- (1) เป็นการส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพของข้าราชการและยังเป็นการรักษาประโยชน์ของราชการเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์
- (2) เป็นการธำรงไว้ซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรีของข้าราชการ
- (3) เป็นการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เหล่าข้าราชการและบุคคลในองค์กรอยู่ร่วมกันอย่างสุขสงบ สันติ เคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

2.2.2 วัตถุประสงค์ของการดำเนินการทางวินัย

อาจารย์ ประวิณ ณ นคร ได้กล่าวถึงการลงโทษทางวินัยว่ามีจุดมุ่งหมายสำคัญ 4 ประการ ดังนี้³¹

- 1) เพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายหรือระเบียบแบบแผน โดยข้าราชการต้องรักษาวินัยโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ เมื่อปรากฏว่าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำผิดวินัย ผู้บังคับบัญชาต้องดำเนินการทางวินัย ถ้าผู้บังคับบัญชาผู้ใดละเลยหรือปฏิบัติโดยไม่บริสุทธิ์ใจ ถือว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปราบผู้กระทำผิด และปรามไว้ไม่ให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่าง
- 2) เพื่อรักษามาตรฐานความประพฤติ ขวัญ และสมรรถภาพของข้าราชการ โดยต้องสั่งลงโทษให้เหมาะสมและไม่เป็นไปโดยพยาบาทหรือโทสะจริต การลงโทษโดยฉับพลัน เป็นธรรมเนียมเสมอหน้า และโดยเหมาะสม ทำให้ข้าราชการโดยส่วนรวมมีความระมัดระวังในการรักษามาตรฐานความประพฤติ และรู้สึกว่ามีความเป็นธรรมในราชการ

²⁹ สำนักงานมาตรฐานวินัย สำนักงาน ก.พ., คู่มือการดำเนินการวินัย, (นนทบุรี : โรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการ ก.พ. 2553), น. 3.

³⁰ วงจันทร์ ชิวชาดาวิรุจน์, คู่มือการดำเนินการทางวินัย การอุทธรณ์ และการร้องทุกข์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, 2555), น. 2-3.

³¹ ประวิณ ณ นคร. คู่มือการดำเนินการทางวินัยตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยพิมพ์. 2531), น. 254.

3) เพื่อจูงใจให้ข้าราชการปรับปรุงตัวให้ดีขึ้น การลงโทษทางวินัยแก่ข้าราชการผู้ใดควรจะทำให้ผู้นั้นรู้ เข้าใจ และยอมรับในความผิดที่ตนได้กระทำนั้น และเป็นการจูงใจให้ข้าราชการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น

4) เพื่อรักษาชื่อเสียงของทางราชการและความเชื่อมั่นของประชาชนต่อทางราชการ ถ้าข้าราชการมีระเบียบวินัย มีสมรรถภาพในการทำงานโดยสม่ำเสมอก็จะเป็นการรักษาชื่อเสียงและความเชื่อมั่นของประชาชน เมื่อหน่วยงานใดมีผู้กระทำความผิดวินัยก็จำเป็นต้องมีการลงโทษทางวินัยเพื่อรักษาชื่อเสียงและความเชื่อมั่นของประชาชน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า จุดมุ่งหมายของการดำเนินการทางวินัย เป็นการดำเนินการเพื่อให้ได้ความจริงว่าข้าราชการที่ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดในกรณีใดหรือไม่ เพื่อให้ได้ความจริง และยุติธรรมตามกระบวนการทางนิติธรรม หากมีผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับการลงโทษเป็นไปโดยเหมาะสมกับกรณีความผิด และเพื่อให้การลงโทษเป็นไปโดยสุจริต³²

หลักการลงโทษทางวินัย

2.2.3 โทษทางวินัย

โทษทางวินัยข้าราชการพลเรือนสามัญมี 5 สถาน³³ ดังต่อไปนี้

- 1) ภาคทัณฑ์
- 2) ตัดเงินเดือน
- 3) ลดเงินเดือน
- 4) ปลดออก
- 5) ไล่ออก

สำหรับโทษทางวินัยข้าราชการพลเรือนสามัญทั้ง 5 สถานนั้น แบ่งออกเป็น ความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง และความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ดังนี้

1) ความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง

(1) ภาคทัณฑ์ เป็นโทษสำหรับกรณีกระทำความผิดวินัยเล็กน้อย หรือมีเหตุอันควรลดหย่อน ซึ่งยังไม่ถึงกับจะต้องถูกลงโทษตัดเงินเดือนนอกจากนี้ ในกรณีกระทำความผิดวินัยเล็กน้อย และมีเหตุอันควรลดโทษ จะงดโทษให้โดยให้ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือหรือว่ากล่าวตักเตือนก็ได้

³² สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, การดำเนินการทางวินัยข้าราชการพลเรือน, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย, 2554), น. 12.

³³ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 88

(2) ตัดเงินเดือน เป็นการลงโทษตัดเงินเดือนเป็นจำนวนเปอร์เซ็นต์ของเงินเดือนและเป็นจำนวนเดือน เช่น ตัดเงินเดือนร้อยละ 5 เป็นเวลา 2 เดือน เมื่อพ้นเวลา 2 เดือนแล้วก็จะได้รับเงินเดือนตามปกติ

(3) ลดเงินเดือน เป็นการลงโทษโดยลดเงินเดือนเป็นจำนวนเปอร์เซ็นต์เช่น ลดเงินเดือนร้อยละ 2 หรือร้อยละ 4 ของอัตราเงินเดือนของผู้กระทำผิด

2) ความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

(1) ปลดออก เป็นการลงโทษให้พ้นจากราชการ โดยได้รับบำเหน็จบำนาญเสมือนผู้นั้นลาออกจากราชการ

(2) ไล่ออก เป็นการลงโทษให้พ้นจากราชการ โดยไม่ได้รับบำเหน็จบำนาญ

2.2.4 หลักการลงโทษทางวินัย

การลงโทษทางวินัยประกอบด้วย การพิจารณาความผิด การกำหนดโทษและการลงโทษเป็นกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดหรือไม่ หากความผิดเป็นการกระทำความผิดวินัยกรณีใด ตามมาตราใด และควรลงโทษสถานใด ทั้งนี้ เป็นกระบวนการที่จะต้องกระทำโดยผู้มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาตามกฎหมาย การพิจารณาความผิด การกำหนดโทษ การลงโทษ จะกระทำต่อเมื่อได้ทราบข้อเท็จจริงของเรื่องที่ถูกกล่าวหาโดยกระจ่างชัดเพียงพอ หลักการพิจารณาความผิด กำหนดโทษ และลงโทษ³⁴ ควรคำนึงถึง ดังนี้

1) หลักนิติธรรม คือ คำนึงถึงระดับโทษตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งแบ่งเป็น 2³⁵ ระดับ

(1) ความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ได้แก่ โทษปลดออกจากราชการ และโทษไล่ออกจากราชการ ตามความร้ายแรงแห่งกรณี ถ้ามีเหตุอันควรลดหย่อน สามารถลดหย่อนได้แต่ลดลงต่ำกว่าปลดออกจากราชการไม่ได้

(2) ความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ได้แก่ โทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน และลดเงินเดือน ถ้ามีเหตุผลลดหย่อนจะนำมาประกอบการพิจารณาลงโทษก็ได้

สำหรับกรณีความผิดวินัยเล็กน้อย และพิจารณาแล้วเห็นว่ามีเหตุอันควรลดโทษผู้บังคับบัญชาจะลดโทษให้โดยให้ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือ หรือว่ากล่าวตักเตือนก็ได้

2) หลักมนุษยธรรม ได้แก่ การพิจารณาให้เป็นไปโดยถูกต้องเที่ยงธรรมตามความเป็นจริงและตามเหตุและผลที่ควรจะเป็น หมายถึง การพิจารณาความผิดไม่ควรคำนึงถึงแต่ความถูกผิด

³⁴ วิเทพ พัทธภิญโญพงศ์, การลงโทษวินัยอย่างร้ายแรง : ศึกษาเปรียบเทียบวินัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม กับวินัยข้าราชการพลเรือนสามัญ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม, 2559), น. 3

³⁵ สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 32, น. 59-60

ตามกฎหมายเท่านั้น แต่ควรคำนึงถึงความยุติธรรมด้วย โดยจะต้องคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงของเรื่องนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร แล้วพิจารณาความผิดไปตามสภาพความเป็นจริง

ในการพิจารณาความผิดต้องอาศัยหลักนิติธรรมและหลักมโนธรรมประกอบกัน จึงจะเกิด ความถูกต้องและเป็นธรรม เป็นการใช้กฎหมายให้เกิดความยุติธรรม

3) หลักมโนธรรม คือ การวางโทษจะต้องให้ได้ระดับเสมอหน้ากัน ผู้กระทำผิดจะต้องถูกลงโทษการกระทำความผิดอย่างเดียวกันในลักษณะและพฤติการณ์คล้ายคลึงกันควรถูกลงโทษเท่ากันโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง³⁶

4) หลักความเป็นธรรม คือ การวางโทษจะต้องให้ได้ระดับเสมอหน้ากัน ใครทำผิดก็จะต้องถูกลงโทษ และการกระทำผิดอย่างเดียวกันในลักษณะและพฤติการณ์คล้ายคลึงกันควรจะถูกลงโทษเท่ากัน อย่างไรก็ตาม ความผิดอย่างเดียวกันอาจแตกต่างกันในลักษณะพฤติการณ์และเหตุผล ซึ่งการใช้ดุลยพินิจวางระดับโทษจะแตกต่างกันตามควรแก่กรณีได้ โดยนำเหตุผลบางประการมาประกอบการพิจารณา เช่น ลักษณะของการกระทำผิด ผลแห่งการกระทำผิด คุณความดี การรู้หรือไม่รู้ว่ากระทำนั้นเป็นความผิด การให้โอกาสแก่ความประพฤติ และเหตุเบื้องหลังการกระทำผิด³⁷

5) นโยบายของทางราชการ คือ ในการลงโทษข้าราชการที่กระทำผิดวินัยกรณีต่างๆ ผู้บังคับบัญชาจะได้ทราบนโยบายของทางราชการ เพื่อนำมาเป็นหลักการในการใช้ดุลยพินิจกำหนดระดับโทษให้ได้มาตรฐานตามที่ทางราชการกำหนดไว้ ซึ่งนโยบายของทางราชการจะปรากฏอยู่ในคำแถลงนโยบายของรัฐบาล มติคณะรัฐมนตรี หรือมติ ก.พ.³⁸ เป็นต้น

6) การอุทธรณ์

การอุทธรณ์ หมายถึง การที่ผู้ถูกลงโทษทางวินัยร้องขอให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ ตามกฎหมาย ได้ พิจารณาเรื่องของตนขึ้นพิจารณาใหม่ให้เป็นไปในทางที่เป็นคุณแก่ตน โดยทั่วไป การอุทธรณ์ หมายถึง การที่ผู้ถูกลงโทษทบทวนสิทธิจากคำสั่งของฝ่ายปกครองใช้สิทธิโต้แย้งขอให้เพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่ง³⁹

ความสำคัญของการอุทธรณ์ เป็นกระบวนการตรวจสอบหรือควบคุมการกระทำของฝ่ายปกครอง เพื่อให้การใช้อำนาจของฝ่ายปกครองเป็นไปโดยถูกต้องและชอบด้วยกฎหมาย และเพื่อเป็น หลักประกันความเป็นธรรมและความมั่นคงในอาชีพข้าราชการ ทำให้ผู้บังคับบัญชาเพิ่ม

³⁶ วิเทพ พัทธภิญโญพงศ์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 34*, น. 3.

³⁷ สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 32*, น. 59-60

³⁸ *เพ็ญอ้าง*, น. 59-60.

³⁹ วงจันทร์ ชิวชาติวิรุจน์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 30*, น. 2-3.

ความ ระมัดระวังในการพิจารณาคำเนินการสั่งลงโทษ การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษ การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัย เป็นกลไกที่สำคัญของการควบคุม ตรวจสอบ ความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องมาจากการลงโทษทางวินัยของข้าราชการ

7) การร้องทุกข์

การร้องทุกข์ หมายถึง การที่ข้าราชการร้องขอความเป็นธรรมขอให้แก้ไขปัญหาที่เห็นว่า ตนไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือมีความคับข้องใจเนื่องจากการกระทำของผู้บังคับบัญชา ในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือ เป็นการใช้ดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาย่อมมีสิทธิร้องทุกข์ได้โดยชอบ

ความสำคัญของการร้องทุกข์เป็นวิธีการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้ระบายความคับข้องใจ ในการปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลที่ได้ปฏิบัติต่อตนว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ทั้งนี้ เพื่อผู้บังคับบัญชาจะได้ทบทวนการปฏิบัติต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา และแก้ไขในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง หรือชี้แจงเหตุผลความถูกต้องที่ได้ปฏิบัติไปให้ผู้ร้องทุกข์ทราบ และเข้าใจหรือให้ผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปได้พิจารณาให้ความเป็นธรรมตามสมควร ซึ่งจะก่อให้เกิด ความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา โดยกระบวนการร้องทุกข์ กำหนดให้มีการร้องทุกข์ด้วยวาจาเพื่อได้ทำความเข้าใจกันก่อน หากไม่เป็นที่พอใจจึงให้ร้องทุกข์เป็นหนังสือ นอกจากนั้นการร้องทุกข์ยังเป็นช่องทางให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาให้เป็นไปโดยถูกต้องและเป็นธรรมด้วย⁴⁰

8) องค์กรพิทักษ์ระบบคุณธรรม

องค์กรพิทักษ์ระบบคุณธรรมในการดำเนินการทางวินัย อาจแยกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ องค์กรกึ่งตุลาการ และองค์กรตุลาการ⁴¹ กล่าวคือ

(1) คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม (ก.พ.ค.)

คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม เป็นองค์กรกึ่งตุลาการ ประกอบด้วย กรรมการรวม 7 คน โดยใช้กระบวนการสรรหาจากคณะกรรมการสรรหาที่เป็นกลาง โดยมีประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นประธาน ไม่ใช่ข้าราชการเมือง เพื่อความเป็นกลางทางการเมือง และกำหนดคุณสมบัติไว้ค่อนข้างสูงมาก เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นมืออาชีพที่ทำงานเต็มเวลา องค์กรนี้มีอำนาจทั้งในเชิงการคุ้มครองระบบคุณธรรม และการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทในการบริหาร

⁴⁰ เพิ่งอ้าง, น. 2-3.

⁴¹ อรรถ มีแก้ว, การนำระบบพิทักษ์คุณธรรมมาใช้ในการดำเนินการทางวินัยข้าราชการรัฐสภาสามัญ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรัฐสภา, 2554)

ทรัพยากรบุคคลในราชการ โดยเฉพาะการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัย แต่จำกัดเฉพาะข้าราชการพลเรือนสามัญ และข้าราชการพลเรือนในพระองค์เท่านั้น

(2) ศาลปกครอง

ศาลปกครองเป็นองค์การตุลาการ ซึ่งเป็นองค์การอิสระที่วินิจฉัย ซึ่งขาดได้เฉพาะคดีปกครองโดยเฉพาะการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น กล่าวคือ ตรวจสอบควบคุมการใช้อำนาจรัฐว่าการกระทำหรือคำสั่งทางปกครอง เป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือไม่ เช่น คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง โดยหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น

2.3 หลักการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครอง

การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองเป็นการโต้แย้งคัดค้านในสิ่งที่ไม่เห็นด้วยในคำสั่งทางปกครอง การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองจะมีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีคำสั่งทางปกครองออกมาแล้ว เมื่อไม่เห็นด้วยก็ต้องอุทธรณ์ จะมีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีคำสั่งทางปกครองออกมาแล้ว เมื่อไม่เห็นด้วยก็ต้องอุทธรณ์หรือเพิกถอน หรือจะขอให้พิจารณาใหม่ โดยในที่นี้ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงรายละเอียดของหลักการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครอง ดังนี้

2.3.1 ความหมายของการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครอง

การอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครอง เป็นกระบวนการควบคุมภายในฝ่ายปกครองที่สำคัญประการหนึ่ง ที่อาจแก้ไขบรรดาข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนให้หมดสิ้นไป ความมุ่งหมายของการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองนั้น มีความมุ่งหมาย 3 ประการ ดังนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชน เพื่อการควบคุมตนเองของฝ่ายปกครอง และเพื่อลดภาระคดีในชั้นศาล⁴² ศาสตราจารย์ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์ ได้อธิบายเรื่องระบบการเยียวยาภายในฝ่ายปกครองหรือระบบอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองไว้ในคำอธิบายกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองว่า⁴³ การอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองนั้นเป็นการให้สิทธิแก่เอกชนที่จะขอให้มีการพิจารณาทบทวนได้ โดยอาจจะเป็นการทบทวนโดยเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองหรือโดยผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่นั้น

⁴² บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมฝ่ายปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548), น. 106.

⁴³ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์, กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จักรวรรดิพิมพ์, 2540), น. 382.

และในการพิจารณาอุทธรณ์สามารถพิจารณาได้ทั้งข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และความเหมาะสม⁴⁴ แต่ถ้าเป็นการอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ ก็ต้องพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนั้นว่ากฎหมายให้บทวนได้เพียงใด

2.3.2 ระบบการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครอง

ระบบการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองในระบบกฎหมายปกครองของประเทศไทย มีอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ ทั้งการอุทธรณ์แบบปกติ อุทธรณ์แบบบังคับ และการอุทธรณ์แบบไม่บังคับ ซึ่งผู้เขียนจะขอกล่าวถึงรายละเอียด ดังนี้

2.3.2.1 ระบบอุทธรณ์ปกติ

การคัดค้านทางปกครองส่วนใหญ่จะเป็นไปโดยมีสายการบังคับบัญชาและมีหัวหน้าองค์กรเป็นผู้รับผิดชอบดูแลทั่วไปทั้งองค์กร ผลจากการนี้ทำให้เกิดระบบอุทธรณ์ปกติขึ้น เพราะเจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินงานทางปกครองไปให้ถูกต้องตามกฎหมาย เรื่องใดหากผิดกฎหมาย เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งทางปกครองนั้นเองหรือผู้บังคับบัญชาของผู้นั้นก็จะต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้องตามกฎหมายหรือให้เกิดผลดีแก่การงานที่ตนรับผิดชอบ ดังนั้น โดยระบบการปกครองเช่นนี้เอกชนคนใดไม่ว่าจะเกี่ยวข้องหรือไม่ก็อาจอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองต่อเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งทางปกครองได้ หรือจะอุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาของผู้นั้นก็ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามหน้าที่กระทำการในหน้าที่ให้ถูกต้อง สำหรับหลักเกณฑ์การพิจารณาเพิกถอนคำสั่งทางปกครองเดิมไม่ว่าจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ตาม จะเป็นไปตามมาตรา 49 ถึงมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งจะพิจารณาบทวนได้ทั้งในข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และความเหมาะสมของการทำคำสั่งทางปกครองก็ได้⁴⁵

การอุทธรณ์ปกตินี้ไม่มีกฎหมายใดกำหนดวิธีการไว้โดยเฉพาะ จึงอาจกระทำได้โดยไม่มีรูปแบบจะกระทำด้วยวาจาหรือหนังสือก็ได้ และจะเขียนหนังสืออุทธรณ์เช่นใดก็ได้ การอุทธรณ์ปกตินี้เป็นระบบอุทธรณ์แบบไม่บังคับ คู่กรณีจะอุทธรณ์หรือไม่ก็ได้ และขณะเดียวกันจะอุทธรณ์เมื่อใดก็ได้ สำหรับในประเทศที่ถือว่าไม่มีอายุความ เพราะการงานอยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายปกครอง เมื่อใดฝ่ายปกครองทราบว่ากระทำไปไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามความรับผิดชอบในหน้าที่ (คำสั่งทางปกครองอาจชอบด้วยกฎหมายแต่ไม่เหมาะสม) ก็สมควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ ในมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง จึงกำหนดว่าเจ้าหน้าที่หรือผู้บังคับบัญชาจะเพิกถอนคำสั่งทางปกครองเมื่อใดก็ได้ แม้จะพ้นกำหนดเวลาอุทธรณ์

⁴⁴ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 46.

⁴⁵ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 43*, น. 384 - 385.

(ไม่ว่าจะเป็นระบบบังคับหรือไม่บังคับ) หรือโต้แย้งในชั้นองค์กรวินิจฉัยคดีปกครองมาแล้วก็ตาม โดยการจะเพิกถอนคำสั่งทางปกครองเดิมหรือไม่ จะพึงเล็งในประโยชน์ส่วนรวมและประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ⁴⁶

อย่างไรก็ตาม การจะยกเรื่องขึ้นพิจารณาหรือไม่ย่อมเป็นดุลพินิจของผู้รับอุทธรณ์ตามความรับผิดชอบของตน เจ้าหน้าที่ที่ไม่มีพันธะจะต้องพิจารณาอุทธรณ์ และถึงจะพิจารณาไปแล้วเจ้าหน้าที่จะยุติ และไม่เพิกถอนคำสั่งทางปกครองก็ได้ตามความรับผิดชอบของตน แต่หากผลการพิจารณาปรากฏว่าคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เจ้าหน้าที่สมควรถือว่าเจ้าหน้าที่ต้องเพิกถอนคำสั่งทางปกครองเดิมทำนองเดียวกับหลักกฎหมายปกครองของฝรั่งเศสและเยอรมัน

2.3.2.2 ระบบอุทธรณ์บังคับ

การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองอาจเป็นการอุทธรณ์ตามกฎหมายเฉพาะฉบับต่าง ๆ ที่กำหนดขั้นตอนการอุทธรณ์ไว้เป็นพิเศษ หรือหากกฎหมายในเรื่องใดมิได้กำหนดขั้นตอนการอุทธรณ์ไว้เป็นการเฉพาะ คู่กรณีก็มี “สิทธิ” อุทธรณ์คำสั่งทางปกครองตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็น “ระบบอุทธรณ์ทั่วไป” ตาม “กฎหมายกลาง” ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการอุทธรณ์ตามกฎหมายเฉพาะหรือตามกฎหมายกลาง คู่กรณีที่ประสงค์จะฟ้องคดีต่อศาลปกครองมี “หน้าที่” ต้องอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองเสียก่อน หากไม่อุทธรณ์หรืออุทธรณ์ เกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ย่อมเป็นอันหมดสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา 42 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้ผู้ฟ้องคดีดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายในเรื่องนั้นก่อนที่จะฟ้องคดีต่อศาล กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือได้ดำเนินการตามขั้นตอนการเยียวยา ภายในฝ่ายปกครองครบถ้วนแล้วก่อนฟ้องคดีต่อศาล (Exhaustion of administrative remedies) โดยนัยนี้ ปัจจุบันการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองในระบบกฎหมายไทยจึงเป็น “การอุทธรณ์บังคับ”⁴⁷

การอุทธรณ์บังคับดังกล่าวนี้ต้นแบบมาจากระบบกฎหมายเยอรมันที่กำหนดให้การฟ้องคดีโต้แย้งคำสั่งทางปกครองต่อศาลปกครองจะกระทำได้ต่อเมื่อมีการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองต่อฝ่ายปกครองเสียก่อน ยกเว้นคำสั่งทางปกครองในบางเรื่องที่ไม่ต้องอุทธรณ์ก่อนฟ้องคดี ซึ่งแตกต่างจากระบบกฎหมายฝรั่งเศสที่มีได้ใช้ระบบอุทธรณ์บังคับเป็นการทั่วไป แต่ถือว่าการอุทธรณ์เป็นสิทธิของผู้รับคำสั่งทางปกครองที่จะอุทธรณ์คำสั่งต่อฝ่ายปกครองก่อนฟ้องคดีหรือไม่ก็

⁴⁶ เพิ่งอ้าง.

⁴⁷ ศุภวัฒน์ สิงห์สุวรรณ, “การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง”, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2560 จาก

ได้ เว้นแต่กฎหมายในเรื่องใดกำหนดให้ต้องอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองก่อนฟ้องคดีจึงจะถือเป็นเงื่อนไขในการฟ้องคดีต่อศาล อย่างไรก็ดี ในระยะหลังระบบกฎหมายของทั้งสองประเทศเริ่มมีความแตกต่างกันน้อยลงตามลำดับ โดยกฎหมายเยอรมันได้กำหนดข้อยกเว้นต่อหลักอุทธรณ์บังคับมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะกฎหมายของมลรัฐต่าง ๆ (Länder) ที่ยกเลิกการอุทธรณ์บังคับสำหรับคำสั่งทางปกครอง ในหลายเรื่อง โดยมองว่าเป็นขั้นตอนที่ทำให้การวินิจฉัยข้อพิพาทยิ่งล่าช้าออกไปอีก เพราะส่วนใหญ่แล้วฝ่ายปกครองมักจะยกอุทธรณ์และมีการฟ้องคดีต่อศาลอยู่ดีในทางกลับกันระบบกฎหมายฝรั่งเศสก็กำหนดให้มีขั้นตอนอุทธรณ์บังคับในเรื่องต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังไม่ถึงขั้นที่จะเปลี่ยนไปใช้ระบบอุทธรณ์บังคับเป็นการทั่วไป โดยหลายฝ่ายมองว่าจะได้ไม่คุ้มเสียเพราะอาจมีผลตัดสิทธิประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางปกครอง

สำหรับประเทศไทย การอุทธรณ์บังคับเป็นระบบที่มีทั้งข้อดีและข้อด้อย เพราะในแง่หนึ่งช่วยส่งเสริมให้มีการควบคุมตรวจสอบภายในฝ่ายปกครองและลดจำนวนคดีพิพาทที่จะไปสู่ศาลหรือหากมีการฟ้องคดีก็ช่วยให้ประเด็นข้อพิพาทมีความเด่นชัดยิ่งขึ้นอันจะเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาพิพากษาคดีของศาล แต่ในอีกแง่หนึ่งขั้นตอนอุทธรณ์บังคับก็อาจเป็น “กั๊กดัก” ที่ตัดสิทธิประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางปกครอง หากผู้ฟ้องคดีไม่ได้ยื่นอุทธรณ์อุทธรณ์เกินกำหนดระยะเวลา หรืออุทธรณ์ไม่ถูกต้องตามรูปแบบที่กฎหมายกำหนด ซึ่งต้องยอมรับว่าคนไทยจำนวนไม่น้อยยังไม่คุ้นเคยกับการใช้สิทธิตามกฎหมายและอาจเกิดความผิดพลาดในการยื่นอุทธรณ์ได้ ทั้งนี้ แนวทางแก้ไขปัญหาคงมิใช่การกลับไปใช้ระบบอุทธรณ์เพื่อเลือก แต่อาจผ่อนคลายความเข้มงวดของระบบอุทธรณ์บังคับ เป็นต้นว่า แก้ไขระยะเวลาอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ ให้ยาวขึ้นจากสิบห้าวันเป็นสามสิบวัน หรือกำหนดหลักเกณฑ์การอุทธรณ์ในแนวทางที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนมากยิ่งขึ้น⁴⁸

เมื่อประเทศไทยใช้ระบบอุทธรณ์บังคับหรือการอุทธรณ์เป็นเงื่อนไขการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องพิจารณาว่า คำสั่งทางปกครองในกรณีใดที่อาจอุทธรณ์ได้และต้องอุทธรณ์ต่อฝ่ายปกครองก่อนหากประสงค์ที่จะนำไปฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ทั้งนี้ กฎหมายเฉพาะในแต่ละเรื่องอาจกำหนดให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองอุทธรณ์คำสั่งได้ ผู้รับคำสั่งจึงต้องอุทธรณ์คำสั่งต่อฝ่ายปกครองก่อนและหากฝ่ายปกครองมีคำวินิจฉัยอุทธรณ์แล้วหรือมิได้วินิจฉัยตั้งการภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดหรือภายในระยะเวลาอันสมควร จึงจะฟ้องคดีต่อศาลปกครองต่อไปได้ ส่วนกรณีที่กฎหมายเฉพาะมิได้กำหนดขั้นตอนการอุทธรณ์สำหรับคำสั่งทางปกครองในกรณีใดไว้ คำสั่งทางปกครองนั้นย่อมอยู่ในข่ายที่อาจอุทธรณ์ได้ตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติ

⁴⁸ เพิ่งอ้าง.

วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ ซึ่งเป็น “กฎหมายกลาง” ดังนั้น คู่กรณีจึงต้องอุทธรณ์คำสั่งก่อนฟ้องคดีต่อศาลปกครองเช่นเดียวกัน

ระบบการอุทธรณ์บังคับจะกำหนดให้คู่กรณีต้องดำเนินการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองเสียก่อน โดยถือเป็นขั้นตอนตามกฎหมายขั้นตอนหนึ่งก่อนที่จะนำคดีไปสู่การพิจารณาขององค์กรวินิจฉัยคดีปกครอง หากไม่ดำเนินการจะฟ้องคดีปกครองไม่ได้ การไม่อุทธรณ์ในระบบนี้จึงทำให้ขาดสิทธิที่จะดำเนินการต่อไปในชั้นการพิจารณาขององค์กรวินิจฉัยคดีปกครอง⁴⁹

ระบบอุทธรณ์บังคับ ยังแบ่งออกเป็นระบบการอุทธรณ์บังคับทั่วไป และระบบการอุทธรณ์บังคับเฉพาะ

1) ระบบการอุทธรณ์บังคับทั่วไป

การอุทธรณ์บังคับทั่วไปเป็นขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดให้ใช้บังคับในกรณีที่ไม่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดขั้นตอนการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองไว้⁵⁰ ซึ่งมีผลทางกฎหมายคือ ในทุกกรณีหากไม่มีกฎหมายบังคับเป็นอย่างอื่นก็จะต้องมีการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองตามมาตราี้เสมอ การข้ามขั้นตอนหรือการไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดจะทำให้ไม่มีสิทธินำคดีไปสู่การพิจารณาขององค์กรวินิจฉัยคดีปกครอง

การอุทธรณ์บังคับทั่วไป ซึ่งได้แก่ “การอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครอง” นี้จะใช้กับการโต้แย้ง “คำสั่งทางปกครอง” เท่านั้น ส่วน “กฎ” “สัญญาทางปกครอง” และ “ความรับผิดชอบละเมิด” ไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลคือ “กฎ” นั้นเป็นเรื่องที่ยังไม่เกิดผลบังคับโดยตรงกับสิทธิหน้าที่ของบุคคลในกรณีที่กฎนั้นจะมีการนำมาใช้เป็นฐานของคำสั่งทางปกครองและจะสร้างความเสียหายหรืออาจจะเสียหายต่อสิทธิหน้าที่ของบุคคลโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เช่นนี้ก็อาจโต้แย้งความสมบูรณ์ของ “กฎ” ดังกล่าวนั้นได้ด้วยการฟ้องคดีต่อศาลปกครองโดยตรง⁵¹

คำสั่งทางปกครองที่จะต้องใช้ระบบอุทธรณ์บังคับทั่วไปนี้จะต้องไม่ใช่คำสั่งทางปกครองที่ออกโดยบุคคลหรือคณะบุคคลต่อไปนี้⁵²

(ก) คำสั่งออกโดยรัฐมนตรี รวมทั้งนายกรัฐมนตรี ด้วยเหตุผลว่า รัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของฝ่ายปกครองนั้นๆ แล้ว และไม่มีผู้บังคับบัญชาที่สูงกว่านั้นจะพิจารณา

⁴⁹ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์สานต์, *อ้าวแล้ว เจิงอรรถที่ 43*, น. 386.

⁵⁰ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 44.

⁵¹ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์สานต์, *อ้าวแล้ว เจิงอรรถที่ 43*, น. 387.

⁵² “ระบบเยียวยาภายในฝ่ายปกครองกับสิทธิฟ้องคดีปกครอง,” สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2560, จาก www.bpp.go.th/.../ระบบอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองกับสิทธิฟ้องคดีปกครอง

วินิจฉัยอุทธรณ์ได้อีก ส่วนนายรัฐมนตรี ก็คือ รัฐมนตรีคนหนึ่งนั่นเอง แต่มีฐานะเป็นหัวหน้ารัฐบาล ดังนั้น การอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองในกรณีเป็นคำสั่งของรัฐมนตรีจึงไม่อาจกระทำได้ การโต้แย้งคำสั่งทางปกครองของรัฐมนตรี คู่กรณีจึงสามารถฟ้องคดีได้โดยตรงต่อศาลปกครอง

(ข) คำสั่งที่ออกโดยคณะกรรมการ⁵³ ด้วยเหตุผล คือ คณะกรรมการเป็น “องค์กรใช้อำนาจทางปกครองเฉพาะ และไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชา” ดังนั้น คำสั่งของคณะกรรมการจึงเป็นที่สุดในตัวเองและไม่มีการอุทธรณ์ต่อองค์กรใดได้อีก การอุทธรณ์ภายใน ฝ่ายปกครองกรณีเป็นคำสั่งที่ออกโดยคณะกรรมการจึงไม่อาจกระทำได้ จึงต้องไปฟ้องคดีต่อศาลปกครองโดยตรง ทั้งนี้เว้นแต่ จะมีกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

2) ระบบการอุทธรณ์บังคับเฉพาะ

การอุทธรณ์บังคับเฉพาะ ได้แก่ กรณีที่งานของฝ่ายปกครองเป็นเทคนิคเฉพาะด้าน ซึ่งวิธีการทางกฎหมายจะไม่เหมาะสมกับวิธีการทางเทคนิคเฉพาะเหล่านี้ ด้วยเหตุนี้ การอุทธรณ์บังคับเฉพาะจึงมีความจำเป็น และกำหนดให้เป็นขั้นตอนหนึ่งที่ต้องดำเนินการก่อนจะนำคดีไปฟ้องศาลปกครอง ทั้งนี้ เพื่อให้ฝ่ายปกครองมีโอกาสแก้ไขปัญหภายในฝ่ายปกครองนั่นเองเสียก่อนตามลักษณะความชำนาญเฉพาะด้านของงานนั้น ก่อนที่จะมีการตรวจสอบทางกฎหมายโดยองค์กรภายนอกฝ่ายปกครองซึ่งได้แก่องค์กรศาลปกครอง

การอุทธรณ์บังคับ ทั้งอุทธรณ์บังคับทั่วไปและอุทธรณ์บังคับเฉพาะเป็นเรื่องที่คู่กรณีจะต้องปฏิบัติ โดยเป็นขั้นตอนที่จำเป็นก่อนฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ถ้าไม่อุทธรณ์หรือไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดย่อมหมดสิทธินำคดีไปฟ้องยังศาลปกครองต่อไป

2.3.2.3 ระบบอุทธรณ์แบบไม่บังคับ

การอุทธรณ์ไม่บังคับหรือการอุทธรณ์เพื่อเลือก เป็นกรณีที่คู่กรณีมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองก่อนก็ได้ หรือไม่อุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองแต่นำคดีไปสู่การพิจารณาขององค์กรวินิจฉัยคดีปกครองโดยตรงก็ได้

บางกรณีกฎหมายเฉพาะอาจกำหนดให้คู่กรณีโต้แย้งคำสั่ง โดยฟ้องคดีต่อศาลหรือบัญญัติให้คำสั่ง “เป็นที่สุด” คือ ไม่อาจอุทธรณ์โต้แย้งภายในฝ่ายปกครองต่อไปได้อีกหรือ กำหนดห้ามมิให้อุทธรณ์ กรณีเช่นนี้ผู้รับคำสั่งย่อมไม่อาจใช้สิทธิอุทธรณ์ตามกฎหมายได้ จึงฟ้องคดีได้โดยไม่ต้องอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองก่อน นอกจากนี้ ในบางกรณีแม้ว่ากฎหมายเฉพาะจะมีได้ห้ามมิให้อุทธรณ์ แต่ก็อาจพิจารณาได้ว่ากฎหมายมี “วัตถุประสงค์” ไม่ให้คู่กรณีมีสิทธิอุทธรณ์ เช่น คำสั่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติที่ไม่ให้คนต่างด้าวอยู่ชั่วคราวในราชอาณาจักรตามมาตรา 35 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 เพราะเป็นการสั่งการที่ถือเป็นอำนาจอธิปไตยของ

⁵³ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 48.

รัฐ จึงถือว่ากฎหมายมีวัตถุประสงค์ไม่ให้นักต่างด้าวมีสิทธิอุทธรณ์ กรณีจึงไม่อาจนำเรื่องการอุทธรณ์ตามกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับได้⁵⁴

คำสั่งทางปกครองที่กฎหมายเฉพาะมิได้กำหนดขั้นตอนการอุทธรณ์ไว้และไม่มีลักษณะเป็นคำสั่งที่ต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ตามกรณีต่าง ๆ ข้างต้น โดยหลักย่อมเป็นคำสั่งทางปกครอง ที่อาจอุทธรณ์ได้ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ อย่างไรก็ตาม ผู้ตรากฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นไว้สองกรณี ได้แก่ คำสั่งของรัฐมนตรีและคำสั่งของคณะกรรมการต่าง ๆ ซึ่งข้อยกเว้นดังกล่าวเป็นไปด้วยเหตุผลที่ว่า การอุทธรณ์ตามกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ เป็น “ระบบอุทธรณ์สองชั้น” โดยเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นเจ้าหน้าที่ผู้พิจารณาอุทธรณ์ ในชั้นต้น และเจ้าหน้าที่ชั้นเหนือขึ้นไปซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา ผู้กำกับดูแล หรือผู้ควบคุมการปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ผู้พิจารณาอุทธรณ์ในชั้นที่สอง ทว่ากรณีของรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายฉบับต่าง ๆ ย่อมไม่มีเจ้าหน้าที่อื่นที่จะมาทบทวนคำสั่งอีกชั้นหนึ่งได้ ดังนั้น มาตรา 44 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ จึงกำหนดให้คำสั่งของรัฐมนตรีเป็นคำสั่งที่ไม่อาจอุทธรณ์ได้ คู่กรณีจึงฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้โดยไม่ต้องอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองก่อน และโดยเหตุผลของเรื่องแล้วคำสั่งของรัฐมนตรีย่อมหมายความรวมถึงคำสั่งของนายกรัฐมนตรีด้วย เช่น ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีที่ประกาศพระบรมราชโองการให้ถอดยศนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ย่อมเป็นคำสั่งที่ไม่ต้องอุทธรณ์ก่อนฟ้องคดีเช่นเดียวกัน ส่วนคำสั่งทางปกครองของคณะกรรมการนั้น ก็เป็นไปด้วยเหตุผลเดียวกัน เพราะคณะกรรมการต่าง ๆ ไม่อยู่ในระบบการบังคับบัญชาหรือกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่ใดชั้นเหนือขึ้นไปที่จะพิจารณาอุทธรณ์ต่อไปได้ ดังนั้น มาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ จึงบัญญัติให้โต้แย้งคำสั่งของคณะกรรมการต่าง ๆ ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ และโดยที่มาตรา 87 บัญญัติให้มาตรา 48 เป็นอันยกเลิกเมื่อมีการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นทำหน้าที่แทนคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ ผู้รับคำสั่งจึงสามารถนำคดีไปสู่ศาลปกครองได้โดยไม่ต้องอุทธรณ์ก่อนไม่ว่าจะเป็นคำสั่งของคณะกรรมการต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ คณะกรรมการ ป.ป.ช. รวมทั้งคำสั่งขององค์กรกลุ่มที่เรียกชื่ออย่างอื่น เช่น ที่ประชุม หรือสภา เช่น สภามหาวิทยาลัย สภาองค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพ เช่น สภาวิศวกรหรือสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น สภาองค์กรบริหารส่วนตำบลหรือสภาองค์กรบริหารส่วนจังหวัด⁵⁵

⁵⁴ สุภวัฒน์ สิงห์สุวรรณ, “การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง,” สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2560, จาก <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=1866>

⁵⁵ เพิ่งอ้าง.

2.4 องค์กรทางปกครอง

สำหรับองค์กรทางปกครองนั้น เป็นการจัดแบ่งฝ่ายปกครองออกเป็นองค์กรต่าง ๆ โดยมีองค์กรหลายรูปแบบที่สัมพันธ์กัน และองค์กรแต่ละรูปแบบนั้นจะเหมาะสมกับภารกิจที่แตกต่างกัน และต่างก็ดำเนินงานแทน “รัฐ” เพื่อการรักษาประโยชน์ส่วนรวมหรือคุ้มครองประโยชน์ของเอกชน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการจัดองค์กรเพื่อทำงานแทนรัฐนั่นเอง

2.4.1 ความหมายขององค์กรทางปกครอง

องค์กรของรัฐฝ่ายปกครอง หมายถึง บรรดาองค์กรของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับหรือควบคุมดูแลของนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่ง⁵⁶ และหมายความรวมถึงพระมหากษัตริย์โดยคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีคนอื่น ๆ ด้วย เมื่อองค์กรทางปกครองเหล่านี้ใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่มีค่าบังคับเสมอพระราชบัญญัติ⁵⁷

2.4.2 ประเภทขององค์กรทางปกครอง

สำหรับประเภทขององค์กรทางปกครองนั้น สามารถจำแนกประเภทออกได้เป็น 9 ประเภท⁵⁸ด้วยกัน ดังนี้

1) รัฐ

รัฐเป็นการรวมตัวของกลุ่มคนซึ่งเป็นราษฎรโดยจัดตั้งเป็นเมืองที่มีเอกราช และร่วมดำเนินการเมืองกันเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่พวกตนตามเจตนารมณ์อันร่วมกัน การรวมตัวกันจัดตั้งเป็นรัฐเป็นมาโดยปริยาย ตั้งแต่โบราณและสืบเนื่องตลอดมาโดยมีการจัดการภายในรัฐเปลี่ยนแปลงมาหลายระบบ ตั้งแต่ระบบผู้นำคนเดียว ระบบผู้นำเป็นกลุ่มระบบกษัตริย์แบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และในปัจจุบัน คือ ระบบประชาธิปไตย⁵⁹ ในการเป็นรัฐนั้นจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ⁶⁰

⁵⁶ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2543). “การกระทำทางปกครอง” เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรพนักงานคดีปกครองระดับต้น รุ่นที่ 1 (อค์สำเนา) . หน้า 9.

⁵⁷ สมาคมกฎหมายมหาชนแห่งประเทศไทย, ในรวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร.อมร จันทรมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2545), น. 142.

⁵⁸ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์สานต์, อ้าวแล้ว เจิงอรรถที่ 43, น. 61.

⁵⁹ เพ็งอ้าว, น. 86.

⁶⁰ กมล สมวิเชียร, ศาสตร์แห่งรัฐ, (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2517), น. 9 - 15.

(1) ประชากร ประชากรทุกคนถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของความเป็นรัฐ เพราะรัฐเกิดขึ้นมาก็เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ หลักการนี้เป็นหลักการที่มีมาแต่เดิมตั้งแต่สมัยกรีก ดังจะเห็นได้จากทัศนะของอริสโตเติลเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่ว่า รัฐแม้ว่าจะมีความสำคัญและมีจุดมุ่งหมายในตัวเองก็ตาม แต่ความสำคัญของรัฐไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสำคัญของครอบครัว และปัจเจกชน

(2) ดินแดน ซึ่งรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในดินแดนของรัฐนั้นทั้งหมดด้วย

(3) รัฐบาล คือ คณะบุคคลที่มีอำนาจปกครองในรัฐ ไม่ว่าจะรัฐบาลจะเปลี่ยนแปลงหรือสลายหายไปอย่างไร รัฐหรือประเทศก็จะยังอยู่ตลอดไป ไม่เปลี่ยนแปลงหรือสลายลงตามไปด้วย

(4) อำนาจอธิปไตย เป็นอำนาจสูงสุดในรัฐในการจัดการเกี่ยวกับเรื่องภายในประเทศ และการจัดการในเรื่องภายนอกประเทศ

2) ราชการส่วนกลาง

ราชการส่วนกลาง มีจำแนกไว้ในมาตรา 4(1)แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และเป็นหน่วยงานของรัฐที่สัมพันธ์ใกล้ชิดที่สุดกับศูนย์อำนาจของรัฐ ราชการส่วนกลางจะประกอบไปด้วยหน่วยงานที่เป็นฝ่ายปฏิบัติของรัฐบาลและหน่วยธุรการของรัฐสภา ศาล และสถาบันอิสระอื่นด้วย เช่น สำนักพระราชวัง สำนักกราชเลขาธิการ คณะกรรมการ ป.ป.ป. เป็นต้น ราชการส่วนกลางมีส่วนงานที่สำคัญ คือ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง และกรม⁶¹

ตามหลักกฎหมายปกครองของไทย ถือว่า กระทรวง ทบวง และกรม มีฐานะเป็นนิติบุคคล เป็นการจำแนกหน่วยงานของรัฐให้มีสภาพเป็นนิติบุคคลต่างหากจากรัฐ หลักของกฎหมายไทยในเรื่องนี้แตกต่างจากหลักของกฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศในยุโรปซึ่งไม่ถือว่า กระทรวง ทบวง กรม มีสภาพเป็นนิติบุคคลต่างหากจากรัฐ และถือว่ารัฐเท่านั้นที่เป็นนิติบุคคลในกฎหมายมหาชน กระทรวง ทบวง กรม เป็นเพียงหน่วยงานของรัฐซึ่งทำกิจการในนามของรัฐเท่านั้น รัฐจึงเป็นนิติบุคคลแต่เพียงนิติบุคคลเดียว ผู้ใดจะฟ้องร้องก็ต้องฟ้องร้องรัฐ มิใช่ฟ้องร้อง กระทรวง ทบวง กรม และในทำนองเดียวกัน กระทรวง ทบวง กรม จะฟ้องร้องบุคคลใด ก็ต้องฟ้องร้องในนามของรัฐ แต่ตามหลักกฎหมายไทย กระทรวง ทบวง กรม สามารถเป็นโจทก์ จำเลย และทำนิติกรรมต่าง ๆ ได้ในนามของตนเองโดยไม่ต้องอ้างรัฐ อย่างไรก็ตาม ประมวลของ กระทรวง ทบวง กรม ยังรวมอยู่ในพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินฉบับเดียวกัน ดังนั้น ถึงแม้ว่า

⁶¹พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534. มาตรา 7.

กฎหมายไทยจะบัญญัติให้กระทรวง ทบวง กรม เป็นนิติบุคคลแต่ละส่วนก็ตาม กระทรวง ทบวง กรม ก็ยังเป็นส่วนหนึ่งของนิติบุคคลใหญ่คือรัฐนั่นเอง⁶²

3) ราชการส่วนภูมิภาค

ราชการส่วนภูมิภาคเป็นการแบ่งอำนาจของราชการส่วนกลางที่อยู่ ณ เมืองหลวงมายัง การปฏิบัติราชการในพื้นที่แต่ลักษณะราชการส่วนภูมิภาคของไทยมีลักษณะเฉพาะโดยเห็นกันว่า งานของส่วนราชการต่าง ๆ ระดับกรมอาจตั้งที่ทำการและกำหนดขอบเขตงานแต่ละที่ทำการ อย่างไรก็ตามก็ได้อันเป็นเรื่องภายในกรม การที่มีหน่วยงานเช่นนั้นอยู่ในพื้นที่เป็นเพียงอยู่ภายใต้การ กำกับดูแลของ ผู้ว่าราชการจังหวัดเท่านั้น⁶³ แต่ถ้าเป็นราชการส่วนภูมิภาค ผู้ว่าราชการจังหวัดก็จะมี ฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงที่จะสั่งการแก่หน่วยราชการนั้นได้ตามความเหมาะสม⁶⁴

การที่กฎหมายบัญญัติให้จังหวัดซึ่งเป็นหน่วยงานในราชการส่วนภูมิภาค มีฐานะเป็น นิติบุคคล ได้เริ่มมาตั้งแต่ได้มีการประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2495 และกฎหมายจัดระเบียบราชการบริหารที่ประกาศใช้บังคับต่อ ๆ มา อย่างไรก็ตาม การ บัญญัติให้จังหวัดอันเป็นหน่วยงานในราชการบริหารส่วนภูมิภาคเป็นนิติบุคคลนี้ นับว่าไม่ถูกต้อง ตามหลักกฎหมายปกครอง เพราะราชการบริหารส่วนภูมิภาคเป็นแต่เพียงสาขาของราชการบริหาร ส่วนกลางที่ได้แบ่งออกไปทำในส่วนต่าง ๆ ของประเทศ กล่าวคือ ราชการบริหารส่วนกลางส่ง เจ้าหน้าที่ของตนออกไปประจำราชการในเขตท้องที่จังหวัดต่าง ๆ ภายใต้การบังคับบัญชาของ ราชการบริหารส่วนกลาง แต่มิได้แยกออกไปเป็นหน่วยงานอิสระจากราชการบริหารส่วนกลาง เจ้าหน้าที่ยังเป็นเจ้าหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรม และงบประมาณก็อยู่ในงบประมาณแผ่นดิน ที่ตั้งให้กระทรวง ทบวง กรม อันเป็นองค์การของราชการบริหารส่วนกลางทั้งสิ้น มิได้แยกออกเป็น นิติบุคคลต่างหาก โดยมีเจ้าหน้าที่และงบประมาณของตนเองเหมือนกับองค์การบริหารส่วน ท้องถิ่น⁶⁵

⁶² คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย LW 102, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2554), น. 221.

⁶³ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534. มาตรา 57 (4).

⁶⁴ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534. มาตรา 54.

⁶⁵ ประยูร กาญจนกุล, คำบรรยายกฎหมายปกครอง, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), น. 132 - 140.

4) ราชการส่วนท้องถิ่น

ราชการส่วนท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจจากราชการส่วนกลางให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทางปกครอง โดยเคารพการตัดสินใจเลือกพัฒนาของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปตรงกับความต้องการของประชาชน แต่ขณะเดียวกันหากการงานไม่ เป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำที่ประชาชนคนไทยพึงมีพึงได้ รัฐบาลย่อมมีอำนาจแทรกแซงให้ปฏิบัติ ในทางที่ถูกต้องควรได้⁶⁶ ทั้งนี้ราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

5) หน่วยงานอิสระ

หน่วยงานอิสระในที่นี้หมายถึงหน่วยงานที่มีอิสระจากการควบคุมของรัฐบาลโดยตรง ทั้งนี้ เนื่องจากภารกิจของหน่วยงานนั้นไม่เหมาะสมที่จะอยู่ในระบบควบคุมโดยตรงจากระบบ ราชการ เพราะมีการตรวจสอบหลายขั้นตอน ทำให้ล่าช้าและโดยทั่วไปจะถูกครอบงำโดยทาง การเมืองระดับหนึ่งด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อเป็นหน่วยงานของรัฐก็ต้องมีการควบคุมอย่างหนึ่งอย่าง ใดอยู่บ้าง ขึ้นอยู่กับระดับความเป็นอิสระที่จัดให้ เพราะเมื่อเป็นหน่วยงานของรัฐ ความรับผิดชอบ ต่อรัฐยังจะต้องมีอยู่ ความเป็นหน่วยงานอิสระ อาจพิจารณาได้ 3 ประการด้วยกัน⁶⁷ คือ

(1) อิสระในการจัดการบุคลากร บุคลากรของรัฐโดยปกติจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับ รัฐในแง่การได้รับเงินเดือนและบำเหน็จบำนาญ การจัดการบุคลากรจะทำให้สามารถจัดหาบุคลากร และจัดระบบเงินเดือนได้เองและสามารถให้พ้นจากตำแหน่งได้โดยมีความคล่องตัว

(2) อิสระในทางทรัพย์สิน ทรัพย์สินของหน่วยงานของรัฐ ปกติจะมีการตรวจสอบดูแล จากองค์กรภายนอกโดยกระทรวงการคลังเป็นประจำ ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ก็จะต้องถือว่าเป็นที่ ราชพัสดุ แต่หากมีอิสระในทรัพย์สิน ก็สามารถมีทรัพย์สินของตนเองและตรวจสอบดูแลด้วย ตนเอง

(3) อิสระในการดำเนินงาน การงานของรัฐจะต้องทำเพื่อประโยชน์ของประชาชนใน ระบบประชาธิปไตย จึงมีรัฐบาลขึ้นมาเพื่อทำงานแทนประชาชน และรับผิดชอบต่อประชาชน งาน ทั้งหมดจึงควรจัดทำโดยรัฐบาล และในความเป็นจริงของการปกครอง การดำเนินงานของรัฐบาล จะอยู่ภายใต้การครอบงำของนโยบายทางการเมืองของรัฐบาลด้วย และในบางกรณีจำเป็นต้องมี ระบบการตรวจสอบหรือคานการใช้อำนาจ การงานของรัฐบาลบางกรณีถึงต้องดำเนินงาน โดย องค์กรที่มีอิสระที่รัฐบาลจะเข้ามาควบคุมโดยตรงไม่ได้

⁶⁶ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์, *อ้างแล้ว เจริญรรถที่ 43*, น. 76.

⁶⁷ *เพ็งอ้าง*, น. 80.

6) คณะกรรมการ

สำหรับความหมายของคำว่า “คณะกรรมการ” ในทางวิชาการนั้น ได้มีผู้ให้นิยามความหมายต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(1) คณะกรรมการ คือ กลุ่มของบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายให้กระทำการบางอย่างซึ่งมีลักษณะที่เป็นการกระทำของกลุ่ม (Group Action)⁶⁸

(2) คณะกรรมการ คือ กลุ่มบุคคลที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ดำเนินการด้านบริหารบางอย่าง คณะกรรมการนี้ทำงานเฉพาะแต่ในรูปของกลุ่ม (Group) และต้องการความอิสระในการแลกเปลี่ยนแนวความคิดระหว่างกรรมการด้วยกัน สำนักงานคณะกรรมการมักจะเป็นแบบกำหนดให้ทำงานบางอย่างพิเศษจากงานประจำตามปกติ⁶⁹

(3) คณะกรรมการ หมายถึง คณะบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากบุคคลหรือองค์กรที่ คณะบุคคลนั้นสังกัดอยู่เพื่อทำหน้าที่ด้วยการประชุมพิจารณาปรึกษาหารือเฉพาะเรื่องที่ คณะกรรมการชุดนั้นได้รับมอบหมายแล้วรวบรวมข้อวินิจฉัยหรือข้อเสนอแนะต่อองค์กรนั้น⁷⁰

คณะกรรมการอาจจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท⁷¹ คือ คณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นตามกำหนด ระยะเวลาคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นตามความมุ่งหมายและคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นตาม องค์ประกอบของคณะบุคคล

(3.1) คณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นตามกำหนดระยะเวลา ได้แก่ คณะกรรมการประจำและ คณะกรรมการพิเศษเฉพาะกรณีคณะกรรมการประจำนี้ส่วนมากเป็นคณะกรรมการที่องค์กรนั้นได้ แต่งตั้งขึ้นเพื่อให้มีหน้าที่พิจารณาหรือตรวจสอบ ตลอดจนเป็นองค์คณะที่จะนำข้อเสนอแนะในการ วิจัย งานที่มีลักษณะทั้งทั่ว ๆ ไป และเฉพาะเรื่องเมื่อมีเรื่องใดผ่านมาก็จะต้องให้คณะกรรมการชุดนี้ พิจารณาก่อนอันเป็นการกลั่นกรองที่องค์กรนั้น ๆ จะวินิจฉัยสั่งการออกไป ส่วนคณะกรรมการ พิเศษเฉพาะกรณีนี้ จะถูกก่อตั้งขึ้นในโอกาสพิเศษ หรือสำหรับวัตถุประสงค์ที่พิเศษ กล่าวคือ เมื่อ พิจารณาได้ว่ามีเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะเกิดขึ้น องค์กรนั้น ๆ อาจจะแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ คณะบุคคลนั้นร่วมพิจารณาดำเนินการ และเมื่อกิจการนั้น ๆ สำเร็จลุล่วงไปแล้ว คณะกรรมการชุด นี้ก็จะหมดสภาพไปในตัว

⁶⁸ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์, “องค์กรแบบคณะกรรมการ,” วารสารกฎหมายปกครอง, น. 51 (เมษายน 2526).

⁶⁹ เพิ่งอ้าง, น. 63.

⁷⁰ ประทาน คงฤทธิศึกษากร, “การใช้ระบบคณะกรรมการในการบริหาร,” วารสารมหาดไทย, น. 110 (เมษายน – พฤษภาคม 2522).

⁷¹ เพิ่งอ้าง, น. 112.

(3.2) คณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นตามความมุ่งหมาย หรือแต่งตั้งขึ้นตามหน้าที่ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท⁷² คือคณะกรรมการบริหาร (Executive Committee) ลักษณะสำคัญของคณะกรรมการประเภทนี้ก็คือคณะบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่ในการบริหารงานในกิจการนั้น ๆ โดยเฉพาะ เช่น คณะกรรมการบริหารการศึกษาแห่งชาติมีหน้าที่พิจารณาปรับปรุง วางแผน และโครงการการศึกษาแห่งชาติให้เหมาะสม และคณะกรรมการที่ปรึกษาและแนะนำ (Advisory Committee) คณะกรรมการดังกล่าวนี้มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและแนะนำแก่หน่วยงานของทางราชการ หรือองค์กรที่แต่งตั้งคณะกรรมการดังกล่าวนี้ขึ้น คำแนะนำและคำปรึกษาของคณะกรรมการดังกล่าวนี้ไม่มีผลผูกมัดต่อองค์กรหรือหน่วยงานราชการที่นำปัญหาของคำปรึกษา

(3.3) คณะกรรมการแต่งตั้งขึ้นตามองค์ประกอบของคณะบุคคล (Composition) ได้แก่ การแต่งตั้งคณะบุคคลที่มีอาชีพเดียวกันและมีผลประโยชน์อันเดียวกันเข้าเป็นคณะกรรมการเพื่อดำเนินกิจการในอาชีพของตน โดยบุคคลเหล่านี้มีวัตถุประสงค์ร่วมกันที่จะพัฒนากิจการของตนให้มีผลประโยชน์ดียิ่งขึ้น เช่น คณะกรรมการสภาพนายความ คณะกรรมการสมาคมพ่อค้าไทย เป็นต้น หรือกรณีเป็นการรวมเอาคณะบุคคลที่มีอาชีพหรือผลประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียไม่เหมือนกันหรือขัดแย้งกัน แล้วแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อประสานกิจการที่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีร่วมกันหรือเพื่อหาทางต่อรองผลประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ซึ่งคณะกรรมการในแบบนี้มีประโยชน์อย่างยิ่งในการบริหารซึ่งจะเป็นหนทางขจัดข้อขัดแย้งกันได้ รวมทั้งกรณีการรวมเอาคณะบุคคลที่ต่างอาชีพต่างองค์กรเข้ามาทำงานร่วมกัน เป็นต้นว่า การแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญของสภา ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญในเรื่องหนึ่งเรื่องใดนั้นอาจจะแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภาเองหรือบุคคลภายนอกต่าง ๆ เข้ามาเป็นคณะกรรมการ

“คณะกรรมการ” เป็นรูปแบบขององค์กรทางปกครองที่ใช้กันมาแต่โบราณและมีข้อดีอยู่มาก เช่น ได้ข้อยุติที่ดีกว่าเพราะการร่วมกันวิเคราะห์จากความคิดของหลายคน ป้องกันการใช้อำนาจตามอำเภอใจของคน ๆ เดียว ใช้ในการประสานประโยชน์ที่ขัดแย้ง เกิดความกระฉ่งในการประสานงาน และยังเป็นกรรวมอำนาจที่ต่างกันจากแต่ละคนเข้ากัน ทำให้การงานเกิดผลเร็ว เป็นต้น ทั้งนี้ การจัดตั้งคณะกรรมการในงานต่าง ๆ อาจมีลักษณะแตกต่างกันได้ คณะกรรมการในองค์กรทางปกครองจึงอาจมีการจัดตั้งและวิธีดำเนินงานหลายรูปแบบ แต่โดยที่คณะกรรมการในการใช้อำนาจทางปกครองนั้นจะต้องมีลักษณะเฉพาะบางประการ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 จึงได้บัญญัติเรื่องคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองไว้โดยเฉพาะ⁷³

⁷² เพิ่งอ้าง, น. 113-114.

⁷³ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 43, น. 82 - 83.

การแต่งตั้งกรรมการ คณะกรรมการในการพิจารณาทางปกครองโดยมากจะตั้งจากผู้เป็นข้าราชการตำแหน่งต่าง ๆ ตามความรู้ความสามารถในการรับผิดชอบ เพราะข้าราชการจะมีวินัยกำกับให้ต้องทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อย่างไรก็ตามในกรณีต้องการความโปร่งใส หรือต้องการส่วนร่วมจากภาคเอกชนก็อาจตั้งบุคคลในภาคเอกชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการได้ และในบางกรณีต้องการความรู้ความสามารถสูงในความรู้ด้านใดโดยเฉพาะก็จะกำหนดให้มีกรรมการที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิได้ โดยไม่เลือกว่าบุคคลดังกล่าวจะมาจากภาครัฐหรือภาคเอกชน ในกรณีกรรมการซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒินี้จึงมีหลักการว่าการแต่งตั้งต้องระบุตัวบุคคลว่าเป็นผู้ใด⁷⁴ จะระบุเป็นตำแหน่งไม่ได้ เพราะการระบุเป็นตำแหน่งหรือเป็นผู้แทนสถาบันนั้นเท่ากับไม่ได้พิจารณาคุณสมบัติของตัวบุคคล แม้ว่าโดยทั่วไปบุคคลระดับหนึ่งในสถาบันนั้น ๆ มักจะมีความรู้ความสามารถระดับผู้ทรงคุณวุฒิก็ตาม⁷⁵

การดำรงตำแหน่งกรรมการ คณะกรรมการอาจมีวาระการดำรงตำแหน่งหลายรูปแบบ ในกรณีที่เน้นความเป็นอิสระขององค์กรอาจจัดให้มีการหมุนเวียนกันออก โดยมีวาระยาวกว่าวาระของรัฐบาล เพื่อมิให้รัฐบาลใดมีอำนาจแต่งตั้งกรรมการทั้งหมดพร้อมกัน เช่น คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์⁷⁶ แต่โดยทั่วไปที่ไม่เคร่งครัดเช่นนั้นจะใช้ระบบแต่งตั้งพร้อมกันทั้งชุดเพื่อให้โอกาสผู้รับผิดชอบในการแต่งตั้งจะได้พิจารณาได้เต็มที่ ในรูปแบบเช่นนี้กฎหมายก็จะกำหนดให้ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเข้ามาใหม่ในระหว่างที่กรรมการชุดเดิมยังมีตำแหน่งอยู่ คงมีตำแหน่งในวาระเท่ากับวาระที่เหลือของกรรมการคณะนั้นเท่านั้น⁷⁷ และในกรณีที่กรรมการนั้นมิใช่กรณีที่เป็นโดยตำแหน่งแล้วก็ถือเป็นเรื่องสมควรใจเฉพาะตัว ดังนั้น กรรมการจึงมีสิทธิลาออกได้เสมอ⁷⁸

โดยทั่วไป คณะกรรมการในการพิจารณาทางปกครองมักจะให้ผู้รับผิดชอบในการดำรงตำแหน่งให้พ้นจากตำแหน่งได้ทุกเมื่อ เพื่อให้สามารถปรับปรุงองค์ประกอบเพื่อให้งานสำเร็จเป้าหมายตามที่ผู้รับผิดชอบในการแต่งตั้งต้องการ แต่ในกรณีของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท เนื่องจากต้องการให้มีความมั่นคงในการดำรงตำแหน่งเพื่อรักษาความเป็นอิสระในการทำงานที่เป็นการใช้อำนาจตุลาการ หลักการให้พ้นจากตำแหน่งได้ทุกเมื่อจึงต้องห้ามมิให้นำมาใช้

⁷⁴ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539, มาตรา 75.

⁷⁵ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์สานต์, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 43*, น. 83.

⁷⁶ พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535, มาตรา 10.

⁷⁷ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539, มาตรา 77.

⁷⁸ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539, มาตรา 76 (2).

บังคับ โดยการให้กรรมการในคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทพ้นจากตำแหน่งจะต้องมีเหตุอันสำคัญ เฉพาะเมื่อบกพร่องอย่างยิ่งต่อหน้าที่หรือมีความประพฤติเสื่อมเสียอย่างร้ายแรง⁷⁹

การจัดตั้งองค์กรทางปกครองแต่เดิมมาจะมีศูนย์รวมอยู่ที่กระทรวง ทบวง กรม อันอยู่ในการควบคุมดูแลโดยตรงของรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี แต่ในระยะหลังการจัดตั้งองค์กรทางปกครองในรูปแบบคณะกรรมการมีมากขึ้นตามลำดับ จนในบางครั้งมีผู้มองไปในทางลบว่าการจัดตั้งคณะกรรมการมากมายเกินไปจนทำให้การงานล่าช้าไม่มีผลงาน ซึ่งข้อเสียของระบบคณะกรรมการนั้นอาจเป็นเพราะการปฏิบัติงานวิธีการประชุมร่วมกันนั้นจะต้องเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายสูง และหากหวังให้ได้มติเอกฉันท์เสมอไปก็อาจเกิดการเผด็จการของฝ่ายข้างน้อยได้ ดังนั้น การนำระบบคณะกรรมการมาใช้ในบางกรณีที่ไม่เหมาะสม อาจทำให้หมัดของคณะกรรมการจะเป็นจุดยุติ ที่รวมขอมกันแทนที่จะเป็นจุดยุติที่มีคุณภาพแห่งการตัดสินใจอย่างแท้จริง⁸⁰

7) เจ้าหน้าที่รายบุคคล

การจัดตั้งองค์กรทางปกครองนอกจากจัดให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินงานของรัฐในรูปนิติบุคคล หรือคณะบุคคลแล้ว มีหลายกรณีที่เป็นกรกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่บางตำแหน่งโดยตรงและมีได้ผูกพันกับองค์กร เช่น การกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด อธิบดี หรือรัฐมนตรี⁸¹

8) รัฐวิสาหกิจ

รัฐวิสาหกิจ เป็นรูปแบบองค์กรทางปกครองที่เกิดขึ้นในระยะหลัง ขอบเขตของรัฐวิสาหกิจตามความเข้าใจของหลายประเทศยังไม่ตรงกัน แต่โดยหลักการก็คือองค์กรของรัฐที่แยกออกมาเป็นอิสระ ทั้งในแง่บุคลากร ทรัพย์สิน และการดำเนินงาน และมีวิธีการดำเนินงานในเชิงธุรกิจ โดยจะมีเป้าหมายในกิจการทางการค้าและอุตสาหกรรม หรือธุรกิจอื่นหรือจะเป้าหมายในทางสังคมอยู่ด้วยในระดับที่มากหรือน้อยเช่นใดก็ได้ อาทิ (1) รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเฉพาะ เช่น การท่าเรือแห่งประเทศไทย การรถไฟแห่งประเทศไทย การไฟฟ้านครหลวง การประปานครหลวง และองค์การเภสัชกรรม เป็นต้น การจัดตั้งรัฐวิสาหกิจโดยพระราชบัญญัตินี้จะมีผลให้รัฐวิสาหกิจเหล่านั้นมีอำนาจบางอย่างดังเช่นฝ่ายปกครองได้ เพราะอาจะระบุเอาไว้ในกฎหมายจัดตั้งนั้นโดยตรง เช่น สามารถเปลี่ยนแปลงฐานะทางกฎหมายของบุคคลที่สามได้โดยกระทำการเพียงฝ่ายเดียว การได้รับยกเว้นไม่อยู่ในบังคับคดีตามคำพิพากษา การได้รับยกเว้นภาษีอากร รวมทั้งการมีอำนาจออกกฎหมายลำดับรองหรือพิจารณาอนุญาตกิจการบางอย่าง เป็นต้น

⁷⁹ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539. มาตรา 78.

⁸⁰ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 43*, น. 82.

⁸¹ *เพ็งอ้าง*, น. 88.

(2) รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกา เช่น องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ เป็นต้น โดยหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจประเภทนี้มีการบัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งองค์การของรัฐบาล พ.ศ. 2496 รัฐวิสาหกิจประเภทนี้กฎหมายมิได้บัญญัติให้มีอำนาจพิเศษอย่างฝ่ายปกครอง เพียงแต่ระบุให้รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้มีฐานะเป็นนิติบุคคลเท่านั้น

9) เอกชนผู้รับมอบหมาย

การดำเนินงานของรัฐในบางกรณีมิได้จำเป็นต้องให้หน่วยงานของรัฐเป็นผู้จัดทำเสมอไป รัฐอาจมีการมอบหมายให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการแทนก็ได้ โดยงานที่มอบหมายให้เอกชนดำเนินการนั้นอาจเป็นงานใดก็ได้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของรัฐ เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน แม้จะมีค่าตอบแทนบางส่วนก็ไม่ถือเป็นลูกจ้างของรัฐโดยตรง หากแต่เป็นเอกชนที่ได้รับมอบหมายให้ช่วยงานในการปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2547 กรรมการตรวจคะแนน เป็นเอกชนผู้มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลหน่วยเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2522หรือการควบคุมคุณภาพและมารยาทวิชาชีพของทนายความ โดยสภาทนายความอันเป็นสถาบันเอกชนตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 เป็นต้น⁸²

2.5 หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ถ้าหากแนวคิดในการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยรัฐนั้นเป็นแนวคิดที่คลาสสิกนับตั้งแต่อารยประเทศทั้งหลายตระหนักถึงการที่ต้องมีกฎหมายแม่บทสูงสุดที่ใช้ในการปกครองและบริหารประเทศ กรณีดังกล่าวเห็นได้จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ บางประเทศถึงกลับจัดหมวดหมู่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพปรากฏในรัฐธรรมนูญ การที่ทุก ๆ ประเทศได้กล่าวถึงการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรนั้นเป็นการกระทำตามกันเพื่อแสดงถึงความเป็นอารยประเทศของตนเอง หรือเป็นการที่แต่ละประเทศตระหนักถึงในเรื่องดังกล่าวว่าเป็นเรื่องสำคัญ ในสภาพความเป็นจริงแล้ว สิทธิและเสรีภาพของประชาชนก็ยังคงถูกแทรกแซงโดยฝ่ายปกครองทั้งสิ้นไม่มากก็น้อยตามภาวะและสถานการณ์ของแต่ละสังคม⁸³

⁸² เพิ่งอ้าง, น. 96.

⁸³ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2547), น. 11-12.

2.5.1 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ

ในส่วนของความหมายของสิทธิและเสรีภาพนั้น ผู้เขียนจะขอแยกความหมายระหว่างคำว่าสิทธิและเสรีภาพ ดังต่อไปนี้

1) ความหมายของสิทธิ

สิทธิ (Right) คือ อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น (เช่น สิทธิทางหนี้ กรรมสิทธิ์ ฯลฯ) เป็นต้นว่าอำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลหนึ่ง ในอันที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นอีกคนหนึ่งหรือหลายคนกระทำบางอย่าง บางประการให้เกิดประโยชน์แก่ตน⁸⁴ ความหมายของสิทธิที่ได้กล่าวข้างต้นเป็นสิทธิตามความหมายทั่วไป แต่ “สิทธิตามรัฐธรรมนูญ” นั้น ถือเป็นสิทธิตามกฎหมายมหาชน หมายถึงอำนาจตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรองคุ้มครองแก่ปัจเจกบุคคลในอันที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใด การให้อำนาจแก่ปัจเจกบุคคลดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลใดแทรกแซงในสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตน ในบางกรณีการรับรองดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิตามรัฐธรรมนูญยังหมายความรวมถึง การคุ้มครองต่อสถาบันในทางกฎหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น มุ่งคุ้มครองกรรมสิทธิ์ หรือ เสรีภาพทางวิชาการ เป็นต้น ดังนั้น สิทธิตามรัฐธรรมนูญจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ และสิทธิตามรัฐธรรมนูญเป็นสิทธิที่ผูกพันองค์กรใช้อำนาจรัฐทั้งหลายที่จะต้องให้ความเคารพปกป้อง และคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว เพื่อให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญมีผลในทางปฏิบัติ

2) ความหมายของเสรีภาพ

ในส่วนของความหมายของ เสรีภาพ นั้น หมายถึง อำนาจในการกำหนดตัวเองโดยอิสระของบุคคลที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใดอันเป็นอำนาจที่มีเหนือตนเอง ความแตกต่างระหว่าง สิทธิ และ เสรีภาพ จึงอยู่ที่ว่าสิทธิเป็นอำนาจที่บุคคลมีเพื่อเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการหรือละเว้นการกระทำอันใดอันหนึ่ง แต่ขณะที่เสรีภาพเป็นอำนาจที่บุคคลนั้นมีอยู่เหนือตนเองในการตัดสินใจที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำจากบุคคลอื่น เสรีภาพจึงไม่ก่อให้เกิดหน้าที่ต่อบุคคลอื่น แต่ในกรณีที่สามารถทำให้สับสนคือกรณีของ “สิทธิในเสรีภาพ” กล่าวคือโดยลำพังของเสรีภาพนั้นไม่ก่อให้เกิดหน้าที่ต่อบุคคลอื่น เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา ซึ่งบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการที่จะนับถือศาสนาหรือไม่นับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่ง ในแง่นี้มิได้ก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นแต่อย่างใด แต่หากกล่าวว่า สิทธิในเสรีภาพนั้น หมายความว่าบุคคลนั้นย่อมมีสิทธิในการใช้เสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองในความหมายนี้

⁸⁴ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2543), น. 16

ยอมก่อให้เกิดความผูกพันต่อบุคคลอื่น กล่าวคือบุคคลยอมมีหน้าที่ที่จะไปละเมิดการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของบุคคลนั้น⁸⁵

2.5.2 ประเภทของสิทธิและเสรีภาพ

ในการพิจารณาถึงการแบ่งประเภทของสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งอาจแบ่งแยกตามการจำแนกสิทธิและเสรีภาพตามการกำเนิด ซึ่งเมื่อพิจารณาจากการกำเนิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยได้บัญญัติรับรองให้แก่ราษฎรอย่างชัดเจนหรือโดยปริยายแล้ว เราอาจจะจำแนกสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวออกได้เป็น 2 ประเภท⁸⁶ คือ สิทธิมนุษยชน และสิทธิพลเมือง

2.5.2.1 สิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) เป็นสิทธิที่ถือว่าผู้ทรงสิทธิคือมนุษย์ทุกคน การเกิดขึ้นของสิทธิมนุษยชนเริ่มจากแนวความคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับสิทธิโดยกำเนิดที่เหมือนกัน ถูกสร้างมาอย่างเท่าเทียมกัน สิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ที่ติดตัวมนุษย์แต่ละคนมานั้นเป็นสิ่งที่เปราะบาง ไม่สามารถจำหน่ายโอน และไม่อาจแบ่งแยกได้ ความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับแนวคิดว่าด้วยมนุษยนิยม ยุคแห่งความสว่างไสวทางสติปัญญาและกฎหมายธรรมชาติ ปัจจุบันนี้รัฐต่าง ๆ ส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่ยอมรับสิทธิมนุษยชนด้วยกันทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามความเป็นสากลของสิทธิมนุษยชนยังเป็นประเด็นทางการเมืองที่ได้รับการอภิปรายโต้แย้งกันในบรรดารัฐที่ยังไม่ยอมรับสิทธิมนุษยชนจนถึงปัจจุบัน⁸⁷

กล่าวโดยสรุป สิทธิมนุษยชนเป็นคุณลักษณะประจำตัวของมนุษย์ทุกคน เป็นสิทธิและเสรีภาพตามธรรมชาติที่เป็นของมนุษย์ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์และด้วยเหตุผลแต่เพียงอย่างเดียวว่าเขาเกิดมาเป็นมนุษย์ ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้ได้โดยชอบ และไม่มีผู้ปกครองคนใดมีอำนาจทำลายสิทธิเสรีภาพเหล่านี้ได้เช่นกัน รัฐมิได้มีคุณค่าในตัวเอง แต่จะมีคุณค่าขึ้นมาก็ต่อเมื่อได้ปกป้องรักษาและส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพเช่นว่าเท่านั้น⁸⁸

⁸⁵ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญใหม่, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555), น. 51-52.

⁸⁶ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 84, น. 24.

⁸⁷ วรเจตน์ กาจิรัตน์, คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารการประกอบสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), น. 224.

⁸⁸ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 84, น. 27.

2.5.2.2 สิทธิพลเมือง

สิทธิพลเมือง หมายถึง สิทธิเสรีภาพในอันที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเจตจำนงทางการเมืองของรัฐ หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในองค์กรของรัฐ⁸⁹ สิทธิประเภทนี้ได้แก่ สิทธิทางการเมือง เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ เสรีภาพในการชุมนุม⁹⁰ สิทธิของพลเมืองจะมีได้ก็เฉพาะแต่ภายหลังที่รัฐเกิดขึ้นแล้วเท่านั้น ก่อนหน้านั้นแนวคิดเรื่องสิทธิพลเมืองย่อมไม่อาจก่อตัวขึ้นมาได้กรณีจะเป็นประการใดก็ตามถือกันว่าสิทธิพลเมืองนี้ก็เป็นสิทธิและเสรีภาพที่สืบเนื่องมาจากสิทธิมนุษยชนนั่นเอง ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า การที่มีราษฎรเข้าไปร่วมในกระบวนการสร้างเจตจำนงของรัฐ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม เป็นวิธีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคนที่มั่นใจได้วิธีหนึ่งในหลาย ๆ วิธีนั่นเอง รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมของราษฎร และอยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบของราษฎรอยู่ตลอดเวลา ย่อมไม่อาจกดขี่ข่มเหงราษฎรได้ง่าย ๆ เหมือนกับรัฐบาลที่สถาปนาตนเองโดยพลการ⁹¹

2.5.3 การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

สำหรับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพนั้น ผู้เขียนจะกล่าวถึง การรับรองสิทธิและเสรีภาพ รวมไปถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

การรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นหน้าที่ของรัฐ ดังนั้นองค์กรของรัฐจึงต้องเคารพเช่นเดียวกัน ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจากการละเมิดของรัฐนั้นมี 3 ระดับด้วยกัน⁹² คือ

1) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของรัฐ

องค์กรของรัฐไม่สามารถละเมิดสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้ได้เลย เสรีภาพดังกล่าวเป็นเสรีภาพเด็ดขาด ดังนั้นถ้ามีกฎหมายที่ตราออกมาแล้วกระทบต่อเสรีภาพแบบเด็ดขาดดังกล่าวก็ถือว่าขัดรัฐธรรมนูญ

2) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพจากการละเมิดของฝ่ายบริหาร

ฝ่ายบริหารมีอำนาจตามความเป็นจริง เช่น มีกำลังทหารและกำลังตำรวจอยู่ในอำนาจ ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดการจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นต้องนั้นกระทำโดยกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นเท่านั้น ด้วยเหตุที่ว่า การจะจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้นั้นต้องเป็นกฎหมายที่ตราออกมา

⁸⁹ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน ว่าด้วยรัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : วิญญชน, 2554), น. 184.

⁹⁰ บรรเจิด สิงคะเนติ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 85, น. 53-54.

⁹¹ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 84, น. 28.

⁹² เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 89, น. 194-195.

จากประชาชนหรือจากตัวแทนของประชาชนในรัฐสภา ไม่ใช่การตราออกมาจากองค์กรอื่นที่ไม่ใช่ตัวแทนประชาชน เช่น การกำหนดโทษทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา ถือว่าเป็นการลดทอนสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายของประชาชน แต่ก็สามารถทำได้เพราะกฎหมายที่ตราออกมาจากรัฐสภา หรือการเวนคืนที่ดินของประชาชนก็ถือว่าเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพในกรรมสิทธิ์ของประชาชน แต่ก็ทำได้เพราะมีกฎหมายเวนคืนที่ตราโดยฝ่ายนิติบัญญัติ

3) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในกรณีที่มีการละเมิด

ประชาชนสามารถฟ้องร้องต่อศาลได้ เช่น ถ้ารัฐสภาออกกฎหมายจำกัดเสรีภาพขัดรัฐธรรมนูญ ต้องมีองค์กรชี้ขาดให้กฎหมายนั้นใช้บังคับมิได้ ถ้าฝ่ายบริหารละเมิดเสรีภาพก็ต้องให้ มีองค์กรชี้ขาดให้หยุดการกระทำและใช้ค่าเสียหายได้ นอกจากนี้รัฐยังต้องมีภาระที่จะต้องดูแลกรณี เอกชนคนหนึ่งละเมิดสิทธิเสรีภาพเอกชนอีกคนหนึ่ง โดยกำหนดให้ศาลทำหน้าที่เยียวยาความเสียหายแก่ประชาชนและลงโทษผู้ที่กระทำการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน

นอกจากนี้ การรับรองสิทธิและเสรีภาพเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่า สิทธิและเสรีภาพ นั้นมีพื้นฐานโดยตรงมาจากธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติอันมีอยู่โดยธรรมชาติ และมีลักษณะเป็นเอกเทศแยกออกมาจากกฎหมาย ในสมัยกรีกและโรมันโบราณนั้น ได้มีการ เริ่มต้นความคิดทางปรัชญาที่สามารถ จะพัฒนาต่อไปเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานต่างๆ ได้ แต่สิ่งที่ขาดไป ในสมัยนั้นก็คือ การแปลงสิ่งเหล่านั้นให้มาเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับได้ ต่อมาในสมัยกลางได้เกิด ปัญหาความขัดแย้งระหว่างฝ่ายอาณาจักรกับฝ่ายศาสนจักร และท่ามกลางความขัดแย้งนี้เอง ก็ได้ กลายเป็นโอกาสสำหรับการพัฒนาสิทธิขั้นพื้นฐานขึ้นมา ซึ่งนักคิดและนักปรัชญาในรุ่นต่อมาได้ พัฒนาจนกลายเป็นกฎหมายธรรมชาติที่เรียกร่องว่าผู้ปกครองต้องปกครองด้วยความเป็นธรรม และ ไม่ล่วงละเมิดเข้าไปดินแดนอันเป็นสิทธิและเสรีภาพของประชาชน⁹³ เว้นแต่เท่าที่จำเป็นและได้มี เงื่อนไขตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ และจากการที่รัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ ได้บัญญัติ รับรองสิทธิและเสรีภาพไว้นั้น ได้มีการรับรองไว้ในระดับที่แตกต่างกัน ซึ่งพอจะแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ ดังนี้⁹⁴

1) การรับรองสิทธิและเสรีภาพแบบสัมบูรณ์

สิทธิและเสรีภาพประเภทนี้รัฐธรรมนูญรับรองไว้เด็ดขาดไม่อนุญาติให้องค์กรนิติบัญญัติตรากฎหมายจำกัดสิทธิได้ เช่น มาตรา 37 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือ ศาสนา นิิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสน

⁹³ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, (กรุงเทพมหานคร: เดือนตุลา, 2549), น. 396-397.

⁹⁴ บรรเจิด สิงคะเนติ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 85, น. 51-52.

ธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใดๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น” และมาตรา 34 วรรคสาม “การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”

2) การรับรองสิทธิและเสรีภาพแบบสัมพัทธ์

สิทธิเสรีภาพประเภทนี้รัฐอาจออกกฎหมายมาจำกัดได้โดยไม่มีเงื่อนไขพิเศษ หมายความว่า แม้รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานเป็นหลัก แต่องค์กรนิติบัญญัติอาจออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้ตามที่เห็นสมควร เช่น มาตรา 41 วรรคแรก ที่บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติการสืบมรดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมรดกย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” แต่การออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นแม้จะเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญอนุญาตให้กระทำได้ตามที่เห็นสมควรก็ตามแต่องค์กรนิติบัญญัติก็จะต้องตรากฎหมายให้สอดคล้องกับเงื่อนไขต่างๆ ตามมาตรา 29 ด้วย

สิทธิและเสรีภาพประเภทนี้รัฐอาจออกกฎหมายมาจำกัดได้ก็แต่โดยการปฏิบัติตามเงื่อนไขพิเศษที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เช่น มาตรา 42 วรรคแรก บัญญัติว่า “การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะกิจการของรัฐเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน การอนุรักษ์โบราณสถานและแหล่งทางประวัติศาสตร์ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทดแทน ที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายจากการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ในกรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดเงื่อนไขพิเศษไว้เช่นนี้ องค์กรนิติบัญญัติย่อมตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้เฉพาะกรณีที่รัฐธรรมนูญอนุญาต ทั้งนี้ ต้องให้สอดคล้องกับมาตรา 26⁹⁵

⁹⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 26.

2.5.4 การคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

ประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยและมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศเนื้อหาของรัฐธรรมนูญไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรที่มีข้อความสั้นหรือข้อความยาวอย่างน้อยที่สุดจะต้องมีการบัญญัติในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพไว้ โดยบทบัญญัติเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้นได้ถูกบัญญัติให้มีขึ้นเป็นครั้งแรกอันเป็นกฎเกณฑ์การปกครองประเทศทางด้านการเมืองของประเทศอังกฤษชื่อ Bill of Rights ค.ศ. 1689 ต่อมาได้มีผู้นำเรื่องของสิทธิและเสรีภาพไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของมลรัฐต่าง ๆ ที่อยู่ในดินแดนอเมริกาสมัยเมื่อยังเป็นอาณานิคมของอังกฤษ และหลังจากที่อเมริกาได้ประกาศอิสรภาพแล้วก็ได้มีการบัญญัติขึ้นในรัฐธรรมนูญตามบทแก้ไขเพิ่มเติมบทที่หนึ่งถึงสิบจากนั้นก็แพร่หลายไปในรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก⁹⁶

หลังสงครามโลกครั้งที่สองความตื่นตัวในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของบุคคล นักกฎหมายรัฐธรรมนูญต่างมีความคิดให้มีการรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพปัจเจกบุคคลไว้ในรัฐธรรมนูญใหม่ ตามแนวความคิดรัฐธรรมนูญนิยมเรียกว่าสิทธิขั้นพื้นฐาน หมายถึงสิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ให้มีการคุ้มครองและมีหลักประกันโดยรัฐธรรมนูญและส่งผลต่อการประกาศสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 สร้างบรรทัดฐานให้มีการบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพไว้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศโดยมีกระบวนการทางกฎหมายต่าง ๆ ให้การคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญ อีกทั้งในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลตามแนวความคิดรัฐธรรมนูญนิมนั้นจำเป็นต้องเชื่อมโยงถึงเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้เข้ามามีบทบาทครอบคลุมอยู่ด้วยเนื่องจากสิทธิตามธรรมชาติ ซึ่งได้แก่สิทธิและเสรีภาพของพลเมืองทุกประเภท ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นเป็นพื้นฐานที่มาของสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญต้องบัญญัติขึ้นเพื่อให้การรับรองและคุ้มครองและเป็นสาระสำคัญแห่งรัฐธรรมนูญ⁹⁷

การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุและจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุดูผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

⁹⁶ วิษณุ เครืองาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ, 2530), น. 640.

⁹⁷ สิทธิพรเสภาภาน, สิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 39, หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตยรุ่นที่ 1, น. 1.

2.5.4.1 ระบบกฎหมายไทยกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

ระบบกฎหมายในประเทศไทยมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึงในสมัยรัชการที่ 5 ได้มีการนำระบบกฎหมายสากลมาใช้ทั้งจากกฎหมายจารีตประเพณี (Common law) และกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ซึ่งกระบวนการดำเนินคดีกับผู้ต้องหา และจำเลยเป็นการผสมผสานตามระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนเข้าด้วยกัน โดยระบบกล่าวหา ภาระการค้นหาพยานหลักฐานตกอยู่กับฝ่ายที่กล่าวหา ระบบไต่สวนศาลมีอำนาจค้นหาพยานหลักฐานเอง ทั้งนี้ ระบบกฎหมายของประเทศไทยหากแบ่งตามกลุ่มผู้เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบจากกฎหมายแล้วสามารถแบ่งได้ 3 กลุ่ม⁹⁸ คือ

1) กฎหมายเอกชน ได้แก่ มาตรการข้อบังคับที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนต่อเอกชนด้วยกันในฐานะที่เท่าเทียมกัน เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ เป็นต้น

2) กฎหมายมหาชน ได้แก่ กฎหมายที่กำหนดสถานะและความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ หน่วยงานของรัฐกับเอกชน หรือหน่วยงานของรัฐอื่นโดยที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐเหนือกว่าในฐานะเป็นผู้ปกครองและเป็นกฎหมายที่กำหนดบทบาทการใช้อำนาจและหน้าที่ของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปกครองประเทศรวมถึงกำหนดขั้นตอนและกระบวนการในการตรวจสอบการใช้อำนาจดังกล่าวด้วย กฎหมายที่ถือว่าเป็นกฎหมายมหาชนภายใน ได้แก่ กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายปกครอง กฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เป็นต้น

3) กฎหมายระหว่างประเทศ คือ บรรดากฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐในสถานะที่เป็นบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศเช่นเดียวกัน โดยอาจเกิดจากจารีตประเพณีหรือหลักการต่าง ๆ ที่องค์กรระหว่างประเทศให้การยอมรับมีสภาพบังคับประเทศที่เป็นสมาชิกต้องปฏิบัติตาม เช่น สนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศ ทั้งนี้ กฎหมายระหว่างประเทศ แบ่งได้ 3 ประเภท ได้แก่ กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล และกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา

2.5.4.2 การคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งเป็นกฎหมายมหาชนสาขาหนึ่งโดยในระบบกฎหมายไทยได้นำระบบกฎหมายสากลทั้งกฎหมายที่จารีตประเพณี (Common law) และกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) มาผสมผสานกันในเรื่องสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

⁹⁸ กองงานคณะกรรมการยุติธรรมแห่งชาติ, กระบวนการยุติธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการยุติธรรม), น. 3-5.

ตามมาตรา 39 จึงเป็นไปตามระบบกฎหมายทั้งกฎหมายลายลักษณ์อักษรและกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือกฎหมายจารีตประเพณี โดยศาลจะใช้ระบบใดส่วนส่วนผู้กล่าวหาหรือพนักงานอัยการหรือโจทก์คืออาญาจะใช้ระบบกล่าวหา

สำหรับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญนั้น ผู้เขียนจะแยกรัฐธรรมนูญทั้งฉบับในอดีต และฉบับปัจจุบันที่เพิ่งประกาศใช้ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ดังต่อไปนี้

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550⁹⁹ ได้รับรองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยในหมวด 3 ส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรมมาตรา 39 บุคคลไม่ต้องรับโทษทางอาญาเว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้มีหลักการเช่นเดียวกันกับที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 2 และสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อ 11 (2) “บุคคลใดจะถูกถือว่ามีความผิดอันมีโทษทางอาญาใด ๆ ด้วยเหตุที่ตนได้กระทำหรือละเว้นการกระทำการ”¹⁰⁰ และได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมโดยบุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม¹⁰¹ ดังต่อไปนี้

(1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่ายสะดวกรวดเร็วและทั่วถึง

(2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณาซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริงข้อโต้แย้งและพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง

(3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้องรวดเร็วและเป็นธรรม

(4) ผู้เสียหายผู้ต้องหาโจทก์ จำเลย คู่กรณีผู้มีส่วนได้เสียหรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมรวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้องรวดเร็วเป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

⁹⁹ ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้ถูกยกเลิกโดยผลของกรรณรัฐประหาร เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557

¹⁰⁰ สัก กอแสงเรือง, บทบาททนายความในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ.

¹⁰¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40

(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

(6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ

(7) ในคดีอาญาผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้องรวดเร็วและเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

(8) ในคดีแพ่งบุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ¹⁰² นอกจากนี้ ยังได้ให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สิน¹⁰³ สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดเรื่องสิทธิในกระบวนการยุติธรรมไว้หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ในมาตรา 27 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

“มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการหรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

¹⁰² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40

¹⁰³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 41

บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม”

นอกจากนี้ ในหมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐก็ได้มีการกำหนดให้รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

รัฐพึงมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใด ๆ

รัฐพึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมถึงตลอดถึงการจัดหาทุนความให้¹⁰⁴

กล่าวโดยสรุป แนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยของทหาร ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 นั้น พบว่าหลักการของระบบพิทักษ์คุณธรรมนั้นได้มีการกำหนดให้ผู้ถูกลงโทษทางวินัยมีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยเพื่อที่จะได้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน รวมไปถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญที่ได้กำหนดถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมต่างๆ ที่พึงมีและพึงที่จะได้รับจากรัฐในการต่อสู้กับข้อกล่าวหาต่างๆ ที่ตนถูกกล่าวหาได้ ซึ่งลำดับต่อไปผู้เขียนจะได้ศึกษาในส่วนของกฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยทหารในต่างประเทศและประเทศไทยในบทต่อไป

¹⁰⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 68

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการลงโทษทางวินัยทหาร ในต่างประเทศ และประเทศไทย

ในบทนี้ ผู้เขียนจะทำการศึกษาเรื่องมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ร้ายแรงในต่างประเทศ ได้แก่ เครือรัฐออสเตรเลีย ราชอาณาจักรเดนมาร์ก รวมถึงสาธารณรัฐฟินแลนด์ และมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ร้ายแรงในประเทศไทย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช 2454 พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 และพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการลงโทษทางวินัยทหาร ในต่างประเทศ

ในการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารในต่างประเทศ ผู้จะทำการศึกษามาตรการทางกฎหมายของเครือรัฐออสเตรเลีย ราชอาณาจักรเดนมาร์ก รวมถึงสาธารณรัฐฟินแลนด์ โดยจะกล่าวรายละเอียด ดังนี้

3.1.1 เครือรัฐออสเตรเลีย

สำหรับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารของเครือรัฐออสเตรเลียนั้น ได้มีการกำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติวินัยทหาร ค.ศ.1982 (Defence Force Discipline Act 1982) ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.1.1.1 การลงโทษ

ภายใต้มาตรา 68A และ 68C, ลงโทษเท่านั้นที่อาจจะกำหนดโดยศาลทหารต่อผู้ที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดในระดับของความรุนแรงดังต่อไปนี้¹

- 1) จำคุกตลอดชีวิต
- 2) จำคุกเป็นระยะเวลาตามที่กำหนด
- 3) การปลดออกจากกองทัพ

¹ Defence Force Discipline Act 1982 Section 68

- 4) การคุมขัง กฎหมายในการคุมขังได้กำหนดระดับไว้² ดังต่อไปนี้
 - (1) การแยกการคุมขังเป็นระยะเวลาไม่เกิน 10 วัน
 - (2) การคุมขังในเรือนจำสำหรับระยะเวลาไม่เกิน 10 วัน
 - (3) ทัณฑกรรมระยะเวลาไม่เกิน 6 วัน
 - (4) ข้อจำกัดของการคุ้มครองสิทธิพิเศษสำหรับระยะเวลาไม่เกิน 14 วัน
- 5) การลดชั้นตำแหน่ง
- 6) ริบอาวุโส
- 7) โทษปรับ
- 8) ต่ำหิรฐนแรง
- 9) การว่ากล่าวตักเตือน
- 10) จำกัดสิทธิพิเศษสำหรับระยะเวลาไม่เกิน 14 วัน
- 11) ปฏิบัติหน้าที่พิเศษสำหรับระยะเวลาไม่เกิน 7 วัน

นอกจากนี้ ผู้บัญชาการเหล่าทัพอาจใช้เครื่องมือในการออกกฎหมายหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบในความสัมพันธ์กับสมาชิกของกองทัพโดยจะกำหนดโทษให้แก่สมาชิกของกองทัพที่ถูกลงโทษ³ ตามอัตราโทษดังต่อไปนี้

- 1) การลดลงในตำแหน่ง
- 2) การงดพิจารณาบำเหน็จประจำปี
- 3) การริบอาวุโส
- 4) ข้อจำกัดของสิทธิ์เป็นระยะเวลา
- 5) การงดการจากลาเป็นระยะเวลา
- 6) ปฏิบัติหน้าที่พิเศษเป็นระยะเวลา
- 7) การฝึกพิเศษเป็นระยะเวลา

ผู้บัญชาการทหารของผู้ที่ถูกตัดสินว่ากระทำผิดและถูกลงโทษที่ระบุไว้ สามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขการลงโทษตามการลงโทษที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินในลักษณะดังกล่าว ผู้บังคับบัญชาพิจารณาโดยคำนึงให้เหมาะสมกับสถานการณ์เฉพาะของกรณีและแนวทางใด ๆ ขึ้นอยู่กับผู้บัญชาการเหล่าทัพ⁴

² Defence Force Discipline Act 1982 Section 68 A

³ Defence Force Discipline Act 1982 Section 68 (2)

⁴ Defence Force Discipline Act 1982 Section 68 (3)

ในส่วนของการจำกัดเกี่ยวกับอำนาจในการลงโทษ ศาลจะไม่กำหนดโทษจำคุกต่อกำลังพลของกองกำลังป้องกันที่ได้รับการตัดสินว่ามีการกระทำผิดกฎหมายทหาร เว้นแต่ศาลจะมีความเชื่อมั่นในการลงโทษจากกองกำลังป้องกัน และศาลจะไม่ลงโทษสถานกักกันแก่สมาชิกของกองกำลังป้องกันที่ได้รับการตัดสินจากการที่กระทำผิดกฎหมายทหาร ถ้ายังมีความเชื่อมั่นในการลงโทษในการปลดออกจากกองกำลังป้องกัน รวมถึงจะต้องไม่กำหนดลงโทษคุมขังในบุคคลที่ไม่ถูกคุมขัง การลงโทษคุมขังที่กำหนดไว้ในที่คุมขังจะต้องไม่ขยายเกินกว่าช่วงที่ถูกคุมขังอยู่ในระหว่างควบคุมตัวในเรือนจำ⁵

การเพิกถอนการระงับการลงโทษ คนที่ถูกตัดสินจากการกระทำผิดกฎหมายโดยศาลอาจมีการระงับการลงโทษ (ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน) และศาลอาจสั่งเพิกถอนการระงับการลงโทษหรือส่วนหนึ่งส่วนใดดังกล่าวของการลงโทษ ทั้งนี้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้มีอำนาจในการเพิกถอนการระงับการพิจารณาว่าควรจะเป็นเพิกถอนการลงโทษ อาจแนะนำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตรวจสอบการระงับการเพิกถอน โดยที่ผู้มีอำนาจ ในกรณีที่มีอำนาจสรุปแนะนำให้ผู้มีอำนาจในการตรวจสอบอำนาจที่ระงับการทั้งหมดหรือส่วนหนึ่งของการลงโทษที่ถูกเพิกถอนอำนาจอาจเพิกถอนการระงับ และในกรณีที่การลงโทษ หรือบางส่วนดังกล่าวของการลงโทษที่ถูกระงับจะต้องขึ้นอยู่กับการใช้ข้อห้ามของการลงโทษ⁶

นอกจากนี้ การงดเว้นการระงับการลงโทษนั้น สามารถกระทำได้โดยโทษที่กำหนดในการเป็นสมาชิกของกองกำลังป้องกันได้ถูกระงับทั้งหมด และสถานภาพการเป็นกำลังพลในกองกำลังป้องกันสิ้นสุด ในกรณีที่ได้รับการลงโทษการคุมขังถูกระงับทั้งหมดหรือบางส่วน และระงับที่ยังไม่ถูกเพิกถอนการลงโทษนั้นหรือบางส่วน เช่นการลงโทษว่าตามที่ได้ถูกระงับเป็นระยะเวลา 12 เดือนหรือเป็นระยะเวลาเท่ากับระยะเวลาที่การลงโทษของการคุมขัง และในกรณีที่โทษปรับถูกระงับทั้งหมดหรือบางส่วน และระงับที่ยังไม่ถูกเพิกถอนการลงโทษนั้นหรือมากกว่าการลงโทษว่าถูกระงับที่จะหมดระยะเวลา 12 เดือนนับแต่วันที่มีการระงับการลงโทษ⁷

3.1.1.2 การละเมิดทางวินัยเล็กน้อย

1) คำจำกัดความ

ในส่วนนี้ได้กำหนดบทนิยามของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง⁸ ดังต่อไปนี้

⁵ Defence Force Discipline Act 1982 Section 71

⁶ Defence Force Discipline Act 1982 Section 80

⁷ Defence Force Discipline Act 1982 Section 81

⁸ Defence Force Discipline Act 1982 Section 169 A

การละเมิดวินัย หมายถึง การกระทำหรือการละเลยที่ถือว่าการกระทำผิดต่อกฎหมายนี้
 เจ้าหน้าที่วินัย หมายถึง เจ้าหน้าที่วินัยที่ได้รับการแต่งตั้งภายใต้พระราชบัญญัตินี้
 นายทหารชั้นผู้น้อย หมายถึง

(1) ในกองทัพเรือ - เจ้าหน้าที่ที่มีตำแหน่งต่ำกว่ายศเรือโท (นอกเหนือจากบุคคลที่ดำรงตำแหน่งของเรือตรี)

(2) ในกองทัพบก - เจ้าหน้าที่ที่มีตำแหน่งต่ำกว่าตำแหน่งผู้บังคับกองร้อย

(3) ในกองทัพอากาศ - เจ้าหน้าที่ที่มีตำแหน่งต่ำกว่ายศเรืออากาศโท

นักเรียนนายร้อย หมายถึง สมาชิกฝ่ายจำเลยที่ถือ:

(1) ในกองทัพเรือระดับของเรือตรี

(2) ในกองทัพบกหรือกองทัพอากาศระดับนายร้อย

กำลังพลในกองกำลังป้องกันที่บัญญัติไว้ หมายถึง

(1) ในกองทัพเรือ - สมาชิกของกองกำลังป้องกันที่ถือยศต่ำกว่าระดับผู้หมวด

(2) ในกองทัพบก - สมาชิกของกองกำลังป้องกันที่ถือตำแหน่งหรือต่ำกว่าตำแหน่งของผู้บังคับกองร้อย

(3) ในกองทัพอากาศ - เป็นสมาชิกของกองกำลังป้องกันที่ถือระดับหรือต่ำกว่าระดับเรืออากาศโท

2) การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่กรมวินัย

ผู้บังคับบัญชาอาจแต่งตั้งนายทหารหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหน้าที่เพื่อเป็นเจ้าหน้าที่รักษาวินัยของเหล่าทัพ⁹ โดยเป็นลายลักษณ์อักษร

3) เขตอำนาจศาลของพนักงานเจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่เกี่ยวกับระเบียบวินัยที่ของเหล่าทัพตามที่สมาชิกกำหนดมีอำนาจในการจัดการกับสมาชิกคนนั้นในแง่ของการละเมิดวินัย¹⁰ หากเกิดการละเมิด ดังนี้

(1) สมาชิกที่ไม่ได้ถูกควบคุมตัวภายใต้พระราชบัญญัตินี้ ด้วยเหตุที่เกิดขึ้นจากการกระทำหรือการละเลยที่ถือเป็นการละเมิด

(2) สมาชิกได้รับเลือกให้รับมือกับเจ้าหน้าที่วินัย

(3) สมาชิกไม่ถอนการเลือกตั้ง

(4) เจ้าหน้าที่รักษาวินัยถือการนัดหมายจากผู้บังคับบัญชาของสมาชิกผู้นั้น

4) อำนาจของเจ้าหน้าที่วินัย

⁹ Defence Force Discipline Act 1982 Section 169 B

¹⁰ Defence Force Discipline Act 1982 Section 169 C

การลงโทษที่อาจถูกบังคับในส่วนที่เกี่ยวกับการลงโทษทางวินัยการละเมิด¹¹ ดังนี้

- (1) เจ้าหน้าที่วินัยอาจตัดสินใจที่จะไม่กำหนดการลงโทษในโทษทางวินัยที่เจ้าหน้าที่วินัยถือว่าเล็กน้อย
- (2) ถ้าเจ้าหน้าที่วินัยคิดว่าการละเมิดวินัยเป็นเช่นนั้นรุนแรงเกินไปที่จะได้รับการจัดการภายใต้ส่วนนี้เจ้าหน้าที่วินัยอาจปฏิเสธที่จะจัดการกับสมาชิกฝ่ายจำเลยภายใต้ส่วนนี้
- (3) เจ้าหน้าที่วินัยที่ใช้อำนาจภายใต้หัวข้อนี้ไม่ใช่ให้เป็นศาลเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้
- (4) เจ้าหน้าที่วินัยต้องไม่ลงโทษเว้นแต่จะเป็นไปตามการอ้างอิงในส่วนนี้

3.1.1.3 การอุทธรณ์ของศาลทหารออสเตรเลีย

1) ข้อกำหนดทั่วไปเกี่ยวกับการอุทธรณ์

การเป็นตัวแทนของฝ่ายในการอุทธรณ์ภายใต้บังคับหมวด (2) มาตรา 136 และ 137 ใช้บังคับอุทธรณ์¹² เช่นถ้า:

(ก) การอ้างอิงถึงการพิจารณาคดีเป็นการอ้างอิงถึงการอุทธรณ์ และ

(ข) การอ้างอิงถึงผู้ต้องหาเป็นการอ้างอิงถึงผู้อุทธรณ์

ส่วนย่อย 137 (1) ใช้กับการอุทธรณ์เหมือนกับว่าการอ้างอิงถึงผู้ต้องหาที่รอการพิจารณาคดีโดยศาลทหารของออสเตรเลียได้อ้างอิงถึงผู้อุทธรณ์ในอุทธรณ์ก่อนศาลทหารออสเตรเลีย

2) การกำหนดอุทธรณ์

ในอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยโดยผู้มีอำนาจอุทธรณ์ก็สามารถอุทธรณ์ต่อศาลทหารออสเตรเลียได้¹³ ดังนี้

(ก) เกี่ยวกับหลักฐานความเชื่อมั่น คือ ไม่มีเหตุผลหรือไม่ได้รับการสนับสนุน

(ข) เป็นผลมาจากคำตัดสินที่ผิดพลาดซึ่งเป็นข้อสงสัยตามกฎหมายหรือกฎหมายอื่น และข้อเท็จจริง, การลงโทษไม่ชอบด้วยกฎหมาย และปรากฏความผิดพลาดของผู้พิพากษาให้เห็นได้อย่างชัดเจน

(ค) ว่ามีความผิดพลาดในการดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมก่อนที่จะมีการสรุปผลคำพิพากษาโดยผู้ที่มีอำนาจ และปรากฏความผิดพลาดของผู้พิพากษาให้เห็นได้อย่างชัดเจน

¹¹ Defence Force Discipline Act 1982 Section 169 F

¹² Defence Force Discipline Act 1982 Section 161

¹³ Defence Force Discipline Act 1982 Section 162

(ง) ในทุกสถานการณ์ของกรณีนี้ การลงโทษไม่ปลอดภัยหรือไม่เป็นที่น่าพอใจศาลต้องอนุญาตให้อุทธรณ์

ถ้าในอุทธรณ์การลงโทษโดยผู้มีอำนาจในการลงโทษปรากฏขึ้นต่อศาลทหารของออสเตรเลียที่มีหลักฐาน¹⁴ศาลจะต้องได้รับและพิจารณาหลักฐานที่แสดงว่า

- (ก) ไม่ได้อยู่ในขณะนั้นอย่างมีเหตุผลระหว่างการดำเนินการของผูที่มีอำนาจ
- (ข) มีแนวโน้มที่จะมีความน่าเชื่อถือ
- (ค) จะได้รับการยอมรับในการดำเนินการก่อนที่ผู้มีอำนาจสรุป

อย่างไรก็ตาม หากทหารศาลออสเตรเลียได้รับและพิจารณาหลักฐาน และที่ปรากฏต่อศาลว่าการลงโทษที่ไม่สามารถได้รับการสนับสนุนโดยค่านึงถึงพยานว่า ศาลต้องอนุญาตให้อุทธรณ์และยกเลิกคำสั่งการลงโทษนั้น

ในส่วนของคำสั่งคดีนั้น ศาลทหารออสเตรเลียอาจมีการสั่งคดีใหม่¹⁵ได้ในกรณี ดังนี้

(ก) หากในการอุทธรณ์ศาลทหารออสเตรเลียจะยกเลิกการลงโทษของบุคคลที่มีความผิดเกี่ยวกับกฎหมายทหารศาลอาจพิจารณาเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในความยุติธรรมควรพิจารณาอีกครั้ง หรือมีคำสั่งให้พิจารณาใหม่ของบุคคลสำหรับที่มีความผิดเกี่ยวกับการละเมิดกฎหมายทหาร

(ข) ถ้าศาลทหารออสเตรเลียสั่งให้มีการพิจารณาคดีใหม่ของบุคคลตาม (1) การพิจารณาคดีต้องเป็นไปโดยศาลทหารออสเตรเลีย

(ค) ถ้าศาลทหารออสเตรเลียสั่งให้มีการพิจารณาคดีใหม่ของบุคคลตาม (1) ศาลต้องมีคำสั่งเพิ่มเติมดังต่อไปนี้ การจับกุมตัวผู้อยู่ในระหว่างรอการพิจารณาคดีใหม่ตามที่ศาลเห็นสมควรเหมาะสม

นอกจากนี้ บุคคลที่ได้รับการปล่อยตัวนั้น เพื่อความมุ่งประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้ ถ้าศาลทหารออสเตรเลียยกเลิกคำพิพากษาต่อบุคคลที่กระทำผิดและไม่เป็นเช่นนั้นศาลจะไม่มีคำสั่งพิจารณาใหม่ของบุคคลสำหรับการกระทำผิดกฎหมายที่บุคคลที่ถูกนำมาจะได้รับการปล่อยตัวจากการกระทำผิดกฎหมาย¹⁶

¹⁴ Defence Force Discipline Act 1982 Section 163

¹⁵ Defence Force Discipline Act 1982 Section 165

¹⁶ Defence Force Discipline Act 1982 Section 165 A

3) อำนาจของศาลในการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษ

สำหรับอำนาจของศาลในการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษ¹⁷ของศาลทหารออสเตรเลียจะกระทำได้ในกรณี ดังนี้

(1) ในการอุทธรณ์โดยผู้ถูกตัดสินว่ามีการลงโทษเกี่ยวกับบุคคล โดยผู้มีอำนาจของทหารออสเตรเลีย ศาลอาจใช้ดุลยพินิจในการพิจารณายกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงการลงโทษ

(2) ถ้าศาลทหารออสเตรเลียระงับการลงโทษ

(ก) การลงโทษจะไม่มีผล

(ข) ศาลอาจดำเนินการดังกล่าวรวมถึงการบังคับใช้การลงโทษหรือการสั่งลงโทษหรือทั้งสองอย่าง

(3) ถ้าศาลทหารออสเตรเลียมีการลงโทษฐานความผิดที่มีความแตกต่างกันไป การลงโทษจะมีผลเหมือนกัน

(4) ศาลทหารออสเตรเลียต้องไม่เปลี่ยนแปลงโทษที่กำหนดไว้เกี่ยวกับผู้ถูกตัดสินว่ามีความผิดโดยผู้มีอำนาจในลักษณะที่การลงโทษที่หลากหลายจะไม่ใช่การลงโทษ

นอกจากนี้ อำนาจของศาลในการอุทธรณ์คำสั่ง¹⁸นั้น มีดังต่อไปนี้

(1) ในการอุทธรณ์โดยบุคคลที่ถูกตัดสินลงโทษว่ามีความผิดในคำสั่งในส่วน IV ที่ต่อคำสั่งการลงโทษโดยผู้มีอำนาจ ศาลทหารออสเตรเลียอาจจะมีดุลพินิจของตน โดยยืนยัน ยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่ง.

(2) ถ้าศาลทหารออสเตรเลียยกเลิกคำสั่ง

(ก) คำสั่งไม่มีผล

(ข) ศาลอาจดำเนินการดังกล่าวตามส่วนที่ 4 (รวมถึงการบังคับใช้การลงโทษหรือการสั่งชื่อหรือทั้งสองอย่าง) ในความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถูกตัดสินว่ากระทำผิดกับผู้มีอำนาจในการสั่งโทษ ภายใต้ส่วนนั้นในความสัมพันธ์กับบุคคลนั้น

(3) ถ้าศาลทหารออสเตรเลียมีคำสั่งแตกต่างกันไป คำสั่งจะมีผลแตกต่างกันไป

(4) ศาลทหารออสเตรเลียต้องไม่เปลี่ยนแปลงการลงโทษ ในความสัมพันธ์ผู้ถูกตัดสินว่ามีความผิดกับผู้มีอำนาจสั่งลงโทษในคดีดังกล่าว วิธีการที่คำสั่งที่แตกต่างกันไม่เป็นคำสั่งโดยผู้มีอำนาจซึ่งอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคล

¹⁷ Defence Force Discipline Act 1982 Section 163

¹⁸ Defence Force Discipline Act 1982 Section 167 A

อนึ่งการอุทธรณ์ที่ไม่ชอบนั้น ศาลทหารออสเตรเลียออกคำอุทธรณ์ดังกล่าว การอุทธรณ์เป็นเรื่องไม่สำคัญหรือไม่เป็นผลให้ศาลมีคำสั่งลงโทษผู้ต้องหาในการดำเนินคดีกับการอุทธรณ์ในวันที่การอุทธรณ์สิ้นผลไป¹⁹

3.1.2 ราชอาณาจักรเดนมาร์ก

สำหรับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการทางวินัย และอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารของราชอาณาจักรเดนมาร์กได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร ค.ศ.2005 Military Disciplinary Act 2005 พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารความยุติธรรมของทหาร Military Administration of Justice Act 2005 และประมวลอาญาทหาร Military Penal Code 2005 ที่ได้มีการกำหนดกระบวนการในการดำเนินการทางวินัยทหาร ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

3.1.2.1 Military Disciplinary Act 2005

1) บททั่วไป

ปัจจุบันจุดมุ่งหมายของความรับผิดชอบทางวินัยคือเพื่อให้เกิดความมีระเบียบวินัยภายในกองกำลังติดอาวุธ การบังคับใช้โทษทางวินัยจะต้องมีขึ้นในกรณีที่เป็นผลมาจากการฝ่าฝืนกฎหมาย และต้องได้รับการลงโทษ²⁰ การกระทำในปัจจุบันต้องใช้บังคับกับบุคลากรทางทหารที่ประจำการและปลดประจำการ บุคลากรทางทหารเกี่ยวกับหน้าที่ทางทหารที่บังคับใช้ต่อพนักงานดังกล่าว หลังจากที้ออก บทบัญญัติดังกล่าวให้ใช้บังคับกับบุคลากรทางทหารระหว่างประเทศที่อยู่ในประเทศนี้ และบุคคลอื่นซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงระหว่างประเทศซึ่งได้รับการยอมรับจากเดนมาร์กซึ่งมีสิทธิได้รับการปฏิบัติต่อในฐานะบุคลากรทางทหาร²¹ ในความขัดแย้งทางอาวุธการกระทำในปัจจุบันจะครอบคลุมถึง²²

(1) บุคคลที่อยู่ในกองกำลังติดอาวุธหรือหน่วยที่เกี่ยวข้องและ

(2) เชลยศึกและบุคลากรทางการแพทย์และภาคทัณฑ์ที่ถูกยึดไว้เพื่อช่วยเหลือนักโทษ โดยไม่ต้องมีข้อผูกขาดในข้อตกลงระหว่างประเทศในปัจจุบัน

2) มาตรการทางวินัย

ในส่วนของมาตรการทางวินัยนั้น Military Disciplinary Act 2005 ได้กำหนดให้สามารถดำเนินมาตรการทางวินัยแก่บุคคล²³ ดังต่อไปนี้

¹⁹ Defence Force Discipline Act 1982 Section 167 B

²⁰ Military Disciplinary Act 2005 Section 1

²¹ Military Disciplinary Act 2005 Section 2

²² Military Disciplinary Act 2005 Section 3

²³ Military Disciplinary Act 2005 Section 4

(1) ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเป็นทางการจากผู้บังคับบัญชาหรือผู้พิทักษ์หรือผู้ปฏิบัติ ตามคำสั่งดังกล่าวอย่างไม่เป็นที่น่าพอใจอย่างชัดเจน

(2) ในการกระทำหรือคำพูดที่ไม่เหมาะสมต่อผู้บังคับบัญชา

(3) แสดงให้เห็นถึงการกระทำผิดกฎหมาย และประพฤติน่าไม่เหมาะสม

(4) ขัดขวางความสงบเรียบร้อยหรือปรากฏอยู่ในอาการมีเมมาจากแอลกอฮอล์หรือยา เสพติด สารกระตุ้น ฯลฯ โดยกระทำในขณะที่แต่งเครื่องแบบหรือกำลังปฏิบัติหน้าที่

(5) เกี่ยวเนื่องกับราชการทหารระหว่างประเทศขัดขวางความสงบเรียบร้อยหรือปรากฏ ภายใต้อิทธิพล

(6) ละเลยหน้าที่ในกองรักษาการณ์

(7) ออกจากสถานที่ทำงานหรือขาดราชการ โดยปราศจากสาเหตุ

(8) ทำให้ทรัพย์สินของราชการสูญหายไปโดยถูกทำลายหรือเสียหาย

(9) เป็นอย่างอื่นใดที่มีความผิดในการละทิ้งหน้าที่

นอกจากนี้ยังสามารถกำหนดมาตรการทางวินัยแก่ผู้บังคับบัญชาได้อีกด้วย โดยการล่วง ละเมิดหรือในทางอื่นใดของผู้ใต้บังคับบัญชาคนหนึ่งหรือหลายคน และละเว้นการแทรกแซงการ กระทำผิดของผู้ใต้บังคับบัญชาที่กระทำผิดต่อผู้ใต้บังคับบัญชาหรือเพื่อนหรือด้วยคำพูดหรือการ กระทำที่กระทำผิดต่อผู้ใต้บังคับบัญชา บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นให้ใช้กับผู้บังคับบัญชาที่ได้รับ สิบบน เงินตรองหรือสิทธิพิเศษอื่น ๆ จากผู้ใต้บังคับบัญชาโดยต้องมีเหตุอันสมควร²⁴ สำหรับ มาตรการทางวินัยต้องเป็นดังนี้²⁵

(1) คำหุ้

(2) ประจาน

(3) การทำทัณฑ์กรรม

(4) เข้าเวรยาม

(5) ค่าปรับทางวินัย

โทษปรับไม่เกินหนึ่งในสิบของเงินเดือนของผู้กระทำผิดในแต่ละครั้ง และ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสามารถวางกฎระเบียบเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้มาตรการทางวินัย รวมถึงจำนวนบทลงโทษทางวินัย

²⁴ Military Disciplinary Act 2005 Section 5

²⁵ Military Disciplinary Act 2005 Section 6

3) การพิจารณาคดีทางวินัย

สำหรับการพิจารณาคดีทางวินัยนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะตั้งกฎเพิ่มเติมเกี่ยวกับอำนาจในการกำหนดมาตรการทางวินัยและขอบเขตอำนาจหน้าที่ดังกล่าว²⁶ และผู้บังคับบัญชาคนใดที่พบว่ามิได้มีเหตุผลในการกำหนดความรับผิดชอบทางวินัยแก่ผู้บังคับบัญชาคนใดคนหนึ่งหรือหลายคน การรายงานกรณีดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรแก่ผู้บังคับบัญชาที่เหนือกว่าโดยเร็วที่สุดกับบุคคลนั้น ไม่ได้มีอำนาจทางวินัย ถ้ารายงานถูกส่งต่อไปยังผู้บังคับบัญชาที่ไม่สามารถตัดสินใจได้ผู้บังคับบัญชาที่มีปัญหาจะต้องส่งรายงานไปยังเจ้าหน้าที่ฝ่ายวินัยทันที²⁷ อนึ่งบุคคลที่พบว่ามิได้มีเหตุผลในการกำหนดความรับผิดชอบทางวินัยจะต้องรายงานเรื่องนี้ต่อหัวหน้าวินัยให้ เป็นลายลักษณ์อักษร²⁸ และผู้มีอำนาจทางวินัยจะต้องรับผิดชอบในการชี้แจงเรื่อง ก่อนที่จะมีการตัดสินใจ ผู้ที่ถูกรายงานว่ากระทำความผิดจะได้รับโอกาสในการแถลงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจริงซึ่งอาจมีความสำคัญต่อการตัดสินใจ ผู้มีอำนาจทางวินัยจะต้องกำหนดวันที่ที่กำหนด²⁹ ผู้มีอำนาจทางวินัยจะเรียกผู้ถูกรายงานว่ามีการสอบสวนโดยเร็วที่สุด โดยระบุว่าผู้ถูก รายงานว่ากระทำความผิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เฉพาะเจาะจงและมี สิทธิที่จะปรากฏตัวพร้อมกับผู้สังเกตการณ์ และผู้มีอำนาจลงโทษทางวินัยจะต้องแสดงบุคคลที่ถูกรายงานว่ามีความผิดพร้อมกับ รายงานที่ได้แจ้งมาโดยระบุถึง มาตรการทางวินัยและระบุว่าบุคคลนั้นได้รับสิทธิ แต่ไม่จำเป็นต้องให้คำชี้ขาด ถ้าเรื่องนี้สามารถตัดสินใจได้บนพื้นฐานของข้อมูลที่นำเสนอเจ้าหน้าที่ทางวินัยจะต้องตัดสินใจทันที หากผู้มีอำนาจทางวินัยมีข้อสงสัยว่าคดีนี้ควรได้รับการพิจารณาว่าเป็นผู้กระทำผิดหรือไม่กรณีที่เป็นเรื่องที่น่าเสนอให้หัวหน้าฝ่ายวินัย ถ้าหัวหน้าแผนกคดีมีข้อสงสัยเขาจะขอให้ผู้พิพากษาชี้ขาดเพื่อตัดสินใจ³⁰

อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจทางวินัยนั้นต้องทำเป็นหนังสือ และระบุเหตุผลในการตัดสินใจจะต้องรวมถึงการอ้างอิงถึงข้อบังคับตามที่ได้มีการ ตัดสินใจและแถลงการณ์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจริงในคดีที่มีความสำคัญสำหรับ การตัดสินใจ เหตุผลก็จะรวมถึงข้อพิจารณาหลักที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจและการกำหนดมาตรการทางวินัย การตัดสินใจจะรวมถึงคำแนะนำในการร้องเรียน และต้องกระทำต่อผู้ที่ถูกรายงาน³¹ แต่ผู้ที่ได้รับการลงโทษทางวินัยมีสิทธิเลื่อนการ

²⁶ Military Disciplinary Act 2005 Section 7

²⁷ Military Disciplinary Act 2005 Section 8

²⁸ Military Disciplinary Act 2005 Section 9

²⁹ Military Disciplinary Act 2005 Section 10

³⁰ Military Disciplinary Act 2005 Section 11

³¹ Military Disciplinary Act 2005 Section 12

ดำเนินการตามคำวินิจฉัยได้ไม่เกินสามครั้งภายใน 24 ชั่วโมงนับจากการรับโทษทางวินัย จนกว่าหัวหน้าฝ่ายวินัยจะพบว่าวัตถุประสงค์ของมาตรการทางวินัยจะสูญหายไป³² ส่วนผู้ที่ได้รับการลงโทษทางวินัยโดยบุคคลอื่นที่ไม่ใช่หัวหน้าแผนกวินัยต้องภายใน 14 วัน นับแต่วันที่ได้รับมอบอำนาจมีสิทธิที่จะนำคำวินิจฉัยไปให้หัวหน้าส่วนวินัย ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจนี้ต่อความเสียหายของบุคคลที่ได้มีการลงโทษทางวินัย และหัวหน้าฝ่ายวินัยจะสามารถตัดสินใจที่จะรับเรื่องร้องเรียนได้แม้ว่าจะถึงกำหนดเกินกว่าระยะเวลาที่กำหนดไว้แล้วก็ตาม ซึ่งการร้องเรียนต่อหัวหน้าฝ่ายวินัยจะไม่ทำให้เกิดผลกระทบล่าช้าเว้นแต่จะได้รับคำวินิจฉัยจากหัวหน้าฝ่ายวินัย³³ และจะต้องมีคำตัดสินจากหัวหน้าคณะวินัยก่อนที่จะนำออกไปให้คณะกรรมการวินัยภายในสี่สัปดาห์ นับแต่วันที่ได้รับมอบอำนาจตัดสิน ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงโดยก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่ได้มีการลงโทษทางวินัย คณะกรรมการวินัยจะสามารถตัดสินใจที่จะรับฟังคำร้องเรียนได้แม้ว่าจะเกินกำหนดเกินกว่าเวลาที่กำหนดไว้ก็ตาม เว้นแต่การร้องเรียนต่อคณะกรรมการวินัยจะไม่มีผลต่อการเลื่อนขึ้นอยู่กับคณะกรรมการวินัยจะมีคำวินิจฉัยดังกล่าว³⁴

อนึ่งมาตรการทางวินัยที่เสร็จสิ้นแล้วถูกยกเลิกหรือลดลงก็ต้องตัดสินใจว่า การเปลี่ยนแปลงจะนำไปสู่การชดเชยทางการเงินหรือการชดเชยประเภทอื่น ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสามารถกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการชดเชยได้³⁵ ส่วนคณะกรรมการวินัยจะประกอบด้วย³⁶

- (1) ผู้พิพากษาศาล (เป็นประธาน)
- (2) ผู้แทนทหารที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้นำเหล่าทัพ
- (3) ตัวแทนของกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ได้มีอำนาจการลงโทษทางวินัย

ผู้แทนสองคนสุดท้ายจะได้รับการแต่งตั้งตามคำแนะนำจากโฆษกของผู้ที่ถูกคัดเลือก อย่างไรก็ตาม สมาชิกในคณะกรรมการจะได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นระยะเวลาสี่ปี และให้แต่งตั้งผู้แทนแต่ละคนในคณะกรรมการ การแต่งตั้งใหม่จะทำได้ ซึ่งสมาชิกที่เข้าร่วมในกรณีเกี่ยวกับบุคลากรที่ได้รับการคัดค้านจากผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยและจะได้รับการแต่งตั้งเป็นเวลาที่กำหนดตามคำแนะนำของโฆษกของผู้ที่ถูกคัดเลือก และรัฐมนตรีว่าการ

³² Military Disciplinary Act 2005 Section 13

³³ Military Disciplinary Act 2005 Section 14

³⁴ Military Disciplinary Act 2005 Section 15

³⁵ Military Disciplinary Act 2005 Section 16

³⁶ Military Disciplinary Act 2005 Section 17

กระทรวงกลาโหมจะต้องจัดให้มีรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมของคณะกรรมการวินัยเป็นต้น

ในส่วนการตัดสินใจของหัวหน้าฝ่ายวินัยจะต้องถูกนำขึ้นบทพิจารณาก่อนขึ้นศาลเมื่อมีการพิจารณาตัดสินหรือกรณีที่คณะกรรมการวินัยยกเลิกคำวินิจฉัยของหัวหน้าผู้มีอำนาจจะถูกนำขึ้นมาใช้ก่อนศาลถ้าคณะกรรมการไม่ได้มี คำวินิจฉัยภายในสองเดือนนับแต่วันที่คณะกรรมการได้มีคำวินิจฉัยชี้ขาด และให้นำคดีไปสู่การพิจารณาวินิจฉัยของคณะกรรมการวินัยต่อคณะกรรมการกรณีอื่นจะถูกนำมาใช้กับคำสั่งทางทหาร การตัดสินใจดังกล่าวต้องถูกนำตัวมายังศาลเมืองที่โจทก์ทำหน้าที่ ถ้าบุคคลที่ถูกพิจารณาได้ถูกปลดออกไปยังศาลในเมืองที่โจทก์มีถิ่นที่อยู่ของตน³⁷

อย่างไรก็ตาม สิทธิที่จะเริ่มดำเนินการทางวินัยจะสิ้นสุดลงเมื่อพ้นสองปี กำหนดเวลาดังกล่าว ในกรณีที่บุคคลนั้นได้รับแจ้งว่าได้มีการจัดทำรายงานหรือมีการดำเนินคดีอาญา ถ้าคดีอาญาซึ่งสิ้นสุดลงโดยปราศจากคำพิพากษาจะถูกส่งไปยังหัวหน้าผู้มีอำนาจ ทางวินัยบุคคลนั้นจะต้องได้รับแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรในเวลาเดียวกัน ถ้าคดีถูกส่งต่อไปยังหัวหน้าแผนกคดีหลังจากคำพิพากษาให้บุคคลนั้นได้รับ การบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรไม่ช้ากว่าเมื่อสิ้นกำหนดเวลาอุทธรณ์³⁸ นอกจากนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีสิทธิตั้งข้อกำหนดเพิ่มเติมในการรักษาวินัยได้ข้อกำหนดเกี่ยวกับวันที่มีผลและระยะเวลาการเปลี่ยนผ่าน³⁹

3.1.2.2 Administration of Justice Act 2005

สำหรับรายละเอียดที่สำคัญของพระราชบัญญัติบริหารความยุติธรรมของทหาร (Administration of Justice Act 2005) มีดังต่อไปนี้

ในระหว่างการพิจารณาคดีอาญาทางทหารข้อบัญญัติในการบริหารงานยุติธรรมในคดีอาญาจะมีผลใช้บังคับวันแต่จะได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น⁴⁰ คดีอาญาทางทหารมี⁴¹

(1) กรณีเกี่ยวกับการละเมิดประมวลกฎหมายอาญาแก่ผู้ที่อยู่ภายใต้มาตรา 1 และมาตรา 2 ของประมวลกฎหมายอาญาทางทหารจะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำดังกล่าว

(2) กรณีเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมที่มีโทษอื่น ๆ ต่อบุคคลตามที่ระบุไว้ใน (1) เมื่อมีการละเมิดเกี่ยวข้องกับบริการหรือได้รับความมุ่งมั่นในหรือเนื่องจากการให้บริการภายในเขตทหารหรือในทหารให้

³⁷ Military Disciplinary Act 2005 Section 18

³⁸ Military Disciplinary Act 2005 Section 19

³⁹ Military Disciplinary Act 2005 Section 21

⁴⁰ Administration of Justice Act 2005 Section 1

⁴¹ Administration of Justice Act 2005 Section 2

(3) กรณีตาม (2) ต่อเชลยศึกและเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และภาคทัณฑ์ทางการทหาร ให้นำไปไว้เพื่อช่วยเหลือนักโทษทางทหารหรือกับบุคลากรทางทหารและคนอื่น ๆ ที่เข้ามาอยู่ภายในประเทศนี้และผู้ที่เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างประเทศซึ่งลงนามโดยเดนมาร์กมีสิทธิได้รับการรักษาเป็นเชลยศึก

การกระทำจะใช้บังคับแก่บุคคลตาม (1), 3) เว้นไว้แต่จะมีการกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในข้อตกลงระหว่างประเทศที่ครอบคลุมการรักษาคนดังกล่าว

หากมีบุคคลเข้ารับการฟ้องร้องหลายต่อหลายครั้ง การดำเนินคดีทางทหารผู้ถูกร้องต้องถูกดำเนินคดีในคดีอาญาทางทหารการกระทำ ถ้าทหารและผู้ฟ้องคดีทั่วไปเห็นพ้องกันคดีจะต้องได้รับการพิจารณาเป็นหนังสือธรรมดาคดีอาญา และถ้าหลายคนถูกดำเนินคดีในเวลาเดียวกันในการนับที่ไม่ได้สำหรับทุกคนจำเลยอยู่ภายใต้การดำเนินคดีทางทหารคดีดังกล่าวสามารถได้ยินทั้งทหารหรือคดีอาญาทั่วไปเมื่อทหารและบริการฟ้องร้องทั่วไปเห็นด้วยนี้⁴² นอกจากศาลที่ระบุไว้ในบทที่ 63 ของพระราชบัญญัติการบริหารงานยุติธรรมแล้วการทดลองสามารถจัดขึ้นได้ ก่อนศาลที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจศาลที่จำเลยใช้หรือที่เรือซึ่งบุคคลที่เป็นปัญหาได้รับการจดทะเบียนหรือได้พยายามหรือกำลังแสวงหาทำเรือ นอกจากนี้การพิจารณาคดีสามารถจัดขึ้นก่อนศาลในสถานที่ที่จำเลยได้ทำหน้าที่เมื่อเกิดอาชญากรรมหรือที่เรือซึ่งบุคคลนั้นเป็นเจ้าของลงทะเบียน⁴³

ผู้พิพากษาผู้สนับสนุนและผู้พิพากษาผู้พิพากษาจะดำเนินคดีอาญาในคดีที่จะรับฟังเป็นคดีอาญาทางทหาร ในการสืบสวนคดีทางทหารผู้พิพากษาผู้พิพากษาจะได้รับความช่วยเหลือจากผู้ช่วยผู้พิพากษาสนับสนุน และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะเป็นหัวหน้าของผู้พิพากษาผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสนับสนุนและดูแลพวกเขา⁴⁴ เมื่อได้รับฟังคดีอาญาทางทหารผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสนับสนุนตามลำดับจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบงานที่มีตามการบริหารงานยุติธรรมตามที่พระราชบัญญัติมอบหมายให้อัยการผู้ช่วยอัยการสูงสุดและหัวหน้าของตำรวจตามลำดับ⁴⁵ ส่วนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะรับผิดชอบงานด้านการทหารของความยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารความยุติธรรมได้รับการกล่าวถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงความยุติธรรม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะอยู่ในคดีอาญาทางทหารจะรับผิดชอบงานที่ได้รับตามการกระทำการลงโทษ ฯลฯ ถูกส่งไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเกี่ยวกับการเลื่อนการให้อภัยและการให้อภัยเกี่ยวกับการจำคุกและการปรับค่าปรับ และการกระทำการลงโทษ

⁴² Administration of Justice Act 2005 Section 3

⁴³ Administration of Justice Act 2005 Section 5

⁴⁴ Administration of Justice Act 2005 Section 6

⁴⁵ Administration of Justice Act 2005 Section 7

อย่างไรก็ตาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในคดีอาญาจะตั้งข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการให้อภัยและการดำเนินการเกี่ยวกับคดีการเลื่อนการควบคุมจำคุกและการบริหารคดีเกี่ยวกับการยกเลิกการปรับและคดีเกี่ยวกับการเก็บเงินค่าปรับ นอกจากนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะสามารถกำหนดข้อกำหนดโดยละเอียดเพื่อให้เกิดผลว่าการตัดสินใจของผู้พิพากษาเกี่ยวกับการเลื่อนหรือการชำระเงินเป็นงวดไม่สามารถอุทธรณ์ไปยังผู้มีอำนาจในการบริหารที่สูงขึ้นได้

เจ้าหน้าที่ทหารจะช่วยผู้พิพากษาสนับสนุน และตำรวจต้องช่วยเหลือผู้พิพากษาในระหว่างการไต่สวน โดยตำรวจสามารถดำเนินการสอบสวนคดีอาชญากรรมทางทหารโดยเร่งด่วนได้และในกรณีดังกล่าวให้แจ้งผู้ชี้ขาดผู้พิพากษาทันที⁴⁶ ในกรณีที่ไม่สามารถขออนุมัติจากผู้พิพากษาได้ล่วงหน้าผู้มีอำนาจสนับสนุนทางการทหารจะต้องสามารถดำเนินการตรวจสอบขั้นตอนใด ๆ ในคดีอาญาทางทหารได้อย่างเร่งด่วน กรณี ผู้ชี้ขาดผู้พิพากษาจะต้องแจ้งให้ทราบทันที ผู้ชี้ขาดผู้พิพากษาจะต้องมีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการสอบสวน รวมถึงประเภทของบุคลากรทางทหารที่สามารถทำตามขั้นตอนดังกล่าว⁴⁷

สำหรับผู้บังคับบัญชาจะสามารถจับกุมผู้ใต้บังคับบัญชาที่แสดงการไม่เชื่อฟังอย่างร้ายแรงหรือไม่มีมารยาทหากการจับกุมดังกล่าวถือเป็นสิ่งที่จำเป็นเนื่องจากการพิจารณาโทษทางวินัย⁴⁸ ในส่วนของผู้ต้องหาอาจถูกคุมขังเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลผู้ต้องสงสัยนั้นได้กระทำความผิดกฎหมายอาญาทางทหารซึ่งสามารถตามกฎหมายได้นำไปสู่การจำคุกและถ้ามีเหตุผลเฉพาะที่จะสมมติว่าถ้าจำเลยยังคงเป็นอิสระนี้จะมีผลต่อการเสื่อมโทรมอย่างจริงจังในระยะเบี่ยงวินัย อย่างไรก็ตามการยกโทษจำคุก อาจขยายได้ไม่เกินเจ็ดวัน และการยกโทษจำคุกไม่สามารถนำมาใช้ถ้าการก่ออาชญากรรมนั้นคาดว่าจะนำไปสู่การถูกจับกุม⁴⁹

ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรที่จะเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดที่ต้องรับฟังเป็นคดีอาญาทางทหารและซึ่งอาจเป็นไปตามกฎหมายที่นำไปสู่การจำคุกสามารถพิสูจน์ได้ต้องดำเนินการภายในพื้นที่ทางทหารโดยไม่มีคำสั่งศาลหากการค้นหามีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการสอบสวนนี้ไม่ แต่ไม่นำไปใช้กับบ้านพักทางราชการและบ้านที่เช่า การค้นหาอาจรวมถึงเสื้อผ้าที่สวมใส่โดยผู้ที่ถูกค้นตัว⁵⁰

⁴⁶ Administration of Justice Act 2005 Section 8

⁴⁷ Administration of Justice Act 2005 Section 9

⁴⁸ Administration of Justice Act 2005 Section 10

⁴⁹ Administration of Justice Act 2005 Section 11

⁵⁰ Administration of Justice Act 2005 Section 12

เมื่อเข้าและออกจากพื้นที่ทหารหน่วยทหารอาจไม่ได้รับคำสั่งศาลตรวจสอบเนื้อหาของเสื้อผ้าสัมภาระกระเป๋า ฯลฯ และของยานพาหนะการขนส่ง เท่าที่จำเป็นเพื่อดำเนินการตรวจสอบ วัตถุประสงค์ผู้นำเข้าการคุมขังชั่วคราวและอาจมีการเก็บรักษาคนไว้ ในเรื่องนี้ทางการทหารจะต้องอนุญาตให้ใช้อำนาจได้เท่าที่จำเป็น ตามคำขอตำรวจจะช่วยทหารเจ้าหน้าที่ในส่วนนี้ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสามารถกำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับการตรวจสอบเพิ่มเติมได้⁵¹

3.1.2.3 Military Penal Code 2005

สำหรับรายละเอียดที่สำคัญของประมวลกฎหมายอาญาทางทหาร (Military Penal Code 2005) มีดังต่อไปนี้

1) ส่วนทั่วไป

การกระทำในปัจจุบันต้องใช้บังคับกับบุคลากรทางทหารที่ประจำการและปลดประจำการบุคลากรเกี่ยวกับหน้าที่ทางทหารที่บังคับให้พนักงานดังกล่าวหลังจากที่ออก และการกระทำในปัจจุบันยังใช้บังคับกับบุคลากรทางทหารระหว่างประเทศที่อยู่ในประเทศนี้และคนอื่น ๆ ที่เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างประเทศที่เดนมาร์กยอมรับการรักษาสถานะความเป็นบุคลากรทางทหาร⁵² ในความขัดแย้งทางอาวุธพระราชบัญญัติฉบับปัจจุบันจะครอบคลุมถึง⁵³

(1) บุคคลที่อยู่ในกองกำลังติดอาวุธหรือหน่วยที่เกี่ยวข้องและ

(2) เชลยศึกและบุคลากรทางการแพทย์และภาคทัณฑ์ที่ถูกยึดไว้เพื่อช่วยเหลือนักโทษสงครามโดยไม่มีเงื่อนไขว่าข้อตกลงในข้อตกลงระหว่างประเทศในปัจจุบันไม่มีข้อตกลงไว้

(3) ผู้ใดกระทำความผิดในปัจจุบัน

การกระทำนี้จะใช้บังคับกับอาชญากรรมทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักรเดนมาร์ก⁵⁴ และจะใช้บังคับกับการก่ออาชญากรรมต่อกองกำลังทหารของประเทศอื่น ๆ ที่ให้ความร่วมมือกับกองทัพเดนมาร์ก⁵⁵

อำนาจการพิจารณาความอาญาของราชอาณาจักรเดนมาร์ก ประมวลกฎหมายอาญายังครอบคลุมถึงการละเมิดการทรยศหักหลังระหว่างการทำสงคราม⁵⁶ แอบหรือหลอกลวงได้รับหรือพยายามที่จะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเขตข้อมูลการดำเนินงานของกองกำลังทหารเพื่อส่งผ่านข้อมูล

⁵¹ Administration of Justice Act 2005 Section 13

⁵² Military Penal Code 2005 Section 1

⁵³ Military Penal Code 2005 Section 2

⁵⁴ Military Penal Code 2005 Section 3

⁵⁵ Military Penal Code 2005 Section 4

⁵⁶ Military Penal Code 2005 Section 28

ดังกล่าวให้แก่ศัตรู⁵⁷ จึงใจทำการเปลี่ยนแปลงหรือแทนที่กระสุนปืนหรือสงครามชนิดอื่น ๆ อุปกรณ์ในลักษณะที่ทำให้ผลกระทบลดลงหรือขาดหายไปหรือผู้คนที่ต้องเผชิญกับอันตราย⁵⁸ และการสู้รบนอกราชอาณาจักรเดนมาร์กโดยไม่คำนึงว่าผู้กระทำความผิดอยู่ที่ไหนเว้นไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไป ทั้งนี้เจ้าหน้าที่อาญาเดนมาร์กต้องปกปิดการละเมิดและที่กระทำนอกราชอาณาจักรเดนมาร์กโดยไม่คำนึงว่าผู้กระทำความผิดอยู่ที่ไหนเมื่อมีการฝ่าฝืนบุคลากรทางทหารของเดนมาร์ก การฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้จะถูกลงโทษเมื่อกระทำโดยเจตนาหรือโดยทุจริตประมาทเว้นแต่ระบุไว้ในข้อกำหนดเฉพาะ⁵⁹

ประมวลกฎหมายอาญาจะใช้กับการกระทำที่จำเป็นเพื่อให้เกิดการเชื่อฟังหรือรักษาคำสั่ง⁶⁰ ใครก็ตามที่ไม่ได้รับการคุ้มครองจะต้องถูกลงโทษเพื่อช่วยเหลือการฝ่าฝืนข้อกำหนดในการกระทำถ้าการละเมิดอาจนำไปสู่การจำคุกเป็นเวลาสี่ปีหรือมากกว่าภายใต้เงื่อนไขที่คล้ายคลึงกันอยู่ด้วย⁶¹ การกระทำความผิดทางอาญาตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาต้องไม่ปล่อยตัวผู้กระทำความผิดจากความรับผิดชอบอาญาเว้นแต่บุคคลที่มีปัญหาอยู่ภายใต้ข้อผูกพันปฏิบัติตามคำสั่งจากหัวหน้าในคำถามและไม่ทราบคำสั่งนั้นผิดกฎหมายและคำสั่งไม่ผิดกฎหมายอย่างชัดเจน⁶² ส่วนข้อกำหนดของการกระทำเกี่ยวกับความขัดแย้งทางอาวุธจะใช้บังคับเมื่อกองกำลังเดนมาร์กเข้าหรือนอกประเทศมีส่วนร่วมในการสู้รบหรือเมื่อข้อมูลที่ได้รับนี้ ในกรณีที่มีโอกาสเกิดความขัดแย้งขึ้นใกล้เคียงกระทรวงกลาโหมจะสามารถเผยแพร่ได้คำแถลงชี้ขาดว่าข้อกำหนดของการกระทำเกี่ยวกับความขัดแย้งด้วยอาวุธจะใช้บังคับ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสามารถเชื่อมโยงกับกองกำลังของเดนมาร์กในต่างประเทศได้ ในกรณีของโอกาสที่ใกล้เคียงเข้ามาของความขัดแย้งดีอาวุธอนุญาตให้หัวหน้ากองกำลังประจำการเข้ารับตำแหน่งระบุว่าข้อกำหนดของการกระทำเกี่ยวกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะใช้บังคับ⁶³

2) หน้าที่ของผู้ได้บังคับบัญชา

บุคคลที่ละเว้นการปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเป็นทางการจากหัวหน้าหรือผู้คุ้มกันหรือผู้ที่ปฏิบัติตามสั่งในทางที่ไม่น่าพอใจอย่างชัดเจนในกรณีที่ร้ายแรงจะถูกลงโทษด้วยการไม่เชื่อฟังด้วย

⁵⁷ Military Penal Code 2005 Section 29

⁵⁸ Military Penal Code 2005 Section 30

⁵⁹ Military Penal Code 2005 Section 6

⁶⁰ Military Penal Code 2005 Section 7

⁶¹ Military Penal Code 2005 Section 8

⁶² Military Penal Code 2005 Section 9

⁶³ Military Penal Code 2005 Section 10

บทลงโทษหรือคุกนานถึงหนึ่งปี ในกรณีที่มีการละเมิดโดยเจตนาการลงโทษอาจขยายไปถึงสามปี เมื่อการไม่เชื่อฟังมีลักษณะโดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมันได้นำไปสู่ความสำคัญความเสียหายหรืออันตรายหรือเหมาะที่จะทำให้การเชื่อฟังของคนอื่น ๆ ลดลง ถ้าการไม่เชื่อฟังมีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงต่อผู้บังคับบัญชาหรือผู้คุมกันการลงโทษอาจทำได้เพิ่มขึ้นถึงหกปี จำคุก และในระหว่างการสู้รบทางอาวุธการลงโทษในกรณีที่การละเมิดโดยเจตนาอาจขยายไปถึงสิบปี จำคุก⁶⁴ หากหลายคนแสดงการฝ่าฝืนโดยไม่เจตนาพร้อมกันหรือหากใช้อำนาจความรุนแรงหรือการคุกคามความรุนแรงต่อหัวหน้าหรือผู้คุมกันพวกเขาจะถูกลงโทษด้วยการกบฏและถูกจำคุกถึงหกปี ระหว่างความขัดแย้งทางอาวุธการลงโทษอาจขยายไปสู่การจำคุกตลอดชีวิต⁶⁵ ทั้งนี้บุคคลใดก็ตามที่จงใจกระทำการหรือกระทำความผิดต่อผู้บังคับบัญชาหรือผู้คุมกันถูกลงโทษด้วยพฤติกรรมที่ไม่สุภาพโดยโทษหรือคุกนานถึงหกเดือน⁶⁶ นอกจากนี้ สามารถลดหรือพรรณาได้เมื่อผู้บังคับบัญชาหรือผู้คุมกันมีผ่านพฤติกรรมของเขาทำให้เกิดการละเมิดในคำถาม⁶⁷

3) การละเลยหน้าที่อื่น ๆ

ผู้ใดที่เพิกเฉยต่อหน้าที่ของตนในฐานะเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยจะต้องถูกลงโทษด้วยการถูกทอดทิ้งหน้าที่โดยมีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี และการลงโทษอาจขยายได้ถึงสามปีถ้าเป็นการกระทำผิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำไปสู่ความเสียหายหรืออันตรายมากหรือนำไปสู่ความผิดทางอาญา ส่วนในความขัดแย้งทางอาวุธการลงโทษที่เกี่ยวกับการละเมิดโดยเจตนาจะขยายไปได้จำคุกสิบปี⁶⁸

ผู้ใดออกจากสถานที่ราชการหรืออยู่ในที่ปรักหักพังไม่อยู่ในที่ปรักหักพังกรณีถูกลงโทษสำหรับกรณีที่ไม่มีกรปรับหรือจำคุกไม่เกินหกเดือน และใครก็ตามที่จงใจหลีกเลี่ยงการรับใช้โดยการทำให้เจ็บป่วยหรือเป็นอันตรายต่อตัวเองโดยการทำให้ไม่ดีหรือโดยการใช้วิธีการอื่นเพื่อให้หน่วยงานต่างๆ ลงโทษอย่างเดียวกัน ในกรณีที่ไม่ได้รับการพิจารณาโดยเด็ดขาดการลงโทษสามารถถูกจำคุกได้ 3 ปี เมื่อไม่มีตัวตนเป็นพิเศษโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้ต้องหาต้องถูกสันนิษฐานว่าตั้งใจจะยังคงขาดหายไปอย่างถาวรหรือเมื่อการขาดหายนั้นนำไปสู่ความเสียหายหรืออันตราย

⁶⁴ Military Penal Code 2005 Section 11

⁶⁵ Military Penal Code 2005 Section 12

⁶⁶ Military Penal Code 2005 Section 13

⁶⁷ Military Penal Code 2005 Section 14

⁶⁸ Military Penal Code 2005 Section 24

อย่างมาก ในระหว่างการสู้รบทางอาวุธการลงโทษในกรณีที่มีการฝ่าฝืน (1) และ (2) โดยเจตนาอาจเป็นได้ขยายไปถึงสิบปีจำคุก⁶⁹

ใครก็ตามที่เป็นเหตุให้วัตถุแห่งกองทัพสูญหายถูกทำลายหรือเสียหายต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนโดยเจตนา และการลงโทษอาจรุนแรงขึ้นสถานการณ์จะต้องถูกจำคุกเป็นเวลาหกปี⁷⁰

ผู้ใดในหน้าที่อย่างอื่นอย่างหนักที่ละเลยหน้าที่ในการรับราชการทหารต้องเป็นถูกลงโทษด้วยการถูกทอติง โดยมีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกินสามเดือน และการลงโทษสามารถขยายไปถึงจำคุกหนึ่งปีเมื่อถูกทอติงหน้าที่เป็นหลุมฝังศพโดยเฉพาะอย่างยิ่งหรือเมื่อมันได้ก่อให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายมาก ในช่วงที่เกิดความขัดแย้งทางอาวุธการลงโทษเพื่อการละเมิดโดยเจตนาอาจขยายไปถึงสามปีการจำคุก⁷¹

3.1.3 สาธารณรัฐฟินแลนด์

สำหรับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการทางวินัย และอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารของสาธารณรัฐฟินแลนด์ได้มีการตรากฎหมายชื่อ รัฐบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารและอาญาทหารในกองทัพ (Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014) ที่ได้มีการกำหนดกระบวนการในการดำเนินการทางวินัยทหาร ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1) การลงโทษทางวินัย

ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา การลงโทษทางวินัยเป็นข้อตักเตือนหน้าที่พิเศษ คำเตือน การจำกัด การลงโทษทางวินัย และการคุมขัง หน้าที่พิเศษต้องได้รับการกำหนดหรือลงโทษอย่างน้อยหนึ่งครั้งและไม่เกินห้าครั้ง ส่วนการคุมขังผู้กระทำผิดต้องได้รับการบังคับหรือลงโทษอย่างน้อยที่สุดและหนึ่งถึงสิบห้าวันตามลำดับและมีโทษปรับไม่น้อยกว่าหนึ่งสิบวันและไม่เกินสามสิบวัน และการถูกคุมขังอาจถูกศาลอาญาพิพากษายกฟ้องโดยศาลที่อ้างถึงในมาตรา 5 และ 6 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความการทางทหารตามขั้นตอนตามรัฐบัญญัติเดียวกันและต้องระวางโทษจำคุกอย่างน้อยหนึ่งครั้งและไม่เกินสามสิบวัน ทั้งนี้จำนวนวันปรับค่าปรับทางเดียวเป็นหนึ่งในห้าของรายได้เฉลี่ยต่อวันเฉลี่ยของบุคคลที่ได้รับค่าปรับ แต่ในกรณีใด ๆ ไม่น้อยกว่าจำนวนที่เท่ากับเงินประจำวันสูงสุดที่จ่ายให้แก่บุคคลที่รับใช้ตาม รัฐบัญญัติการเกณฑ์ทหาร จำนวนวันปรับค่าปรับสำหรับคนที่ทำหน้าที่ภายใต้รัฐบัญญัติการเกณฑ์ทหารหรือรัฐบัญญัติการรับราชการทหาร โดยสมัครใจเท่ากับจำนวนเงินค่าเลี้ยงชีพรายวันของเขาหรือถ้าบุคคลนั้นได้รับเงินช่วยเหลือ

⁶⁹ Military Penal Code 2005 Section 25

⁷⁰ Military Penal Code 2005 Section 26

⁷¹ Military Penal Code 2005 Section 27

รายวันเท่าจำนวนเท่ากัน ไปเป็นค่าเบี่ยงเคียงรายวันสูงสุดที่จ่ายให้กับบุคคลที่ทำหน้าที่ภายใต้พระราชบัญญัติการเกณฑ์ทหารการลงโทษทางวินัยอาจไม่ได้รับการกำหนดหรือลงโทษอย่างมีเงื่อนไข⁷²

อย่างไรก็ตาม การลงโทษที่กำหนดไว้แทนโทษทางวินัยหรือโทษทางวินัย การลงโทษทางวินัยอาจถูกตัดสินลงโทษในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลทหารหรือถูกลงโทษทางวินัยสำหรับความผิดที่ถูกปรับโทษเป็นโทษ ถ้าการลงโทษทางวินัยถูกกำหนดให้เป็นบทลงโทษสำหรับการกระทำความผิดอาจได้รับโทษปรับแทนการลงโทษ⁷³ และรวมการลงโทษ การลงโทษรวมกันอาจไม่ถูกบังคับให้ต้องลงโทษทางวินัยและจำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกเป็นเวลาคงที่หรืออาจรวมกับการจำคุกระยะเวลาหนึ่งที่ถ้าบุคคลถูกพิพากษาในเวลาเดียวกันกับการลงโทษทางวินัยสำหรับความผิดสองครั้งหรือมากกว่านั้นเขาหรือเธอจะถูกตัดสินลงโทษทางวินัยรวมกัน ในกรณีนี้การกักขังอาจถูกพิพากษาได้ไม่เกินสี่สิบวันปรับเป็นโทษจำคุกไม่เกินสี่สิบวันและให้จำคุกให้กับค่ายทหารไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าวัน การลงโทษทางวินัยอย่างใดอย่างหนึ่งต้องได้รับการลงโทษสำหรับความผิดเดียวกันในขั้นตอนทางวินัย ถ้าบุคคลกระทำผิดหลายประการที่เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการลงโทษทางวินัยในเวลาเดียวกันให้ใช้โทษทางวินัยเพียงอย่างเดียว⁷⁴

นอกจากนี้ ข้อห้ามการแปลงการปรับโทษทางวินัยที่ไม่ได้ชำระค่าปรับอาจไม่ถูกแปลงเป็นจำคุก ข้อห้ามการแปลงยังใช้บังคับกับการลงโทษทางวินัยที่ยังไม่ได้ชำระที่ถูกคุมขังให้กับค่ายทหารหรือสถานกักขังได้รับการแปลง⁷⁵ ส่วนการจำกัดการลงโทษทางวินัยเปรียบได้กับการปรับใช้บทบัญญัติเกี่ยวกับข้อจำกัดความผิดอาญา⁷⁶ ทั้งนี้การลดระยะเวลาการสูญเสียเสรีภาพถ้าบุคคลซึ่งถูกลงโทษทางวินัยหรือถูกลงโทษผู้นั้นก่อนที่จะมีการพิจารณาคดีถูกลดระยะเวลาการหักเงินตามที่กล่าวไว้ในหมวด 6 มาตรา 13 แห่งประมวลกฎหมายอาญาจะเป็น ทำจากการลงโทษทางวินัยในการคำนวณการหักเงินดังกล่าวที่อ้างถึงในข้อ 1 ข้างต้นการสูญเสียเสรีภาพหนึ่งวันจะเท่ากับหน้าที่พิเศษสี่เท่าการถูกคุมขังสามวันสำหรับค่ายทหารการปรับการลงโทษทางวินัยสามวันและการคุมขังหนึ่งวัน⁷⁷

⁷² Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014 Section 3

⁷³ Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014 Section 4

⁷⁴ Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014 Section 5

⁷⁵ Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014 Section 6

⁷⁶ Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014 Section 7

⁷⁷ Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014 Section 8

2) อำนาจของผู้บังคับบัญชา

ผู้บังคับบัญชาฝ่ายวินัยคือผู้บังคับบัญชาระดับกองร้อยหรือเทียบเท่า หน่วยและผู้บังคับบัญชาของเขาหรือเธอโดยตรงและจำกองร้อยหรือเทียบเท่า หน่วยที่อยู่ในขอบเขตที่กำหนดไว้ในมาตรา 12 ผู้ได้บังคับบัญชาทันทีที่ผู้บังคับบัญชามีวินัยจะต้องอยู่ภายใต้อำนาจทางวินัยของตน⁷⁸

สำหรับข้อจำกัดในการทำหน้าที่เป็นหัวหน้าทางวินัย ผู้บังคับบัญชาที่ดีกว่าอาจไม่พิจารณาเรื่องนี้ถ้าการกระทำผิดกฎหมายถูกส่งตรงไปหาเขาหรือเธอด้วยตัวเองหรือถ้าเขามีความสัมพันธ์กับเรื่องนี้หรือฝ่ายที่ความไม่ยุติธรรมของเขาอาจถูกละเมิด ผู้บังคับบัญชาที่ได้รับคำสั่งให้บุคคลหนึ่งคนได้รับคำสั่งให้ทำการชั่วคราวเฉพาะหน้าที่จะไม่มีอำนาจทางวินัยแก่บุคคลนี้ ผู้บังคับบัญชาต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่ามีการดำเนินการสอบสวนความผิดทางอาญาและแจ้งผู้บังคับบัญชาที่ผิดวินัยของบุคคลที่สงสัยว่ากระทำความผิด ถ้าบุคคลที่สงสัยว่ากระทำความผิดได้ถูกย้ายไปอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้บังคับบัญชาคนอื่นก่อนที่จะมีการพิจารณาเรื่องโทษทางวินัย ต้องส่งเรื่องไปยังผู้บังคับบัญชานั้น ส่วนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาจถูกส่งไปยังผู้บังคับบัญชาที่มีวินัยสูงกว่าถ้าบุคคลที่มีส่วนร่วมในความผิดเดียวกันนั้นอยู่ภายใต้การลงโทษทางอาญาของผู้บังคับบัญชาที่แตกต่างกัน ในกรณีที่กระทำความผิดต่อหน้าผู้บังคับบัญชาที่มีวินัยสูงกว่าเขาอาจจะสงวนสิทธิในการลงโทษในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความผิดได้⁷⁹

นอกจากนี้ สิทธิในการลงโทษทางวินัย ผู้บัญชาการกองพล / ระดับเทียบเท่า หน่วยและผู้มีอำนาจเหนือกว่าเขามีสิทธิที่จะกำหนดโทษทางวินัยทั้งหมดยกเว้นการกักขัง ผู้บังคับกองพัน หน่วยมีสิทธิที่จะกำหนดข้อตักเตือนหน้าที่พิเศษการกักขังให้กับค่ายทหารรวมทั้งคำเตือนสำหรับผู้ที่อยู่ในการรับราชการทหารหรือแก่บุคคลที่ได้รับราชการทหารโดยสมัครใจ ผู้บังคับหน่วยมีสิทธิที่จะกำหนดข้อตักเตือนหน้าที่พิเศษการกักขังให้กับค่ายทหาร โดยมีระยะเวลาขั้นต่ำและระยะเวลาสูงสุดหนึ่งวันและสิบวันตามลำดับตลอดจนคำเตือนสำหรับบุคคลที่อยู่ในระหว่างการรับราชการทหารหรือแก่บุคคลที่ได้รับราชการทหารโดยสมัครใจ ผู้บังคับกองร้อยมีสิทธิที่จะกำหนดข้อตักเตือนแก่บุคคลที่อยู่ในระหว่างการรับราชการทหารหรือกับบุคคลที่รับราชการทหารโดยสมัครใจและไม่เกินสามครั้งของหน้าที่พิเศษ⁸⁰

อำนาจของฝ่ายกลาโหม ผู้มีอำนาจเหนือกว่าในตำแหน่งเทียบเท่ากับผู้บังคับบัญชาชั้นดีที่อ้างถึงในมาตรา 12 มีอำนาจเช่นเดียวกัน หน่วยบัญชาการป้องกันจะต้องตัดสินใจว่าใครจะถือว่า

⁷⁸ Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014 Section 10

⁷⁹ Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014 Section 11

⁸⁰ Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014 Section 12

เป็นหัวหน้าในตำแหน่งที่ตรงกัน ฝ่ายบัญชาการป้องกันอาจสั่งให้อำนาจทางวินัยซึ่งกันและกันของผู้บังคับบัญชาฝ่ายวินัยเหนือผู้บัญชาการกองพลหรือเทียบเท่า หน่วยที่แตกต่างจากอำนาจการปกครองและการทหารของพวกเขา⁸¹

3) สิทธิในการอุทธรณ์

สำหรับการอุทธรณ์ (คำร้องขอตัดสิน) ต่อการตัดสินใจทางวินัยโดยผู้บัญชาการระดับกองพัน/ระดับเทียบเท่าผู้บัญชาการ/ระดับเทียบเท่าหรือนายจ่า อาจจะทำกับผู้บัญชาการของระดับกองพล/ระดับเทียบเท่า เพื่อทบทวนการตัดสินใจทางวินัยโดยผู้บัญชาการกองพลระดับ/ระดับเทียบเท่า หรือโดยผู้บังคับบัญชาที่มีวินัยเหนือเขาหรือเธอและจากการตัดสินใจของผู้บัญชาการกองพล/ระดับเทียบเท่า บนพื้นฐานของการร้องขอสำหรับการตัดสินใจอาจจะขอโดยการยื่นอุทธรณ์ (การอุทธรณ์ทางวินัย) เฉพาะบุคคลที่ถูกลงโทษทางวินัยเท่านั้นหรือบุคคลซึ่งถูกลงโทษทางวินัยเท่านั้นที่มีสิทธิอุทธรณ์⁸² ทั้งนี้เนื้อหาของคำขอสำหรับการตัดสินใจ คำร้องขอให้คำวินิจฉัยต้องมีการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร⁸³ ดังนี้

- (1) การตัดสินใจทางวินัยภายใต้การอุทธรณ์
- (2) ประเด็นด้านการตัดสินใจเรื่องอุทธรณ์
- (3) สิ่งที่ยื่นเปลี่ยนแปลงจะได้รับการร้องขอในการตัดสินใจ;
- (4) เหตุอุทธรณ์และประเด็นด้านใดในการตัดสินใจบุคคลที่ยื่นคำร้องขอพิจารณาพิจารณาไม่ถูกต้อง

นอกจากนี้ในส่วนเนื้อหาของคำอุทธรณ์ทางวินัยที่จะส่งไปยังศาลที่เกี่ยวข้องต้องระบุ⁸⁴ ดังต่อไปนี้

- (1) การตัดสินใจทางวินัยภายใต้การอุทธรณ์
- (2) ประเด็นด้านการตัดสินใจเรื่องอุทธรณ์
- (3) สิ่งที่ยื่นเปลี่ยนแปลงจะได้รับการร้องขอในการตัดสินใจ;
- (4) เหตุอุทธรณ์และประเด็นด้านใดในการตัดสินใจที่ผู้อุทธรณ์พิจารณาว่าไม่ถูกต้อง
- (5) หลักฐานที่ผู้อุทธรณ์ตั้งใจจะนำเสนอและสิ่งที่เขาหรือเธอตั้งใจจะพิสูจน์ด้วยหลักฐานแต่ละชั้น

- (6) คำร้องขอจัดการเรื่องใด ๆ ในการดำเนินการเป็นลายลักษณ์อักษร

⁸¹ Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014 Section 13

⁸² Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014 Section 55

⁸³ Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014 Section 57

⁸⁴ Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014 Section 60

คำอุทธรณ์ต้องระบุชื่อของคู่กรณีและข้อมูลการติดต่อของตัวแทนทางกฎหมายตัวแทนหรือที่ปรึกษาของพวกเขา รวมทั้งที่อยู่ไปรษณีย์และที่อยู่อื่นใดที่คำเชิญการเชิญและคำบอกกล่าวที่เกี่ยวข้องกับคดีอาจถูกส่งไปยังผู้อุทธรณ์และ หมายเลขโทรศัพท์ของคู่คดีพยานหรือบุคคลอื่นที่จะได้ยิน ข้อมูลการติดต่อของคู่คดีพยานหรือบุคคลอื่นที่จะได้รับการพิจารณาจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามไม่จำเป็นต้องให้ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นหากปรากฏจากประวัติการสืบสวนคดีอาชญากรรมหรือจากเนื้อหาอื่นที่จะต้องยื่นต่อศาล ทั้งนี้คำอุทธรณ์ต้องถูกลงนามโดยผู้อุทธรณ์หรือถ้าเขาหรือเธอยังไม่ได้ร่างขึ้นโดยผู้เขียน และเอกสารที่ผู้อุทธรณ์อ้างถึงและไม่รวมอยู่ในเนื้อหาที่จะต้องยื่นต่อศาลจะต้องแนบมาด้วยคำอุทธรณ์

4) การยื่นคำอุทธรณ์ทางวินัย

การอุทธรณ์ทางวินัยจะต้องยื่นภายในเจ็ดวันนับจากวันที่ได้รับคำร้องขอที่เกี่ยวข้อง อุทธรณ์จะต้องยื่นภายในเวลาที่กำหนดให้กับผู้บังคับบัญชาที่มีวินัยซึ่งได้ดำเนินการลงโทษทางวินัยหรือศาลซึ่งอ้างถึงในมาตรา 55 (2) คำอุทธรณ์อาจถูกส่งไปยังผู้บัญชาการระดับกองร้อย/ระดับเทียบเท่า หรือจ่ากองร้อยหรือ ระดับเทียบเท่า ที่ผู้อุทธรณ์ทำหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ประจำของระดับกองพล/ระดับเทียบเท่า ถ้าผู้อุทธรณ์ทำหน้าที่ในกองทหารที่แยกออกจากหน่วยของตนหรือบนเรือ ในทะเลการอุทธรณ์อาจถูกส่งไปยังผู้บัญชาการทหารหรือเรือ ถ้าผู้อุทธรณ์ถูกไล่ออกจากเรือของตนการอุทธรณ์อาจถูกส่งไปยังหัวหน้าของสถานีฝ้ายามหลักหรือที่อื่นในสถานที่ที่ถูกคุมขัง ถ้าการอุทธรณ์ได้ถูกส่งไปยังหน่วยงานที่อ้างถึงในส่วนย่อย 2 หรือ 3 นอกเหนือจากศาลผู้รับต้องแจ้งเวลาการมาถึงของตนในการอุทธรณ์และส่งโดยไม่ชักช้าเพื่อให้หัวหน้าฝ่ายวินัยที่ตัดสินใจ⁸⁵

5) การพิจารณาหลักในศาล

คำอุทธรณ์ทางวินัยจะค้างอยู่เมื่อการอุทธรณ์มาถึงสำนักงานของศาล ถ้าการอุทธรณ์ไม่สมบูรณ์และจำเป็นต้องเสริมเพื่อดำเนินการต่อไปผู้อุทธรณ์จะถูกตัดเงินเดือนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ภายใต้การคุกคามของการไม่สามารถยื่นอุทธรณ์ได้ ถ้าผู้อุทธรณ์ไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำและหากการอุทธรณ์ไม่สมบูรณ์จึงไม่เหมาะสมที่จะเป็นพื้นฐานสำหรับการดำเนินคดีการอุทธรณ์จะถูกไล่ออก ถ้าการอุทธรณ์ถูกส่งไปยังศาลโดยตรงศาลจะขอคำร้องจากผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจเหนือกว่าในการอุทธรณ์ได้เว้นแต่ศาลจะเพิกถอนการอุทธรณ์หรือถือว่าเป็นการไม่จำเป็นอย่างชัดเจน คำแถลงจะต้องให้บริการแก่ผู้อุทธรณ์ ถ้าศาลพิจารณาว่าเรื่องต้องได้รับการพิจารณาตามการเปลี่ยนแปลงที่ผู้อุทธรณ์ร้องขอศาลอาจออกคำวินิจฉัยดังกล่าวเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าเสียหายหลัก⁸⁶

⁸⁵ Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014 Section 61

⁸⁶ Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014 Section 63

การพิจารณาหลักในศาล หากไม่ได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่นในมาตรา 63 การพิจารณาหลักจะจัดขึ้นในเรื่องที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์ทางวินัย เรื่องนี้อาจได้รับการดำเนินการอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรตามคำร้องขอของผู้อุทธรณ์ ศาลอาจดำเนินการไต่สวนหลักแม้ว่าจะมีการร้องขอศาลจะเชิญผู้อุทธรณ์ไปยังศาลหลัก คำเชิญต้องระบุวันที่และเวลารวมทั้งสถานที่ของการพิจารณาหลัก ศาลอาจริเริ่มขึ้นเองหรือตามคำร้องขอของผู้บังคับบัญชาที่มีวินัยเชิญชวนให้ผู้มีอำนาจทางวินัยเหนือกว่าการพิจารณาคดีหลักด้วยเหตุผลบางประการ เรื่องนี้สามารถตรวจสอบได้และตัดสินใจได้โดยไม่คำนึงถึงผู้ที่อุทธรณ์หรือผู้บังคับบัญชาที่ดีกว่า⁸⁷

มติเรื่องการอุทธรณ์และการอุทธรณ์ เรื่องที่จะต้องตัดสินใจในการพิจารณาหลักบนพื้นฐานของพยานหลักฐานที่น่าเสนอและเนื้อหาการฟ้องร้องที่เป็นลายลักษณ์อักษร ศาลจะตรวจสอบด้วยความคิดริเริ่มของตนเองว่าการตรวจสอบและการแก้ปัญหของเรื่องที่กำลังดำเนินการอุทธรณ์ทางวินัยได้รับอนุญาตให้เป็นไปตามขั้นตอนทางวินัยและถ้าจำเป็นให้ยกเลิกการลงโทษทางวินัย ศาล ไม่อาจเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจทางวินัยต่อความเสียหายของผู้อุทธรณ์ ถ้าการลงโทษทางวินัยถูกยกเลิกหรือเพิกถอนให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการชดเชยค่าใช้จ่ายทางกฎหมายตามที่กำหนดไว้ในหมวด 9 มาตรา 1a (1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (689/1997) มาใช้บังคับแก่ความรับผิดชอบของรัฐเพื่อชดเชยความถูกต้องตามกฎหมายของผู้อุทธรณ์ค่าใช้จ่าย ถ้ามีการยกเลิกหรือยกเลิกโทษทางวินัยบางส่วนให้นำบทบัญญัติของหมวด 2 ในส่วนดังกล่าวมาใช้บังคับ โดยอนุโลม การทบทวนการตัดสินใจของศาลในเรื่องเกี่ยวกับการอุทธรณ์ทางวินัยอาจไม่ได้รับการร้องขอโดยการยื่นอุทธรณ์⁸⁸

นอกจากนี้ สิทธิในการอุทธรณ์พิเศษนั้น บทบัญญัติอุทธรณ์พิเศษที่กำหนดไว้ในหมวด 31 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะใช้บังคับกับสิทธิของคู่กรณีในเรื่องทางวินัยในการอุทธรณ์พิเศษ หนังสือร้องเรียนหรือคำร้องจะต้องยื่นต่อศาลที่อ้างถึงในมาตรา 55 (2) แห่งพระราชบัญญัตินี้ภายในหกเดือนนับแต่วันที่ได้รับการลงโทษทางวินัย การขอเวลาใหม่จะต้องดำเนินการภายใน 30 วันนับจากวันที่บอกเลิกข้ออ้าง บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของผู้มีอำนาจทางวิชาชีพที่เหนือกว่าเพื่อขอยกเลิกหรือยกเลิกการตัดสินใจทางวินัย⁸⁹

⁸⁷ Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014 Section 64

⁸⁸ Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014 Section 65

⁸⁹ Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014 Section 67

3.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการลงโทษทางวินัยทหาร ในประเทศไทย

สำหรับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ร้ายแรงในประเทศไทยนั้น ผู้เขียนจะกล่าวถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช 2454 พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 และกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ในส่วนของบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีการกำหนดเรื่องของสิทธิของทหารไว้คือให้บุคคลผู้เป็นทหาร ดำรง ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม⁹⁰ ส่วนในหมวดหน้าที่ของรัฐว่ารัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขต และเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย⁹¹

ในส่วนของศาลทหารนั้น ให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารและคดีอื่น การจัดตั้ง วิธีพิจารณาคดี และการดำเนินงานของศาลทหาร ตลอดจนการแต่งตั้งและการให้ตุลาการศาลทหารพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ⁹²

3.2.2 ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช 2454

สำหรับประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช 2454 ผู้เขียนจะขอกกล่าวถึงรายละเอียดต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.2.2.1 ข้อบังคับต่างๆ

ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช 2454 ได้กำหนดศัพท์หรือบทนิยาม⁹³เอาไว้ ดังนี้

⁹⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27

⁹¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 52

⁹² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 199

⁹³ ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช 2454 มาตรา 4

- 1) “ทหาร” หมายความว่า บุคคลที่อยู่ในอำนาจกฎหมายฝ่ายทหาร
- 2) “เจ้าพนักงาน” ที่ใช้ในประมวลกฎหมายลักษณะอาญานั้น ท่านหมายความว่าตลอดถึงบรรดานายทหารบกนายทหารเรือ ชั้นสัญญาบัตรและชั้นประทวนที่อยู่ในกองประจำการนั้นด้วย
- 3) “ราชศัตรู” นั้น ท่านหมายความว่าตลอดถึงบรรดาคนมีอาวุธที่แสดงความขัดแย้งต่ออำนาจผู้ใหญ่ หรือที่เป็นกบฏหรือเป็นโจรสลัดหรือที่ก่อการจลาจล
- 4) “ต่อหน้าราชศัตรู” นั้น ท่านหมายความว่าตลอดถึงที่อยู่ในเขตซึ่งกองทัพได้กระทำสงครามนั้นด้วย
- 5) “คำสั่ง” นั้น ท่านหมายความว่า บรรดาข้อความที่ผู้ซึ่งบังคับบัญชาทหารผู้ถืออำนาจอันสมควร เป็นผู้สั่งไปโดยสมควรแก่กาลสมัยและชอบด้วยพระราชกำหนดกฎหมายคำสั่งเช่นนี้ ท่านว่าเมื่อผู้รับคำสั่งนั้น ได้กระทำตามแล้ว ก็เป็นอันหมดเขตของการที่สั่งนั้น
- 6) “ข้อบังคับ” นั้น ท่านหมายความว่า บรรดาข้อบังคับและกฎต่างๆ ที่ให้ใช้อยู่เสมอ ซึ่งผู้ซึ่งบังคับบัญชาทหารผู้ถืออำนาจอันสมควร ได้ออกไว้โดยสมควรแก่กาลสมัย และชอบด้วยพระราชกำหนดกฎหมาย

สำหรับทหารคนใดกระทำความผิดอย่างใดๆ นอกจากที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาทหารนี้ ท่านว่ามันควรรับอาญาตามลักษณะพระราชกำหนดกฎหมาย ถ้ากฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้ให้เป็นอย่างอื่น⁹⁴ และบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร ผู้ใดกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นนอกราชอาณาจักร จะต้องรับโทษในราชอาณาจักร แต่ในกรณีที่มีข้อความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 107 ถึงมาตรา 129 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ถ้าได้มีคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศอันถึงที่สุดให้ปล่อยตัวผู้นั้น หรือศาลในต่างประเทศพิพากษาให้ลงโทษและผู้นั้นได้พ้นโทษแล้ว ห้ามมิให้ลงโทษผู้นั้นในราชอาณาจักรเพราะการกระทำนั้นอีก แต่ถ้าผู้นั้นยังไม่พ้นโทษศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือจะไม่ลงโทษเลยก็ได้⁹⁵

ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาตามกฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร มีอำนาจลงทัณฑ์แก่ทหารผู้กระทำความผิดต่อวินัยทหารตามกฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดในหรือนอกราชอาณาจักร⁹⁶

⁹⁴ ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช 2454 มาตรา 5

⁹⁵ ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช 2454 มาตรา 5 ทวิ

⁹⁶ ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช 2454 มาตรา 7

3.2.2.2 ลักษณะความผิดโดยเฉพาะ

ในเรื่องของลักษณะความผิดโดยเฉพาะนั้น ผู้เขียนจะยกเอาความผิดบางประการที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาทหารมากล่าว ดังนี้

1) ความผิดเกี่ยวกับสบประมาทชง

ชงซึ่งได้มีพระบรมราชานุญาตให้ใช้ในราชการ เป็นเครื่องหมายสำหรับประเทศกิติรัฐบาลกิติ หรือสำหรับเรือรบหลวงหรือกรมกองทหารใดๆ กิติ หรือเป็นเครื่องหมายสำหรับเกียรติยศ หรือตำแหน่งหน้าที่ราชการของบุคคลใดๆ กิติ เหล่านี้ ถ้าในเวลาเข้าพนักงานได้ชักขึ้นไว้หรือประดิษฐานไว้หรือเชิญไปมาแห่งใดๆ เพื่อเป็นเครื่องหมายดังที่ว่านั้น ผู้หนึ่งผู้ใดบังอาจ ลด ล้ม หรือกระทำแก่งนั้นให้อันตราย ชำรุด หรือเปื้อนประะเสีหายโดยไม่มีเหตุอันควร ไซร์ ท่านว่ามันมีความผิดฐานสบประมาทชง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินกว่า 1 ปี อนึ่งถ้าชงที่มันสบประมาทนั้นเป็นชงเครื่องหมายสำหรับพระเกียรติยศของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกิติ สมเด็จพระมหาลีเกล้า มกุฎราชกุมาร หรือผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน เวลารักษาราชการต่างพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหรือพระราชโอรสพระราชธิดา ในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ว่ารัชกาลใดๆ กิติ ท่านไม่ประสงค์จะให้เอาความในมาตรานี้ไปใช้ลงล้างอาญา ที่ท่านได้บัญญัติไว้สำหรับความผิดฐานแสดงความอาฆาตมาดร้ายและหมิ่นประมาท ดังได้กล่าวไว้ในประมวลกฎหมายลักษณะอาญาสำหรับพระราชอาณาจักรสยามมาตรา 98 หรือมาตรา 100 นั้น⁹⁷

2) ความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายทหารยาม

ผู้ใดบังอาจใช้กำลังทำร้ายแก่ทหารยามรักษาการกิติ หรือแก่ทหารอยู่ยามประจำหน้าที่กิติ ท่านว่ามันมีความผิดต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุ⁹⁸ ดังต่อไปนี้

(1) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู ท่านให้ลงอาญามันเป็นสามสถาน คือสถานหนึ่งให้ประหารชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกมันจนตลอดชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกมันตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(2) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู แต่ได้กระทำในเวลาสงครามหรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฎอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(3) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นในเวลาหรือที่อื่น นอกจากที่ว่ามีมาแล้วท่านให้ลงอาญาจำคุกมัน ไม่เกินกว่าห้าปี

นอกจากนี้ ในการประทุษร้ายนั้น มันทำให้เขาถึงตายหรือให้เขามีบาดเจ็บถึงสาหัสด้วยไซร์ ท่านว่าถ้ามันสมควรรับโทษหนักยิ่งกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้แล้ว ก็ให้มันผู้กระทำความผิด

⁹⁷ ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช 2454 มาตรา 28

⁹⁸ ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช 2454 มาตรา 36

นั้นรับอาญาตามลักษณะที่ท่านบัญญัติไว้ในมาตรา 250 251 และ 257 แห่งประมวลกฎหมาย
ลักษณะอาญา

3) ความผิดเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทหรือขู่เชิญว่าจะทำร้ายทหารยาม

ผู้ใดหมิ่นประมาทหรือขู่เชิญว่าจะกระทำร้ายแก่ทหารยามรักษาการก็ดี หรือแก่ทหารอยู่
ยามประจำหน้าที่ก็ดี ท่านว่ามันมีความผิดต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุ⁹⁹ ดังต่อไปนี้

(1) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่ง
ขึ้นไปจนถึง 10 ปี

(2) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู แต่ได้กระทำในเวลาสงครามหรือใน
เขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฎอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันตั้งแต่สามเดือนขึ้นไปจนถึงห้าปี

(3) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้น ในเวลาหรือที่อื่นนอกจากที่ว่ามีมาแล้วท่านให้ลงอาญา
จำคุกมัน ไม่เกินกว่าสามปี

4) ความผิดเกี่ยวกับการหนีราชการ

ผู้ใดกระทำความผิดฐานหนีราชการ ท่านว่ามันต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุ¹⁰⁰
ดังต่อไปนี้ คือ

(1) ถ้ามันหลบหนีไปเข้าอยู่กับพวกราชศัตรู ท่านว่าโทษมันถึงตาย

(2) ถ้ามันกระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไว้จนตลอดชีวิต
หรือมิฉะนั้นให้จำคุกมันไว้ยี่สิบปี

(3) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู แต่ได้กระทำในเวลาสงครามหรือใน
เขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฎอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไว้ตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึง 15 ปี

(4) ถ้ามันกระทำความผิดนั้นในเวลา หรือที่อื่นนอกจากที่ว่ามีมาแล้วท่านให้ลงอาญา
จำคุกมันผู้กระทำความผิดนั้นไว้ไม่เกินกว่าห้าปี

5) ความผิดเกี่ยวกับการปราศจากความเมตตาแก่ผู้ป่วยและปล้นทรัพย์

ในเวลาสงคราม ถ้าผู้ใดกระทำการปราศจากความเมตตาแก่คนที่ถูกอาวุธบาดเจ็บ หรือ
แก่คนที่ป่วยเจ็บในกองทัพฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดก็ดี หรือกระทำการปล้นทรัพย์แย่งทรัพย์อย่างใดๆ ที่ท่าน
บัญญัติไว้ในมาตรา 249 ถึง มาตรา 259 และมาตรา 288 ถึง มาตรา 303 แห่งประมวลกฎหมาย
ลักษณะอาญานั้น ท่านให้เพิ่มโทษมันผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษตามที่ท่านบัญญัติไว้สำหรับความ
เช่นนั้นขึ้นด้วยอีกกึ่งหนึ่ง¹⁰¹

⁹⁹ ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช 2454 มาตรา 37

¹⁰⁰ ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช 2454 มาตรา 46

¹⁰¹ ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช 2454 มาตรา 48

6) ความผิดเกี่ยวกับการใช้ธงกาชาดหรือเครื่องหมายกาชาดผิดข้อบังคับ

ในเวลาสงคราม ถ้าผู้ใดใช้ธงกาชาดแดงหรือเครื่องหมายกาชาดโดยผิดข้อบังคับแห่งหนังสือสัญญานานาชาติประเทศ ซึ่งทำที่เมืองเยนีวา เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม รัตนโกสินทรศก 125 ท่านว่ามีผิดต้องด้วยอาญาซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 128 แห่งประมวลกฎหมายลักษณะอาญา¹⁰²

3.2.3 พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476

ในการกำหนดหลักเกณฑ์ของการลงโทษทางวินัย และการร้องทุกข์ของข้าราชการทหารนั้น จะต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ซึ่งได้วางหลักเกณฑ์ และวิธีการของวินัย โทษทางวินัย และการร้องทุกข์ ดังรายละเอียดตามที่ผู้เขียนจะขอกกล่าว ดังต่อไปนี้

3.2.3.1 หมวคว่าด้วยวินัย

สำหรับวินัยทหารนั้น คือ การที่ทหารต้องประพฤติตามแบบธรรมเนียมของทหาร¹⁰³ ทั้งนี้วินัยเป็นหลักสำคัญที่สุดสำหรับทหาร เพราะฉะนั้นทหารทุกคนจักต้องรักษาโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืนท่านให้ถือว่าผู้นั้นกระทำผิด¹⁰⁴ ตัวอย่างการกระทำผิดวินัยทหาร มีดังต่อไปนี้

- 1) คือ ขัดขึ้น หลีกเลียง หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน
- 2) ไม่รักษาระเบียบการเคารพระหว่างผู้ใหญ่ผู้น้อย
- 3) ไม่รักษามรรยาทให้ถูกต้องตามแบบธรรมเนียมของทหาร
- 4) ก่อให้แตกความสามัคคีในคณะทหาร
- 5) เกียจคร้าน ละทิ้ง หรือเล่นเล่อต่อหน้าที่ราชการ
- 6) กล่าวคำเท็จ
- 7) ใช้กริยาวาจาไม่สมควร หรือประพฤติไม่สมควร
- 8) ไม่ตักเตือนสั่งสอน หรือลงทัณฑ์ผู้ได้บังคับบัญชาที่กระทำผิดตามโทษานุโทษ
- 9) เสพเครื่องดองของเมาจนถึงเสียกริยา

ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่จัดการระวังรักษาวินัยทหารที่ตนเป็นผู้บังคับบัญชาผู้นั้นโดยกวดขัน ถ้าหากว่าในการรักษาวินัยทหารนั้นจำเป็นต้องใช้อาวุธ เพื่อทำการปราบปรามทหารผู้ก่อการกำเริบก็ดี หรือเพื่อบังคับทหารผู้ละทิ้งหน้าที่ให้กลับทำหน้าที่ของตนก็ดี ผู้บังคับบัญชาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการนั้นจะไม่ต้องรับโทษในการที่ตนได้กระทำไปโดยความจำเป็นนั้นเลย แต่เมื่อมีเหตุดังกล่าวนี้ผู้บังคับบัญชาจักต้องรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน และรายงานต่อไป

¹⁰² ประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช 2454 มาตรา 49

¹⁰³ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 4

¹⁰⁴ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 5

ตามลำดับชั้นจนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมโดยเร็ว¹⁰⁵ ทหารผู้ใดกระทำผิดต่อวินัยทหาร
จักต้องรับทัณฑ์ตามวิธีที่ปรากฏในพระราชบัญญัตินี้ และอาจต้องถูกปลดจากประจำการ หรือถูก
ถอดจากยศทหาร¹⁰⁶

3.2.3.2 หมวดอำนาจลงทัณฑ์

ทัณฑ์ที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดต่อวินัยทหารให้มีกำหนดเป็น 5 สถาน¹⁰⁷ คือ

1) ภาคทัณฑ์ คือ ผู้กระทำผิดมีความผิดอันควรต้องรับทัณฑ์สถานหนึ่งสถานใดดังกล่าว
มาแล้ว แต่มีเหตุอันควรปราณี จึงเป็นแต่แสดงความคิดของผู้นั้นให้ปรากฏหรือให้ทำทัณฑ์บนไว้

2) ทัณฑ์กรรม คือ กระทำการสุขา การ โยธา ฯลฯ เพิ่มจากหน้าที่ประจำซึ่งตนจะต้อง
ปฏิบัติอยู่แล้ว หรือปรับให้อยู่เวรยาม นอกจากหน้าที่ประจำ

3) กัก คือ กักตัวไว้ในบริเวณใดบริเวณหนึ่งตามแต่จะกำหนดให้

4) ชัง คือ ชังในที่ควบคุมแต่เฉพาะคนเดียวหรือรวมกันหลายคนแล้วแต่จะได้มีคำสั่ง

5) จำชัง คือ ชังโดยส่งไปฝากให้อยู่ในความควบคุมของเรือนจำทหาร

นอกจากทัณฑ์ที่กล่าวไว้แล้วนี้ ห้ามมิให้คิดขึ้นใหม่ หรือใช้วิธีลงทัณฑ์อย่างอื่นเป็น
อันขาด¹⁰⁸

ในส่วนของผู้มีอำนาจบังคับบัญชาซึ่งลงทัณฑ์แก่ผู้กระทำผิดได้นั้น คือ

1) ผู้บังคับบัญชา หรือ

2) ผู้ซึ่งได้รับมอบอำนาจให้บังคับบัญชาตามที่กระทรวงกลาโหม ส่วนราชการที่ขึ้นตรง
ต่อกระทรวงกลาโหม กองทัพบก กองทัพเรือ หรือกองทัพอากาศ กำหนดในการที่จะลงทัณฑ์นั้น
ให้กระทำได้แต่เฉพาะตามกำหนดในตารางกำหนดทัณฑ์ท้ายพระราชบัญญัตินี้ ส่วนผู้มีอำนาจ
บังคับบัญชาชั้นใดจะมีอำนาจเป็นผู้ลงทัณฑ์ชั้นใด และผู้อยู่ในบังคับบัญชาชั้นใดจะเป็นผู้รับทัณฑ์
ชั้นใดให้ถือเกณฑ์เทียบ ดังต่อไปนี้¹⁰⁹

¹⁰⁵ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 6

¹⁰⁶ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 7

¹⁰⁷ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 8

¹⁰⁸ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 9

¹⁰⁹ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 10

ตาราง 3.1 ตารางเกณฑ์เทียบชั้นผู้ลงทัณฑ์และผู้รับทัณฑ์

ตำแหน่งชั้น	เป็นผู้ลงทัณฑ์ชั้น	เป็นผู้รับทัณฑ์ชั้น
1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม	1	-
2. แม่ทัพ	2	-
3. ผู้บัญชาการกองพล ผู้บังคับการกองเรือ ผู้บัญชาการกองพลปืน	3	-
4. ผู้บังคับการกรม ผู้บังคับหมวดเรือ ผู้บังคับกองบิน	4	ก
5. ผู้บังคับหมู่เรือชั้น 1	5	ข
6. ผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับหมู่เรือชั้น 2 ผู้บังคับการเรือชั้น 1 ผู้บังคับฝูงบิน	6	ค
7. ผู้บังคับหมู่เรือชั้น 3 ผู้บังคับการเรือชั้น 2 ต้นเรือชั้น 1 ผู้บังคับหมวดบินชั้น 1	7	ง
8. ผู้บังคับกองร้อย ผู้บังคับการเรือชั้น 3 ต้นเรือชั้น 2 นายกราบเรือ ผู้บังคับหมวดบินชั้น 2	8	จ
9. ผู้บังคับหมวด ต้นเรือชั้น 3 ผู้บังคับหมวดบินชั้น 3	9	ฉ
10. ผู้บังคับหมู่ นายต่อน	-	ช
ตำแหน่งชั้น	เป็นผู้ลงทัณฑ์ชั้น	เป็นผู้รับทัณฑ์ชั้น
11. นักเรียนทหารซึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้เป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร บุคคลผู้ซึ่งอยู่ในระหว่างเข้ารับการฝึกวิชาทหารโดยคำสั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร	-	ซ
12. นักเรียนทหารซึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้เป็นนายทหารประทวน ลูกแถว	-	ณ

ที่มา : ตารางกำหนดคทัณฑ์ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2477

นอกจากนี้ ผู้ลงทัณฑ์ หรือรับทัณฑ์ ถ้าตำแหน่งไม่ตรงตามความดังกล่าข้างต้นนี้แล้ว ให้ถือตามที่ได้เทียบตำแหน่งไว้ในข้อบังคับสำหรับทหาร¹¹⁰ ในส่วนการกำหนดอำนาจลงทัณฑ์นี้ ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์ส่งลงทัณฑ์เต็มที่ได้สถานใดสถานหนึ่งแต่สถานเดียว ถ้าส่งลงทัณฑ์ทั้งสองสถานพร้อมกัน ต้องกำหนดทัณฑ์ไว้เพียงกึ่งหนึ่งของอัตราในสถานนั้น ๆ ห้ามมิให้ลงทัณฑ์คราวเดียวมากกว่าสองสถาน¹¹¹ และก่อนที่ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์จะลงทัณฑ์ครั้งคราวใดก็ดี ให้พิจารณาให้ถ่วงถ่วงแน่นอนว่า ผู้ที่จะต้องรับทัณฑ์นั้นมีความผิดจริงแล้ว จึงส่งลงทัณฑ์นั้น ต้องระวังอย่าให้เป็นการลงทัณฑ์ไปโดยโหดจริต หรือลงทัณฑ์แก่ผู้ที่ไม่มีความผิดโดยชัดเจนนั้นเป็นอันขาด เมื่อพิจารณาความผิดละเอียดแล้วต้องชี้แจงให้ผู้กระทำผิดนั้นทราบว่าจะทำผิดในข้อใด เพราะเหตุใด แล้วจึงลงทัณฑ์¹¹²

อย่างไรก็ตาม กรณีที่ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาได้ลงทัณฑ์ข้าราชการชั้นสัญญาบัตร ต้องส่งรายงานการลงทัณฑ์นั้นเสนอตามลำดับชั้นจนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม¹¹³ เมื่อผู้มีอำนาจบังคับบัญชาได้ทราบว่า ผู้ซึ่งอยู่ในบังคับบัญชาของตนมีความผิดจนปรากฏแน่นอนแล้ว แต่ความผิดนั้นควรรับทัณฑ์ที่เหนืออำนาจจะส่งกระทำได้ ก็ให้รายงานชี้แจงความผิดนั้น ทั้งออกความเห็นว่าจะลงทัณฑ์เพียงใด เสนอตามลำดับชั้นจนถึงผู้มีอำนาจลงทัณฑ์ได้พอกับความผิด เพื่อขอให้ผู้นั้นตั้งการต่อไป¹¹⁴ ถ้าเป็นความผิดซึ่งมีวิธีวางอัตรากำหนดทัณฑ์ไว้แน่นอนแล้ว เช่น ฐานขาดหนีราชการทหาร เป็นต้น หากกำหนดทัณฑ์นั้นเหนืออำนาจของผู้บังคับบัญชาที่จะส่งลงทัณฑ์ได้ ก็ให้นำเสนอเพียงชั้นที่กล่าวต่อไปนี้¹¹⁵

1) ฝ่ายทหารบก ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาตำแหน่งชั้นผู้บังคับการกรม หรือชั้นผู้บังคับกองพันที่อยู่ต่างท้องถิ่นกับผู้มีอำนาจบังคับบัญชาชั้นผู้บังคับการกรม

2) ฝ่ายทหารเรือ ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาตำแหน่งชั้นผู้บังคับหมวดเรือ หรือชั้นผู้บังคับกองพันที่อยู่ต่างท้องถิ่นกับผู้มีอำนาจบังคับบัญชาชั้นผู้บังคับหมวดเรือ

3) ฝ่ายทหารอากาศ ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาตำแหน่งชั้นผู้บังคับกองบิน แม้ว่ากำหนดทัณฑ์นั้นจะเหนืออำนาจก็ดี ก็ให้ผู้บังคับบัญชาชั้นที่กล่าวนี้มีอำนาจลงทัณฑ์ได้ทีเดียว ไม่ต้องนำเสนอตามลำดับชั้นต่อไปอีก

¹¹⁰ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 11

¹¹¹ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 12

¹¹² พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 13

¹¹³ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 14

¹¹⁴ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 15

¹¹⁵ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 16

สำหรับนายทหารที่เป็นหัวหน้าทำการควบคุมทหารไปโดยลำพัง ให้มีอำนาจที่จะส่งลงโทษผู้ที่อยู่ใต้อำนาจในระหว่างเวลาที่ควบคุมอยู่นั้นเสมอผู้มีอำนาจเหนือจากตำแหน่งของตนขึ้นไปอีกชั้นหนึ่งได้ เว้นแต่นายทหารซึ่งมีอำนาจเป็นผู้ลงโทษชั้น 2 ขึ้นไป จึงไม่ต้องเพิ่ม¹¹⁶ ถ้าผู้มีอำนาจลงโทษได้ส่งลงโทษผู้กระทำผิดในฐานะข้างแล้วและผู้ที่ได้รับโทษข้างนั้นกระทำผิดซ้ำอีก ผู้มีอำนาจลงโทษจะส่งเพิ่มโทษ ก็ให้พิจารณาคุกกำหนดโทษที่ได้ส่งไว้แต่เดิมนั้นก่อน ห้ามมิให้กำหนดเวลาให้ผู้ต้องถูกขัง ทั้งกำหนดเดิมและกำหนดที่เพิ่มใหม่รวมกันเกินกว่ากำหนดอำนาจของผู้ส่งลงโทษนั้นเป็นอันขาด หากผู้กระทำผิดนั้นควรต้องรับโทษเกินกว่ากำหนดอำนาจของผู้ที่จะส่งลงโทษนั้นแล้ว ก็ให้การรายงานชี้แจงความผิดนั้น ทั้งออกความเห็นว่าจะลงโทษเพียงใด เสนอตามลำดับชั้นจนถึงผู้มีอำนาจลงโทษได้พอกับความผิด เพื่อขอให้ผู้นั้นสั่งการหมวดนี้¹¹⁷

นับตั้งแต่วันที่ปรากฏหลักฐานแห่งความผิดของผู้กระทำผิดซึ่งจะต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้โดยแน่นอนแล้ว ถ้าผู้มีอำนาจลงโทษมิได้จัดการที่จะให้ผู้นั้นได้รับโทษภายในกำหนดสามเดือน เป็นอันนับว่าล่วงเลยเวลาที่จะลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้เสียแล้ว จะส่งลงโทษโดยอำนาจตนเองมิได้ เว้นเสียแต่ผู้ที่กระทำผิดนั้นขาด หนีราชการเสียแต่เมื่อก่อนครบกำหนดสามเดือน จึงมิให้นับวันที่ขาดหนีนี้เข้าในกำหนดเวลาล่วงเลย ให้นับตั้งแต่วันที่ได้นำผู้นั้นกลับมายังที่รับราชการ¹¹⁸ และเมื่อผู้มีอำนาจได้ส่งลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว ผู้ที่ส่งลงโทษ หรือผู้มีอำนาจบังคับบัญชาเหนือผู้ที่ส่งลงโทษนั้น มีอำนาจที่จะเพิ่มโทษ หรือลดโทษ หรือยกโทษเสียก็ได้ แต่ถ้าเพิ่มโทษแล้ว โทษที่ส่งเพิ่มขึ้นนั้นรวมกับที่ส่งไว้แล้วเดิม ต้องมิให้เกินอำนาจของผู้ที่ส่งใหม่นั้น¹¹⁹

3.2.3.3 วิธีร้องทุกข์

ในการที่จะรักษาวินัยทหารให้เป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ ย่อมเป็นการจำเป็นที่ผู้บังคับบัญชาก็ต้องมีอำนาจในการบังคับบัญชา หรือลงโทษอยู่เองเป็นธรรมดา แต่ผู้บังคับบัญชาบางคนอาจใช้อำนาจในทางที่ผิดยุติธรรม ซึ่งเป็นการสมควรที่จะให้ผู้ได้บังคับบัญชามีโอกาสร้องทุกข์ได้ในทางเป็นระเบียบ¹²⁰ ส่วนคำชี้แจงของทหารว่า ผู้บังคับบัญชากระทำแก่ตนด้วยการอันไม่เป็นยุติธรรม หรือผิดกฎหมาย หรือแบบธรรมเนียมทหารว่า ตนมิได้รับผลประโยชน์หรือสิทธิ

¹¹⁶ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 17

¹¹⁷ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 18

¹¹⁸ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 19

¹¹⁹ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 20

¹²⁰ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 21

ตามที่ควรจะได้รับในราชการนั้น เรียกว่า “ร้องทุกข์”¹²¹ และทหารจะร้องทุกข์ได้แต่สำหรับตนเอง เท่านั้น ห้ามมิให้ร้องทุกข์แทนผู้อื่นเป็นอันขาด และห้ามมิให้ลงชื่อรวมกัน หรือเข้ามาร้องทุกข์พร้อมกันหลายคน และห้ามมิให้ประชุมกันเพื่อหารือเรื่องร้องทุกข์¹²² และห้ามมิให้ร้องทุกข์ในกรณี ดังต่อไปนี้

1) ห้ามมิให้ร้องทุกข์ในเวลาที่กำลังเข้าแถว หรือในขณะที่กำลังทำหน้าที่ราชการ ใดๆอย่างหนึ่ง เช่น เวลาเป็นยาม เป็นเวร ดังนี้ เป็นต้น และห้ามมิให้ร้องทุกข์ก่อนเวลาล่วงไปแล้วยี่สิบสี่ชั่วโมง นับตั้งแต่ที่มีเหตุจะต้องร้องทุกข์เกิดขึ้น¹²³

2) ห้ามมิให้ร้องทุกข์ว่า ผู้บังคับบัญชาลงทัณฑ์แรงเกินไป ถ้าหากว่าผู้บังคับบัญชานั้น มิได้ลงทัณฑ์เกินอำนาจที่จะทำได้ตามความในพระราชบัญญัตินี้¹²⁴

นอกจากนี้ ถ้าจะกล่าวโทษผู้ใดให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้นั้น จะร้องทุกข์ด้วยวาจาหรือจะเขียนเป็นหนังสือก็ได้ ถ้าผู้ร้องทุกข์มาร้องทุกข์ด้วยวาจา ให้ผู้รับการร้องทุกข์จดข้อความสำคัญของเรื่องที่ร้องทุกข์นั้น ให้ผู้ร้องทุกข์ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานด้วย ถ้าหากว่าผู้ร้องทุกข์ไม่ทราบชัดว่า ตนได้รับความเดือดร้อนเพราะผู้ใดแน่ ก็ให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของตน เพื่อเสนอไปตามลำดับชั้นจนถึงที่สุด คือ ผู้ที่จะสั่งการได้ส่วน และแก้ความเดือดร้อนนั้นได้¹²⁵ ถ้าเขียนความร้องทุกข์เป็นจดหมายแล้ว จดหมายนั้นต้องลงลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์ ใบร้องทุกข์ฉบับใด ไม่มีลายมือชื่อ ผู้บังคับบัญชาไม่มีหน้าที่จะต้องพิจารณา¹²⁶

เมื่อผู้ใดได้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาตามระเบียบที่วางมาแล้ว และเวลาล่วงพ้นไปสิบห้าวันยังไม่ได้รับความชี้แจงประการใด ทั้งความเดือดร้อนก็ยังไม่ปลดเปลื้องไป ให้ร้องทุกข์ใหม่ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นที่สูงถัดขึ้นไปเป็นลำดับอีก และในการร้องทุกข์ครั้งนี้ให้ชี้แจงด้วยว่าได้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นใดมาแล้วแต่เมื่อใด¹²⁷ และถ้าผู้บังคับบัญชาได้รับเรื่องร้องทุกข์เมื่อใด ต้องรีบได้ส่วนและจัดการแก้ไขความเดือดร้อน หรือชี้แจงให้ผู้ยื่นใบร้องทุกข์เข้าใจ จะเพิกเฉยเสียไม่ได้เป็นอันขาด ผู้ใดเพิกเฉยนับว่ากระทำผิดต่อวินัยทหาร¹²⁸ ทั้งนี้ ถ้าผู้บังคับบัญชาที่ได้รับเรื่องร้องทุกข์ได้ชี้แจงให้ผู้ร้องทุกข์ทราบแล้ว แต่ผู้ร้องทุกข์ยังไม่หมดความสงสัย ก็ให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชา

¹²¹ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 22

¹²² พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 23

¹²³ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 24

¹²⁴ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 25

¹²⁵ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 26

¹²⁶ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 27

¹²⁷ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 28

¹²⁸ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 29

ชั้นเหนือขึ้นไปได้ และต้องชี้แจงด้วยว่าได้ร้องทุกข์นี้ต่อผู้ใด และได้รับคำชี้แจงอย่างไรแล้วด้วย¹²⁹ แต่ถ้าหากปรากฏชัดว่า ข้อความที่ร้องทุกข์เป็นความเท็จ หรือการร้องทุกข์นั้นกระทำไปโดยผิดระเบียบที่กล่าวมา ผู้ร้องทุกข์จะต้องมีความผิดฐานกระทำผิดต่อวินัยทหาร¹³⁰

3.2.4 พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498

3.2.4.1 ศาลทหาร

สำหรับศาลทหารทั้งหลายตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สังกัดอยู่ในกระทรวงกลาโหม และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้รับผิดชอบในงานธุรการของศาลทหารให้ดำเนินไปโดยเรียบร้อย แต่การพิจารณาตัดสินคดีตลอดถึงการที่จะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาบังคับคดีนั้น ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลทหาร โดยเฉพาะ โดยอนุมนตรีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ให้เจ้ากรมพระธรรมนูญวางระเบียบราชการของศาลทหารและอัยการทหารเพื่อให้กิจการของศาลทหารและอัยการทหารดำเนินไปโดยเรียบร้อย¹³¹ ทั้งนี้ศาลทหารตามพระราชบัญญัตินี้แบ่งออกเป็นสามชั้น¹³² ได้แก่

1) ศาลทหารชั้นต้น¹³³ ได้แก่

- (1) ศาลจังหวัดทหาร
 - (2) ศาลมณฑลทหาร
 - (3) ศาลทหารกรุงเทพ
 - (4) ศาลประจำหน่วยทหาร
- 2) ศาลทหารกลาง
- 3) ศาลทหารสูงสุด

นอกจากนี้ ทุกจังหวัดทหารให้มีศาลจังหวัดทหารศาลหนึ่ง เว้นแต่จังหวัดทหารที่ตั้งกองบัญชาการมณฑลทหาร และทุกมณฑลทหารให้มีศาลมณฑลทหารศาลหนึ่ง เว้นแต่มณฑลทหารที่ตั้งศาลทหารกรุงเทพ อย่างไรก็ตาม ศาลทหารเหล่านี้อาจไปนั่งพิจารณา ณ ที่ใดภายในเขตอำนาจได้ตามความจำเป็น¹³⁴

¹²⁹ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 30

¹³⁰ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 31

¹³¹ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 5

¹³² พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 6

¹³³ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 7

¹³⁴ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 8

3.2.4.2 อำนาจศาลทหาร

ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาชาวบางพลทงโทษผู้กระทำผิดต่อกฎหมายทหารหรือกฎหมายอื่นในทางอาญา ในคดีซึ่งผู้กระทำผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะที่กระทำผิด และมีอำนาจสั่งลงโทษบุคคลใด ๆ ที่กระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง¹³⁵ คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร¹³⁶ คือ

1) คดีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกับบุคคลที่มีได้อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำผิดด้วยกัน

2) คดีที่เกี่ยวข้องกับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลพลเรือน

3) คดีที่ต้องดำเนินในศาลเยาวชนและครอบครัว

4) คดีที่ศาลทหารเห็นว่าไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร

นอกจากนี้ คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ให้ดำเนินคดีในศาลพลเรือน เมื่อศาลพลเรือนได้สั่งรับประทับฟ้องไว้แล้ว แม้จะปรากฏตามทางพิจารณาในภายหลังว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ก็ให้ศาลพลเรือนมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้¹³⁷

3.2.4.3 องค์คณะตุลาการ

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ตุลาการนายเดียวมีอำนาจออกหมายเรียก ออกหมายอาญา ออกหมายสั่งให้ส่งคนมาจากหรือไปยังจังหวัดอื่น และออกคำสั่งใด ๆ ซึ่งมีใช่เป็นไปในทางวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี ถ้าตุลาการนั้นเป็นตุลาการพระธรรมนูญ ก็ให้มีอำนาจทำการได้สวนหรือสืบพยานได้ด้วย¹³⁸ และศาลจังหวัดทหาร¹³⁹ ศาลมณฑลทหาร ศาลทหารกรุงเทพ และศาลประจำหน่วยทหาร¹⁴⁰ ต้องมีตุลาการสามนายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา คือ

1) นายทหารชั้นสัญญาบัตรสองนาย

2) ตุลาการพระธรรมนูญหนึ่งนาย

สำหรับศาลทหารกลางต้องมีตุลาการห้านายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา¹⁴¹ คือ

1) นายทหารชั้นนายพลหนึ่งหรือสองนาย

¹³⁵ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 13

¹³⁶ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 14

¹³⁷ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 15

¹³⁸ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 25

¹³⁹ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 26

¹⁴⁰ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 27

¹⁴¹ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 28

2) นายทหารชั้นนายพัน นายนาวา หรือนายนาวาอากาศชั้นไป หนึ่งหรือสองนาย

3) ตุลาการพระธรรมนูญสองนาย

นอกจากนี้ศาลทหารสูงสุดต้องมีตุลาการห้านายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา¹⁴² คือ

1) นายทหารชั้นนายพลสองนาย

2) ตุลาการพระธรรมนูญสามนาย

3.2.4.4 วิธีพิจารณาความอาญาทหาร

สำหรับวิธีพิจารณาความอาญาทหารนั้น ให้นำกฎหมาย กฎและข้อบังคับซึ่งออกตามกฎหมายฝ่ายทหารมาใช้บังคับ ถ้าไม่มีกฎหมาย กฎและข้อบังคับฝ่ายทหารก็ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ โดยอนุโลม ถ้าวิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่จะใช้ได้¹⁴³ ในกรณีที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้จ่ายเงินรางวัล ค่าตอบแทน ค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอย่างใด ๆ ไว้แก่ทนายล่าม พยาน นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าพนักงานผู้ส่งหมาย หรือบุคคลอื่นใด การจ่ายเงินดังกล่าว ให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงกลาโหมกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง¹⁴⁴

นอกจากนี้ การฟ้องคดีให้ผู้เสียหายซึ่งมีอำนาจเป็น โจทก์ฟ้องคดีอาญาได้¹⁴⁵ โดยให้อัยการทหารหรือผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารมีอำนาจเป็น โจทก์ฟ้องคดีอาญา แต่ถ้าผู้เสียหายมิได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้ว ต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์¹⁴⁶ และให้จำเลยแต่งตั้งทนายได้ แต่ทนายต้องเป็นทนายความตามกฎหมายว่าด้วยทนายความหรือทนายความที่กระทรวงกลาโหมกำหนด เมื่อทนายได้รับอนุญาตจากศาลแล้วให้ว่าต่างหรือแก้ต่างให้จำเลยได้

อย่างไรก็ตาม ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต และคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ให้ศาลตั้งทนายให้¹⁴⁷

¹⁴² พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 29

¹⁴³ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 45

¹⁴⁴ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 45/1

¹⁴⁵ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 55

¹⁴⁶ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 49

¹⁴⁷ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 56

3.2.4.5 การอุทธรณ์และฎีกา

ในการอุทธรณ์และฎีกาตามพระราชบัญญัตินี้ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารในเวลาปกติ โจทก์ จำเลย ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการ หรือผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ อาจอุทธรณ์หรือฎีกาได้ภายในสามสิบวัน ทั้งนี้ นับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้จำเลยฟัง¹⁴⁸ สำหรับการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายให้อุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลทหารสูงสุด แต่หากมีฝ่ายอื่นซึ่งมีสิทธิอุทธรณ์ได้อุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงด้วย ให้ถือว่าผู้อุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายดังกล่าวอุทธรณ์ต่อศาลทหารกลาง ทั้งนี้การอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งให้ยื่นต่อศาลทหารชั้นต้น ให้ศาลทหารชั้นต้นพิจารณา และมีคำสั่งว่าเป็นการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายต่อศาลทหารสูงสุดหรือไม่ ส่วนในกรณีที่ศาลทหารชั้นต้นเห็นว่าเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง ให้ส่งสำนวนไปยังศาลทหารกลาง กรณีดังกล่าวผู้อุทธรณ์อาจยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งของศาลทหารชั้นต้นนั้นไปยังศาลทหารสูงสุดภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันฟังคำสั่งศาลทหารชั้นต้น ถ้าศาลทหารสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นว่าอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งเป็นอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง ให้ส่งสำนวนไปให้ศาลทหารกลางพิจารณาพิพากษาต่อไป¹⁴⁹

ในคดีที่ศาลทหารกลางพิพากษาขึ้นตามศาลทหารชั้นต้นให้ยกฟ้องโจทก์ โดยอาศัยข้อเท็จจริง หรือพิพากษาขึ้นให้ลงโทษ หรือแก้ไขเล็กน้อย และจำคุกจำเลยไม่เกินห้าปีหรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับแต่โทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือศาลทหารชั้นต้นพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แม้ศาลทหารกลางพิพากษาแก้ไขมากกว่าก็ตาม ถ้าศาลทหารกลางยังคงลงโทษจำเลยไม่เกินกำหนดที่วามานี้ ห้ามมิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง และในกรณีเช่นนี้มีให้นำบทบัญญัติมาตรา 221 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ¹⁵⁰ และห้ามมิให้อุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายที่มีได้ยกขึ้นมาว่ากันตั้งแต่ศาลทหารชั้นต้น เว้นแต่จะเป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติอันว่าด้วยการอุทธรณ์และฎีกา¹⁵¹

สำหรับผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ¹⁵² ได้แก่

1) นายทหารผู้บังคับบัญชาจำเลยซึ่งมีตำแหน่งตั้งแต่ชั้นผู้บัญชาการกองพลขึ้นไปหรือมีตำแหน่งตั้งแต่ชั้นผู้บังคับกองพันขึ้นไปที่อยู่ต่างท้องถิ่นกับผู้บังคับบัญชาตำแหน่งชั้นผู้บัญชาการ

¹⁴⁸ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 61

¹⁴⁹ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 61/1

¹⁵⁰ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 62

¹⁵¹ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 63

¹⁵² พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 65

กองพลขึ้นไป เป็นผู้มีอำนาจสั่งลงโทษตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดทหาร ศาลมณฑลทหาร หรือ ศาลทหารกรุงเทพ

2) ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลทหารชั้นต้นเป็นผู้มีอำนาจสั่งลงโทษในกรณีที่จำเลยอยู่ต่างท้องถิ่นกับผู้บังคับบัญชาหรือไม่อยู่ได้บังคับบัญชาของทหาร

3) ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลประจำหน่วยทหารหรือศาลอาญาศึกเป็นผู้มีอำนาจสั่งลงโทษตามคำพิพากษาของศาลนั้น ๆ

3.2.5 กฎหมายเกี่ยวกับวินัยของข้าราชการพลเรือน

สำหรับกฎหมายเกี่ยวกับวินัยของข้าราชการพลเรือนของประเทศไทยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 และกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ดังรายละเอียด ดังนี้

3.2.5.1 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

สำหรับการดำเนินการการอุทธรณ์ของข้าราชการพลเรือนตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มีหลักการดังนี้

ผู้ใดถูกสั่งลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำสั่ง การอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.ค.¹⁵³ ในการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ ก.พ.ค. จะพิจารณาวินิจฉัยเองหรือจะตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ก็ได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.ค.¹⁵⁴ และเมื่อ ก.พ.ค. พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์แล้ว ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยนั้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ ก.พ.ค. มีคำวินิจฉัย ในกรณีที่ผู้อุทธรณ์ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของ ก.พ.ค. ให้ฟ้องคดีต่อศาลปกครองสูงสุดภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ทราบหรือถือว่าทราบคำวินิจฉัยของ ก.พ.ค. ผู้บังคับบัญชาผู้ใดไม่ปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการจงใจละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น¹⁵⁵

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ ก.พ.ค. และกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และให้มีอำนาจดังต่อไปนี้¹⁵⁶

¹⁵³ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 114

¹⁵⁴ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 115

¹⁵⁵ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 116

¹⁵⁶ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 117

(1) สั่งให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งส่งลงโทษหรือสั่งให้ออกจากราชการอันเป็นเหตุให้มีการอุทธรณ์ ส่งสำนวนการสอบสวนและการลงโทษให้ ก.พ.ค. ภายในเวลาที่กำหนด

(2) สั่งให้กระทรวง กรม ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐรวมตลอดทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องสอบสวนใหม่หรือสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งตัวข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดมาให้ถ้อยคำ ในการนี้จะกำหนดระยะเวลาในการสอบสวนใหม่หรือสอบสวนเพิ่มเติมไว้ด้วยก็ได้

(3) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของกระทรวง กรม ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือบุคคลใดที่เกี่ยวข้อง มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

(4) เข้าไปในอาคาร หรือสถานที่ใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของ ก.พ.ค. ทั้งนี้ ในระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น

(5) สอบสวนใหม่หรือสอบสวนเพิ่มเติม

สำหรับการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ เว้นแต่มีเหตุขัดข้องที่ทำให้การพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าว ก็ให้ขยายระยะเวลาได้อีกซึ่งไม่เกินสองครั้ง โดยแต่ละครั้งจะต้องไม่เกินหกสิบวัน และให้บันทึกเหตุขัดข้องให้ปรากฏไว้ด้วย¹⁵⁷ ส่วนข้าราชการพลเรือนสามัญซึ่งโอนมาตามมาตรา 64¹⁵⁸ ผู้ใดถูกส่งลงโทษทางวินัยอยู่ก่อนวัน โอนมาบรรจุ และผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ได้ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่นหรือกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการที่โอนมาแต่ยังไม่ได้ใช้สิทธิอุทธรณ์ตามกฎหมายดังกล่าว ก็ให้ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ได้ แต่ถ้าผู้นั้นได้ใช้สิทธิอุทธรณ์ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่นหรือกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการที่โอนมาไว้แล้วและในวันที่ผู้นั้นได้โอนมาบรรจุเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ การพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ยังไม่แล้วเสร็จ ก็ให้ส่งเรื่องให้ ก.พ.ค. เป็นผู้พิจารณาอุทธรณ์¹⁵⁹

ในการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ให้ ก.พ.ค. มีอำนาจไม่รับอุทธรณ์ ยกอุทธรณ์ หรือมีคำวินิจฉัยให้แก้ไขหรือยกเลิกคำสั่งลงโทษ และให้เยียวยาความเสียหายให้ผู้อุทธรณ์ หรือให้

¹⁵⁷ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 118

¹⁵⁸ การโอนพนักงานส่วนท้องถิ่น การโอนข้าราชการที่ไม่ใช่ข้าราชการพลเรือนสามัญตามพระราชบัญญัตินี้และไม่ใช่ข้าราชการการเมือง และการโอนเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่นของรัฐที่ ก.พ. กำหนด มาบรรจุเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ตลอดจนจะแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประเภทใด สายงานใด ระดับใด และให้ได้รับเงินเดือนเท่าใด ให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.พ. กำหนด

¹⁵⁹ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 119

ดำเนินการอื่นใดเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ตามระเบียบที่ ก.พ.ค. กำหนด การวินิจฉัยให้แก้ไขหรือให้ดำเนินการอื่นตามวรรคหนึ่ง ก.พ.ค. จะให้เพิ่มโทษไม่ได้ เว้นแต่เป็นกรณีได้รับแจ้งจาก ก.พ. ว่าสมควรเพิ่มโทษ ในกรณีเช่นนั้น ก.พ.ค. มีอำนาจวินิจฉัยให้เพิ่มโทษได้¹⁶⁰ เมื่อมีกรณีดังต่อไปนี้ กรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์อาจถูกคัดค้านได้¹⁶¹

(1) รู้เห็นเหตุการณ์ในการกระทำผิดวินัยที่ผู้อุทธรณ์ถูกลงโทษหรือการถูกสั่งให้ออกจากราชการ

(2) มีส่วนได้เสียในการกระทำผิดวินัยที่ผู้อุทธรณ์ถูกลงโทษหรือการถูกสั่งให้ออกจากราชการ

(3) มีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้อุทธรณ์

(4) เป็นผู้กล่าวหา หรือเป็นหรือเคยเป็นผู้บังคับบัญชาผู้ส่งลงโทษหรือสั่งให้ออกจากราชการ

(5) เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางวินัยหรือการสั่งให้ออกจากราชการที่ผู้อุทธรณ์ถูกลงโทษหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ

(6) มีความเกี่ยวพันทางเครือญาติหรือทางการสมรสกับบุคคลตาม (1) (2) (3) หรือ (4) อันอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้อุทธรณ์

3.2.5.2 กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551

สำหรับการยื่นอุทธรณ์ และการตรวจอุทธรณ์ตามกฎหมาย ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 มีหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

ผู้อุทธรณ์ ต้องเป็นผู้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ.ค. ฉบับนี้¹⁶² ส่วนกรณีที่ผู้ที่มีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนถึงแก่ความตายก่อนที่จะใช้สิทธิอุทธรณ์ ทายาทผู้มีสิทธิรับบำเหน็จตกทอดของผู้นั้น มีสิทธิอุทธรณ์แทนได้ ในกรณีที่มีทายาทหลายคนก็ดี ทายาทเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถก็ดี หากทายาทเหล่านั้นประสงค์จะอุทธรณ์แทนตามวรรคแรก ให้นำกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยความสามารถ มาเทียบเพื่อการใช้บังคับ แล้วแต่กรณี โดยอนุโลม¹⁶³

¹⁶⁰ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 120

¹⁶¹ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 121

¹⁶² กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ข้อ 22

¹⁶³ กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ข้อ 23

ผู้มีสิทธิอุทธรณ์จะมอบหมายให้ทนายความ หรือบุคคลอื่นซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วทำการอุทธรณ์แทนได้ ด้วยเหตุจำเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้¹⁶⁴

- (1) เจ็บป่วยจนไม่สามารถอุทธรณ์ด้วยตนเองได้
- (2) อยู่ในต่างประเทศและคาดหมายได้ว่าไม่อาจอุทธรณ์ด้วยตนเองได้ทันเวลาที่กำหนด
- (3) มีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่ ก.พ.ค. หรือองค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์เห็นสมควร

นอกจากนี้ ผู้อุทธรณ์อาจมอบหมายให้ทนายความ หรือบุคคลอื่น ซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วเป็นผู้ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดในกระบวนการอุทธรณ์แทนก็ได้ แต่ต้องแจ้งล่วงหน้าเพื่อตรวจสอบความถูกต้องก่อน ในการชี้แจงหรือให้ถ้อยคำต่อองค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์หรือต่อกรรมการเจ้าของสำนวน คู่กรณีมีสิทธินำทนายความ หรือที่ปรึกษาของตนเข้ามาฟังการพิจารณาได้¹⁶⁵ การมอบหมายตามกฎหมาย ก.พ.ค. ฉบับนี้ ให้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้มอบและผู้รับมอบ ถ้าผู้มอบไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ ให้พิมพ์ลายนิ้วมือ หรือแงใด โดยมีพยานลงลายมือชื่อรับรองอย่างน้อยสองคน และให้มีหลักฐานแสดงตัวผู้ได้รับมอบหมายด้วย¹⁶⁶

สำหรับการอุทธรณ์ต้องทำเป็นหนังสือถึงประธาน ก.พ.ค. โดยใช้ถ้อยคำสุภาพ และมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้¹⁶⁷

- (1) ชื่อตำแหน่ง สังกัด และที่อยู่สำหรับการติดต่อเกี่ยวกับการอุทธรณ์ของผู้อุทธรณ์
- (2) คำสั่งที่เป็นเหตุแห่งการอุทธรณ์ และวันที่รับทราบคำสั่ง
- (3) ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ผู้อุทธรณ์ยกขึ้นเป็นข้อคัดค้านคำสั่งที่เป็นเหตุแห่งการอุทธรณ์
- (4) คำขอของผู้อุทธรณ์
- (5) ลายมือชื่อของผู้อุทธรณ์

ถ้าเป็นการอุทธรณ์โดยทนายท หรือผู้ได้รับมอบหมายให้อุทธรณ์แทน ให้ปรับสาระสำคัญในหนังสืออุทธรณ์ให้เหมาะสม โดยอย่างน้อยควรมีสาระสำคัญให้สามารถเข้าใจได้ ให้ผู้อุทธรณ์จัดทำสำเนาหนังสืออุทธรณ์ และสำเนาพยานหลักฐานที่ผู้อุทธรณ์รับรองสำเนาถูกต้อง ยื่นพร้อมกับหนังสืออุทธรณ์ด้วย กรณีที่ไม่อาจแนบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องได้เพราะพยานหลักฐานอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นหรือเพราะเหตุอื่นใด

¹⁶⁴ กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ข้อ 24

¹⁶⁵ กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ข้อ 25

¹⁶⁶ กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ข้อ 26

¹⁶⁷ กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ข้อ 27

ให้ระบุเหตุที่ไม่อาจแนบพยานหลักฐานไว้ด้วย และถ้ามีการมอบหมายให้ดำเนินการแทน ก็ให้แนบหนังสือมอบหมายตามข้อ 26 แล้วแต่กรณี พร้อมหนังสืออุทธรณ์ด้วย¹⁶⁸

ในการอุทธรณ์ต้องยื่นภายในกำหนดระยะเวลา ดังนี้¹⁶⁹

(1) สามสิบวันนับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำสั่งที่เป็นเหตุแห่งการอุทธรณ์ สำหรับผู้ที่ถูกสั่งลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้ หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ

(2) เก้าสิบวันนับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำสั่งที่เป็นเหตุแห่งการอุทธรณ์ หรือหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้ถูกสั่งลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ ถึงแก่ความตายสำหรับทายาท

สำหรับการยื่นหนังสืออุทธรณ์ ให้ยื่นต่อพนักงานผู้รับอุทธรณ์ที่สำนักงาน ก.พ. หรือจะส่งหนังสืออุทธรณ์โดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนก็ได้ และเพื่อประโยชน์ในการนับระยะเวลาอุทธรณ์ในกรณีมายื่นอุทธรณ์ต่อพนักงานผู้รับอุทธรณ์ ให้ถือว่าวันที่รับหนังสือตามหลักฐานการลงทะเบียนรับหนังสือตามระเบียบ ว่าด้วยงานสารบรรณเป็นวันยื่นหนังสืออุทธรณ์ ส่วนกรณีส่งหนังสืออุทธรณ์ทางไปรษณีย์ ให้ถือว่าวันที่ทำการไปรษณีย์คืนทางประทับตรารับที่ของหนังสืออุทธรณ์เป็นวันยื่นหนังสืออุทธรณ์¹⁷⁰ เพื่อประโยชน์ในการนับระยะเวลาอุทธรณ์ ให้ถือว่าวันที่ผู้ถูกสั่งลงโทษทางวินัย หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการลงลายมือชื่อรับทราบคำสั่ง เป็นวันรับทราบคำสั่ง ถ้าผู้ถูกสั่งลงโทษทางวินัยหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการไม่ยอมลงลายมือชื่อรับทราบคำสั่งลงโทษหรือคำสั่งให้ออกจากราชการ และมีการแจ้งคำสั่งลงโทษ หรือคำสั่งให้ออกจากราชการ ให้ผู้ถูกสั่งลงโทษทางวินัยหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการทราบกับมอบสำเนาคำสั่งลงโทษ หรือสำเนาคำสั่งให้ออกจากราชการ ให้ผู้ถูกสั่งลงโทษทางวินัยหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการแล้ว ทำบันทึก ลงวัน เดือน ปี เวลา และสถานที่ที่แจ้งและลงลายมือชื่อผู้แจ้ง พร้อมทั้งพยานรู้เห็นไว้เป็นหลักฐานแล้ว ให้ถือว่าวันที่แจ้งนั้นเป็นวันรับทราบคำสั่ง

อย่างไรก็ตาม ถ้าไม่อาจแจ้งให้ผู้ถูกสั่งลงโทษทางวินัยหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการลงลายมือชื่อรับทราบคำสั่งได้โดยตรง และได้แจ้งเป็นหนังสือส่งสำเนาคำสั่งลงโทษ หรือสำเนาคำสั่งให้ออกจากราชการทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ไปให้ผู้ถูกสั่งลงโทษทางวินัยหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ ณ ที่อยู่ของผู้ถูกสั่งลงโทษทางวินัยหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ ซึ่งปรากฏตามหลักฐานของทางราชการโดยส่งสำเนาคำสั่งไปให้สองฉบับ เพื่อให้ผู้ถูกสั่งลงโทษทางวินัยหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการเก็บไว้หนึ่งฉบับ และให้ผู้ถูกสั่งลงโทษทางวินัยหรือถูกสั่งให้ออกจาก

¹⁶⁸ กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ข้อ 28

¹⁶⁹ กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ข้อ 29

¹⁷⁰ กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ข้อ 30

ราชการลงลายมือชื่อและวัน เดือน ปี ที่รับทราบคำสั่งลงโทษหรือคำสั่งให้ออกจากราชการ ส่งกลับคืนมาเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานหนึ่งฉบับ ในกรณีเช่นนี้ เมื่อล่วงพ้นสามสิบวันนับแต่วันที่ปรากฏในใบตอบรับทางไปรษณีย์ลงทะเบียนว่าผู้ถูกสั่งลงโทษทางวินัยหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการได้รับเอกสารดังกล่าวหรือมีผู้รับแทนแล้ว แม้ยังไม่ได้รับสำเนาคำสั่งฉบับที่ให้ผู้ถูกสั่งลงโทษทางวินัยหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการลงลายมือชื่อและวัน เดือน ปี ที่รับทราบคำสั่งลงโทษทางวินัยหรือคำสั่งให้ออกจากราชการกลับคืนมา ให้ถือว่าผู้ถูกสั่งลงโทษทางวินัยหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการได้รับทราบคำสั่งแล้ว¹⁷¹

ในส่วนของหนังสืออุทธรณ์ที่พนักงานผู้รับอุทธรณ์ได้รับอุทธรณ์ไว้แล้ว ให้ออกใบรับให้ผู้อุทธรณ์และลงทะเบียนเรื่องอุทธรณ์ในสารบบแล้วตรวจคำอุทธรณ์ในเบื้องต้น ถ้าเห็นว่าเป็นคำอุทธรณ์ที่สมบูรณ์ครบถ้วน ให้เสนอคำอุทธรณ์ดังกล่าวต่อประธาน ก.พ.ค. เพื่อดำเนินการต่อไป ถ้าเห็นว่าคำอุทธรณ์นั้น ไม่สมบูรณ์ครบถ้วนด้วยเหตุใด ๆ ให้พนักงานผู้รับอุทธรณ์แนะนำให้ผู้อุทธรณ์แก้ไขให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าเห็นว่าข้อที่ไม่สมบูรณ์ครบถ้วนนั้นเป็นกรณีที่ไม่อาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ หรือเป็นเรื่องอุทธรณ์ที่ไม่อยู่ในอำนาจของ ก.พ.ค. หรือผู้อุทธรณ์ไม่แก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้บันทึกไว้แล้วเสนอหนังสืออุทธรณ์ดังกล่าวต่อประธาน ก.พ.ค. เพื่อดำเนินการต่อไป¹⁷²

จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับวินัยทหารต่างประเทศของทั้งสามประเทศนั้น ขึ้นต้นจะพบได้ว่ามีขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมที่น่าสนใจอันได้แก่ การอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัย โดยนอกจากจะสามารถอุทธรณ์กับทางผู้บังคับบัญชาของผู้ที่มีคำสั่งลงโทษโดยตรงแล้ว ยังสามารถที่จะอุทธรณ์ต่อศาลทหารได้ อีกทั้งกรณีของผู้ที่มีอำนาจวินัยจัญญ์คำอุทธรณ์จะไม่ใช่ว่าผู้บังคับบัญชาที่อาจมีส่วนได้เสียกับผู้ที่มีคำสั่งการลงโทษทางวินัย แต่จะเป็นคณะกรรมการวินัยจัญญ์อุทธรณ์ที่มีความเป็นกลางโดยคณะกรรมการดังกล่าวจะถูกแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ในขณะที่บทบาทนิติที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยนั้นกระบวนการอุทธรณ์จะถูกนำไปรวมอยู่กับกระบวนการร้องทุกข์ด้วย ซึ่งผลของการนำไปรวมกับการร้องทุกข์จะทำให้ผู้ที่อุทธรณ์จะต้องทำการอุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้ที่มีอำนาจออกคำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสีย

¹⁷¹ กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินัยจัญญ์อุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ข้อ 31

¹⁷² กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินัยจัญญ์อุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ข้อ 32

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหาร ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 และแนวทางการแก้ไขปัญหา

ในบทนี้ ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 โดยการนำข้อมูลที่ได้กล่าวมาแล้วในบทก่อนหน้ามาทำการวิเคราะห์ปัญหา ได้แก่ ประการแรก ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการไม่กำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ประการที่สอง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยภายในหน่วยงานทหาร ประการที่สาม ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารโดยทนาย ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิของผู้ที่อุทธรณ์เสียชีวิตหรือพิการในระหว่างการอุทธรณ์ และประการสุดท้าย ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาในการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการไม่กำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 และแนวทางการแก้ไขปัญหา

ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ทหาร ถือเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในด้านการดูแลความมั่นคงของรัฐทั้งภายในและภายนอกประเทศ อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานสำคัญที่จะช่วยในการพัฒนาประเทศ จึงทำให้กำลังพลในหน่วยงานทหารมีจำนวนมาก และในการที่จะปกครองคนจำนวนมากจำเป็นต้องมีระบบสายการบังคับบัญชา และมีการควบคุมระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด เมื่อพบว่ามิผู้ที่ทำผิดไปจากระเบียบวินัยที่ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ผู้นั้นจะถูกลงโทษด้วยทัณฑ์ทางทหารซึ่งมีอยู่ 5 สถานหรืออาจรวมถึงการงดพิจารณาบำเหน็จประจำปีด้วย และในกรณีที่ข้าราชการทหารผู้ถูกลงโทษทางวินัยทหารมีความรู้สึกว่าการลงโทษที่ตนได้รับนั้นไม่

เหมาะสม หรือว่าตนเองนั้นไม่ได้กระทำความผิดอย่างที่ได้อุทธรณ์กล่าวหา จึงต้องมีกระบวนการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหาร ให้ผู้บังคับบัญชานั้นพิจารณาแก้ไขโทษใหม่ให้เหมาะสมตามความผิดที่ตนได้กระทำ หรือให้ยกเลิกการลงโทษทางวินัยทหาร หากพิสูจน์ได้ว่าผู้นั้นไม่ได้กระทำความผิดจริงตามข้อกล่าวหา ซึ่งการอุทธรณ์นั้นถือเป็นกระบวนการทางยุติธรรมขั้นพื้นฐานที่สำคัญ ที่บุคคลทุกคนทุกสาขาอาชีพพึงจะได้รับ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 จะพบว่า ไม่ได้มีการบัญญัติในกระบวนการนั้นไว้เป็นการเฉพาะ คงมีแต่เฉพาะขั้นตอนการร้องทุกข์ อีกทั้งการร้องทุกข์นั้นมีข้อจำกัดหลายประการ และการร้องทุกข์ต้องทำกระทำต่อผู้บังคับบัญชาเท่านั้นซึ่งผู้บังคับบัญชาก็คือผู้ที่ทำการลงโทษตนเอง

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการไม่กำหนดให้มีการอุทธรณ์การลงโทษวินัยทหาร ดังต่อไปนี้

4.1.1 ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการไม่กำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476

โดยทั่วไปเมื่อมีคำสั่งใดๆ ที่กระทบต่อสิทธิของบุคคลคนหนึ่ง บุคคลผู้นั้นย่อมสามารถอุทธรณ์ในคำสั่งนั้นได้หากว่าตนเห็นว่าคำสั่งนั้นไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม ดังนั้นการอุทธรณ์นั้นจึงหมายถึง การที่ผู้ถูกระทบสิทธิจากคำสั่งของฝ่ายปกครองใช้สิทธิโต้แย้งขอให้เพิกถอนหรือแก้ไขคำสั่งนั้น การอุทธรณ์จึงถือว่าเป็นกระบวนการตรวจสอบหรือควบคุมการกระทำของฝ่ายปกครอง เพื่อให้การใช้อำนาจของฝ่ายปกครองเป็นไปด้วยความถูกต้องและชอบ ด้วยกฎหมาย อีกทั้งเพื่อเป็นหลักประกันในความเป็นธรรมและความมั่นคงในอาชีพข้าราชการ โดยจะส่งผลให้ผู้บังคับบัญชาต้องเพิ่มความระมัดระวังในการพิจารณาดำเนินการสั่งลงโทษ การอุทธรณ์ถือเป็นหลักประกันความเป็นธรรมสำหรับข้าราชการ อีกทั้งยังเป็นการจัดให้มีหลักประกันเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือให้ความเป็นธรรม ถือได้ว่าเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งในเรื่องการบริหารงานบุคคล และมีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองป้องกันมิให้ข้าราชการต้องถูกกั้นแกล้งโดยมิชอบ หรือได้รับการปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม โดยเงื่อนไขในการอุทธรณ์จะมีดังต่อไปนี้ กล่าวคือผู้อุทธรณ์ต้องเป็นผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยและไม่พอใจผลของคำสั่งลงโทษ ผู้อุทธรณ์ และจะต้องทำการอุทธรณ์เพื่อตนเองเท่านั้น ไม่อาจสามารถอุทธรณ์แทนผู้อื่นหรือให้ผู้อื่นอุทธรณ์แทนได้ การอุทธรณ์จะต้องอุทธรณ์ภายในระยะเวลาที่กำหนดนับแต่วันที่ได้รับทราบถึงผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษ การยื่นอุทธรณ์นั้นจะต้องทำการยื่นต่อผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยอุทธรณ์เท่านั้น ไม่สามารถยื่นต่อบุคคลอื่นได้ และข้อความหรือเนื้อความในหนังสืออุทธรณ์นั้นจะต้องมีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายและเหตุผลในการอุทธรณ์ให้เห็นว่าได้ถูกลงโทษโดยไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม หรือไม่เป็นธรรมอย่างไร พร้อมเอกสาร

หลักฐานในกรณีที่มี ซึ่งถ้าเข้าหลักเกณฑ์ตามเงื่อนไขนี้ก็จะสามารถทำการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยได้

ดังนั้น การอุทธรณ์จึงถือเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยการอุทธรณ์จะเป็นกระบวนการตรวจสอบดุลพินิจในการใช้อำนาจทางปกครองของผู้บังคับบัญชา ที่ได้ดำเนินการทางวินัยต่อผู้บังคับบัญชา และในกรณีที่ไม่มีคำสั่งการลงโทษทางวินัย และข้าราชการผู้ถูกลงโทษทางวินัยนั้นมีความรู้สึกว่าคุณไม่พอใจ หรือไม่เห็นด้วยในคำสั่งนั้น โดยอาจเห็นว่าคำสั่งการลงโทษเป็นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เป็นธรรม การอุทธรณ์จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐานและเป็นหลักประกันความเป็นธรรมต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยไม่ให้ถูกลงโทษอย่างไม่เป็นธรรม อันเกิดจากคำสั่งที่ไม่ชอบ นอกจากนี้ยังถือว่าการอุทธรณ์จะเป็นการเปิดโอกาสให้ข้าราชการผู้ถูกลงโทษทางวินัยได้สามารถใช้สิทธิในการโต้แย้งคำสั่ง อีกทั้งยังเป็นการขอให้ผู้บังคับบัญชาผู้สั่งลงทัณฑ์ได้มีการทบทวนและเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือเพิกถอนคำสั่งของตนได้ และหากปรากฏว่าผู้บังคับบัญชาได้มีการออกคำสั่งลงโทษทางวินัยที่ผิดพลาดโดยเป็นการไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม ก็สมควรที่จะมีองค์กรใดองค์กรหนึ่งทางปกครองที่จะทำการตรวจสอบการออกคำสั่งนั้นอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งองค์กรทางปกครองดังกล่าวควรมีความอิสระในการพิจารณาตรวจสอบจากผู้บังคับบัญชาผู้ออกคำสั่งนั้น อีกทั้งต้องเป็นองค์กรที่เป็นกลางเพื่อทำให้เกิดการสร้าง ความเชื่อมั่นให้กับผู้บังคับบัญชา ว่าตนจะได้รับการพิจารณาด้วยความเป็นธรรม การอุทธรณ์จึงเป็นหลักประกันในความมั่นคงในอาชีพว่าการรับราชการของตนนั้นจะได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมไม่ได้รับการปฏิบัติที่ไม่ชอบ อีกทั้งการอุทธรณ์ยังเป็นหลักการประกันสิทธิในกระบวนการพิจารณาที่หน่วยงานของราชการจะต้องเปิดโอกาสให้ข้าราชการได้ต่อสู้ป้องกันสิทธิของตน ในกระบวนการพิจารณาต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ และเพื่อเป็นการให้ข้าราชการได้มีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่ตนพึงจะได้รับ

จากการศึกษาพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 พบว่า บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการลงโทษทางวินัย และการร้องทุกข์ของข้าราชการทหารดังนี้ ในการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงนั้น จะมีการกำหนดตัวอย่างการกระทำผิดวินัยทหารด้วยกัน 9 ข้อ และเมื่อมีข้าราชการทหารที่ได้กระทำผิดวินัยในกรณีที่ร้ายแรงจะต้องรับทัณฑ์ทางทหารที่มีการกำหนดไว้ 5 สถานด้วยกัน โดยเรียงจากเบาไปหาหนัก อันได้แก่ ภาคทัณฑ์ ทัณฑ์กรรม กัก ขัง หรือจำขัง รวมถึงอาจจะไม่ได้เข้ารับการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน หรือเรียกว่าการงดพิจารณาบำเหน็จประจำปี เนื่องมาจากการถูกลงโทษ หรือถูกลงทัณฑ์ทางวินัยทหารตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงกลาโหมกำหนด และสำหรับผู้มีอำนาจในการสั่งลงโทษทางวินัยทหารนั้น

พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ได้กำหนดไว้ว่าจะต้องเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้นั้น หรือ ผู้ซึ่งได้รับมอบอำนาจให้บังคับบัญชาจากกระทรวงกลาโหม ส่วนราชการที่เป็นหน่วยขึ้นตรงของกระทรวงกลาโหม กองทัพบก หรือกองทัพอากาศ สำหรับหลักเกณฑ์ในการลงทัณฑ์นั้น ให้กระทำได้แต่เฉพาะตามที่กำหนดไว้ในตารางกำหนดทัณฑ์ในท้ายพระราชบัญญัตินี้ การลงทัณฑ์จะต้องพิจารณาให้ถ่วงถ่วงแน่นอนว่า ผู้รับโทษนั้นมีความผิดจริงจึงสั่งลงทัณฑ์ และระวางอย่าให้เป็นการลงทัณฑ์ไปโดยโทษจริต หรือลงทัณฑ์แก่ข้าราชการผู้ไม่มีความผิดโดยชัดเจนเด็ดขาด อีกทั้งยังต้องทำการชี้แจงผู้ถูกลงทัณฑ์ด้วยว่า ตนได้กระทำผิดในวินัยทหารข้อใด

อนึ่ง เมื่อข้าราชการทหารผู้ถูกลงทัณฑ์มีความรู้สึกลึกว่าโทษที่ตนได้รับนั้นไม่เป็นธรรม จะมีกระบวนการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อเยียวยาจากการที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งที่ไม่ชอบหรือไม่เป็นธรรม โดยเงื่อนไขในการร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวนั้นบัญญัติไว้ว่า ข้าราชการทหารจะต้องทำการร้องทุกข์เพื่อตนเองเท่านั้น ห้ามมิให้ร้องทุกข์แทนผู้อื่น ห้ามมิให้ลงชื่อรวมกันหรือเข้ามาพร้อมกันหลายคน และห้ามมิให้ประชุมกันเพื่อหารือเรื่องราวร้องทุกข์ รวมถึงการห้ามมิให้ร้องทุกข์ว่าผู้บังคับบัญชาลงทัณฑ์แรงเกินไป ถ้าหากว่าผู้บังคับบัญชาผู้นั้นมิได้ลงทัณฑ์เกินอำนาจที่ตนมีอยู่ และถ้าจะกล่าวโทษผู้ใด ให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงที่เหนือกว่าผู้บังคับบัญชาที่มีคำสั่งลงโทษ จะด้วยวาจาหรือเขียนเป็นหนังสือก็ได้ ซึ่งถ้าเขียนเป็นหนังสือโดยทำเป็นจดหมายแล้วจะต้องลงลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์นั้นด้วย ถ้าไม่มีลายมือชื่อผู้บังคับบัญชาไม่ต้องพิจารณา และเมื่อร้องทุกข์ตามระเบียบต่อผู้บังคับบัญชาแล้วยังไม่ได้รับคำชี้แจงภายใน 15 วัน สามารถร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปอีกชั้นได้ หรือหากเมื่อได้รับคำชี้แจงจากผู้บังคับบัญชาแล้วยังไม่สิ้นข้อสงสัย ก็สามารถร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปอีกชั้นได้เหมือนกัน

นอกจากนี้ จากการศึกษาทฤษฎีทางกฎหมายมหาชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักการอุทธรณ์ทางวินัย ซึ่งมีใจความสำคัญดังต่อไปนี้

การอุทธรณ์ หมายถึง การที่ผู้ถูกลงโทษทางวินัยร้องขอให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ ตามกฎหมาย ได้ พิจารณาเรื่องของตนขึ้นพิจารณาใหม่ให้เป็นไปในทางที่เป็นคุณแก่ตน โดยทั่วไป การอุทธรณ์ หมายถึง การที่ผู้ถูกลงโทษสิทธิจากคำสั่งของฝ่ายปกครองใช้สิทธิโต้แย้งขอให้เพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่ง

สำหรับความสำคัญของการอุทธรณ์ เป็นกระบวนการตรวจสอบหรือควบคุมการกระทำของฝ่ายปกครอง เพื่อให้การใช้อำนาจของฝ่ายปกครองเป็นไปโดยถูกต้องและชอบด้วยกฎหมาย และเพื่อเป็น หลักประกันความเป็นธรรมและความมั่นคงในอาชีพข้าราชการ ทำให้ผู้บังคับบัญชาเพิ่มความ ระมัดระวังในการพิจารณาดำเนินการสั่งลงโทษ การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษ การอุทธรณ์

คำสั่งลงโทษทางวินัย เป็นกลไกที่สำคัญของการควบคุม ตรวจสอบ ความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องมาจากการลงโทษทางวินัยของข้าราชการ

จากที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อมีคำสั่งการลงโทษทางวินัยจากผู้บังคับบัญชาที่ให้แก ผู้ใต้บังคับบัญชา จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 จะกำหนดให้มีกระบวนการในการร้องทุกข์ ทั้งนี้ในการกำหนดกระบวนการ และขั้นตอนต่างๆในการร้องทุกข์ คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะเป็นเครื่องมือใช้สำหรับบอกเล่าถึงความรู้สึกคับข้องใจว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งเกิดจากคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในการสั่งลงโทษตน และเปิดโอกาสให้ผู้บังคับบัญชาที่มีคำสั่งการลงโทษทางวินัยได้ทำการชี้แจงทำความเข้าใจ ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไข เกี่ยวกับคำสั่งนั้นอย่างเหมาะสม แต่เมื่อพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าวกลับพบว่า ไม่มีในขั้นตอนของกระบวนการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหาร โดยมีเพียงแต่ขั้นตอนการร้องทุกข์เท่านั้น โดยขั้นตอนการร้องทุกข์นี้จะต้องทำการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของตน หรือผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปอีกระดับในกรณีร้องทุกข์กล่าวโทษต่อผู้บังคับบัญชาของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัย ซึ่งกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยนี้ถือว่าเป็นกระบวนการขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม

อนึ่ง การร้องทุกข์ในเรื่องการลงโทษทางวินัยทหารนั้น อาจส่งผลเสียต่อตัวข้าราชการทหารผู้ร้องทุกข์นั้นอย่างไม่เป็นธรรมด้วย เพราะการร้องทุกข์ต้องร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาและผู้บังคับบัญชาที่รับเรื่องร้องทุกข์อาจจะเป็นผู้มีส่วนได้เสีย เนื่องมาจากในระบบทหารนั้นปกครองด้วยระบบยศทางทหารและยึดถือในเรื่องสายการบังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด โดยผู้บังคับบัญชาที่มีคำสั่งลงโทษทางวินัยทหารกับผู้บังคับบัญชาที่เหนือไปอีกชั้นที่รับเรื่องราวร้องทุกข์จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันในสายการบังคับบัญชามากกว่า อีกทั้งการร้องทุกข์ที่บทบัญญัติกำหนดให้ต้องลงลายมือชื่อ อาจส่งผลให้เกิดความบาดหมางกันระหว่างผู้ตั้งและผู้ถูกตั้ง รวมไปถึงอาจจะมีผลต่อชีวิตรับราชการ โดยแทนที่ผู้ถูกลงโทษจะได้รับความเป็นธรรมและมีความสบายใจกลับกลายเป็นอาจจะได้รับผลเสียตามมาอีกมากมาย ทั้งในเรื่องสิทธิประโยชน์ต่างๆ เช่น การเลื่อนชั้นเงินเดือน การลาพักผ่อน เป็นต้น และจะโดนกล่าวหาว่ากระด้างกระเดื่องต่อผู้บังคับบัญชา การร้องทุกข์จึงนับว่าเป็นการเผชิญหน้ากันระหว่างผู้บังคับบัญชาผู้สั่งลงโทษและผู้ใต้บังคับบัญชาผู้ถูกลงโทษ โดยแทนที่จะเป็นการปรับความเข้าใจกลับกลายเป็นการสร้าง ความบาดหมางกัน อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อหน่วยงานที่อาจทำให้ไม่มีผู้ใดอยากจะทำงานในหน่วยงานนี้เนื่องจากไม่มีกระบวนการยุติธรรมที่ดีพอ

นอกจากนี้ การที่นำการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยไปรวมกับการร้องทุกข์ ซึ่งให้ผู้ถูกลงโทษทางวินัยมีสิทธิที่จะร้องทุกข์ต่อผู้มีอำนาจเหนือผู้สั่งลงโทษอีกชั้นหนึ่ง โดยไม่มีการอุทธรณ์แยกออกมาเป็นการเฉพาะ จะส่งผลทำให้ข้าราชการทหารซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชาไม่สามารถที่จะโต้แย้งในดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาผู้สั่งลงโทษทางวินัย การนำขึ้นตอนดังกล่าวไปรวมกับการร้องทุกข์ในทุกๆเรื่องด้วย จะมีผลทำให้คำร้องทุกข์ดังกล่าวต้องนำเสนอต่อผู้บังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาที่สั่งลงโทษไปด้วย อย่างที่ได้กล่าวไว้แล้วในข้างต้นในเรื่องของความใกล้ชิดของสายการบังคับบัญชาระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้บังคับบัญชาที่มีคำสั่งลงโทษที่มีความใกล้ชิดกว่ากัน อาจทำให้มีเหตุการณ์ที่ข้าราชการผู้น้อยไม่กล้าร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาที่รับร้องทุกข์ เท่ากับเป็นการก่อให้เกิดความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งการไม่มีการอุทธรณ์นั้นจะเป็นการขัดต่อระบบคุณธรรมในเรื่องการดำเนินการทางวินัย ซึ่งต้องดำเนินการเป็นไปด้วยความโปร่งใสยุติธรรม และโดยปราศจากอคติ ซึ่งการอุทธรณ์นั้นถือว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐานในระบบการบริหารทรัพยากรบุคคล ที่ทุกหน่วยงานราชการพึงมีทุกหน่วย เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ข้าราชการทหารผู้ถูกลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงสามารถร้องขอความยุติธรรมในผลกระทบบที่ได้รับจากการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาที่สั่งลงโทษตน โดยมีองค์กรซึ่งเป็นกลางมาทำการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจดังกล่าว ดังนั้นถ้าไม่มีกระบวนการอุทธรณ์แล้ว จะเป็นการขาดหายไปซึ่งกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนพึงได้รับ ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการไม่กำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอนและวิธีการในการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ร้ายแรง

อย่างไรก็ตาม สำหรับการขาดหายไปของขั้นตอนของกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงนั้นซึ่งเป็นกระบวนการทางยุติธรรมที่มีความสำคัญมาก ย่อมที่จะส่งผลต่อความรู้สึกรวมไปถึงขวัญและกำลังใจของผู้ได้บังคับบัญชาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงดังกล่าว โดยตรงอาจรวมไปถึงสิทธิและสวัสดิการของกำลังพลที่พึงมีถึงแม้ว่าจะมีกระบวนการหรือขั้นตอนในการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของตนในกรณีที่ผู้ได้บังคับบัญชาดังกล่าวมีความรู้สึกว่าคุณไม่พอใจหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมก็ตาม แต่กระบวนการดังกล่าวก็ถือได้ว่ามีอาจเพียงพอที่จะคุ้มครองความยุติธรรมให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชาผู้นั้นได้ เพราะขั้นตอนการร้องทุกข์ดังกล่าว จะต้องทำการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาที่เหนือกว่าผู้บังคับบัญชาที่มีคำสั่งลงโทษ อาจทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาที่ได้รับการลงโทษรู้สึกว่าคุณนั้นไม่ได้รับความเป็นธรรมอันเนื่องมาจากความใกล้ชิดกันของลำดับการบังคับบัญชา จึงทำให้ไม่สอดคล้องต่อหลักการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัย

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การขาดหายไปซึ่งกระบวนการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ร้ายแรงย่อมส่งผลกระทบต่อผู้ได้บังคับบัญชาที่ถูกลงโทษโดยผู้ที่มีอำนาจโดยตรงไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสิทธิในทางกระบวนการยุติธรรมที่หากไม่พอใจในคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรง หรือขวัญและกำลังใจต่อการทำงานของผู้นั้น อีกทั้งกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้นถือว่าเป็นขั้นตอนในกระบวนการทางยุติธรรมที่สำคัญ ถึงแม้ว่าในหน่วยงานทหารจะมีขั้นตอนในการร้องทุกข์ที่เมื่อมีคำสั่งใดๆต่อผู้ได้บังคับบัญชา เมื่อผู้นั้นรู้สึกที่ไม่พอใจในคำสั่งดังกล่าวก็สามารถร้องทุกข์ได้ อีกทั้งการร้องทุกข์ต้องร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาที่เหนือกว่าผู้บังคับบัญชาที่มีคำสั่งลงโทษทางวินัยซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความไม่เป็นกลางได้ ส่งผลให้เกิดปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการไม่กำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476

ดังนั้นจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มิได้มีการกำหนดขั้นตอนและหลักเกณฑ์ในกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ร้ายแรงนั้น จะส่งผลทำให้ข้าราชการทหารผู้ถูกลงโทษทางวินัยไม่สามารถที่จะใช้สิทธิในการอุทธรณ์ได้ ซึ่งการไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยดังกล่าวย่อม ซึ่งถือได้ว่าเป็นการบัญญัติกฎหมายที่มีความบกพร่องอย่างมาก และไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานสากลของหน่วยงานราชการใดๆ ที่แทบทุกหน่วยงานล้วนมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐานดังกล่าวนี้ทั้งสิ้น โดยนอกจากจะส่งผลเสียต่อข้าราชการทหารผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารแล้ว ยังจะส่งผลเสียก่อให้เกิดความไม่เชื่อมั่นของประชาชนบุคคลภายนอก หรือข้าราชการทหารผู้อื่นต่อกระบวนการยุติธรรมในหน่วยงานทหารที่ได้รับทราบเหตุการณ์การลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่เป็นธรรมโดยปราศจากการอุทธรณ์ และการที่ไม่มีกระบวนการดังกล่าวจะเป็นการขัดต่อหลักประกันความมั่นคงในอาชีพการรับราชการอีกด้วย อีกทั้งจะส่งผลร้ายต่อความมั่นคงของประเทศชาติในอนาคต โดยเฉพาะในเรื่องของกำลังพลของข้าราชการทหาร เพราะจะทำให้ไม่มีใครยอมรับราชการทหาร เนื่องมาจากการที่ไม่มีการคุ้มครองสิทธิของตนขั้นพื้นฐานที่ต้องได้รับอย่างเพียงพอ หากเกิดกรณีข้าราชการทหารได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม หรือไม่เหมาะสมจากการถูกลงโทษด้วยคำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารของผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจในการสั่งการลงไป

4.1.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา

ผู้เขียนเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 โดยให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องของการกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ร้ายแรง เพื่อที่จะกำหนดถึงหลักเกณฑ์ของคดีทางวินัยทหารที่จะสามารถอุทธรณ์ อีกทั้งกำหนดในเรื่องของขั้นตอนและวิธีการต่างๆ ในการเตรียมตัวและ

เอกสารที่จะต้องยื่นอุทธรณ์ ซึ่งหากมีการกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการที่ให้ทหารที่ถูกคำสั่งลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ร้ายแรงได้มีการเตรียมตัวในการยื่นอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัย เพื่อที่จะได้มีการพิสูจน์ความจริง และให้ความเป็นธรรมแก่ทหารที่ถูกคำสั่งลงโทษทางวินัย รวมไปถึงการส่งผลดีและความเชื่อมั่นในกระบวนการดำเนินการทางวินัยของทหารอีกด้วย

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารในต่างประเทศ ได้แก่ เครือรัฐออสเตรเลีย และสาธารณรัฐฟินแลนด์ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

เครือรัฐออสเตรเลีย

ในการกำหนดเรื่องของการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัย โดยผู้มีอำนาจอุทธรณ์ก็สามารถอุทธรณ์ต่อศาลทหารออสเตรเลียได้ ดังนี้

- (1) เกี่ยวกับหลักฐานความเชื่อมั่น คือ ไม่มีเหตุผลหรือไม่ได้รับการสนับสนุน
- (2) เป็นผลมาจากคำตัดสินที่ผิดพลาดซึ่งเป็นข้อสงสัยตามกฎหมายหรือกฎหมายอื่น และข้อเท็จจริง การลงโทษไม่ชอบด้วยกฎหมาย และปรากฏความผิดพลาดของผู้พิพากษาให้เห็นได้อย่างชัดเจน

(3) ว่ามีความผิดพลาดในการดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมก่อนที่จะมีการสรุปผลคำพิพากษาโดยผู้มีอำนาจ และปรากฏความผิดพลาดของผู้พิพากษาให้เห็นได้อย่างชัดเจน

(4) ในทุกสถานการณ์ของกรณี การลงโทษไม่ปลอดภัยหรือไม่เป็นที่น่าพอใจศาลต้องอนุญาตให้อุทธรณ์

ถ้าในอุทธรณ์การลงโทษโดยผู้มีอำนาจสรุปก็จะปรากฏขึ้นเพื่อศาลทหารของออสเตรเลียที่มีหลักฐาน ศาลจะต้องได้รับและพิจารณาหลักฐานที่แสดงว่า

- (1) ไม่ได้อยู่ในขณะนั้นอย่างมีเหตุผลระหว่างการดำเนินกระบวนการของผู้ที่มีอำนาจ
- (2) มีแนวโน้มที่จะมีความน่าเชื่อถือ
- (3) จะได้รับการยอมรับในการดำเนินการก่อนที่ผู้มีอำนาจสรุป

อย่างไรก็ตาม หากศาลทหารออสเตรเลียได้รับและพิจารณาหลักฐาน และที่ปรากฏต่อศาลว่าการลงโทษที่ไม่สามารถได้รับการสนับสนุนโดยคำนึงถึงพยานว่า ศาลต้องอนุญาตให้อุทธรณ์และยกเลิกคำสั่งการลงโทษนั้น

สาธารณรัฐฟินแลนด์

สำหรับสิทธิในการอุทธรณ์นั้น การอุทธรณ์ (คำร้องขอตัดสิน) ต่อการตัดสินใจทางวินัย โดยผู้บัญชาการระดับกองพัน/ระดับเทียบเท่าผู้บัญชาการ/ระดับเทียบเท่าหรือนายอำเภอ อาจจะทำกับผู้บัญชาการของระดับกองพล/ระดับเทียบเท่า เพื่อทบทวนการตัดสินใจทางวินัยโดยผู้บัญชาการกอง

พลระดับ/ระดับเทียบเท่า หรือโดยผู้บังคับบัญชาที่มีวินัยเหนือเขาหรือเธอและจากการตัดสินใจของผู้บัญชาการกองพล/ระดับเทียบเท่า บนพื้นฐานของการร้องขอสำหรับการตัดสินใจอาจจะขอโดยการยื่นอุทธรณ์ (การอุทธรณ์ทางวินัย) เฉพาะบุคคลที่ถูกลงโทษทางวินัยเท่านั้นหรือบุคคลซึ่งถูกลงโทษทางวินัยเท่านั้นที่มีสิทธิอุทธรณ์ ทั้งนี้เนื้อหาของคำขอสำหรับการตัดสินใจ คำร้องขอให้คำวินิจฉัยต้องมีการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ดังนี้

- (1) การตัดสินใจทางวินัยภายใต้การอุทธรณ์
- (2) ประเด็นด้านการตัดสินใจเรื่องอุทธรณ์
- (3) สิ่งที่เปลี่ยนแปลงจะได้รับการร้องขอในการตัดสินใจ;
- (4) เหตุอุทธรณ์และประเด็นด้านใดในการตัดสินใจบุคคลที่ยื่นคำร้องขอพิจารณา

พิจารณาไม่ถูกต้อง

เมื่อพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหาร ในประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่า ประเทศไทยควรนำแนวคิด และบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหาร ในต่างประเทศมาปรับใช้ในประเทศไทย เนื่องจากในต่างประเทศนั้นมีการกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหาร เช่น ประเด็นด้านการอุทธรณ์ เหตุแห่งการอุทธรณ์ และประเด็นในการยื่นคำร้องขอพิจารณาอุทธรณ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นการให้สิทธิแก่ผู้ถูกคำสั่งลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ร้ายแรงสามารถที่จะมีขั้นตอน และวิธีการในการพิสูจน์ความเป็นธรรมให้แก่ตนเอง ตลอดจนการสร้างเชื่อมั่นในระบบการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการทหารที่เป็นไปตามหลักสากล ต่อไป

ดังนั้น หากประเทศไทยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ร้ายแรงไว้ในกฎหมาย จะทำให้ข้าราชการทหารผู้ถูกลงโทษทางวินัยสามารถใช้สิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยได้ นอกจากนี้จะส่งผลดีต่อข้าราชการทหารผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารแล้ว ยังจะส่งผลดีต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมในหน่วยงานทหาร อีกทั้งจะส่งผลดีต่อความมั่นคงของประเทศชาติในอนาคต โดยเฉพาะในเรื่องของกำลังพลของข้าราชการทหาร เพราะจะทำให้มีประชาชนอยากรับราชการทหาร เนื่องมาจากมีการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับอย่างเพียงพอ ในกรณีที่ข้าราชการทหารได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ตลอดจนการพัฒนากระบวนการในการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการทหารให้เป็นสากลเหมือนนานาประเทศ นั่นเอง

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ดังนี้

ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องของการกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการอุทธรณ์คำสั่ง และการพิจารณาคำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารขึ้นอีกหมวดหนึ่ง

กล่าวโดยสรุป หากมีการกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการอุทธรณ์คำสั่ง และการพิจารณาคำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารขึ้น จะทำให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.2 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไม่กำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยภายในหน่วยงานทหาร และแนวทางการแก้ไขปัญหา

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เมื่อข้าราชการผู้ใดก็ตามที่ได้รับผลกระทบจากการถูกลงโทษทางวินัย หากข้าราชการผู้นั้นมีความรู้สึกว่าตนได้รับความไม่เป็นธรรม หรือความไม่เหมาะสมจากโทษที่ตนได้รับ จะมีกระบวนการอุทธรณ์ไว้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเยียวยาความทุกข์นั้น ซึ่งการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้น จะเป็นการที่ข้าราชการผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยขอให้คณะกรรมการหรือองค์กรทางปกครองที่มีอำนาจได้ทำการพิจารณาในคำสั่งการลงโทษทางวินัย โดยจะขอให้ทำการพิจารณาการลงโทษใหม่ในทางที่เป็นคุณแก่ตน ซึ่งถือเป็นกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐานที่ข้าราชการทุกคนพึงได้รับ เพื่อเป็นการเยียวยาแก้ไข ในผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้บังคับบัญชาที่ได้รับคำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้น และเพื่อเป็นหลักประกันความเป็นธรรมสำหรับข้าราชการผู้ได้รับคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่เกิดจากความผิดพลาด ไม่ถูกต้อง หรือไม่เหมาะสมนั้น สมควรที่จะมีองค์กรทางปกครองที่มีความเป็นกลาง ที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้คำสั่งการลงโทษทางวินัย โดยองค์กรนั้นจะต้องเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระจากผู้บังคับบัญชาที่สั่งลงโทษทางวินัย และควรที่จะเป็นองค์กรที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บังคับบัญชาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัย และบุคคลภายนอกผู้ได้รับทราบเหตุการณ์

จากการศึกษา พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ผู้เขียนได้พบปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไม่กำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยในหน่วยงานทหาร โดยผู้เขียนจะขอกล่าวถึงปัญหาทางกฎหมายดังนี้

4.2.1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไม่กำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยภายในหน่วยงานทหาร

โดยทั่วไป เมื่อมีกรณีที่ข้าราชการผู้ใดก็ตามถูกลงโทษตามคำสั่งการลงโทษทางวินัยของผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจแล้วมีความไม่พอใจ โดยมีสาเหตุมาจากการลงโทษที่ไม่เป็นธรรม หรือ

การลงโทษนั้น ไม่เหมาะสมกับโทษที่ตนกระทำ ข้าราชการผู้นั้นจะมีกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะมาใช้ในการคุ้มครองสิทธิและใช้ในการโต้แย้งดุลพินิจในการออกคำสั่งการลงโทษของผู้บังคับบัญชา โดยการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยนั้นจะสามารถอุทธรณ์ต่อองค์กรใดองค์กรหนึ่งทางปกครอง ซึ่งองค์กรกลุ่มที่จะมาทำหน้าที่นั้นก็คือคณะกรรมการอุทธรณ์ โดยคณะกรรมการอุทธรณ์นั้นจะมีหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์พร้อมเสนอความเห็นและข้อวินิจฉัยในเรื่องที่ทำการอุทธรณ์ คณะกรรมการอุทธรณ์จึงต้องมาจากกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มข้าราชการที่เป็นกลาง และไม่มีส่วนได้เสีย กล่าวคือจะต้องมีความเป็นอิสระจากผู้บังคับบัญชาที่สั่งลงโทษทางวินัยนั้น การพิจารณาและวินิจฉัยจะต้องปราศจากการแทรกแซงจากบุคคลภายนอก การทำหน้าที่จะต้องทำไปตามหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ คือการที่ปราศจากอคติ ไม่มีความลำเอียง หรือเป็นไปตามหลักไม่มีส่วนได้เสียในคดีที่ตนเป็นผู้วินิจฉัย เป็นต้น ซึ่งเมื่อยึดถือตามหลักดังกล่าวจะเป็นหลักการประกันความมั่นใจให้กับข้าราชการผู้ทำการอุทธรณ์ว่าตนจะต้องไม่ได้รับการกลั่นแกล้งใดๆและต้องได้รับความยุติธรรมอย่างแน่นอน

ดังนั้น การกำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์จึงมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมในหน่วยงานราชการเป็นอย่างมาก เพราะถือว่าองค์กรดังกล่าวจะต้องมาทำหน้าที่ที่มีผลต่อข้าราชการผู้ถูกลงโทษทางวินัยเป็นอย่างมากที่จะต้องมีการพิจารณาวินิจฉัยโดยมีคำสั่งออกมา เช่น การไม่รับอุทธรณ์ ในกรณีที่มีการอุทธรณ์ในระยะเวลาที่เกินกำหนดไปแล้วหรือกรณีผู้อุทธรณ์ไม่ใช่ผู้มีสิทธิ การยกอุทธรณ์ เมื่อเห็นว่าโทษที่มีคำสั่งลงมานั้นเหมาะสมแล้วกับความผิด การยกเลิกคำสั่งและให้ผู้ได้บังคับบัญชาดำเนินการเสียใหม่ให้ผู้ต้องเมื่อเห็นว่าคำสั่งดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย การลดโทษเป็นอัตราโทษที่เบาลง เมื่อเห็นว่าผู้อุทธรณ์สมควรได้รับ การยกโทษ ในกรณีที่การดำเนินการทางวินัยนั้นชอบด้วยกฎหมายแล้วแต่เห็นว่าการกระทำของผู้อุทธรณ์นั้นไม่เป็นความผิดทางวินัย หรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความให้ถูกต้องเหมาะสม เมื่อเห็นว่าข้อความในคำสั่งลงโทษนั้นไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม จะเห็นได้ว่าคำสั่งเหล่านี้ ล้วนเป็นคำสั่งที่มีผลต่อชีวิตการรับราชการของผู้ได้บังคับบัญชาผู้ถูกลงโทษทางวินัยทั้งสิ้น ที่มาของคณะกรรมการอุทธรณ์จึงต้องทำให้ข้าราชการทั้งหลายนั้น จนเกิดความมั่นใจว่าจะต้องได้รับความยุติธรรม

จากการศึกษาพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 จะพบว่า บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวนี้ ไม่ได้มีการบัญญัติในเรื่องของการกำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ร้ายแรงเอาไว้ แต่ในบทบัญญัติของพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ได้มีการบัญญัติในเรื่องของการร้องทุกข์เอาไว้ โดยเมื่อมีคำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ร้ายแรงจากผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจ ซึ่งการลงโทษ

นั้นจะต้องทำการลงโทษตามทัณฑ์ทางทหารทั้ง 5 สถาน อาจรวมถึงการงดพิจารณาบำเหน็จประจำปีหรือการโยกย้ายตำแหน่งหน้าที่ให้ไปรับราชการยังหน่วยในพื้นที่อื่น ทั้งนี้เพื่อเป็นการเยียวยาให้ผู้ได้บังคับบัญชาที่มีความเดือดร้อนให้ได้รับการบรรเทาทุกข์ หรือการจัดทุกข์ให้พ้นไป ทั้งนี้การร้องทุกข์จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายได้กำหนดไว้ซึ่งมีข้อจำกัดอยู่หลายประการด้วยกัน อาทิเช่น การห้ามร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาว่าผู้บังคับบัญชาได้ทำโทษแรงเกินไป หากผู้บังคับบัญชานั้นได้ลงโทษตามอำนาจที่ตนมีอยู่ ห้ามร้องทุกข์เพื่อคนอื่น จะทำการร้องทุกข์ได้ต้องเป็นการร้องทุกข์เพื่อตนเองเท่านั้น และห้ามรวมกันมาร้องทุกข์เป็นส่วนรวมหรือทำการประชุมหารือเรื่องร้องทุกข์ และการร้องทุกข์นั้นหากเป็นการร้องทุกข์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นหนังสือจะต้องลงลายมือชื่อของผู้ที่ร้องทุกข์ด้วย หากไม่มีลายมือชื่อดังกล่าวห้ามผู้บังคับบัญชารับเรื่องร้องทุกข์ดังกล่าวไว้พิจารณา ทั้งนี้กระบวนการร้องทุกข์จะต้องดำเนินการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของผู้ที่ตนร้องทุกข์ว่ามีคำสั่งลงโทษตนเท่านั้น และห้ามทำการร้องทุกข์ข้ามสายการบังคับบัญชาเด็ดขาด เมื่อผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจรับเรื่องร้องทุกข์ได้รับเรื่องร้องทุกข์แล้ว จะต้องรีบดำเนินการพิจารณาค้นหาข้อเท็จจริงและแก้ไขเยียวยาเมื่อจำเป็นต่อผู้ร้องทุกข์เพื่อให้ความเดือดร้อนนั้นคลายไปหรือหายไป ซึ่งเมื่อผู้มีอำนาจรับเรื่องร้องทุกข์แล้วแต่ยังไม่ให้คำตอบตามระยะเวลาอันพอสมควร หรือคำตอบนั้นยังไม่เป็นที่พอใจแก่ข้าราชการทหารผู้ร้องทุกข์ ผู้ร้องทุกข์ก็สามารถที่จะร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาที่เหนือขึ้นไปอีกระดับหนึ่งได้ ซึ่งการให้คำตอบแก่ผู้ร้องทุกข์นั้นจะต้องรีบดำเนินการ เพราะหากเป็นระยะเวลายาวนานเกินไปทุกข์ที่เกิดแก่ผู้ได้บังคับบัญชานั้นยังมีมากขึ้น

นอกจากนี้ จากการศึกษาทฤษฎีทางกฎหมายมหาชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักองค์กรทางปกครองในรูปแบบคณะกรรมการ ที่มีใจความสำคัญดังต่อไปนี้

คณะกรรมการ หมายถึง คณะบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากบุคคลหรือองค์กรที่คณะบุคคลนั้นสังกัดอยู่เพื่อทำหน้าที่ด้วยการประชุมพิจารณาปรึกษาหารือเฉพาะเรื่องที่คณะกรรมการชุดนั้นได้รับมอบหมายแล้วรวบรวมข้อวินิจฉัยหรือข้อเสนอแนะต่อองค์กรนั้น คณะกรรมการอาจจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท คือ คณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นตามกำหนดระยะเวลาคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นตามความมุ่งหมายและคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นตามองค์ประกอบของคณะบุคคล

คณะกรรมการ เป็นรูปแบบขององค์กรทางปกครอง และมีข้อดีอยู่มาก เช่น ได้ข้อยุติที่ดีกว่าเพราะการร่วมกันวิเคราะห์จากความคิดของหลายคน ป้องกันการใช้อำนาจตามอำเภอใจของคน ๆ เดียว ใช้ในการประสานประโยชน์ที่ขัดแย้ง เกิดความกระจ่างในการประสานงาน และยังเป็น การรวมอำนาจที่ต่างกันจากแต่ละคนเข้ากัน ทำให้การงานเกิดผลเร็ว เป็นต้น ทั้งนี้ การจัดตั้งคณะกรรมการในงานต่าง ๆ อาจมีลักษณะแตกต่างกันได้ คณะกรรมการในองค์กรทางปกครองจึง

อาจมีการจัดตั้งและวิธีดำเนินงานหลายรูปแบบ แต่โดยที่คณะกรรมการในการใช้อำนาจทางปกครองนั้นจะต้องมีลักษณะเฉพาะบางประการ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 จึงได้บัญญัติเรื่องคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองไว้โดยเฉพาะ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การที่บัญญัติไว้แต่เพียงกระบวนการร้องทุกข์โดยมิได้มีการบัญญัติไปถึงกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐานที่ควรมี ย่อมส่งผลให้เกิดการขาดหายไปซึ่งโครงสร้างของคณะกรรมการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารไปด้วย และการขาดหายไปของโครงสร้างคณะกรรมการอุทธรณ์จะทำให้เกิดการขาดหายไปในเรื่องของอำนาจหน้าที่วินิจฉัยในเรื่องอุทธรณ์ด้วย ทำให้ไม่มีกลไกในองค์กรภายในฝ่ายปกครองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะมาทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบในการออกคำสั่งลงโทษทางวินัย เนื่องจากการที่มีเพียงกระบวนการร้องทุกข์นั้นทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในอำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่รับเรื่องราวร้องทุกข์ว่ามีขอบเขตรวมไปถึงการพิจารณาอุทธรณ์ด้วยหรือไม่ อีกทั้งการที่พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ไม่ได้บัญญัติในเรื่องการกำหนดให้โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารย่อมส่งผลทำให้ไม่มีองค์กรที่มาทำการคุ้มครองสิทธิในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐานซึ่งก็คือการอุทธรณ์แก่ผู้ถูกลงโทษทางวินัยทหาร ทำให้ข้าราชการทหารนั้นมีความเกรงกลัวว่าตนนั้นจะถูกกลั่นแกล้งจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และการที่ไม่มีองค์กรภายในฝ่ายปกครองดังกล่าวในหน่วยงานทหารถือเป็นความบกพร่องในกระบวนการยุติธรรม อาจทำให้กำลังพลที่อยู่ในสังกัดไม่ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานที่ควรได้รับและส่งผลทำให้เกิดการละเมิดสิทธิจากการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมที่เกินความจำเป็น

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ก็มีการกำหนดถึงกระบวนการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของข้าราชการผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัย ซึ่งไม่เพียงพอสำหรับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้บังคับบัญชา เพราะการที่ต้องร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้ที่สั่งลงโทษ จะเป็นการร้องทุกข์ต่อบุคคลที่ไม่ได้เป็นกลางอย่างแท้จริง ส่งผลทำให้ไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร เพราะถือว่ามี การพิจารณาที่อาจมีความลำเอียง มีอคติเพราะเกิดจากความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันระหว่างผู้พิจารณากับผู้ถูกกล่าวหา อีกทั้งประเด็นที่สำคัญคือการร้องทุกข์นั้นเป็นการร้องทุกข์ต่อองค์กรเดียว ซึ่งก็คือผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจรับเรื่องราวร้องทุกข์แต่เพียงผู้เดียว การใช้ดุลยพินิจเพียงแก่บุคคลคนเดียวย่อมก่อให้เกิดปัญหาในการกลั่นกรองคำสั่งที่อาจจะไม่สมบูรณ์ถูกต้องเหมาะสม โดยไม่มีการปรึกษาหารือประจุมกันเพื่อที่จะหาคำวินิจฉัยที่ดีที่สุดได้ เหมือนกับองค์กรกลุ่มที่กว่าจะมีคำตัดสินในเรื่องที่ทำการอุทธรณ์จะต้องได้จากมติของเสียงส่วน

ใหญ่ของคณะกรรมการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษซึ่งบุคคลที่จะมาเป็นคณะกรรมการดังกล่าวนี้จะต้องมาจากบุคคลที่เป็นกลาง อาทิเช่น ข้าราชการทหารผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ เหล่านี้มาร่วมกันพิจารณาคำอุทธรณ์ของผู้ถูกลงโทษทางวินัย และการที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้มีการกำหนดโครงสร้างคณะกรรมการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ร้ายแรงจึงไม่มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์ ส่งผลให้ต้องนำกระบวนการอุทธรณ์ไปรวมกับกระบวนการร้องทุกข์ด้วย อาจทำให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจร้องทุกข์มีความสับสนไม่สามารถแยกแยะในเรื่องการร้องทุกข์และการอุทธรณ์ ทำขั้นตอนสอบสวนจนถึงการมีคำวินิจฉัยไม่ถูกต้องเป็นไปตามแบบกระบวนการอุทธรณ์ ส่งผลให้ผู้บังคับบัญชาไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมภายในหน่วยงานที่ทุกหน่วยงานจำเป็นต้องมี

อย่างไรก็ตาม การที่กฎหมาย คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มิได้มีการกำหนดให้มีโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์ก็เพราะเนื่องจากมิได้มีการกำหนดกระบวนการอุทธรณ์เอาไว้ ทำให้ข้าราชการทหารที่ถูกลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงไม่สามารถที่จะอุทธรณ์ได้ ทำได้เพียงยื่นหนังสือร้องต่อผู้บังคับบัญชาว่าโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงที่ตนได้ถูกลงโทษนั้น ไม่เหมาะสม ทั้งนี้การที่ไม่มีการกำหนดกระบวนการในการอุทธรณ์คดีทางวินัยทหารแล้วจึงทำให้ประเทศไทยไม่มีการกำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์ที่จะทำหน้าที่ในการรับอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยทหารมาพิจารณาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อข้าราชการทหารทั่วไป ดังนั้นการที่ไม่มีการกำหนดกระบวนการอุทธรณ์เอาไว้จึงไม่มีการกำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์เอาไว้ด้วย ซึ่งทำให้ไม่สอดคล้องต่อหลักองค์กรทางปกครองในรูปแบบของคณะกรรมการ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การขาดหายไปซึ่งการกำหนดโครงสร้างและคณะกรรมการอุทธรณ์ ย่อมส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้บังคับบัญชาที่ถูกลงโทษทางวินัยทหารโดยตรง เนื่องจากการที่จะต้องร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาที่มีคำสั่งลงโทษทางวินัยของตน ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจพิจารณาอาจเป็นผู้ที่ถือได้มีส่วนได้เสีย และการที่อุทธรณ์หรือร้องทุกข์ต่อผู้นั้น อาจจะมีความรู้สึกว่าตนไม่น่าที่จะได้รับความยุติธรรม ซึ่งหากมีโครงสร้างคณะกรรมการอุทธรณ์ซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นกลางย่อมสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ที่ได้รับคำสั่งได้ และนอกจากที่จะส่งผลต่อตัวของผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยโดยเฉพาะแล้ว อาจส่งผลต่อองค์กรทหารด้วย เช่นในส่วนของบุคคลภายนอกที่ต้องการที่จะรับราชการทหาร เมื่อรับทราบเรื่องราวดังกล่าวอาจทำให้เกิดความลังเลที่จะสมัครเข้า การขาดไปย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไม่กำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยภายในหน่วยงานทหาร

ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มิได้มีการกำหนด กระบวนการอุทธรณ์ จึงทำให้มิได้มีการกำหนดให้มีโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยภายในหน่วยทหาร ซึ่งการมีเพียงการบัญญัติเพียงเฉพาะในเรื่อง การร้องทุกข์เท่านั้น ไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองสิทธิของข้าราชการทหารผู้ได้รับผลกระทบจาก คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารในกระบวนการยุติธรรมของผู้ได้บังคับบัญชาที่ถูกลงโทษ อีกทั้ง องค์การที่รับเรื่องร้องทุกข์ก็คือผู้บังคับบัญชาของผู้ที่มีคำสั่งการลงโทษทางวินัยแก่ตน และการที่ให้ ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวในการพิจารณาวินิจฉัยย่อมไม่อาจเพียงพอที่จะได้คำวินิจฉัย ที่ถูกต้องอย่างแท้จริง อาจทำให้ผู้ได้บังคับบัญชานั้นไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร ทั้งนี้การที่ กฎหมายไม่สามารถที่จะให้ความคุ้มครองได้อย่างที่ควรเป็นนั้นมีสาเหตุมาจากความล่าช้าของ กฎหมายดังกล่าวที่ไม่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงมาเป็นเวลาช้านาน ทำให้กระบวนการร้องทุกข์ที่มีอยู่ นั้นไม่สามารถคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของข้าราชการทุกคนได้ และการนำการอุทธรณ์ไปรวมกับ การร้องทุกข์จะทำให้เกิดความไม่ชัดเจนของอำนาจหน้าที่ ถือเป็นความบกพร่องและไม่ได้ มาตรฐานของกฎหมายสำคัญของหน่วยงาน โดยจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการดำเนิน กระบวนการยุติธรรมในหน่วยงานทหารของกำลังพล ว่าตนเองอาจไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิ หากได้รับผลกระทบที่มาจากปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม และยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติในกรณี ที่ไม่มีใครต้องการเป็นข้าราชการทหารเพราะกลัวว่าตนจะไม่ได้รับความคุ้มครองในกระบวนการ ยุติธรรมของหน่วยงานหากถูกกลั่นแกล้ง

4.2.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา

ผู้เขียนเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 โดยให้มีคณะกรรมการอุทธรณ์ และกำหนดให้มีโครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการอุทธรณ์เพื่อที่จะจะได้ให้ข้าราชการทหารที่ถูกลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงได้มีสิทธิ ในการที่จะอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยได้ รวมไปถึงการกำหนดโครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ ของคณะกรรมการอุทธรณ์ในการพิจารณาอุทธรณ์ของราชการทหารเพื่อให้สามารถต่อสู้คำสั่งที่ เกี่ยวกับการลงโทษทางวินัยได้ และเพื่อให้การพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวเป็นไปด้วยความ เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ไม่ใช่เป็นการร้องทุกข์แก่ผู้บังคับบัญชา และให้เพียงผู้บังคับบัญชาคนเดียวเท่านั้นใน การพิจารณาคำสั่งลงโทษทางวินัยว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ตลอดจนเป็นการป้องกันการวินิจฉัย ที่มีอคติหรือความไม่เป็นกลางในการพิจารณา นั้นเอง

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดให้มีโครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการอุทธรณ์ในราชอาณาจักรเดนมาร์ก โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

ในราชอาณาจักรเดนมาร์กนั้น มีการกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม สามารถกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการชดเชยได้ ส่วนคณะกรรมการวินัยจะประกอบด้วย

- (1) ผู้พิพากษาศาล (เป็นประธาน)
- (2) ผู้แทนกองกำลังติดอาวุธที่ได้รับการแต่งตั้งจากหัวหน้าฝ่ายกลาโหม
- (3) ตัวแทนของกลุ่มบุคลากรของบุคคลที่ได้มีการลงโทษทางวินัย

ผู้แทนสองคนสุดท้ายจะได้รับการแต่งตั้งตามข้อเสนอแนะขององค์กรบุคลากรซึ่งมี สิทธิในการเจรจาต่อรอง อย่างไรก็ตาม สมาชิกจะได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงกลาโหมเป็นระยะเวลาสี่ปี และให้แต่งตั้งผู้แทนแต่ละคนในคณะกรรมการ การแต่งตั้ง ใหม่จะทำได้ ซึ่งสมาชิกที่เข้าร่วมในกรณีเกี่ยวกับบุคลากรที่ได้รับการคัดค้านซึ่งได้รับการ ลงโทษ ทางวินัยจะได้รับการแต่งตั้งเป็นเวลาที่กำหนดตามคำแนะนำของโฆษกของพนักงานที่ถูกเกณฑ์ และ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะต้องจัดให้มีรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมของ คณะกรรมการวินัยเป็นต้น

ในส่วนการตัดสินใจของหัวหน้าฝ่ายวินัยจะต้องถูกนำขึ้นต่อหน้าศาลเมื่อมีการพิจารณา ตัดสินหรือกรณีที่คณะกรรมการวินัยยกเลิก คำวินิจฉัยของหัวหน้าผู้มีอำนาจจะถูกนำขึ้นต่อหน้า ศาลถ้าคณะกรรมการไม่ได้มี คำวินิจฉัยภายในสองเดือนนับแต่วันที่คณะกรรมการได้มีคำวินิจฉัยชี้ ขาด และให้นำคดีไปสู่การพิจารณาวินิจฉัยของคณะกรรมการวินัยต่อคณะกรรมการ กรณีอื่นจะถูก นำมาใช้กับกองบัญชาการป้องกัน การตัดสินใจดังกล่าวต้องถูกนำตัวมายังศาลเมืองที่โจทก์ทำ หน้าที่ ถ้าบุคคลที่ได้รับการปลดออกคดีจะต้องนำคดีไปยังศาลในเมืองที่โจทก์มีถิ่นที่อยู่ของตน

อย่างไรก็ตาม สิทธิที่จะเริ่มดำเนินการทางวินัยจะสิ้นสุดลงเมื่อพ้นสองปี กำหนดเวลา ดังกล่าว ในกรณีที่บุคคลนั้นได้รับแจ้งว่าได้มีการจัดทำรายงานหรือมีการดำเนินคดีอาญา ถ้า คดีอาญาซึ่งสิ้นสุดลงโดยปราศจากคำพิพากษาจะถูกส่งไปยังหัวหน้าผู้มีอำนาจ ทางวินัยบุคคลนั้น จะต้องได้รับแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรในเวลาเดียวกัน ถ้าคดีถูกส่งต่อไปยังหัวหน้าแผนกคดี หลังจากคำพิพากษาให้บุคคลนั้นได้รับ การบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรไม่ช้ากว่าเมื่อสิ้น กำหนดเวลาอุทธรณ์ นอกจากนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีสิทธิตั้งข้อกำหนดเพิ่มเติมใน การรักษาวินัยได้ข้อกำหนดเกี่ยวกับวันที่มีผลและระยะเวลาการเปลี่ยนผ่าน

เมื่อพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดให้มีโครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการอุทธรณ์ในประเทศไทยและราชอาณาจักรเดนมาร์กแล้ว พบว่า ประเทศไทยควรนำ แนวคิด หลักการทางกฎหมาย และบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดให้มีโครงสร้าง และอำนาจ

หน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์ของราชอาณาจักรเดนมาร์กมาใช้ในประเทศไทย เนื่องจากในราชอาณาจักรเดนมาร์กนั้น ได้มีการกำหนดคณะกรรมการวินัยอุทธรณ์โดยคัดเลือกจากตัวแทนจากผู้พิพากษา และตัวแทนจากกระทรวงกลาโหม รวมไปถึงผู้เชี่ยวชาญด้านการดำเนินการทางวินัยเป็นคณะกรรมการวินัยอุทธรณ์วินัยเพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาอุทธรณ์คดีวินัยที่ยื่นต่อคณะกรรมการ

ดังนั้น หากประเทศไทยมีการกำหนดบทบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดให้มีโครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์ไว้ จะทำให้การดำเนินการทางวินัยของข้าราชการทหารเป็นธรรมต่อทหารทั้งหลายที่ถูกลงโทษทางวินัย ไม่ใช่เพียงแต่การกำหนดให้แค่ผู้บังคับบัญชาเป็นผู้วินิจฉัยแต่เพียงผู้เดียว อีกทั้งยังส่งผลดีต่อความเชื่อมั่นในการดำเนินการยุติธรรมในหน่วยงานทหารของกำลังพลว่าตนต้องได้รับความคุ้มครองหากได้รับผลกระทบที่มาจากกรปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม และยังส่งผลดีต่อความมั่นคงของชาติ ในกรณีที่ข้าราชการทหารเชื่อมั่นว่าจะได้รับความคุ้มครองในกระบวนการยุติธรรมของหน่วยงานหากถูกกลั่นแกล้ง ตลอดจนสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพและเต็มกำลังความสามารถ

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการอุทธรณ์ และกำหนดให้มีโครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์ ดังนี้

- (1) ตุลาการศาลทหาร (เป็นประธาน)
- (2) นายทหารผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
- (3) ตัวแทนผู้มีความเชี่ยวชาญในด้านการดำเนินการทางวินัย

กล่าวโดยสรุป หากมีการกำหนดให้มีคณะกรรมการอุทธรณ์ที่มีทั้งตุลาการศาลทหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีความเชี่ยวชาญในด้านการดำเนินการทางวินัย จะทำให้การพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์เป็นไปด้วยความเป็นธรรม

4.3 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารโดยทายาท ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิของผู้ที่อุทธรณ์เสียชีวิตหรือพิการในระหว่างการอุทธรณ์ และแนวทางการแก้ไขปัญหา

นับตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน กระบวนการอุทธรณ์ถือเป็นกระบวนการทางยุติธรรมขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญในระบบการบริหารงานบุคคล โดยมีความมุ่งหมายเพื่อที่จะให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยมีโอกาสที่จะร้องขอรับความยุติธรรมจากการพิจารณาโดย

องค์กร หรือผู้มีอำนาจเหนือผู้สั่งลงโทษอีกชั้น โดยคำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้นอาจจะมีผลกระทบไปถึงบุคคลอื่นหรือครอบครัวด้วยนอกจากข้าราชการผู้ที่ทำกรอุทธรณ์ เนื่องมาจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้นไม่ได้มีเพียงแต่การลงโทษทางกายภาพเช่น การให้ทำทัณฑ์กรรม การกัก หรือการขังเท่านั้น แต่อาจรวมไปถึงการตัดเงินเดือน การงดพิจารณาบำเหน็จประจำปี การถูกโยกย้ายไปยังพื้นที่อื่นที่ไกลออกไป เหล่านี้ล้วนเป็นสิทธิประโยชน์ของข้าราชการที่ควรได้รับทั้งสิ้น หากมีคำสั่งการลงโทษทางวินัยแล้วมักจะมีโทษลักษณะนี้ตามมาด้วย และในกรณีที่ข้าราชการผู้อุทธรณ์ได้เสียชีวิตลงหรือมีเหตุทำให้พิการจนไม่สามารถมาดำเนินกระบวนการอุทธรณ์ได้ด้วยตนเอง จึงต้องมีการสืบสิทธิโดยมีความมุ่งหมายเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยอื่นนอกจากตัวผู้อุทธรณ์ การสืบสิทธิในการดำเนินกระบวนการอุทธรณ์ต่อจากผู้อุทธรณ์เดิมที่ไม่มีความสามารถในการดำเนินกระบวนการแล้วจึงเป็นเครื่องมือในการเยียวยาผลร้ายให้ได้รับการแก้ไขโดยไม่ทำให้กระบวนการอุทธรณ์นั้นเสื่อมเสียไป โดยผู้ที่อาจสืบสิทธิในการดำเนินกระบวนการดังกล่าว นอกจากจะต้องได้รับผลกระทบจากคำสั่งนั้นรวมถึงการที่ต้องเสียชื่อเสียงจากการลงโทษทั้งที่ตนไม่ได้ทำแล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับทางผู้อุทธรณ์เดิมด้วย ได้แก่ ทายาท ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิของผู้อุทธรณ์ การให้มีการสืบสิทธิในการอุทธรณ์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐานที่ทุกคนพึงได้รับและการได้รับการคุ้มครองที่เสียหายไปกลับคืนมา ทั้งนี้จะเป็นการไม่สมควรหากการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยจะยุติไปเพราะสาเหตุจากความตายหรือความสามารถของผู้อุทธรณ์ทั้งที่เขายังไม่ได้รับความยุติธรรม

4.3.1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารโดยทายาทผู้จัดการมรดกหรือผู้รับสิทธิของผู้ที่อุทธรณ์เสียชีวิตหรือพิการในระหว่างการอุทธรณ์

โดยทั่วไป กระบวนการหนึ่งในระบบยุติธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่สุดประการหนึ่งย่อมไม่พ้นกระบวนการอุทธรณ์ ทั้งนี้เนื่องมาจากการอุทธรณ์นั้นเป็นวิธีการอย่างหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมในระบบการบริหารงานบุคคล ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้ข้าราชการผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้น ได้มีหนทางในการร้องขอรับความยุติธรรม จากองค์กร หรือผู้มีอำนาจเหนือผู้ที่มีคำสั่งลงโทษทางวินัยอีกชั้นหนึ่ง การอุทธรณ์จึงถือว่าเป็นหลักการประกันสิทธิของข้าราชการในกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐานที่พึงมี เพื่อที่ตนจะไม่ถูกกลั่นแกล้งจากคำสั่งที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย และหากเกิดกรณีในตัวข้าราชการผู้ที่ได้รับคำสั่งการลงโทษทางวินัยได้ทำการอุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อองค์กร โดยชอบแล้วเสียชีวิตลง หรือทุพพลภาพจนไม่สามารถที่จะดำเนินกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยได้แล้ว ความตายหรือความพิการนั้นไม่ทำให้การพิจารณาที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นสิ้นสุดไป เพราะมีหลักการที่ให้ทายาท

ผู้สืบสันดาน ผู้จัดการมรดก หรือผู้ได้รับสิทธิในการอุทธรณ์สามารถที่จะยื่นขอเข้ามาแทนที่ข้าราชการผู้ที่เกี่ยวข้องหรือพิจารณาไม่สามารถดำเนินการได้ โดยการเข้ามาแทนที่ของผู้ที่สืบสิทธิ นั้นก็มีความมุ่งหมายเพื่อที่จะให้กระบวนการพิจารณาที่ดำเนินการค้างอยู่นั้น ได้ดำเนินการให้แล้วเสร็จต่อเนื่องกันไปได้โดยไม่ขาดตอน และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยจะได้รับความยุติธรรมในที่สุด

ดังนั้นการสืบสิทธิในการดำเนินกระบวนการอุทธรณ์ หรือการเข้ามาแทนที่ในกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยของข้าราชการผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งที่ถึงแก่กรรมลงและพิจารณาไม่สามารถที่จะดำเนินการอุทธรณ์ต่อไปได้โดย ทายาท ผู้จัดการมรดก หรือผู้ได้รับสิทธิในการอุทธรณ์จึงถือเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการที่ทำให้กระบวนการพิจารณาอุทธรณ์นั้นคงอยู่ และดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องจนการอุทธรณ์นั้นมีคำวินิจฉัยเป็นที่สุด อีกทั้งตัวข้าราชการผู้ได้รับผลกระทบอาจไม่ได้เป็นเพียงผู้เดียวเท่านั้นที่ได้รับผลกระทบนี้ แต่อาจจะกระทบต่อครอบครัวหรือบุคคลอื่นรอบข้าง ดังกรณีเช่น ในเรื่องของเงินเดือน การเลื่อนขั้นหรือการเลื่อนตำแหน่ง ที่จะมีผลกระทบต่อรายได้ของครอบครัว การโดนปรับย้ายหรือโยกย้ายที่ไม่เป็นธรรมที่จะส่งผลให้ครอบครัวของข้าราชการผู้ถูกลงโทษทางวินัยที่ต้องย้ายถิ่นฐานตามหากเป็นในกรณีของหัวหน้าครอบครัว รวมไปถึงในเรื่องชื่อเสียง ที่อาจจะต้องมัวหมองเพราะเหตุจากการได้รับคำสั่งการลงโทษทางวินัย เมื่อตัวข้าราชการผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยไม่สามารถดำเนินคดีได้ด้วยตัวเองแล้วไม่ว่าจะมาจากสาเหตุการเสียชีวิตหรือความพิการทุพพลภาพ จึงเป็นการสมควรที่จะต้องให้มีผู้ที่มาสืบสิทธิหรือมาดำเนินการแทนที่ในส่วน of กระบวนการอุทธรณ์ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของตนที่อาจจะเสียไปเพราะเหตุของการได้รับคำสั่งที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม และเพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรมขั้นพื้นฐานที่พึงมีให้แก่ครอบครัวของผู้ที่ได้รับคำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้น

จากการศึกษาพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 จะพบว่า ไม่ได้มีการบัญญัติในเรื่องของการกำหนดสิทธิในการอุทธรณ์ให้กับทายาท ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิของผู้อุทธรณ์ที่เกี่ยวข้องหรือพิจารณาไม่สามารถดำเนินการได้ แต่ในหลักเกณฑ์ทั่วไปในการกำหนดสิทธิอุทธรณ์ให้กับทายาท ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิของผู้อุทธรณ์นั้น จะมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ โดยการพิจารณาการอุทธรณ์จะต้องกระทำต่อหน้าคู่กรณีอย่างเปิดเผย โดยให้คู่ความมีโอกาสในการแก้ต่างข้อกล่าวหา หรือคำสั่งที่ตนได้รับเพื่อให้กระบวนการพิจารณาคำอุทธรณ์ของผู้มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเป็นไปโดยเที่ยงธรรมก่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้น และคู่กรณีที่มาเข้ากระบวนการพิจารณาจะได้สามารถรักษาผลประโยชน์ในเชิงคดีของเขา ถ้าเกิดกรณีที่ในระหว่างการพิจารณาการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองของผู้มีอำนาจหรือคณะกรรมการพิจารณา ปรากฏว่าผู้

ได้รับผลกระทบจากคำสั่งทางปกครองที่ได้ทำการยื่นอุทธรณ์เสียชีวิตลงหรือพิการทพพภาพจนไม่สามารถดำเนินกระบวนการอุทธรณ์หรือดำเนินกระบวนการใดๆ ได้ ให้มีคำสั่งเลื่อนการพิจารณาออกไปก่อน ให้รอจนกว่าจะมีผู้อื่นที่เข้ามาแทนที่ผู้ที่ยื่นอุทธรณ์ในครั้งแรก สำหรับบุคคลที่จะมีสิทธิเข้ามาแทนที่ผู้อุทธรณ์ในกรณีที่ผู้อุทธรณ์เดิมไม่สามารถดำเนินการอุทธรณ์ได้แล้วนั้น หลักเกณฑ์ทั่วไปได้กำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่ของทายาทของผู้อุทธรณ์ หรือผู้จัดการมรดก การเข้าแทนที่นั้นจะต้องทำการยื่นคำขอโดยการทำเป็นคำร้องเข้ามาเองภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ยื่นอุทธรณ์นั้นถึงแก่ความตาย หรือพิการทพพภาพจนไม่สามารถดำเนินการกระบวนการได้เอง และเมื่อศาลมีคำสั่งให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเข้ามาเป็นคู่ความแทนที่ผู้ที่อุทธรณ์ที่ได้ถึงแก่กรรมหรือพิการแล้ว ก็ให้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นคู่ความแทนที่ผู้อุทธรณ์ที่เสียชีวิต ตั้งแต่ผู้มีอำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์มีคำสั่งเป็นต้นไป ทั้งนี้เป็นเพราะการเข้ามาแทนที่นั้นมิใช่การเริ่มกระบวนการอุทธรณ์ แต่เป็นการดำเนินการอุทธรณ์ต่อจากผู้อุทธรณ์ที่ได้ถึงแก่กรรมในระหว่างการพิจารณาอุทธรณ์อยู่ บุคคลที่เข้ามาแทนที่ผู้อุทธรณ์ที่เสียชีวิต หรือพิการจึงไม่มีสิทธิในการตั้งต้นเริ่มคดีกันใหม่ นอกจากนั้นเมื่อผู้มีอำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์ได้มีคำสั่งอนุญาตบุคคลใดบุคคลหนึ่งเข้ามาแทนที่แล้ว สิทธิในการดำเนินกระบวนการอุทธรณ์ต่อย่อมมีเพียงเทียบเท่าสิทธิของผู้อุทธรณ์เดิมที่เสียชีวิตหรือพิการไปแล้วเท่านั้น เพราะการที่เข้ามาแทนที่ผู้อุทธรณ์เดิมมิใช่เข้ามาในสถานะส่วนตัว แต่เข้ามาแทนที่ในฐานะเดียวกัน จึงต้องมีกรับผิดเป็นส่วนตัว และเกินกว่าทรัพย์สินที่ตกทอดเป็นมรดกแก่ตน

นอกจากนี้ จากการศึกษาทฤษฎีทางกฎหมายมหาชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งมีใจความสำคัญดังต่อไปนี้

การรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นหน้าที่ของรัฐ ดังนั้นองค์กรของรัฐจึงต้องเคารพเช่นเดียวกัน ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจากการละเมิดของรัฐนั้นมี 3 ระดับด้วยกัน คือ

1) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของรัฐ

องค์กรของรัฐไม่สามารถละเมิดสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้ได้เลย เสรีภาพดังกล่าวเป็นเสรีภาพเด็ดขาด ดังนั้นถ้ามีกฎหมายที่ตราออกมาแล้วกระทบต่อเสรีภาพแบบเด็ดขาดดังกล่าวก็ถือว่าขัดรัฐธรรมนูญ

2) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพจากการละเมิดของฝ่ายบริหาร

ฝ่ายบริหารมีอำนาจตามความเป็นจริง เช่น มีกำลังทหารและกำลังตำรวจอยู่ในอำนาจ ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดการจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นต้องนั้นกระทำโดยกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นเท่านั้น ด้วยเหตุที่ว่า การจะจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้นั้นต้องเป็นกฎหมายที่ตราออกมาจากประชาชนหรือจากตัวแทนของประชาชนในรัฐสภา ไม่ใช่การตราออกมาจากองค์กรอื่นที่ไม่ใช่

ตัวแทนประชาชน เช่น การกำหนดโทษทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา ถือว่าเป็นการลดทอนสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายของประชาชน แต่ก็สามารถทำได้เพราะกฎหมายที่ตราออกมาจากรัฐสภา หรือการเวนคืนที่ดินของประชาชนก็ถือว่าเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพในกรรมสิทธิ์ของประชาชน แต่ก็ทำได้เพราะมีกฎหมายเวนคืนที่ตราโดยฝ่ายนิติบัญญัติ

3) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในกรณีที่มีการละเมิด

ประชาชนสามารถฟ้องร้องต่อศาลได้ เช่น ถ้ารัฐสภาออกกฎหมายจำกัดเสรีภาพขัดรัฐธรรมนูญ ต้องมีองค์กรชี้ขาดให้กฎหมายนั้นใช้บังคับมิได้ ถ้าฝ่ายบริหารละเมิดเสรีภาพก็ต้องให้มืองค์กรชี้ขาดให้หยุดการกระทำและใช้ค่าเสียหายได้ นอกจากนี้รัฐยังต้องมีภาระที่จะต้องดูแลกรณีเอกชนคนหนึ่งละเมิดสิทธิเสรีภาพเอกชนอีกคนหนึ่ง โดยกำหนดให้ศาลทำหน้าที่เยียวยาความเสียหายแก่ประชาชนและลงโทษผู้ที่กระทำการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน

จากที่กล่าวมาในข้างต้น จะเห็นได้ว่า การที่พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ไม่ได้มีการกำหนดให้มีสิทธิการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรง ซึ่งสิทธิในการอุทธรณ์ถือได้ว่าเป็นหลักการและสิทธิขั้นพื้นฐานในกระบวนการทางด้านยุติธรรมของบุคคลทั่วไป เมื่อมีการขาดหายไปซึ่งกระบวนการดังกล่าว ย่อมเป็นการขาดหายไปซึ่งรากฐานอันสำคัญที่จะส่งผลให้บุคคลผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งใดๆ ไม่ได้รับความเป็นธรรม รวมไปถึงกระบวนการที่สำคัญกระบวนการหนึ่งซึ่งได้แก่ กระบวนการสืบสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงของทนายทนาย ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิ ภายหลังจากที่ข้าราชการผู้อุทธรณ์ได้ถึงแก่กรรมหรือพิการจนทุพพลภาพลงจนไม่สามารถที่จะดำเนินกระบวนการต่อได้ ทั้งนี้เพราะเหตุที่ผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงไม่ได้มีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิเฉพาะเพียงแต่ตัวข้าราชการผู้ที่ได้รับคำสั่งโดยตรงเท่านั้น แต่การกระทบกระเทือนนั้นยังส่งผลไปยังสิทธิของบุคคลอื่นด้วย อาทิเช่น ในเรื่องของรายได้ โดยข้าราชการผู้ที่ได้รับผลจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงโดยมากมักจะจะต้องได้รับโทษในเรื่องของการงดบำเหน็จประจำปี หรือไม่ได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือนไปด้วย ซึ่งหมายถึงรายได้ที่จะต้องได้รับนั้นขาดหายไป ซึ่งบางครอบครัวนั้นข้าราชการผู้ถูกลงโทษอาจจะเป็นหัวหน้าครอบครัวซึ่งเป็นผู้หารายได้เข้ามาจุนเจือครอบครัวเพียงคนเดียว จึงส่งผลให้บุคคลอื่นในครอบครัวถือว่าเป็นผู้ได้รับผลกระทบไปด้วย หรือในกรณีของชื่อเสียงที่อาจจะต้องมัวหมองลงเพราะการได้รับคำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้น โดยมากเพื่อนร่วมงานมักจะทราบเรื่องด้วย ทั้งที่ตัวข้าราชการผู้นั้นอาจจะไม่ได้มีความผิดจริงก็เป็นได้ และชื่อเสียงนั้นก็รวมไปถึงชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลไปด้วย หากไม่มีกระบวนการสืบสิทธิต่างๆ เช่น การสืบสิทธิการอุทธรณ์ในการที่จะต่อสู้คดีจึงหายไปด้วย ส่งผลให้ไม่ได้รับความยุติธรรม

อนึ่ง แม้พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 จะไม่ได้มีการบัญญัติถึงการให้มีสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรง แต่เมื่อข้าราชการผู้ที่ได้รับผลจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยมีความรู้สึกไม่พอใจหรือรู้สึกว่าการลงโทษที่ตนได้รับนั้นไม่เป็นธรรมในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวก็ยังมีกระบวนการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของผู้ที่ออกคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ถือว่าเป็นการโต้แย้งคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงเอาไว้เพื่อเป็นการเยียวยาผลจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงแทนที่กระบวนการอุทธรณ์ ซึ่งในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวยังมีมาตรการกำหนดให้ ผู้บังคับบัญชานั้นจะต้องรีบดำเนินการต่อคำร้องทุกข์นั้นให้เร็วที่สุด มิเช่นนั้นตนจะต้องได้รับโทษทางวินัยทหารด้วยเช่นกัน แต่แม้จะมีกระบวนการร้องทุกข์ กระบวนการดังกล่าวก็มิอาจที่จะคุ้มครองไปถึงตัวบุคคลอื่นที่ต้องได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ได้ร้ายแรงนอกจากตัวข้าราชการผู้ที่ได้รับคำสั่งนั้นโดยตรง ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าเมื่อมีคำสั่งการลงโทษมาย่อมต้องกระทบต่อบุคคลภายนอกด้วย เช่น ครอบครัวของผู้ถูกลงโทษ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของรายได้กรณีถูกงดบำเหน็จประจำปีหรือเลื่อนขั้นเงินเดือน หรือในกรณีชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล เหล่านี้ย่อมต้องถูกกระทบทั้งสิ้น ในเรื่องการร้องทุกข์นั้นพระราชบัญญัติฉบับว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ได้กำหนดให้การร้องทุกข์นั้นร้องทุกข์เพียงเพื่อตนเองเท่านั้น ห้ามมิให้ร้องทุกข์เพื่อผู้อื่น และเมื่อข้าราชการทหารผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงได้ทำการร้องทุกข์เอาไว้ หรือยังไม่เริ่มการร้องทุกข์ได้เสียชีวิต หรือพิการทุพพลภาพจนไม่สามารถดำเนินกระบวนการร้องทุกข์ได้ สิทธิของการร้องทุกข์นั้นก็ถือว่าจบลง โดยที่ตนเองและครอบครัวนั้น ยังไม่ได้รับโอกาสในการแก้ต่างในคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ตนได้รับ หรือยังไม่ได้รับความเป็นธรรมทั้งที่ตนไม่ได้กระทำความผิดวินัยตามคำสั่งการลงโทษ กล่าวได้ว่า ถึงแม้จะมีกระบวนการร้องทุกข์แต่กระบวนการร้องทุกข์นั้นก็มิอาจให้ความคุ้มครองได้เพียงพอ

อย่างไรก็ตาม การที่ไม่มีการกำหนดกระบวนการสืบสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงของทนายทนาย ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิ ภายหลังจากที่ข้าราชการผู้อุทธรณ์ได้ถึงแก่กรรมหรือพิการจนทุพพลภาพลงจนไม่สามารถที่จะดำเนินกระบวนการต่อได้ ก็จะทำให้ทนายทนายของผู้ใดคำสั่งการลงโทษทางวินัยไม่สามารถที่จะอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยรวมไปถึงการที่จะช่วยพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของทนายตนเองว่าได้กระทำความผิดทางวินัยตามที่มีการออกคำสั่งลงโทษทางวินัยทหารผู้นั้นหรือไม่ ซึ่งถือว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกลงโทษทางวินัยที่จะให้พิสูจน์ความจริง เพราะผลของการให้ทนายทนายจะส่งผลไปถึงสิทธิในการได้รับบำเหน็จบำนาญได้ ดังนั้นการที่ไม่มีการกำหนดกระบวนการสืบสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งการ

ลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ร้ายแรงดังกล่าวทำให้ไม่สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้น การขาดหายไปซึ่งการสืบสิทธิหรือการเข้าแทนที่ของทายาท เพื่อที่จะมาดำเนินการในทางคดีเมื่อข้าราชการผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยไม่สามารถดำเนินการพิจารณา หรือดำเนินกระบวนการในคดีต่อได้นั้น ย่อมก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมแก่ตัวข้าราชการทหารผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยหรือครอบครัวที่ไม่สามารถที่จะแก้ต่างให้กับตนเองหรือขอแก้ไขคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ถูกต้อง อีกทั้งการลงโทษทางวินัยนั้นในบางกรณี เช่น การงดพิจารณาบำเหน็จประจำปี หรือการไม่เลื่อนชั้นเงินเดือน ย่อมส่งผลกระทบต่อเงินเดือนของผู้ที่นั้นซึ่งหากเป็นกรณีของผู้ที่มีครอบครัวแล้วย่อมทำให้ขาดรายได้ และถ้าหากคำสั่งไม่เป็นธรรมหรือไม่ถูกต้องแล้ว ต่อมาผู้ที่ได้รับคำสั่งนั้นไม่สามารถดำเนินคดีได้เนื่องมาจากการที่ผู้ยื่นเจ็บป่วยพิการ หรืออาจเสียชีวิตแล้ว ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารโดยทายาท ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิของผู้ที่อุทธรณ์เสียชีวิตหรือพิการในระหว่างการอุทธรณ์

ดังนั้น หากประเทศไทยไม่มีการกำหนดกระบวนการสืบสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงของทายาท ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิ ภายหลังจากที่ข้าราชการผู้อุทธรณ์ได้ถึงแก่กรรมหรือพิการจนทุพพลภาพลงจนไม่สามารถที่จะดำเนินกระบวนการต่อได้ จะทำให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิของข้าราชการและครอบครัวผู้ยื่น ไม่ว่าจะ เป็นในเรื่องของผลประโยชน์ที่ต้องเสียไปเนื่องจากบางคนมีหน้าที่ต้องเลี้ยงดูครอบครัวถ้าหากมีคำสั่งการลงโทษทางวินัยเรื่องการงดพิจารณาบำเหน็จจะทำให้เงินที่ควรจะต้องได้นั้นต้องเสียไป รายได้ที่จะต้องนำมาเป็นค่าใช้จ่ายก็ต้องหายไปเช่นกัน รวมไปถึงกระทบต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่ไม่มีใครสามารถดำเนินกระบวนการต่อได้การร้องทุกข์หรือการอุทธรณ์จึงต้องจบไปโดยปริยายทำให้ตัวผู้ได้รับคำสั่งและครอบครัวต้องเสียผลประโยชน์ไป อีกทั้งยังอาจจะทำให้บุคคลภายนอกมีความไม่เชื่อถือในกระบวนการยุติธรรมขององค์กรทหารได้

4.3.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา

ผู้เขียนเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 โดยให้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดกระบวนการสืบสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงของทายาท ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิ ภายหลังจากที่ข้าราชการผู้อุทธรณ์ได้ถึงแก่กรรมหรือพิการจนทุพพลภาพลงจนไม่สามารถที่จะดำเนินกระบวนการต่อได้ เพื่อที่จะให้ทายาทของข้าราชการทหารที่โดนคำสั่งลงโทษทางวินัยสามารถใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรมในการที่จะอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยแทนบุพการีหรือทายาทได้ เพื่อที่จะพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของข้าราชการทหารที่ถูกคำสั่งลงโทษทางวินัยได้ นั้นเอง

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยของข้าราชการพลเรือนในประเทศไทย พบว่า กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดให้ทายาทสามารถอุทธรณ์ได้ ดังนี้

กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ข้อ 23 กรณีที่ผู้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนถึงแก่ความตายก่อนที่จะใช้สิทธิอุทธรณ์ ทายาทผู้มีสิทธิรับบำเหน็จตกทอดของผู้นั้น มีสิทธิอุทธรณ์แทนได้

ในกรณีที่มิมีทายาทหลายคนก็ดี ทายาทเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถก็ดีหากทายาทเหล่านั้นประสงค์จะอุทธรณ์แทนตามวรรคแรก ให้นำกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยความสามารถ มาเทียบเพื่อการใช้บังคับแล้วแต่กรณี โดยอนุโลม

เมื่อพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยของข้าราชการพลเรือนในประเทศไทย คือ กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 และกฎหมายที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยของข้าราชการทหาร พบว่า หน่วยงานวินัยของข้าราชการทหารควรนำเอาแนวคิด และหลักการของการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยของข้าราชการพลเรือนมาบังคับใช้ เนื่องจาก กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้ทายาทผู้มีสิทธิรับบำเหน็จตกทอดของผู้นั้น มีสิทธิอุทธรณ์แทนได้

ดังนั้น หากประเทศไทยมีการแก้ไขกฎหมายโดยมีการกำหนดกระบวนการสืบสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงของทายาท ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิภายหลังจากที่ข้าราชการผู้อุทธรณ์ได้ถึงแก่กรรมหรือพิการจนทุพพลภาพลงจนไม่สามารถที่จะดำเนินกระบวนการต่อไปได้ จะทำให้การดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมมีความต่อเนื่องไม่สะดุดหยุดลงจึงส่งผลให้ข้าราชการผู้นั้นได้มีโอกาสที่จะขอแก้ไขหรือยกเลิกคำสั่งนั้นและครอบครัวจะได้รับผลประโยชน์หากพิสูจน์ได้ว่าข้าราชการผู้นั้นมิได้มีความผิดทางวินัยแต่อย่างใด อีกทั้งยังส่งผลต่อภาพลักษณ์ขององค์กรที่ให้โอกาสแก่ข้าราชการที่ได้ทำการอุทธรณ์หรือร้องทุกข์ไว้แต่มีเหตุให้ไม่สามารถดำเนินการพิจารณาต่อไปได้ได้รับโอกาสขอแก้ไขหรือเพิกถอนในคำสั่งการลงโทษทางวินัยโดยผู้มีส่วนได้เสีย เมื่อข้าราชการทหารหรือบุคคลภายนอกได้รับรู้เรื่องราวดังกล่าวจะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าตนจะได้รับความเป็นธรรมอย่างแน่นอน และทำให้มีคนอยากมารับราชการเพราะความมั่นคงขององค์กร

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ดังนี้

ให้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดกระบวนการสืบสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่ง การลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงของทนายท ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิ ภายหลังจากที่ข้าราชการ ทหารผู้อุทธรณ์ได้ถึงแก่กรรมหรือพิการจนทุพพลภาพลงจนไม่สามารถที่จะดำเนินกระบวนการ ต่อได้

กล่าวโดยสรุป หากมีการกำหนดให้ทนายท ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิ ภายหลังจากที่ ข้าราชการทหารผู้อุทธรณ์ได้ถึงแก่กรรมหรือพิการจนทุพพลภาพลงจนไม่สามารถที่จะดำเนินการ ได้ จะส่งผลทำให้การเข้าถึงสิทธิในการอุทธรณ์ของผู้ถูกลงโทษทางวินัยเองหรือทนายทสามารถ เข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพ

4.4 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาในการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหาร ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 และแนวทางการแก้ไขปัญหา

ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เมื่อข้าราชการได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัย โดย ที่ข้าราชการผู้นั้นอาจจะไม่ได้กระทำการอันเป็นความผิดทางวินัย หรือคำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้น มีลักษณะที่เป็นผลร้ายเกินกว่าที่จะสมควร ได้รับ กฎหมายได้กำหนดให้ข้าราชการผู้ที่ถูกลงทัณฑ์ จากคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่เป็นกรรมนั้นสามารถที่จะใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรม อัน ได้แก่ สิทธิการอุทธรณ์ต่อคำสั่งการลงโทษทางวินัย การอุทธรณ์นั้นเป็นเครื่องมือกลไกในการ เยียวยาการได้รับผลกระทบหรือแก้ไขคำสั่งการลงโทษทางวินัยให้เป็นคุณแก่ข้าราชการผู้อุทธรณ์ ทั้งนี้ระยะเวลาในการพิจารณาอุทธรณ์ถือเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะการที่ปล่อยให้เวลาในการ พิจารณานั้นผ่านไปมากเท่าใด หรือมีความยืดเยื้อออกไปเกินจำเป็น ย่อมทำให้ความทุกข์ของผู้ อุทธรณ์ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยยังได้รับโทษอยู่ด้วยเวลาที่นานตามการ พิจารณาไปด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยไม่ได้มีผลทำให้เป็นการทุเลา การบังคับโทษตามคำสั่งการลงโทษ กล่าวคือคำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้นยังผลบังคับอยู่ตลอดจน กว่าจะมีคำสั่งให้ยกเลิกคำสั่ง หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งดังกล่าว ระยะเวลาในการอุทธรณ์นั้นจึง ต้องเป็นไปตามหลักการอุทธรณ์หลักหนึ่ง คือ หลักการพิจารณาต้องมีความรวดเร็ว หรือฉับพลัน เพื่อที่จะอำนวยความสะดวกโดยการเร่งรีบแก้ไขเพื่อการเยียวยาความเสียหายได้ทันการ

4.4.1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาในการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476

โดยหลักการทั่วไป เป็นที่ทราบกันดีว่าการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้นถือเป็นกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐาน และเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งในการประกันและคุ้มครองสิทธิของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัย ที่จะมิสิทธิในการโต้แย้งดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาที่ได้มีการทำคำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้นต่อคณะกรรมการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำการแก้ไข ปรับปรุง หรือยกเลิกคำสั่งที่ไม่เป็นธรรมดังกล่าวนั้นเสีย โดยการนำหลักฐานพยานมาแสดงว่าตนนั้นไม่ได้กระทำการที่เป็นการผิดวินัย หรือโทษที่ตนได้รับนั้นมีความไม่เหมาะสมอย่างไร สำหรับระยะเวลาในการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้น ไม่ได้มีการกำหนดเอาไว้เป็นการตายตัว หรือเวลาที่สิ้นสุดในกระบวนการพิจารณา โดยระยะเวลานั้นจะระบุเพียงให้เป็นกำหนดระยะเวลาอันควร เพื่อที่จะพิจารณาอุทธรณ์อำนวยให้บังเกิดความยุติธรรมแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้น และเพื่อให้องค์กรหรือผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้น จะมีความสามารถพินิจวิเคราะห์ในข้อเท็จจริง และหลักฐานประกอบการพิจารณา ก่อนที่จะได้มีคำวินิจฉัยในการรับ หรือไม่รับอุทธรณ์รวมไปถึง คำวินิจฉัยในการแก้คำสั่งการลงโทษทางวินัยดังกล่าวด้วย

ดังนั้น จะพบว่า ในกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัย จะมีหลักการที่สำคัญประการหนึ่ง นั่นคือหลักการพิจารณาอุทธรณ์ด้วยความรวดเร็ว หรือฉับพลัน เพราะการที่ข้าราชการผู้ที่ถูกลงโทษนั้น ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัย อาจทำให้เกิดการเสียสิทธิประโยชน์ต่างๆที่สำคัญหลายประการ เช่น การพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน การเลื่อนขั้นหรือตำแหน่งตามเวลาสมควร การโยกย้ายไปรับราชการยังพื้นที่อื่น รวมถึงอาจทำให้ข้าราชการผู้นั้นเกิดการเสียขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน การพิจารณาการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยจึงสมควรที่รีบดำเนินการพิจารณาและมีคำวินิจฉัยมาโดยไม่ชักช้า เพื่อป้องกันมิให้เกิดผลเสียเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้ระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ ให้พึงเข้าใจว่าเป็นระยะเวลาที่เร่งรัด ซึ่งเจตนารมณ์ของผู้ตรากฎหมายนั้นได้ตราไว้เพื่อให้ผู้มีอำนาจในการพิจารณาการอุทธรณ์ได้ทำหน้าที่ไปด้วยความรวดเร็วไม่ใช่ระยะเวลาบังคับ ที่จะมิผลในการตัดอำนาจของผู้นั้นในการทำหน้าที่พิจารณาการอุทธรณ์ หรือทำให้คำวินิจฉัยการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยกลายเป็นไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะในบางคดีนั้นอาจมีความยุ่งยากสลับซับซ้อนที่มีสาเหตุจากหลายประการ เช่น พยานหลักฐานมีไม่เพียงพอ ข้อเท็จจริงที่ฟังแล้วยังไม่เป็นที่ยุติ จึงสามารถทำการเร่งรัดให้เสร็จสิ้นได้โดยเร็ว ในขณะที่เดียวกันในบางกรณีอาจมิได้มีความยุ่งยาก หรือซับซ้อนอะไรมาก ก็สมควรที่จะได้รับการพิจารณาโดยเร็ว

เพื่อให้สามารถทำการคุ้มครองผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยได้รับความยุติธรรม และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายจากคำสั่งดังกล่าวจนเป็นเวลานาน

จากการศึกษาพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 พบว่า บทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้มีการกำหนดกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยไว้เป็นการเฉพาะ แต่จะมีการนำการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรง ที่ถือว่าเป็นการโต้แย้งดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาที่มีคำสั่งการลงโทษทางวินัยแล้วผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยเห็นว่าโทษที่ตนได้รับนั้นไม่เป็นธรรม หรือไม่เหมาะสม แล้วขอให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาในคำสั่งนั้น โดยมีการแก้ไขใหม่ เข้าไปรวมอยู่ด้วยกันกับกระบวนการร้องทุกข์ โดยหลักเกณฑ์ของการร้องทุกข์นั้นจะมีลักษณะดังนี้ คือ เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้บังคับบัญชาบางนายอาจใช้อำนาจในทางที่ไม่ยุติธรรม ซึ่งเป็นการสมควรที่จะให้ผู้ได้บังคับบัญชาที่ถูกลงโทษทางวินัยนั้นมีโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้ การร้องทุกข์นั้นจะร้องทุกข์เพื่อตนเองเท่านั้น ห้ามมิให้ร้องทุกข์เพื่อผู้อื่น หรือรวมกันมาร้องทุกข์เป็นกลุ่ม การร้องทุกข์ต่อผู้ถูกกล่าวหาจะต้องทำการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้ถูกกล่าวหา จะด้วยวาจา หรือเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ ถ้าผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจรับเรื่องราวร้องทุกข์นั้นได้รับเรื่องร้องทุกข์แล้วจะต้องรีบกระทำการไต่สวนหรือสอบสวนข้อเท็จจริงและจัดการแก้ไขบรรเทาความเดือดร้อนโดยด่วน หรือชี้แจงให้กับผู้ที่อื่นเรื่องร้องทุกข์แก่ตนนั้นให้เข้าใจ จะเมินเฉยหรือไม่กระทำการใดๆ ไม่ได้เป็นอันขาด ผู้ใดเพิกเฉยให้ถือว่าผู้บังคับบัญชาผู้นั้นกระทำผิดต่อวินัยทหาร เมื่อข้าราชการทหารผู้ใดทำการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจตามระเบียบในการร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว และเวลาผ่านล่วงพ้นไปเป็นเวลา 15 วัน โดยที่ยังไม่ได้รับคำชี้แจง แม้แต่ประการใด ทั้งนี้ความเดือดร้อนจากการที่ได้รับคำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้นก็ยังไม่ได้รับการปลดเปลื้องหรือบรรเทาทุกข์ไป ให้ข้าราชการทหารผู้นั้นดำเนินการร้องทุกข์ใหม่ต่อผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจรับเรื่องราวร้องทุกข์ชั้นสูงสุดต่อไปโดยเป็นไปตามลำดับอีกชั้นหนึ่ง และในการร้องทุกข์ในครั้งนี้อาจชี้แจงเพิ่มไปอีกได้ว่า ตนเองนั้นได้ดำเนินการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นใดมาแล้วบ้าง และได้ดำเนินการร้องทุกข์เมื่อใดด้วย และในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจรับเรื่องราวร้องทุกข์ได้รับเรื่องร้องทุกข์แล้วได้ดำเนินการชี้แจงให้ข้าราชการทหารผู้ที่ดำเนินการร้องทุกข์รับทราบแล้ว แต่ข้าราชการทหารผู้ได้บังคับบัญชาผู้นั้นยังไม่หมดสิ้นในความสงสัยในคำชี้แจงดังกล่าวที่มีมานั้น ก็ให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจเหนือขึ้นไปอีกระดับหนึ่งได้ แต่จะต้องชี้แจงผู้บังคับบัญชาผู้นั้นให้ได้รับทราบด้วยว่า ตนได้ดำเนินการร้องทุกข์ต่อผู้ใดไปแล้ว และผู้ได้บังคับบัญชาผู้นั้นได้รับคำชี้แจงว่าอย่างไรจากผู้บังคับบัญชาคนก่อนว่ามีข้อความเช่นใด จะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์การร้องทุกข์ในบทบัญญัติของพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 นั้น มีไว้เพื่ออำนวยให้บังเกิดความยุติธรรมแก่ข้าราชการทหารผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่ง

การลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรง หรือได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชา เพื่อเป็นการเยี่ยวยาแก้ไขให้ความทุกข์ความเดือดร้อนนั้นบรรเทาลงหรือหมดสิ้นไป

นอกจากนี้ จากการศึกษาทฤษฎีทางกฎหมายมหาชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีใจความสำคัญดังต่อไปนี้

สำหรับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมมีดังต่อไปนี้

(1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่ายสะดวกรวดเร็วและทั่วถึง
 (2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณาซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริงข้อโต้แย้งและพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง

(3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้องรวดเร็วและเป็นธรรม

(4) ผู้เสียหายผู้ต้องหาโจทก์จำเลยคู่กรณีผู้มีส่วนได้เสียหรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมรวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้องรวดเร็วเป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

(6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาได้อย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ

(7) ในคดีอาญาผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้องรวดเร็วและเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

(8) ในคดีแพ่งบุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มีข้อสังเกตอย่างหนึ่งว่า เนื่องจากการที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้บัญญัติถึงกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัย มีเพียงแต่กระบวนการร้องทุกข์ซึ่งเป็นการโต้แย้งคำสั่งการลงโทษทาง

วินัยที่ไม่ร้ายแรงแทน ดังนั้นในเรื่องของกรอบเวลาในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงจึงไม่สามารถนำมาใช้ได้กับเรื่องการร้องทุกข์ ซึ่งความมุ่งหมายของการมีกรอบเวลาในการดำเนินกระบวนการต่างๆ ก็เพื่อที่จะทำให้ความทุกข์หรือความเดือดร้อนของข้าราชการผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่เป็นธรรมจะได้รับการเยียวยาอย่างรวดเร็ว มีกำหนดเวลาอย่างชัดเจนแน่นอนในการให้คำชี้ขาดในข้อปัญหาที่ได้ทำการร้องทุกข์เอาไว้ แต่เมื่อมีเฉพาะกระบวนการร้องทุกข์ จึงส่งผลให้ผู้บังคับบัญชาผู้ที่ทำการร้องทุกข์ทำได้เพียงรอการกระบวนการ ไปสอบสวนสืบหาข้อเท็จจริง โดยที่ไม่อาจล่วงรู้ได้ว่าจะเสร็จสิ้นเมื่อใด ซึ่งในบางเหตุการณ์หรือบางข้อเท็จจริงอาจจะไม่ได้มีความสลับซับซ้อนหรือยุ่งยากแต่อย่างใด สามารถที่จะทำการวินิจฉัยเรื่องดังกล่าวได้อย่างรวดเร็ว และมีคำชี้ขาดได้ในระยะเวลาที่ไม่นานมากนัก แต่เมื่อไม่มีกรอบเวลามาบีบหรือมากำหนดดังเช่นกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยคำร้องทุกข์จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเร่งรีบดำเนินการ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุหลายประการ เช่น มีงานอื่นที่จะต้องทำ หรือ มีเรื่องอื่นที่มีลำดับความเร่งด่วนกว่า จนยังไม่ได้ทำการวินิจฉัยในคำร้องทุกข์ดังกล่าว ทำให้คำชี้ขาดที่ออกมานั้นใช้เวลานานจนเกินความจำเป็น ถือได้ว่าเป็นการขัดต่อหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐาน ที่เมื่อมีการตัดสินคดีอำนวยความสะดวกโดยไม่ชักช้า เพื่อให้ข้าราชการผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้นได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนนานจนเกินไป จนทำให้ความยุติธรรมที่จะต้องได้รับอาจสายเกินไป กลายเป็นความอยุติธรรมขึ้นแทน

เมื่อพิจารณาในกระบวนการร้องทุกข์ที่มีอยู่ในพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 จะพบว่านอกจากจะมีข้อบกพร่องในเรื่องของกรอบเวลาดังที่ได้กล่าวมาแล้วในขั้นต้น ยังสามารถพบข้อบกพร่องได้จากกระบวนการร้องทุกข์อีก คือในเรื่องของการที่ผู้ที่ได้รับคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงมีความรู้สึกไม่พอใจในคำวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องร้องทุกข์ของผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจวินิจฉัย หรือในกรณีที่ข้าราชการทหารผู้ที่ได้ทำการร้องทุกข์นั้นยังไม่ได้รับคำชี้แจงใดๆจากผู้บังคับบัญชาเป็นเวลาล่วงไปแล้ว 15 วัน ก็สามารถที่จะร้องเรียนไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือต่อไปอีกระดับไปเรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งการร้องทุกข์ หรือการโต้แย้งคำสั่งการลงโทษทางวินัยในพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารฉบับนี้ต่างจากกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยตรงที่ กระบวนการอุทธรณ์คำสั่งจะถือว่าคำชี้ขาดของคณะกรรมการอุทธรณ์เป็นที่สุดไม่สามารถโต้แย้งคำสั่งที่ออกมาได้อีก แต่ในขณะที่พระราชบัญญัติฉบับนี้เปิดช่องให้สามารถดำเนินการโต้แย้งไปได้เรื่อยๆ จนกว่าข้าราชการผู้ที่ทำการร้องทุกข์จะพอใจในผลคำวินิจฉัยจากผู้บังคับบัญชา ส่งผลให้การร้องทุกข์นั้นยังคงค้างคาอยู่ในกระบวนการไม่เป็นที่สิ้นสุด อาจทำให้ยืดเยื้อกินเวลานานนับปี อีกทั้งพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังไม่มีการบัญญัติอีกว่าการร้องทุกข์นั้น

จะต้องสิ้นสุดลงที่ผู้บังคับบัญชาระดับใด อนุมานได้ว่าอาจจะต้องร้องทุกข์ต่อไปเรื่อยๆ จนถึง นายกรัฐมนตรี ซึ่งถือว่าเป็นผู้บังคับบัญชาในลำดับสูงสุดของสายการบังคับบัญชาของข้าราชการ และกระบวนการร้องทุกข์กว่าจะถึงในลำดับนั้นได้ แต่ละลำดับผู้บังคับบัญชาอาจต้องกินเวลาแต่ละ ลำดับนานพอสมควร ซึ่งความทุกข์หรือความเดือดร้อนจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรง นั้นก็ยังคงได้รับอยู่ เพราะการร้องทุกข์นั้นไม่เป็นการทำให้เกิดการทุเลาบังคับใช้โทษตามคำสั่งการ ลงโทษทางวินัย ดังนั้นคำสั่งการลงโทษดังกล่าวก็ยังคงอยู่จนกว่าคำสั่งนั้นจะถูกยกเลิก หรือถูก เปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ตาม การที่พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ไม่ได้มีการ กำหนดกรอบระยะเวลาในการอุทธรณ์และพิจารณาการอุทธรณ์ไว้ นั้นย่อมก่อให้เกิดความล่าช้าใน การดำเนินการอุทธรณ์และพิจารณาการอุทธรณ์ เพราะอาจมีสาเหตุหลายประการ เช่น มีงานอื่นที่ จะต้องทำหรือมีเรื่องอื่นที่มีลำดับความเร่งด่วนกว่า จนยังไม่ได้ทำการวินิจฉัยพิจารณาการอุทธรณ์ ดังกล่าว ทำให้คำชี้ขาดที่ออกมานั้นใช้เวลานานจนเกินความจำเป็น ซึ่งทำให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบ จากคำสั่งทางวินัยไม่ได้รับการเยียวยาได้อย่างรวดเร็ว รวมไปถึงไม่ได้รับการพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ อย่างทันทั่วถึงตามหลักสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่ต้องเป็นธรรมและรวดเร็ว ดังนั้น การไม่ กำหนดกรอบระยะเวลาในการอุทธรณ์และพิจารณาการอุทธรณ์ไว้จึงทำให้ไม่สอดคล้องกับสิทธิใน กระบวนการยุติธรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้น การที่ไม่ได้มีการกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาการอุทธรณ์ นั้นย่อมก่อให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินคดี เนื่องจากการที่อุทธรณ์หรือการร้องทุกข์นั้นไม่ได้ เป็นการระงับโทษ เนื่องจากกระบวนการบังคับโทษนั้นยังคงดำเนินต่อไป หากยังไม่มีการพิจารณา หรือมีคำสั่งใดๆ ผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยก็ยังคงได้รับผลร้ายต่อไปเรื่อยๆซึ่งไม่มีทางทราบได้ว่าจะ สิ้นสุดหรือบรรเทาลงเมื่อใด เนื่องจากการที่กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาเอาไว้ โดยกำหนดแต่ เพียงเฉพาะให้เร่งรัดรีบดำเนินการพิจารณา ซึ่งในบางกรณีมีความซับซ้อนต้องมีการรวบรวมพยาน ต่างๆ อาจเป็นทั้งพยานบุคคล และพยานเอกสาร การรวบรวมหรือการสรุปความจึงจำเป็นต้องใช้ เวลา หรือกรณีในแง่ร้าย อาจมีการถ่วงเวลาของผู้มีส่วนได้เสียให้เวลาการพิจารณาเนิ่นนาน จนผู้ ร้องต้องถอนอุทธรณ์ร้องทุกข์ออกไป ส่งผลให้เกิดปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาในการ พิจารณาอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476

ดังนั้น หากพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ไม่ได้มีการกำหนด กรอบระยะเวลาในการอุทธรณ์และพิจารณาการอุทธรณ์ไว้ จะทำให้ระยะเวลาในการพิจารณาคดี อาจเนิ่นนานและส่งผลกระทบต่อข้าราชการผู้ได้รับคำสั่งการลงโทษทางวินัย เนื่องจากการรับ

พิจารณาร้องทุกข์หรือการรับพิจารณาอุทธรณ์ ในระหว่างการพิจารณาคำร้องอยู่นั้นการบังคับโทษยังคงมีผลอยู่จนกระทั่งจะมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือมีคำสั่งยกเลิก การพิจารณาคำร้องไม่ได้เป็นการทูลหาหรือบรรเทาโทษแต่อย่างใด ดังนั้นหากเวลาในการพิจารณาหากยิ่งเนิ่นนานยิ่งก่อให้เกิดผลร้ายแก่ข้าราชการผู้ได้รับคำสั่งลงโทษทางวินัยนานยิ่งขึ้น ซึ่งบางครั้งในบางกรณีการพิจารณาคืออาจถูกประวิงเวลาให้เนิ่นนานจนเกินสมควรจนทำให้ผู้ร้องทุกข์หรือผู้อุทธรณ์อาจรอไม่ไหวต้องถอนคำร้องไปทั้งที่ความเป็นจริงนั้นตนไม่มีความผิด หรือผิดน้อยกว่าโทษที่ได้รับจริง เนื่องจากตัวบทเองก็บัญญัติแค่เพียงให้รีบดำเนินการพิจารณาให้เร็วที่สุด อันเป็นเพียงแต่การเร่งเท่านั้นไม่ได้เป็นการจำกัดกรอบระยะเวลาแต่อย่างใด

4.4.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา

ผู้เขียนเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ในเรื่องกรอบระยะเวลาในการอุทธรณ์และพิจารณาการอุทธรณ์ของข้าราชการทหาร โดยกำหนดให้มีระยะเวลาในการการอุทธรณ์และพิจารณาการอุทธรณ์ เพื่อที่จะให้มีการกำหนดเรื่องระยะเวลาที่แน่ชัด มิได้ปล่อยให้บุคคลพินิจของผู้บังคับบัญชาที่จะพิจารณาอุทธรณ์ในเวลาใดก็ได้ รวมถึงเป็นการสร้างระบบในการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการทหารให้เป็นสากล และเป็นไปตามการดำเนินการทางวินัยเหมือนข้าราชการพลเรือนและข้าราชการประเภทต่างๆ ในประเทศไทย

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับระยะเวลาในการอุทธรณ์และพิจารณาการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยของข้าราชการพลเรือนในประเทศไทย พบว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาในการอุทธรณ์ไว้ดังนี้

มาตรา 114 ผู้ใดถูกสั่งลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการตาม มาตรา 110 (1) (3) (5) (6) (7) และ (8) ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ภายใน 30 วันนับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำสั่ง

มาตรา 118 การพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ตามมาตรา 114 ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 120 วันนับแต่วันที่รับอุทธรณ์ เว้นแต่มีเหตุขัดข้องที่ทำให้การพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายใน ระยะเวลาดังกล่าว ก็ให้ขยายระยะเวลาได้อีกซึ่งไม่เกิน 2 ครั้ง โดยแต่ละครั้งจะต้องไม่เกิน 60 วัน และให้บันทึกเหตุขัดข้องให้ปรากฏไว้ด้วย

เมื่อพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวกับระยะเวลาในการอุทธรณ์และพิจารณาการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยของข้าราชการพลเรือนในประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 และกฎหมายที่เกี่ยวกับระยะเวลาในการอุทธรณ์และพิจารณาการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยของข้าราชการทหาร พบว่า หน่วยงานวินัยของข้าราชการทหารควรนำเอาแนวคิดและหลักการของการกำหนดระยะเวลาในการอุทธรณ์และพิจารณาการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทาง

วินัยของข้าราชการพลเรือนมาบังคับใช้ เนื่องจากพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มีการกำหนดระยะเวลาในการอุทธรณ์และพิจารณาการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยที่ชัดเจน คือ ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 120 วันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ เว้นแต่มีเหตุขัดข้องที่ทำให้การพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าว ก็ให้ขยายระยะเวลาได้อีกซึ่งไม่เกิน 2 ครั้ง โดยแต่ละครั้งจะต้องไม่เกิน 60 วัน

ดังนั้น หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 โดยให้มีการกำหนดกรอบระยะเวลาในการอุทธรณ์และพิจารณาการอุทธรณ์ไว้ จะทำให้การดำเนินการพิจารณาการอุทธรณ์ที่ชัดเจน การดำเนินกระบวนการยุติธรรมก็มีความแน่นอนทำให้ผู้ร้องมีความเชื่อมั่นว่าตนจะได้รับความเป็นธรรมอย่างแน่นอน อีกทั้งโทษที่ยังได้รับก็จะมีระยะเวลาที่แน่นอนที่จะสิ้นสุดหรือเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการพิจารณาอุทธรณ์ไม่ได้เป็นการทูลหาโทษที่บังคับแต่อย่างใด ซึ่งนอกจากจะเป็นผลดีต่อตัวของข้าราชการผู้ที่ได้รับคำสั่งลงโทษทางวินัยแล้ว ยังส่งผลต่อตัวผู้บังคับบัญชาผู้ที่มีคำสั่งลงโทษทางวินัยด้วย เนื่องจากหลายคนที่อาจมองว่าผู้บังคับบัญชาผู้นั้นไม่มีความเป็นธรรมหรือกลั่นแกล้งยิ่งถ้าหากไม่รับมีคำวินิจฉัยอาจทำให้คนยิ่งคิดว่าเป็นจริงมากยิ่งขึ้น ดังนั้นหากมีกรอบระยะเวลาที่ชัดเจนย่อมส่งผลดีต่อทั้งผู้ที่มีคำสั่งลงโทษทางวินัยและผู้ที่ได้รับคำสั่งลงโทษทางวินัย

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ดังนี้

ในเรื่องกรอบระยะเวลาในการอุทธรณ์และพิจารณาการอุทธรณ์ของข้าราชการทหาร นั้น ให้กำหนดให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 120 วัน นับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ เว้นแต่มีเหตุขัดข้องที่ทำให้การพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าว ก็ให้ขยายระยะเวลาได้อีกซึ่งไม่เกินสองครั้ง โดยแต่ละครั้งจะต้องไม่เกิน 60 วัน

กล่าวโดยสรุป หากมีการกำหนดกรอบระยะเวลาในการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ที่ชัดเจนนั้น จะส่งผลทำให้การอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์วินัยของราชการทหาร เป็นไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

สำหรับองค์กรทหารมีหน้าที่ป้องกันประเทศชาติโดยตรง และเป็นกลุ่มบุคคลที่ถืออาวุธ โดยเปิดเผย ย่อมกระทำผิดได้ง่ายกว่าบุคคลพลเรือนทั่วไป ดังนั้นการปกครองบังคับบัญชาทหารจึงจำเป็นต้องกระทำโดยเด็ดขาด สำหรับการบังคับบัญชา หมายถึง อำนาจปกครอง ควบคุมดูแล และสั่งการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ โดยเรียกผู้ใช้อำนาจปกครองควบคุมดูแล และสั่งการนั้นว่า “ผู้บังคับบัญชา” และเรียกผู้อยู่ใต้อำนาจปกครองควบคุมดูแล และสั่งการนั้นว่า “ผู้ใต้บังคับบัญชา” ปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนจำนวนมาก สามารถปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพก็คือ ความมีวินัย ซึ่งหากทหารขาดวินัยหรือวินัยหย่อนยานเสียแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความแตกแยก แยกความสามัคคี และยากที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุภารกิจ ซึ่งอาจส่งผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อส่วนรวมได้ ในที่สุด สำหรับเครื่องมือสำคัญเครื่องมือสำคัญเบื้องต้นของผู้บังคับบัญชา ในอันที่จะรักษาระเบียบวินัยของทหารก็คือ กฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจผู้บังคับบัญชาเพื่อใช้ในการปกครองบังคับบัญชา ตลอดจนให้อำนาจลงทัณฑ์แก่ทหารผู้กระทำความผิดวินัยทหาร โดยเฉพาะ ทั้งยังเป็นการช่วยเสริมสร้างกองทัพให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ในการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 นั้น ยังมีปัญหาบางประการที่เกิดขึ้นในการดำเนินกระบวนการทางวินัยทหาร ซึ่งผู้เขียนขอสรุปปัญหาดังกล่าว ดังนี้

5.1.1 ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการไม่กำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476

ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เมื่อมีคำสั่งใดๆ ที่กระทบต่อสิทธิของบุคคลคนหนึ่ง บุคคลผู้นั้นย่อมสามารถอุทธรณ์ในคำสั่งนั้นได้หากว่าตนเห็นว่าคำสั่งนั้นไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม ดังนั้นการอุทธรณ์นั้นจึงหมายถึง การที่ผู้ถูกกระทบสิทธิจากคำสั่งของฝ่ายปกครอง ใช้สิทธิโต้แย้งขอให้เพิกถอนหรือแก้ไขคำสั่งนั้น การอุทธรณ์จึงถือว่าเป็นกระบวนการตรวจสอบหรือควบคุมการกระทำของฝ่ายปกครอง เพื่อให้การใช้อำนาจของฝ่ายปกครองเป็นไปด้วยความถูกต้องและชอบด้วยกฎหมาย อีกทั้งเพื่อเป็นหลักประกันในความเป็นธรรมและความมั่นคงในอาชีพข้าราชการ โดยจะส่งผลให้ผู้บังคับบัญชาต้องเพิ่มความระมัดระวังในการพิจารณาดำเนินการสั่งลงโทษ การอุทธรณ์

ถือเป็นหลักประกันความเป็นธรรมสำหรับข้าราชการ อีกทั้งยังเป็นการจัดให้มีหลักประกันเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือให้ความเป็นธรรม ถือได้ว่าเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งในการเรื่องบริหารงานบุคคล และมีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองป้องกันมิให้ข้าราชการต้องถูกกลั่นแกล้งโดยมิชอบหรือได้รับการปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม โดยเงื่อนไขในการอุทธรณ์จะมีดังต่อไปนี้ กล่าวคือผู้อุทธรณ์ต้องเป็นผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยและไม่พอใจผลของคำสั่งลงโทษ ผู้อุทธรณ์ และจะต้องทำการอุทธรณ์เพื่อตนเองเท่านั้น ไม่อาจสามารถอุทธรณ์แทนผู้อื่นหรือให้ผู้อื่นอุทธรณ์แทนได้ การอุทธรณ์จะต้องอุทธรณ์ภายในระยะเวลาที่กำหนดนับแต่วันที่ได้รับทราบถึงผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษ การยื่นอุทธรณ์นั้นจะต้องทำการยื่นต่อผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยอุทธรณ์เท่านั้น ไม่สามารถยื่นต่อบุคคลอื่นได้ และข้อความหรือเนื้อความในหนังสืออุทธรณ์นั้นจะต้องมีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายและเหตุผลในการอุทธรณ์ให้เห็นว่าได้ถูกลงโทษโดยไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม หรือไม่เป็นธรรมอย่างไร พร้อมเอกสารหลักฐานในกรณีที่มี ซึ่งถ้าเข้าหลักเกณฑ์ตามเงื่อนไขนี้ก็จะสามารถทำการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อมีคำสั่งการลงโทษทางวินัยจากผู้บังคับบัญชาที่ให้แก่ว่าผู้ได้บังคับบัญชา จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 จะกำหนดให้มีกระบวนการในการร้องทุกข์ ทั้งนี้ในการกำหนดกระบวนการ และขั้นตอนต่างๆในการร้องทุกข์ คำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะเป็นเครื่องมือใช้สำหรับบอกเล่าถึงความรู้สึกคับข้องใจว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งเกิดจากคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในการสั่งลงโทษตน และเปิดโอกาสให้ผู้บังคับบัญชาที่มีคำสั่งการลงโทษทางวินัยได้ทำการชี้แจงทำความเข้าใจปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไข เกี่ยวกับคำสั่งนั้นอย่างเหมาะสม แต่เมื่อพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าวกลับพบว่าไม่มีในขั้นตอนของกระบวนการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหาร โดยมีเพียงแต่ขั้นตอนการร้องทุกข์เท่านั้น โดยขั้นตอนการร้องทุกข์นี้จะต้องทำการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของตน หรือผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปอีกระดับในกรณีร้องทุกข์กล่าวโทษต่อผู้บังคับบัญชาของผู้ซึ่งได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัย ซึ่งกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยนี้ถือว่าเป็นกระบวนการขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม

อนึ่ง การร้องทุกข์ในเรื่องการลงโทษทางวินัยทหารนั้น อาจส่งผลเสียต่อตัวข้าราชการทหารผู้ร้องทุกข์นั้นอย่างไม่เป็นธรรมด้วย เพราะการร้องทุกข์ต้องร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาและผู้บังคับบัญชาที่รับเรื่องร้องทุกข์อาจจะเป็นผู้มีส่วนได้เสีย เนื่องมาจากในระบบทหารนั้นปกครองด้วยระบบยศทางทหารและยึดถือในเรื่องสายการบังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด โดยผู้บังคับบัญชาที่มีคำสั่งลงโทษทางวินัยทหารกับผู้บังคับบัญชาที่เหนือไปอีกชั้นที่รับเรื่องราวร้อง

ทุกซ์จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันในสายการบังคับบัญชามากกว่า อีกทั้งการร้องทุกข์ที่บทบัญญัติกำหนดให้ต้องลงลายมือชื่อ อาจจะส่งผลให้เกิดความบาดหมางกันระหว่างผู้สั่งและผู้ถูกสั่ง รวมไปถึงถึงอาจจะมีผลต่อชีวิตรับราชการ โดยแทนที่ผู้ถูกลงโทษจะได้รับความเป็นธรรมและมีความสบายใจกลับกลายเป็นอาจจะได้รับผลเสียตามมาอีกมากมาย ทั้งในเรื่องสิทธิประโยชน์ต่างๆ เช่น การเลื่อนขั้นเงินเดือน การลาพักผ่อน เป็นต้น และจะโดนกล่าวหาว่ากระด้างกระเดื่องต่อผู้บังคับบัญชา การร้องทุกข์จึงนับว่าเป็นการเผชิญหน้ากันระหว่างผู้บังคับบัญชาผู้ส่งลงโทษและผู้ใต้บังคับบัญชาผู้ถูกลงโทษ โดยแทนที่จะเป็นการปรับความเข้าใจกลับกลายเป็นการสร้าง ความบาดหมางกัน อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อหน่วยงานที่อาจทำให้ไม่มีผู้ใคอยากจะทำงานในหน่วยงานนี้เนื่องจากไม่มีกระบวนการยุติธรรมที่ดีพอ

ดังนั้นจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มิได้มีการกำหนดขั้นตอนและหลักเกณฑ์ในกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารนั้น จะส่งผลทำให้ข้าราชการทหารผู้ถูกลงโทษทางวินัยไม่สามารถที่จะใช้สิทธิในการอุทธรณ์ได้ ซึ่งการไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยดังกล่าวย่อม ซึ่งถือได้ว่าเป็นการบัญญัติกฎหมายที่มีความบกพร่องอย่างมาก และไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานสากลของหน่วยงานราชการใดๆ ที่แทบทุกหน่วยงานล้วนมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐานดังกล่าวนี้ทั้งสิ้น โดยนอกจากจะส่งผลเสียต่อข้าราชการทหารผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารแล้ว ยังจะส่งผลเสียก่อให้เกิดความไม่เชื่อมั่นของประชาชนบุคคลภายนอก หรือข้าราชการทหารผู้อื่นต่อกระบวนการยุติธรรมในหน่วยงานทหารที่ได้รับทราบเหตุการณ์การลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่เป็นธรรมโดยปราศจากการอุทธรณ์ และการที่ไม่มีกระบวนการดังกล่าวจะเป็นการขัดต่อหลักประกันความมั่นคงในอาชีพการรับราชการอีกด้วย อีกทั้งจะส่งผลร้ายต่อความมั่นคงของประเทศชาติในอนาคตโดยเฉพาะในเรื่องของกำลังพลของข้าราชการทหาร เพราะจะทำให้ไม่มีใครอยากรับราชการทหาร เนื่องมาจากการที่ไม่มีการคุ้มครองสิทธิของคนที่ขึ้นพื้นฐานที่ต้องได้รับอย่างเพียงพอ หากเกิดกรณีที่ข้าราชการทหารได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม หรือไม่เหมาะสมจากการถูกลงโทษด้วยคำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารของผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจในการสั่งการลงไป

5.1.2 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไม่กำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยภายในหน่วยงานทหาร

ปัจจุบัน เมื่อมีกรณีที่ข้าราชการผู้ใดก็ตามถูกลงโทษตามคำสั่งการลงโทษทางวินัยของผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจแล้วมีความไม่พอใจ โดยมีสาเหตุมาจากการลงโทษที่ไม่เป็นธรรม หรือการลงโทษนั้นไม่เหมาะสมกับโทษที่ตนกระทำ ข้าราชการผู้นั้นจะมีกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะมาใช้ในการคุ้มครองสิทธิและใช้ในการโต้แย้งดุลพินิจใน

การออกคำสั่งการลงโทษของผู้บังคับบัญชา โดยการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยนั้นจะสามารถอุทธรณ์ต่อองค์กรใดองค์กรหนึ่งทางปกครอง ซึ่งองค์กรกลุ่มที่จะมาทำหน้าที่นั้นก็คือคณะกรรมการอุทธรณ์ โดยคณะกรรมการอุทธรณ์นั้นจะมีหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์พร้อมเสนอความเห็นและข้อวินิจฉัยในเรื่องที่ทำการอุทธรณ์ คณะกรรมการอุทธรณ์จึงต้องมาจากกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มข้าราชการที่เป็นกลาง และไม่มีส่วนได้เสีย กล่าวคือจะต้องมีความเป็นอิสระจากผู้บังคับบัญชาที่สั่งลงโทษทางวินัยนั้น การพิจารณาและวินิจฉัยจะต้องปราศจากการแทรกแซงจากบุคคลภายนอก การทำหน้าที่จะต้องทำไปตามหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ คือการที่ปราศจากอคติ ไม่มีความลำเอียง หรือเป็นไปตามหลักไม่มีส่วนได้เสียในคดีที่ตนเป็นผู้วินิจฉัย เป็นต้น ซึ่งเมื่อยึดถือตามหลักดังกล่าวจะเป็นหลักการประกันความมั่นใจให้กับข้าราชการผู้ทำการอุทธรณ์ว่าตนจะต้องไม่ได้รับการกลั่นแกล้งใดๆและต้องได้รับความยุติธรรมอย่างแน่นอน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การที่บัญญัติไว้แต่เพียงกระบวนการร้องทุกข์โดยมิได้มีการบัญญัติไปถึงกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐานที่ควรมี ย่อมส่งผลให้เกิดการขาดหายไปซึ่งโครงสร้างของคณะกรรมการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารไปด้วย และการขาดหายไปของโครงสร้างคณะกรรมการอุทธรณ์จะทำให้เกิดการขาดหายไปในเรื่องของอำนาจหน้าที่วินิจฉัยในเรื่องอุทธรณ์ด้วย ทำให้ไม่มีกลไกในองค์กรภายในฝ่ายปกครองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะมาทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบในการออกคำสั่งลงโทษทางวินัย เนื่องจากการที่มีเพียงกระบวนการร้องทุกข์นั้นทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในอำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่รับเรื่องราวร้องทุกข์ว่ามีขอบเขตรวมไปถึงการพิจารณาอุทธรณ์ด้วยหรือไม่ อีกทั้งการที่พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ไม่ได้บัญญัติในเรื่องการกำหนดให้โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารย่อมส่งผลทำให้ไม่มีองค์กรที่มาทำการคุ้มครองสิทธิในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐานซึ่งก็คือการอุทธรณ์แก่ผู้ถูกลงโทษทางวินัยทหาร ทำให้ข้าราชการทหารนั้นมีความเกรงกลัวว่าตนนั้นจะถูกกลั่นแกล้งจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และการที่ไม่มีองค์กรภายในฝ่ายปกครองดังกล่าวในหน่วยงานทหารถือเป็นความบกพร่องในกระบวนการยุติธรรม อาจทำให้กำลังพลที่อยู่ในสังกัดไม่ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานที่ควรได้รับและส่งผลทำให้เกิดการละเมิดสิทธิจากการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมที่เกินความจำเป็น

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ก็มีการกำหนดถึงกระบวนการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของข้าราชการผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยให้มีการรวมกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารเข้าไปด้วย ซึ่งการกำหนดลักษณะนั้นอาจไม่

เพียงพอสำหรับการอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นกับผู้ได้บังคับบัญชา เพราะการที่ต้องร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้ที่ส่งลงโทษ จะเป็นการร้องทุกข์ต่อบุคคลที่ไม่ได้เป็นกลางอย่างแท้จริง ส่งผลทำให้ไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควรเพราะถือว่ามี การพิจารณาที่อาจมีความลำเอียง มีอคติ เพราะเกิดจากความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันระหว่างผู้พิจารณากับผู้ถูกกล่าวหา อีกทั้งประเด็นที่สำคัญคือการร้องทุกข์นั้นเป็นการร้องทุกข์ต่อองค์กรเดียว ซึ่งก็คือผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจรับเรื่องราวร้องทุกข์แต่เพียงผู้เดียว การใช้ดุลยพินิจเพียงแก่บุคคลคนเดียวย่อมก่อให้เกิดปัญหาในการกลั่นกรองคำสั่งที่อาจจะไม่สมบูรณ์ถูกต้องเหมาะสมโดยไม่มีการปรึกษาหารือประชุมกันเพื่อที่จะหาคำวินิจฉัยที่ดีที่สุดได้เหมือนกับองค์กรกลุ่มที่กว่าจะมีคำตัดสินในเรื่องที่ทำการอุทธรณ์จะต้องได้จากมติของเสียงส่วนใหญ่ของคณะกรรมการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษซึ่งบุคคลที่จะมาเป็นคณะกรรมการดังกล่าวนั้นจะต้องมาจากบุคคลที่เป็นกลาง อาทิเช่น ข้าราชการทหารผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆเหล่านี้มาร่วมกันพิจารณาคำอุทธรณ์ของผู้ถูกลงโทษทางวินัย และการที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้มีการกำหนดโครงสร้างคณะกรรมการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ร้ายแรงจึงไม่มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์ ส่งผลให้ต้องนำกระบวนการอุทธรณ์ไปรวมกับกระบวนการร้องทุกข์ด้วย อาจทำให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจร้องทุกข์มีความสับสนไม่สามารถแยกแยะในเรื่องการร้องทุกข์และการอุทธรณ์ ทำขั้นตอนสอบสวนจนถึงการมีคำวินิจฉัยไม่ถูกต้องเป็นไปตามแบบกระบวนการอุทธรณ์ ส่งผลให้ผู้ได้บังคับบัญชาไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมภายในหน่วยงานที่ทุกหน่วยงานจำเป็นที่จะต้องมี

ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มิได้มีการกำหนดกระบวนการอุทธรณ์ จึงทำให้มิได้มีการกำหนดให้มีโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยภายในหน่วยทหาร ซึ่งการมีเพียงการบัญญัติเพียงเฉพาะในเรื่องการร้องทุกข์เท่านั้นไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองสิทธิของข้าราชการทหารผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารในกระบวนการยุติธรรมของผู้ได้บังคับบัญชาที่ถูกลงโทษ อีกทั้งองค์กรที่รับเรื่องร้องทุกข์ก็คือผู้บังคับบัญชาของผู้ที่มีคำสั่งการลงโทษทางวินัยแก่ตน และการที่ผู้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวในการพิจารณาวินิจฉัยย่อมไม่อาจเพียงพอที่จะได้คำวินิจฉัยที่ถูกต้องอย่างแท้จริง อาจทำให้ผู้ได้บังคับบัญชานั้นไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร ทั้งนี้การที่กฎหมายไม่สามารถที่จะให้ความคุ้มครองได้อย่างที่ควรเป็นนั้นมีสาเหตุมาจากความลำห้ำงของกฎหมายดังกล่าวที่ไม่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงมาเป็นเวลาช้านาน ทำให้กระบวนการร้องทุกข์ที่มีอยู่นั้นไม่สามารถคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของข้าราชการทุกนายได้ และการนำการอุทธรณ์ไปรวมกับการร้องทุกข์จะทำให้เกิดความไม่ชัดเจนของอำนาจหน้าที่ ถือว่าเป็นความบกพร่องและไม่ได้มาตรฐานของกฎหมายสำคัญของหน่วยงาน โดยจะส่งผลต่อความเชื่อมั่นในการดำเนิน

กระบวนการยุติธรรมในหน่วยงานทหารของกำลังพล ว่าตนอาจไม่ได้รับความคุ้มครองหากได้รับผลกระทบที่มาจากปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม และยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติในกรณีที่ไม่มีการต้องการเป็นข้าราชการทหารเพราะกลัวว่าตนจะไม่ได้รับความคุ้มครองในกระบวนการยุติธรรมของหน่วยงานหากถูกกั้นกัณฑ์

5.1.3 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยโดยทนาย ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิของผู้ที่อุทธรณ์เสียชีวิตหรือพิการในระหว่างการอุทธรณ์

การสืบสิทธิในการดำเนินกระบวนการอุทธรณ์ หรือการเข้ามาแทนที่ในกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยของข้าราชการผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งที่ถึงแก่กรรมลงและพิการจนไม่สามารถที่จะดำเนินการอุทธรณ์ต่อได้โดย ทนาย ผู้จัดการมรดก หรือผู้ได้รับสิทธิในการอุทธรณ์จึงถือเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการที่ทำให้กระบวนการพิจารณาอุทธรณ์นั้นคงอยู่ และดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องจนการอุทธรณ์นั้นมีคำวินิจฉัยเป็นที่สุด อีกทั้งตัวข้าราชการผู้ได้รับผลกระทบอาจไม่ได้เป็นเพียงผู้เดียวเท่านั้นที่ได้รับผลกระทบนี้ แต่อาจจะกระทบต่อครอบครัวหรือบุคคลอื่นรอบข้าง ดังกรณีเช่น ในเรื่องของเงินเดือน การเลื่อนขั้น หรือการเลื่อนตำแหน่ง ที่จะมีผลกระทบต่อรายได้ของครอบครัว การโดนปรับย้ายหรือโยกย้ายที่ไม่เป็นธรรมที่จะส่งผลให้ครอบครัวของข้าราชการผู้ถูกลงโทษทางวินัยที่ต้องย้ายถิ่นฐานตามหากเป็นในกรณีของหัวหน้าครอบครัว รวมไปถึงในเรื่องชื่อเสียง ที่อาจจะต้องมัวหมองเพราะเหตุจากการได้รับคำสั่งการลงโทษทางวินัย เมื่อตัวข้าราชการผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยไม่สามารถดำเนินคดีได้ด้วยตัวเองแล้วไม่ว่าจะมาจากสาเหตุการเสียชีวิตหรือความพิการทุพพลภาพ จึงเป็นการสมควรที่จะต้องมีผู้ที่มาสืบสิทธิหรือมาดำเนินการแทนที่ในส่วนของกระบวนการอุทธรณ์ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของตนที่อาจจะเสียไปเพราะเหตุของการได้รับคำสั่งที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม และเพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้นพื้นฐานที่พึงมีให้แก่ครอบครัวของผู้ที่ได้รับคำสั่งลงโทษทางวินัยนั้น

จากที่กล่าวมาในข้างต้น จะเห็นได้ว่า การที่พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ไม่ได้มีการกำหนดให้มีสิทธิการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัย ซึ่งสิทธิในการอุทธรณ์ถือได้ว่าเป็นหลักการและสิทธิขั้นพื้นฐานในกระบวนการทางด้านยุติธรรมของบุคคลทั่วไป เมื่อมีการขาดหายไปซึ่งกระบวนการดังกล่าว ย่อมเป็นการขาดหายไปซึ่งรากฐานอันสำคัญที่จะส่งผลให้บุคคลผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งใดๆ ไม่ได้ความเป็นธรรม รวมไปถึงกระบวนการที่สำคัญกระบวนการหนึ่งซึ่งได้แก่ กระบวนการสืบสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยของ ทนาย ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิ ภายหลังจากที่ข้าราชการผู้อุทธรณ์ได้ถึงแก่กรรมหรือพิการจนทุพพลภาพลงจนไม่สามารถที่จะดำเนินการกระบวนการต่อได้ ทั้งนี้เพราะเหตุที่ผลกระทบจากคำสั่งการ

ลงโทษทางวินัยไม่ได้มีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิเฉพาะเพียงแก่ตัวข้าราชการผู้ที่ได้รับคำสั่งโดยตรงเท่านั้น แต่การกระทบกระเทือนนั้นยังส่งผลไปยังสิทธิของบุคคลอื่นด้วย อาทิเช่น ในเรื่องของรายได้ โดยข้าราชการผู้ที่ได้รับผลจากคำสั่งการลงโทษทางวินัย โดยมากมักจะจะต้องได้รับโทษในเรื่องของการงดบำเหน็จประจำปี หรือไม่ได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือน ไปด้วย ซึ่งหมายถึงรายได้ที่จะต้องได้รับนั้นขาดหายไป ซึ่งบางครอบครัวนั้นข้าราชการผู้ถูกลงโทษอาจจะป็นหัวหน้าครอบครัวซึ่งเป็นผู้หารายได้เข้ามาจุนเจือครอบครัวเพียงคนเดียว จึงส่งผลให้บุคคลอื่นในครอบครัวถือว่าเป็นผู้ได้รับผลกระทบไปด้วย หรือในกรณีของชื่อเสียงที่อาจจะต้องมัวหมองลงเพราะการได้รับคำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้น โดยมากเพื่อนร่วมงานมักจะทราบเรื่องด้วย ทั้งที่ตัวข้าราชการผู้นั้นอาจจะไม่ได้มีความผิดจริงก็เป็นได้ และชื่อเสียงนั้นก็รวมไปถึงชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลไปด้วย หากไม่มีกระบวนการอุทธรณ์สิทธิในการสืบสิทธิต่างๆ เช่น การสืบสิทธิการอุทธรณ์ในการที่จะต่อสู้คดีจึงหายไปด้วย ส่งผลให้ไม่ได้รับความยุติธรรม

อนึ่ง แม้พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 จะไม่ได้มีการบัญญัติถึงการให้มีสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัย แต่เมื่อข้าราชการผู้ที่ได้รับผลจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยมีความรู้สึกไม่พอใจหรือรู้สึกว่าการลงโทษที่ตนได้รับนั้นไม่เป็นธรรมในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวก็ยังมีกระบวนการร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาของผู้ที่ออกคำสั่งลงโทษทางวินัยที่ถือว่าเป็นการโต้แย้งคำสั่งการลงโทษทางวินัยเอาไว้เพื่อเป็นการเยียวยาผลจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยแทนที่กระบวนการอุทธรณ์ ซึ่งในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวยังมีมาตรการกำหนดให้ผู้บังคับบัญชาผู้นั้นจะต้องรีบดำเนินการต่อคำร้องทุกข์นั้นให้เร็วที่สุด มิเช่นนั้นตนจะต้องได้รับโทษทางวินัยทหารด้วยเช่นกัน แต่แม้จะมีกระบวนการร้องทุกข์ กระบวนการดังกล่าวก็มิอาจที่จะคุ้มครองไปถึงตัวบุคคลอื่นที่ต้องได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัย นอกจากตัวข้าราชการผู้ที่ได้รับคำสั่งนั้นโดยตรง ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าเมื่อมีคำสั่งการลงโทษมาย่อมต้องกระทบต่อบุคคลภายนอกด้วย เช่น ครอบครัวของผู้ถูกลงโทษ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของรายได้กรณีถูกงดบำเหน็จประจำปีหรือเลื่อนขั้นเงินเดือน หรือในกรณีชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล เหล่านี้ย่อมต้องถูกกระทบทั้งสิ้น ในเรื่องการร้องทุกข์นั้นพระราชบัญญัติฉบับว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ได้กำหนดให้การร้องทุกข์นั้นร้องทุกข์เพียงเพื่อตนเองเท่านั้น ห้ามมิให้ร้องทุกข์เพื่อผู้อื่น และเมื่อข้าราชการทหารผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัย ได้ทำการร้องทุกข์เอาไว้ หรือยังไม่เริ่มการร้องทุกข์ได้เสียชีวิต หรือพิการทุพพลภาพจนไม่สามารถดำเนินกระบวนการร้องทุกข์ได้ สิทธิของการร้องทุกข์นั้นก็จะถือว่าจบลง โดยที่ตนเองและครอบครัวนั้น ยังไม่ได้รับโอกาสในการแก้ต่างในคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ตนได้รับ หรือยังไม่ได้รับความเป็นธรรมทั้งที่ตนไม่ได้กระทำ

ผิควินัยตามคำสั่งการลงโทษ กล่าวได้ว่า ถึงแม้จะมีกระบวนการร้องทุกข์แต่กระบวนการร้องทุกข์นั้นก็ไม้อาจให้ความคุ้มครองได้เพียงพอ

ดังนั้น หากประเทศไทยไม่มีการกำหนดกระบวนการสืบสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยของทนาย ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิ ภายหลังจากที่ข้าราชการผู้อุทธรณ์ได้ถึงแก่กรรมหรือพิการจนทุพพลภาพลงจนไม่สามารถที่จะดำเนินกระบวนการต่อไปได้ จะทำให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิของข้าราชการและครอบครัวผู้นั้นไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของผลประโยชน์ที่ต้องเสียไปเนื่องจากบางคนมีหน้าที่ต้องเลี้ยงดูครอบครัวถ้าหากมีคำสั่งการลงโทษทางวินัยเรื่องการงดพิจารณาบำเหน็จจะทำให้เงินที่ควรจะต้องได้นั้นต้องเสียไป รายได้ที่จะต้องนำมาเป็นค่าใช้จ่ายก็ต้องหายไปเช่นกัน รวมไปถึงผลกระทบต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่ไม่มีใครสามารถดำเนินกระบวนการต่อไปได้การร้องทุกข์หรือการอุทธรณ์จึงต้องจบไปโดยปริยายทำให้ตัวผู้ได้รับคำสั่งและครอบครัวต้องเสียผลประโยชน์ไป อีกทั้งยังอาจจะทำให้บุคคลภายนอกมีความไม่เชื่อถือนในกระบวนการยุติธรรมขององค์กรทหารได้

5.1.4 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาในการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นที่ทราบกันดีว่าการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้นถือเป็นกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐาน และเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งในการประกันและคุ้มครองสิทธิของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัย ที่จะมิตสิทธิในการโต้แย้งดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาที่ได้มีการทำคำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้นต่อองค์กรกลาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำการแก้ไข ปรับปรุง หรือยกเลิกคำสั่งที่ไม่เป็นธรรมดังกล่าวนี้เสีย โดยการนำหลักฐานพยานมาแสดงว่าตนนั้นไม่ได้กระทำการที่เป็นการผิควินัย หรือโทษที่ตนได้รับนั้นมีความไม่เหมาะสมอย่างไร สำหรับระยะเวลาในการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้น ไม่ได้มีการกำหนดเอาไว้เป็นการตายตัว หรือเวลาที่สิ้นสุดในกระบวนการพิจารณาโดยระยะเวลาอันจะระบุเพียงให้เป็นกำหนดระยะเวลาอันควร เพื่อที่จะพิจารณาอุทธรณ์อำนาจให้บังเกิดความยุติธรรมแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้น และเพื่อให้องค์กรหรือผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้น จะมีความสามารถพินิจวิเคราะห์ในข้อเท็จจริง และหลักฐานประกอบการพิจารณา ก่อนที่จะได้มีคำวินิจฉัยในการรับ หรือไม่รับอุทธรณ์รวมไปถึง คำวินิจฉัยในการแก้คำสั่งการลงโทษทางวินัยดังกล่าวด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มีข้อสังเกตอย่างหนึ่งว่า เนื่องจากการที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้บัญญัติถึงกระบวนการอุทธรณ์ คำสั่งการลงโทษทางวินัย มีเพียงแต่กระบวนการร้องทุกข์ซึ่งเป็นการโต้แย้งคำสั่งการลงโทษทางวินัยแทน ดังนั้นในเรื่องของกรอบเวลาในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงจึงไม่สามารถนำมาใช้ได้กับเรื่องการร้องทุกข์ ซึ่งความมุ่งหมายของการมีกรอบเวลาในการดำเนินการกระบวนการต่างๆ ก็เพื่อที่จะทำให้ความทุกข์หรือความเดือดร้อนของข้าราชการผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่เป็นธรรมจะได้รับการเยียวยาอย่างรวดเร็ว มีกำหนดเวลาอย่างชัดเจนแน่นอนในการให้คำชี้ขาดในข้อปัญหาที่ได้ทำการร้องทุกข์เอาไว้ แต่เมื่อมีเฉพาะกระบวนการร้องทุกข์ จึงส่งผลให้ผู้บังคับบัญชาผู้ที่ทำการร้องทุกข์ทำได้เพียงรอการกระบวนการไต่สวนสืบหาข้อเท็จจริงโดยที่ไม่อาจล่วงรู้ได้ว่าจะเสร็จสิ้นเมื่อใด ซึ่งในบางเหตุการณ์หรือบางข้อเท็จจริงอาจจะไม่ได้มีความสลับซับซ้อนหรือยุ่งยากแต่อย่างใด สามารถที่จะทำการวินิจฉัยเรื่องดังกล่าวได้อย่างรวดเร็ว และมีคำชี้ขาดได้ในระยะเวลาที่ไม่ยาวนานนัก แต่เมื่อไม่มีกรอบเวลามาบีบหรือมากำหนดดังเช่นกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัย ผู้บังคับบัญชามีอำนาจในการวินิจฉัยคำร้องทุกข์จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเร่งรีบดำเนินการ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุหลายประการ เช่น มีงานอื่นที่จะต้องทำ หรือ มีเรื่องอื่นที่มีลำดับความเร่งด่วนกว่า จนยังไม่ได้ทำการวินิจฉัยในคำร้องทุกข์ดังกล่าว ทำให้คำชี้ขาดที่ออกมานั้นใช้เวลานานจนเกินความจำเป็น ถือได้ว่าเป็นการขัดต่อหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐาน ที่เมื่อมีการตัดสินคดีอันความยุติธรรมโดยไม่ชักช้า เพื่อให้ข้าราชการผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยนั้นได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนนานจนเกินไป จนทำให้ความยุติธรรมที่จะต้องได้รับอาจสายเกินไป กลายเป็นความอยุติธรรมขึ้นแทน

เมื่อพิจารณาในกระบวนการร้องทุกข์ที่มีอยู่ในพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 จะสามารถพบว่านอกจากจะมีข้อบกพร่องในเรื่องของกรอบเวลาดังที่ได้กล่าวมาแล้วในขั้นต้น ยังสามารถพบข้อบกพร่องได้จากกระบวนการร้องทุกข์อีก คือในเรื่องของการที่ผู้ได้รับคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงมีความรู้สึกไม่พอใจในคำวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องร้องทุกข์ของผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจวินิจฉัย หรือในกรณีที่ข้าราชการทหารผู้ที่ได้ทำการร้องทุกข์นั้นยังไม่ได้รับคำชี้แจงใดๆจากผู้บังคับบัญชาเป็นเวลาล่วงไปแล้ว 15 วัน ก็สามารถที่จะร้องเรียนไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือต่อไปอีกระดับไปเรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งการร้องทุกข์ หรือการโต้แย้งคำสั่งการลงโทษทางวินัยในพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารฉบับนี้ต่างจากกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยตรงที่ กระบวนการอุทธรณ์คำสั่งจะถือว่าคำชี้ขาดของคณะกรรมการอุทธรณ์เป็นที่สุดไม่สามารถโต้แย้งคำสั่งที่ออกมาได้อีก แต่ในขณะที่พระราชบัญญัติฉบับนี้เปิดช่องให้สามารถ

ดำเนินการโต้แย้งไปได้เรื่อยๆ จนกว่าข้าราชการผู้ทำการร้องทุกข์จะพอใจในผลคำวินิจฉัยจากผู้บังคับบัญชา ส่งผลให้การร้องทุกข์นั้นยังคงค้างคาอยู่ในกระบวนการไม่เป็นที่สิ้นสุด อาจทำให้ยืดเยื้อกินเวลานานนับปี อีกทั้งพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังไม่มีการบัญญัติเกี่ยวกับการร้องทุกข์นั้นจะต้องสิ้นสุดลงที่ผู้บังคับบัญชาระดับใด อนุমানได้ว่าอาจจะต้องร้องทุกข์ต่อไปเรื่อยๆ จนถึงนายกรัฐมนตรี ซึ่งถือว่าเป็นผู้บังคับบัญชาในลำดับสูงสุดของสายการบังคับบัญชาของข้าราชการ และกระบวนการร้องทุกข์กว่าจะถึงในลำดับนั้นได้ แต่ละลำดับผู้บังคับบัญชาอาจต้องกินเวลาแต่ละลำดับนานพอสมควร ซึ่งความทุกข์หรือความเดือดร้อนจากคำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงนั้นก็ยังคงได้รับอยู่ เพราะการร้องทุกข์นั้นไม่เป็นการทำให้เกิดการทะเลาะบังคับใช้โทษตามคำสั่งการลงโทษทางวินัย ดังนั้นคำสั่งการลงโทษดังกล่าวก็ยังคงอยู่จนกว่าคำสั่งนั้นจะถูกยกเลิก หรือถูกเปลี่ยนแปลงไป

ดังนั้น หากพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ไม่ได้มีการกำหนดกรอบระยะเวลาในการอุทธรณ์และพิจารณาการอุทธรณ์ไว้ จะทำให้ระยะเวลาในการพิจารณาคดีอาจเนิ่นนานและส่งผลกระทบต่อข้าราชการผู้ได้รับคำสั่งการลงโทษทางวินัย เนื่องจากการรับพิจารณาร้องทุกข์หรือการรับพิจารณาอุทธรณ์ ในระหว่างการพิจารณาคำร้องอยู่นั้นการบังคับโทษยังคงมีผลอยู่จนกระทั่งจะมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือมีคำสั่งยกเลิก การพิจารณาคำร้องไม่ได้เป็นการทะเลาะหรือบรรเทาโทษแต่อย่างใด ดังนั้นหากเวลาในการพิจารณาหากยังเนิ่นนานยิ่งก่อให้เกิดผลร้ายแก่ข้าราชการผู้ได้รับคำสั่งการลงโทษทางวินัยนานยิ่งขึ้น ซึ่งบางครั้งในบางกรณีการพิจารณาคดีอาจถูกประวิงเวลาให้เนิ่นนานจนเกินสมควรจนทำให้ผู้ร้องทุกข์หรือผู้อุทธรณ์อาจรอไม่ไหวต้องถอนคำร้องไปทั้งที่ความเป็นจริงนั้นตนไม่มีความผิด หรือผิดน้อยกว่าโทษที่ได้รับจริง เนื่องจากตัวบทเองก็บัญญัติแค่เพียงให้รับดำเนินการพิจารณาให้เร็วที่สุด อันเป็นเพียงแค่การเร่งเท่านั้นไม่ได้เป็นการจำกัดกรอบระยะเวลาแต่อย่างใด

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ และสรุปปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาแล้วในข้างต้น ดังนั้น ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขดังต่อไปนี้

5.2.1 ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการไม่กำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอนและวิธีการในการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยทหารที่ไม่ร้ายแรง

ผู้เขียนเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 โดยมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องของการกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการอุทธรณ์คำสั่ง และการพิจารณาคำสั่งการลงโทษทางวินัยทหารขึ้นอีกหมวดหนึ่ง

5.2.2 ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการไม่กำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยภายในหน่วยงานทหาร

ผู้เขียนเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการอุทธรณ์ และกำหนดให้มีโครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอุทธรณ์ ดังนี้

- (1) ตุลาการศาลทหาร (เป็นประธาน)
- (2) นายทหารผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
- (3) ตัวแทนผู้มีความเชี่ยวชาญในด้านการดำเนินการทางวินัย

5.2.3 ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยโดยทนาย ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิของผู้ที่อุทธรณ์เสียชีวิตหรือพิการในระหว่างการอุทธรณ์

ผู้เขียนเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 โดยให้เพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดกระบวนการสืบสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งการลงโทษทางวินัยที่ไม่ร้ายแรงของทนาย ผู้จัดการมรดก หรือผู้รับสิทธิ ภายหลังจากที่ข้าราชการทหารผู้อุทธรณ์ได้ถึงแก่กรรมหรือพิการจนทุพพลภาพลงจนไม่สามารถที่จะดำเนินกระบวนการต่อไป

5.2.4 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาในการพิจารณาอุทธรณ์คดีวินัยของข้าราชการทหาร

ผู้เขียนเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ในเรื่องกรอบระยะเวลาในการอุทธรณ์และพิจารณาการอุทธรณ์ของข้าราชการทหาร โดยกำหนดให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 120 วัน นับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ เว้นแต่มีเหตุขัดข้องที่ทำให้การพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าว ก็ให้ขยายระยะเวลาได้อีกซึ่งไม่เกิน 2 ครั้ง โดยแต่ละครั้งจะต้องไม่เกิน 60 วัน

กล่าวโดยสรุป หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 แล้ว จะทำให้ระบบของการดำเนินการทางวินัยทหารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากจะมีระบบการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยเพื่อให้ข้าราชการทหารได้พิสูจน์ความจริงของตนเองเกี่ยวกับคำสั่งลงโทษทางวินัยนั้น อีกทั้งยังช่วยให้ทนายท ผู้จัดการมรดกหรือผู้รับสิทธิของผู้ที่อุทธรณ์ที่เสียชีวิตหรือพิการในระหว่างการอุทธรณ์สามารถอุทธรณ์ได้ ทำให้ระบบการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการทหารมีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานเหมือนข้าราชการพลเรือนทั่วไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กมล สมวิเชียร. ศาสตร์แห่งรัฐ. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2517.

กองงานคณะกรรมการยุติธรรมแห่งชาติ. กระบวนการยุติธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
กิจการยุติธรรม, ม.ป.ป.

กรมยุทธการทหารบก. เอกสารประกอบการสอนวิชาประวัติศาสตร์ทหาร. กรุงเทพมหานคร :
ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, 2554.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ. (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน,
2547)

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน ว่าด้วยรัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย. พิมพ์
ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2554.

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย LW 102. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2554.

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์จักรจักรการพิมพ์, 2540.

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. “องค์กรแบบคณะกรรมการ”. วารสารกฎหมายปกครอง. น. 51 (เมษายน
2526).

บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. (กรุงเทพมหานคร: เดือนตุลา, 2549).

บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมฝ่ายปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548.

บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญใหม่.
พิมพ์ ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555.

ประธาน คงฤทธิศึกษากร. “การใช้ระบบคณะกรรมการในการบริหาร.” วารสารมหาดไทย. น. 110
(เมษายน – พฤษภาคม 2522).

ประยูร กาญจนกุล. คำบรรยายกฎหมายปกครอง. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2537.

ประวิณ ฅ นคร. คู่มือการดำเนินการทางวินัยตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน
พ.ศ. 2518. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยพิมพ์, 2531.

ประวิณ ฒ น คร. คำอธิบายพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551.
กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2551.

ไพศาล หน้า ย มี. “ ศูนย์ การ เรียน รู้ ศูนย์ การ ท ห า ร ม ้า . ”
<http://www.cavalrycenter.com/learningcenter/index.php/km8/18-2014-02-07-10-43-45>, 12 กันยายน 2560.

ภูมิ โชคเหมาะ. กฎหมายทหาร Military Law. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2551.

“ระบบเชี่ยวชาญภายในฝ่ายปกครองกับสิทธิฟ้องคดีปกครอง.” www.bpp.go.th/.../ระบบอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองกับสิทธิฟ้องคดีปกครอง, 12 กันยายน 2560.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. “การกระทำทางปกครอง.” เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรพนักงานคดีปกครองระดับต้น รุ่นที่ 1 (อค์สำเนา) . 2543.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.
กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2543.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :
โครงการตำราและเอกสารการประกอบสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2557.

วงจันทร์ ชิวชาดาวิรุจน์. คู่มือการดำเนินการทางวินัย การอุทธรณ์ และการร้องทุกข์ของข้าราชการ
ครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, 2555.

วิษณุ เครืองาม. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ, 2530.

วิเทพ พัชรภิญโญพงศ์. การลงโทษวินัยอย่างร้ายแรง : ศึกษาเปรียบเทียบวินัยข้าราชการตุลาการศาล
ยุติธรรม กับวินัยข้าราชการพลเรือนสามัญ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม,
2559.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. “กองทัพไทย” <https://th.wikipedia.org/wiki/กองทัพไทย>, 12 กันยายน
2560.

ศุภ วัฒน ์ สิ ง ์ สุ ว ง ษ์. “ การ อุ ท ท ร ณ์ ค ำ ส ั่ง ท าง ป ก ค ร อ ง . ” <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=1866>, 12 กันยายน 2560

ศูนย์ฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 21. “วินัยทหาร”
www.rtckorat.org/download/pdf/exam/discipline-tradition.pdf, 12 กันยายน 2560.

สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. การดำเนินการทางวินัยข้าราชการ
พลเรือน. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย, 2554.

สมาคมกฎหมายมหาชนแห่งประเทศไทย. ในรวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 72

ปี ศาสตราจารย์ ดร.อมร จันทรสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2545.

สำนักงานมาตรฐานวินัย สำนักงาน ก.พ.. คู่มือการดำเนินการวินัย. นนทบุรี : โรงพิมพ์สำนักงาน
เลขาธิการ ก.พ., 2553.

สิทธิพร เสภาเกษม. สิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 39. หลักสูตรหลักนิติ
ธรรมเพื่อประชาธิปไตยรุ่นที่ 1. ม.ป.ป.

ศักดิ์ กอแสงเรือง, บทบาททนายความในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ. ม.ป.ท. : ม.ป.พ,
ม.ป.ป.

อรัญ มีแก้ว. การนำระบบพิทักษ์คุณธรรมมาใช้ในการดำเนินการทางวินัยข้าราชการรัฐสภาสามัญ.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรัฐสภา, 2554.

ภาษาต่างประเทศ

Act on Military Discipline and Combating Crime in the Defence Forces 2014

Administration of Justice Act 2005

Defence Force Discipline Act 1982

Military Disciplinary Act 2005

Military Penal Code 2005

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล

ประวัติการศึกษา

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

พันตรีธีรชัย ตันอารีย์

พ.ศ. 2551 วิทยาศาสตร์บัณฑิต

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

พ.ศ. 2557 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นายทหารฝ่ายยุทธการและการฝึก

กรมทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ 1

กองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน

